V. ALECSANDRI

O P E R E

II

P O E Z I I

Text ales și stabilit de
G. C. NICOLESCU
și
GEORGETA RĂDULESCU-DULGHERU
Studiu introductiv, note și comentarii de
G. C. NICOLESCU

S C R I I T O R I   R O M A N I
EDITURA PENTRU LITERATURA
B u c u r e ș t i, 1966

LEGENDE

DUMBRAVA-ROȘIE

Poem istoric
(1497)
dedicat amicului meu C. Negre

I

VISUL LUI ALBERT [a)]

Albert, craiul Lehiei, făcut-au un vis mare,
Un vis de năvălire, de-nvingeri glorioase!
El se văzu puternic, pe-un armasar calare,
Înfiorînd cu spada-i popoare numeroase.

Din Meazăzi fierbinte în recea Meazănoapte,
Din Răsăritul mîndru l-Apusul lucitor
El auzi prin visu-i mii, mii de mii de șoapte
Crescînd în zgomot falnic, gigantic, imnător,

a) Regele Albert, după învoirea ce făcuse cu frații săi, regele Ungariei și ducele Litvaniei, în conferința de la Leutschau, cercînd a-și împlini gîndul asupra domnului Ștefan a Moldovei (conferință în care se dezbătu despre stîrpirea românilor: *super extirpatione Valachi*), chemă la arme toată Polonia, Galiția, Mazovia, pe Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei, iar mai ales pe Alexandru, ducele Litvaniei, cu toată nobilimea litvană. Deci cu multă oaste de mercenari pedestri și călăreți el plecă de la Leopol spre Moldova la 26 iunie. Acea nefericită espediție fu preînaintată de următoarele pronosticuri: Două sute de boi, apucîndu-i un vîrtej înfricoșat la ieșirea din Leopol, se împrăștiară în toate părțile; unii căzură în șanțurile suburbiei, iar ceilalți cu greu se putură găsi și aduna. Cînd regele trecea un rîuleț, calul său de mînă se poticni și se înecă. Un oarecare *Sropski*, nobil de neam, dar cam nebun, de mai multe ori strigă în Leopol cu spaimă, prevestind pieirea polonilor. Fulgerul, căzînd asupra taberei, ucise pe un nobil și 12 cai. Preotul, servind dinaintea regelui, scăpă gios sfintele taine...

Un uragan de glasuri ce clocotea prin lume,
Purtînd, nălţînd ca fală un nume... al său nume!

Albert, craiul Lehiei, trufaş, semeţ, uşor,
Adimenit, se crede stăpîn pe viitor,
Ş-aruncă ochi de pradă pe ţările vecine:
„Care din ele, zice, mi-ar cuveni mai bine?"
El stă puţin pe gînduri, apoi cu mare glas:
„Moldova este pragul întîiului meu pas!
În ţara acea mică, neîncetat lovită
De duşmani fără număr şi-n veci nebiruită,
În care toţi barbaţii sînt zmei ce s-au luptat
Cu leahul, cu maghiarul, cu turcul încruntat,
Şi unde pe sub iarbă cîmpiile frumoase
Ascund troiene albe de-a duşmanilor oase,

Şi cu toate aceste înspăimîntătoare întîmplări, departe de a să lăsa de păcate, oastea petrecea în libertate cu muieri, şi însuşi şefii, nu numai noaptea, dar şi chiar la lumina zilei, se desfătau în baie şi în beţie, dismierdîndu-se în braţele femeilor.

Creslau Curozwanski, nobil de Roza, decan de Cracovia, şi Padlowski de Przytyk, castelanul Radomiei, au fost trimişi soli către Ştefan-vodă, pentru ca să ceară libera trecere prin ţară a oastei leşeşti, cercînd a-l înşela că espediţia lui Albert ar fi menită în contra turcilor. Asemine misie au avut şi Matei Lonzinski, episcopul Cameniţei.

Albert începu războiul asediind şi bombardînd Suceava, însă nu reuşi a lua oraşul, ci perdu multă oaste şi timp în zadar. Oastea leşească se retrase prin codrii Bucovinei, avînd în mijloc pe regele bolnav şi dus pe un leagăn; însă acolo moldovenii, ascunşi între copaci, se izbiră ca lupii asupra leşilor şi le făcură multă stricăciune. Periră atunci mulţi din neamul lui Toporski (unul din cele mai vechi din Polonia), doi Tenczynski, Nicolai, palatinul Galiţiei, şi Gabriel de Moraviţa etc.

Tot atunci un contigent de cruciaţi prusieni, urmînd după armata regală, fură atacaţi de hatmanul Boldur, risipiţi, şi cîţi scăpară de moarte fură robiţi.

Acea oaste regală, în care se aflau magnaţii Podoliei, fu rău vătămată de oamenii lui Ştefan.

Matei Miechovski zice: „O! Ştefan, bărbat triumfal şi victorios, care biruişi pe toţi regii înveninaţi! O! om fericit, care te bucuraşi de toate darurile cîte natura le dă altora numai în părţi, unii fiind înţelepţi cu viclenie, alţii viteji cu sublima virtute a dreptăţii, alţii iar norecoşi contra duşmanilor, tu singur le avuşi hărăzite ţie toate deodată: just, prevăzător, viclean, biruitor

Un domn viteaz, un Ştefan, adună de mulţi ani
O glorie ce-i demnă de-ai lumei suverani.
Voi merge la Moldova, la Ştefan drept voi merge,
Şi luciul de pe frunte-i cu spada mea voi şterge,
Iar lumea îngrozită, privind spre răsărit,
Vede-va-n loc de soare al meu chip strălucit !"

Au zis, şi-n nerăbdare-i pe lîngă el în grabă
Adună-a lui armată deprinsă la omor,
Urdie numeroasă de feare ce se-ntreabă :
„Spre care orizonuri sălta-vom noi în zbor ?
În care parte-i hoitul promis l-a noastre gheare
Să-l rupem într-o clipă, să-l roadem, înghiţim ?
În care ţări : teutone, române sau maghiare
Vrea Albert, craiul nostru, pustiul să-l lăţim ?"

Aşa zicea cu fală a lui Albert oştime,
În cete adunată pe cîmpul din Dombrova,
Cînd, prin văzduh, deodată, o gură din mulţime
Rosti cu glas de taur sălbatic : „La Moldova !"
„Ura !" strigă lehimea, întocmai ca un tunet,
Şi văi şi munţi şi codri răspunseră-n răsunet
Ura !... şi-n dor de sînge armata crunt aprinsă
Ca un şioi de toamnă pe drumuri se întinsă,

---

asupra tuturor adversarilor ! Nu degeaba cată a fi numărat între eroii secolului nostru !" etc. *(Arhiva istorică a României).*

Aceste fapte sînt relatate de Matei Miechovski în istoria lui Ştefan-vodă ; iar prinţul D. Cantimir, adeverind legenda poporală, zice : „Ştefan V., prinţul Moldovei, bătînd oastea leşească la Cotnar, unde creşte vinul cel lăudat, cu totul o au stins ; numai 15 000 au prins vii, pre carii i-au pus în jug şi i-au silit de au arat în lung două mile, în lat o milă de pămînt, în care arătură tot prin leşii aceia au sămănat două păduri ce şi pînă astăzi se numesc, de poloni, *Bucovina*, iar de moldoveni, *Dumbrava roşie*, sau păduri roşii, pentru că s-au sămănat şi sădit cu sînge leşesc".

Cu tunuri largi şi grele, cu flinte lungi, cu spade
Ce viu luceau la şolduri şi-n teacă zingheneau,
Cu armasari zburdalnici ce vesel nechezeau,
Mergînd toţi, cai şi oameni, să calce şi să prade.

În fruntea lor magnaţii mîndri, bătrîni şi tineri :
Toporski veteranul ce poartă barbă albă,
Încungiurat de neamuri : feciori, nepoţi şi gineri,
Formîndu-i o vitează şi glorioasă salbă.

Grodeck, zis *Falcă-Tare*, ce-n gîndul lui se jură
Atîţi români să darme cîţi are dinţi în gură.

Zciusko neîmpăcatul, cu braţe lungi şi tari,
Care-n Bugeac ucis-au trei sute de tatari.

Biela cel nalt, subţire ca trestia de baltă,
Ce-n lupte sîngeroase ca dînsa se mlădie,
Cu sabia-i turcească tăind în carne vie,
Pe cînd fugariu-i sprinten nechează, muşcă, saltă.

Gorow şi Zablotowski, amici juraţi pe moarte
Să-mpartă soarta bună, să-nvingă rele soarte,
Şi care în trei rînduri scăpat-au din robie,
Prin degitele morţii trecînd cu vitejie.
Ei zbor pe doi cai gemini, rîzînd în hohot mare
Cu alţi ca dînşii tineri, baroni, comţi palatini ;
Glence din Pocuţia, Zbaloş Litfan ce are
Un cîrd pletos de zimbri în codri de arini.
Gavril de Moraviţa, fraţii Grotov, Huminski,
Mardela Veneticul, Tecelski şi Pruhninski,
Iarmeric Mazovitul şi Kozjatic Ucranul,
Ce creşte cai sălbatici şi-i prinde cu arcanul.

Ei merg, bătînd din pinteni !... Zburdalnica lor ceată
Străluce de departe în haine poleite :
Dulămi cu flori de aur la pept împodobite
Şi-ncinse cu paftale de peatră nestimată,
Ciapce purtînd un vultur şi pene la mijloc,
Încălţăminte roşii de pele de Maroc,
Şi frîie ţintuite, şi argintate şele,
Şi armorii cusute pe colţuri de harşele.

Ei merg jucîndu-şi caii, şi veseli între ei
Vorbind de cai, de lupte, de-amor şi de femei,
Tot ce-i mai scump în lume şi dă un farmec vieţii
Pe timpul mult ferice şi viu al tinereţii.
Ei merg precum ar merge la simplă vînătoare,
Glumind în nepăsare de moartea ce-au să-nfrunte,
Urmaţi de steaguri multe, urmînd în foc de soare
Pe hatmani, capi de oaste, cu Albert craiu-n frunte...
Şi astfel în Moldova ei dau cu toţi navală !
Dar cînd trecu hotarul, al regelui cal tare
Se poticni... O buhnă ţipă în ziua mare,
Şi moartea-şi găsi coasa în acea zi fatală !

II

ŢARA ÎN PICIOARE

Ce vuiet lung de care, ce tropot surd de vite,
Ce freamăt de suspinuri, de glasuri năduşite
S-aud în sînul nopţii prin neagra-ntunecime
Şi cătră munţi se-ndreaptă l-a codrilor desime ?
Din cînd în cînd sub nouri, trecînd ca o săgeată,
Clipeşte o lumină şi ca prin vis arată
Bătrîni cu fruntea goală plecată spre pămînt,
Femei cu prunci în braţe şi pletele în vînt,
Copile spaimîntate mînînd turme de oi
Şi flăcăoaşi în fugă mînînd cîrduri de boi.
Pe jos, pe cai, în grabă toţi părăsindu-şi satul,
Fugînd cu vaiet, lacrimi, căci i-au ajuns păcatul,

Se duc pribegi şi palizi să cate-adăpostiri
În fund de codri,-n peşteri, în sîn de monăstiri.
Dar unde sînt bărbaţii, voinicii, junii, tarii,
Să-şi apere părinţii, nevestele şi pruncii ?
Cînd suflă grea furtună pe ramurile luncii
Ş-o zguduie, ş-o darmă, ah ! unde sînt stejarii ?
Stejarii sînt la locul lor, faţă cu furtuna !

. . . .

Acum de zece zile şi zece nopţi totuna,
Din munţi şi pîn' la Nistru, pe culme şi pe dealuri,
Lungi buciume răsună, dînd tainice semnaluri ;
Şi călăraşi din fugă prin sate, prin oraşe
Crainesc : „Săriţi cu toţii pe litfele trufaşe !
Viteazul Ştefan-vodă vă cheamă-n vitejie.
Cine-i mişel să fugă, cine-i român să vie !"
Toţi au răspuns : „Trăiască Moldova !" şi s-au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
Şi-au sărutat odorii, şi-au ascuţit toporul,
Şi-au prins din cîmp fugarul ce-i sprinten ca o ciută,
Apoi, făcîndu-şi cruce, zicînd un : „Doamne-ajută !"
Ca şoimul de la cuibu-i voios şi-au luat zborul.

Astfel din ţara-ntreagă plec cete înmuiite
Cu arce, barde, coase şi ghioage ţintuite,
Purtînd căciuli de oaie, mintene-n flori cusute
Şi barbe neatinse, al bărbăţiei semn.
Ei merg de-a drept prin codri, pe lungi cărări perdute
Călări pe şele goale, cu scările de lemn,
Şi trec în zbor prin arbori ca demoni de urgie,
Şi umbra scînteiază de-ai ochilor mănie.
Tot astfel şi boierii, stăpînii de moşii.
Încungiuraţi de gloate, din casele lor pleacă,
Privind cu mulţămire zburdalnicii lor fii
Cum ştiu să-şi poarte caii şi-n fugă să se-ntreacă.
Soţii, surori şi mame suspină-n urma lor ;
Dar ei alerg ferice la cîmpul de omor.

Coman de la Comana, un urieş de munte
Ce intră prin bîrloage şi prinde urşii vii,
Aduce după dînsul mulţi vînători de frunte,
Născuţi pe plaiuri nalte, trăiţi în vijelii.
Balaur de la Galu, Ciolpan din Pipirig
Rîd şi de frigul morţii cum rîd de-al iernii frig;
Şi mulţi cobor din munte ca lava din volcan,
De soiul lui Balaur, de soiul lui Ciolpan.
Velcea, bastard lui Şerpe, ca şerpele pe apă
Alunecă prin duşmani şi mult cumplit îi muşcă.
În luptă, cînd i-e sete, cu sînge se adapă,
Şi drept potir el are o ţevie de puşcă.
El vine din Hîrtoape cu Purice-Movilă
Şi cu Roman-Pribeagul, ce nu mai ştiu de milă.
Scheianul şi Mircescul, vecini de pe Siret,
Învingători de unguri, s-au prins cu jurămînt
Nici chiar sub braţul morţii să nu dea îndărăt
Păn' n-or intra cu leahul pe-al leahului pămînt,
Şi Zimbrul de la Scheie şi Zimbrul din Mirceşti
Se duc să ia în coarne pe vulturii leşeşti.
Bătrînul Matei Cîrjă are-mpregiurul lui
Cinci sute de năprasnici ce vin despre Vaslui,
Toţi racoveni!... iar Cîrjă, om înţelept şi harnic,
E-n floare cînd se simte calare pe Şargan.
Glumeţ, îi place-a zice lui Negrea, viteaz darnic[a]:
„Am să mă fac, nepoate, din Cîrjă — buzdugan!"
Negrea, zîmbind, răspunde: „Ai cîrja bătrîneţii
La sfaturi, iar în luptă ai braţul tinereţii".
Şi, ajungînd cu toţii la Racova devale,

[a] Familia Negre este una din cele mai vechi din Moldova. Chiar pe la începutul secolului XIV, un Negre vornicul figurează în istorie timp de 24 ani, adică de la 1402 pînă la 1426, între cei 12 boieri mari, consilieri a lui Alexandru cel Bun.

La 1471, paharnicul Negre a fost descăpăţinat în Vaslui din ordinul lui Ştefan cel Mare, fiindcă a fost de părere a nu să război în contra lui Radu a Ţărei Munteneşti, ca unul ce era creştin şi român.

Un alt Negre, Patraşco, ginere a lui Petre-vodă Schiopul, au urmat în exil pe socrul său, au fost înscris în cartea de aur din Veneţia şi au murit la Barcelona etc., etc.

În hronicele şi hrisoavele rămase de la străbuni, numele de Negre apare ades ca proprietari de moşii Negreşti, ca oameni însemnaţi pe timpul lor, şi ades ca victime a urgiilor domneşti.

O cruce luminoasă le se-arăta în cale.
Aşa, cu mic, cu mare, apărătorii ţării,
Ieşiţi ca frunza-n codri la vîntul primăverii,
Din văi adînci se urcă, din piscuri se cobor,
Trec rîpile în salturi, trec rîurile-not
Ş-aleargă-n neodihnă, voinicii, cît ce pot
La glasul ţării scumpe ce-i cheamă-n ajutor.

Merg unii cu grăbire spre codrii Bucovinei,
Ş-acolo se adună la strîmtele potici,
Pîndind, ca vînătorii, mişcările jivinei,
Şi tot rugînd: „Fă, Doamne, să treacă pe aici!"
Merg alţii la Suceava să facă pe Albert
A perde oaste multă şi mult timp în deşert;
Iar alţii la Cotnarul iubit şi podgoriu,
Pe unde stau cu oastea Bogdan, domnescul fiu,
Tăutu cu mintea coaptă, Costea cu ochi semeţ,
Şi Trotuşan şi Boldur, cu suflet îndrăzneţ,
Şi unde Ştefan-vodă înfipt-au steagul său,
Strigînd la cer: „Ajută-mi, o! sfinte Dumnezeu!"

III

TABĂRA LEŞEASCĂ

Pe-o culme prelungită ard mii şi mii de focuri,
Ca stele sămănate în numeroase locuri.
Se pare că tot cerul căzut e pre pămînt
Şi c-au rămas în urmă-i un haos, un mormînt,
Atîta întristare ş-atîta-ntunecime
Împrăştie pe boltă-i a norilor desime.

Un zgomot lung se-nalţă din culmea luminată,
Unindu-se în aer cu tunete cereşti.
E zgomotul orgiei!... Iar zarea depărtată
Roşeşte-n foc de codri şi sate româneşti.

Aici beţii şi danţuri şi chiote voioase,
În fund suspinuri, vaiet şi plîngeri dureroase!
Aici de pofte rele sînt ochii toţi aprinşi,
Acolo curge sînge, acolo-s ochii stinşi,
Căci astăzi celebrează lehimea-n sărbătoare
Victoria dorită a zilei viitoare!

Ostaşii pretutindeni formaţi în dese grupe
Frig boi întregi, rup cărnuri ca lupii flămînziţi,
Desfundă largi antale, beu lacom fără cupe,
Se ceartă, rîd în hohot şi urlă răguşiţi.
Ca dînşii, cîni de lagăr la praznic luînd parte,
Schelălăiesc sălbatic, rod oasele deoparte,
În mijlocul orgiei turbate ce tot creşte;
Iar pintre cîni şi oameni pe iarbă stau căzute
Femei, prada orgiei, cu minţile perdute...

Şi însă vîntul nopţii prin lagăr vîjîieşte,
Ş-un glas din umbra neagră la toţi strigă de-a rîndul:
„Orbi! orbi! la masa morţii voi vă mîncaţi comîndul!"

Magnaţii juni, sub corturi, pe perne de matasă
Deşartă cupe pline cu vin de la Cotnar,
Cîntînd cu fericire: „De viaţă rea nu-mi pasă!
Iubita-mi e pe braţe, în viaţă nu-i amar!"
Şi fiecare strînge la peptu-i cu-nfocare
O fiică de-a Podolii, frumoasă şi balaie,
Cu buze pîrguite la foc de sărutare,
Şi ochi ce-noată-albastri în gališă văpaie.
Şi fiecare simte că mintea-i se desfrînă,
Avînd lîngă-a sa gură o gură voluptoasă,
Şi-n braţe-i o copilă ce rîde amoroasă,
Ş-un sîn rotund ce saltă vioi sub a sa mînă.
Ferice, mult ferice de dînşii!... faţa rîde,
Inima zboară, raiul în cale-i se deschide.

Şi însă vîntul nopţii prin corturi vîjîieşte,
De tunete cumplite văzduhul clocoteşte,
Ş-un glas perdut în umbră tot strigă nencetat:
„Orbi, orbi! moartea v-aşteaptă c-un ultim sărutat!"

Cortul regal e splendid! Duzini de candelabre
Revarsă-a lor lumină pe-o masă ce se-ntinde
Sub table încarcate de scule şi merinde
Şi sticle largi cu vinuri spaniole şi calabre.
În mijloc stă-n iveală un cerb de patru ani,
Încins pe-a sale laturi cu şiruri de fazani,
Şi două piramide de fructe mai alese,
În Asia-nflorită crescute şi culese.

Albert în fruntea mesei luceşte ca un soare,
Încungiurat de oaspeţi în haine de splendoare.
La dreapta-i al său frate mai june, Sigismund
Apare-ntr-o dulamă de roş postav de Lund.
La stînga-al Cameniţei episcop vechi, Lonzinski,
Ş-alăture cu dînşii se văd: Sbignew Ţenczynski,
Cu Herbor Lucasievitz, Padlowski castelanul
Radomiei, şi Creslau Roza, numit Decanul,
Şi graf Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei,
Care-au adus la luptă cinci sute de cruciaţi,
Şi falnicii Toporski, vechi neaoşi de-ai Lehiei,
Şi alţi de frunte nobili, din cei mai însemnaţi.
Toţi gustă din merinde, deşartă largi pahare
În sunetul metalic de vesele fanfare;
Şi sîngele prin vine se scurge mai ferbinte,
Ş-avîntul creşte-n suflet şi nebunia-n minte...
Cînd regele ridică o cupă de vin plină
Şi glasul său puternic acest toast închină:
„Eu, Albert, domnul vostru, şi al Lehiei rege,
Intrat-am în Moldova ca leu învingător!
Mîni este ziua luptei... Nimic nu s-a alege
De Ştefan al Moldovei şi de al său popor.
Cum beu această cupă, aşa mîndra Lehie
Să-nghită-această ţară! Aşa să fie!"
„Fie!

Vivat! Ura! trăiască Albert mult glorios!“
Răspund mesenii aprigi c-un răcnet zgomotos,
Şi lagărul răsună în lungă depărtare...
Dar iată că la uşă un om străin apare,
Cu peptul gol, cu părul în vînt, cu ochi focos;
El spre Albert ţinteşte privirea-i rătăcită,
Face doi paşi şi strigă: „Deşartă-ţi cupa gios,
Albert! de soarte rele ţi-e cupa otrăvită“.
Toţi se reped c-un urlet şi mîna pe el pun.
„Lăsaţi-l, zice craiul; e Sropski cel nebun!“
Şi iar înalţă cupa, rîzînd de-o aşa larmă...
Dar cupa lîngă buze-i în mîna lui se sfarmă,
Ş-un trăsnet lung deodată în ceruri bubuieşte,
Şi-n cortul plin de umbră furtuna năvăleşte,
Şi masa se răstoarnă, şi cortul se urducă...
Iar pe cîmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV

TABARA ROMANA

O tînără pădure de ulmi şi de stejari
Ascunde-oastea română prin junii săi tufari.
Misterul şi tăcerea în sînul ei domnesc,
Dar marginele sale sînt palid luminate
De flacările triste ce pîlpîie în sate
Şi veselele focuri din lagărul leşesc.
Prin arbori şi prin ramuri, din vîrfuri pîn-în poale,
Din cînd în cînd luceşte oţel de săbii goale
Şi ochi de lei, de vulturi, de leoparzi sălbatici,
Ce ard sub vălul nopţii ca nişte roşi jaratici,
Căci ei s-aţint cu jale şi se opresc cu ură
Din zarea-nflăcărată pe lagărul vecin,
Şi tot românu-n suflet pe sufletu-i se jură
Cu-al duşmanilor sînge să stingă-al ţării chin.
Dor crunt de răzbunare! greu, aspru jurămînt,
Ce sapă-n întuneric un larg, profund mormînt!
Ici, colo, prin poiene, stau pîlcuri de oşteni:
Arcaşi de la Soroca, năprasnici orheieni,
Aprozi, copii din casă, curteni şi lefecii,

Toţi, oameni tari de vînă şi oţeliţi în foc,
Deprinşi a-şi trăi traiul în timpi de voinicii
Ş-a da mîna cu moartea făr-a mişca din loc.
Ei poartă pe-a lor frunte, pe braţele lor groase
Şi-n piepturi brazde multe, hieroglife sfinte
Cu paloşul sapate, ce spun ş-aduc aminte
De lupte urieşe, de fapte glorioase!
Şi-n viaţă-i fiecare şi-au cîştigat un nume,
O falnică poreclă, un titlu de strămoş:
Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoş,
Ursul şi Pală-Dalbă, Grozan şi Sparge-Lume!
Eroi de vechi balade ce s-au păstrat în minţi,
Trecînd în moştenire la fii de la părinţi.

Lungiţi pe muşchiul verde şi domolind fugarii
Ce zburdă pe-ntuneric şi desfrunzesc tufarii,
Voinicii buni de luptă şi bucuroşi de glumă
Astfel grăiesc:
„Grozane! ce-o fi ziua de mîni?"
„O fi la unii mumă, o fi la alţii ciumă,
Amară pentru litfe şi dulce la români."
„Amin! să deie Domnul!"
Va da, măi Pală-Dalbă!
Ş-o fi precum la Baia, n-o fi ca-n Valea-Albă,
Unde-am văzut pe Ursul gonit de şese turci."
„Gonitu-m-au pe mine, dar i-am urcat în furci!"
„Va fi precum la Scheie, unde-aţi văzut în silă
Maghiari schimbaţi în iepuri, ş-un Purice-n Movilă." [a]
„Va fi precum la Lipneţ cu dumbravioara verde,
La Racova pe unde şi azi turcul se perde,
La Grumăzeşti, pe maluri, unde cazacul Jură
Pe mine, chiar pe mine, m-au încrestat la gură!"
„Te-au încrestat păgînul, dar cînd el vru de viu
Înot să treacă Nistrul, o păţi rău, fărtate,
Căci de pe mal în fugă tu i-ai sărit pe spate
Şi l-ai trimis sub Nistru, să-şi cate un secriu."

[a] Numele Puriceştilor au fost schimbat în Movileşti pe cîmpul luptei de la Scheie, luptă în care Hroiot, şeful armiei ungureşti, au fost descăpăţinat de Purice Aprodul (vezi poemul lui C. Negruzzi, *Aprodul Purice*).

„Bine-i făcuşi, Grozane! E scris în cele sfinte:
Chiar apele să fie vrăjmaşilor morminte!“
„Aşa e ţara noastră!... e bună pentru vii,
Şi pentru morţi e bună.“
„De-aceea-n astă ţară
Vecinii dau năvală cu sutele de mii.
Urînd viaţa la dînşii, le place-aici să peară!“
„Le place, dar, Păune, şi noi le facem placul.
Ei cred că-aici e raiul, ş-aici găsesc pe dracul.“
„Şi cum să nu-l găsească urdiile nebune
Cînd Ştefan e-n picioare, cînd versul lui ne spune:

Ştefan, Ştefan, domn cel mare [a)],
Seamăn pe lume nu are
Decît numai mîndrul soare!

Din Suceava cînd el sare,
Pune peptul la hotare
Ca un zid de apărare!

Braţul lui făr-încetare
Bate ordele tatare,
Bate cetele maghiare,

Bate leşi din fuga mare,
Bate turci pe zmei călare
Şi-i scuteşte de-ngropare!

Lumea-ntreagă stă-n mirare!
Ţara-i mică, ţara-i tare
Şi vrăjmaşul spor nu are!“

[a)] Cîntic vechi poporal.

„Trăiască Ştefan-vodă !... Mulţi duşmani vin la noi,
Dar cît vin de năprasnici, puţini fug înapoi."
„Păcatul lor îi mînă, sărmanii, ca pe-o turmă,
Şi moartea le stă-n cale, şi moartea le stă-n urmă."
„De-aceea la Moldova vezi floare lîngă floare.
E îngrăşat pămîntul cu sînge."
„Aşa-i, frăţioare ;
Dar cresc bujorii mîndri din sînge de român
Şi pălămida neagră din sînge de păgîn !"

Sub cerul ce s-aprinde şi-n clipă iar se stinge,
Vărsînd pe a lor feţe lumini fulgerătoare,
Aşa grăiesc barbaţii ce somnul nu-i atinge
În aşteptarea vie a zilei viitoare.

Şi poalele pădurii sînt palid luminate
De flacările roşii ce pîlpîie în sate.
Şi-n tabăra vecină orgia cea nebună
Ca marea departată vuieşte sub furtună ;
Iar în frunziş românii topoarele-şi descîntă
Şi caii lor dismiardă, şi-n umbră vesel cîntă :

„Sînt român cu patru mîni,
Şi am leacuri de pagîni :
De tatari am o săgeată,
De turci pala mea cea lată,
De litfeni un buzdugan
Şi de unguri un arcan !"

V

ŞTEFAN CEL MARE

În mijlocul pădurii este-o poiană lungă
Şi largă ce foieşte de oameni ca un roi.
La capătu-i din dreapta ea prelungeşte-o strungă
Prin care ostăşimea curge ca un şioi.

Ea intră în poiană şi se aşează-n rînduri,
Privind la o colibă de ramuri de stejar
In care-o umbră mare de om plecat sub gînduri
Stă pe genunchi, se-nchină în faţă c-un altar.

Deodată o lumină fantastic izbucneşte
Din zece nalţi mesteacăni cu fruntea-nflacarată.
Coliba se deschide, umbra se scoală, creşte
Şi splendid maiestoasă la oaste se arată !
Un lung fior pătrunde mulţimea-n admirare.
Toţi zic : „E Ştefan ! Ştefan !"
Dar ! Ştefan e cel Mare !
Iată-l cărunt, dar încă barbat între barbaţi,
Ca muntele Ceahlăul prin munţii din Carpaţi !
El întruneşte-n sine o triplă maiestate :
Acea care-o dau anii la conştiinţi curate,
Acea care răsfrînge a tronului splendoare,
Ş-acea întipărită de faima-nvingătoare.
Timpul i-au pus coronă de-argint, ţara, de aur,
Şi gloria măreaţă i-au pus cununi de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii, sînt clădite
Neperitoare sarcini de fapte strălucite,
Dar, ani şi fapte, Ştefan nu simte-a lor povară,
Căci dragostea moşiei, ca sfîntă primavară,
În sînu-i înfloreşte şi îl întinereşte
Pentru salvarea ţării, cînd ţara pătimeşte.
Erou plin de lumină, el e menit în lume
Pe seculul ce-l vede să sape al său nume
Şi să răspîndă raze pe seculi viitori,
Precum un soare splendid ce sparge deşii nori.
Fiinţă de-o natură gigantică, divină,
El e de-acei la carii istoria se-nchină,
De-acei carii prin lume, sub paşii lor, cît merg,
Las' urme urieşe ce-n veci nu se mai şterg,
A cărora legendă departe mult se-ntinde
Şi-nchipuirea lumei fantastic o aprinde.
Măreţ, în a sa umbră un timp întreg dispare,
Căci Dumnezeu pe frunte-i au scris : *Tu vei fi mare !*

În mijlocul poienei el se înaintează,
Se urcă pe-o movilă şi astfel cuvintează :
„Români din toată ţara ! Boieri, vechi căpitani,
Şi voi, feciori de oaste !... Sînt patruzeci de ani,
Moldova, la *Dreptate*, pe soarta ei stăpînă [a],
Mi-au pus pe cap corona şi buzduganu-n mînă.
Prin cel Atotputernic ce apele încheagă
Păstrat-am pînă astăzi corona mea întreagă
Şi buzduganul teafăr, deşi pe mulţi duşmani
I-au doborît, lovindu-i, în patruzeci de ani !
Duşmani din fundul lumei, păgîni, duşmani vecini,
Şi, cine-ar putea crede !... chiar duşmani fraţi, creştini !
Trufaşi cu toţi, sălbatici, lacomi, vicleni şi orbi,
Care-mpregiurul ţărei, precum un cîrd de corbi,
Stă gata s-o sfăşie... dar n-au vrut Dumnezeu,
N-au vrut Moldova, ţara vitează, n-am vrut eu !...

Pe Radu, Aron Petru şi Ţepeluş hainul
I-am frînt !... Maniac tatarul şi Matias Corvinul
I-am frînt !... chiar pe sultanul Mehmet-Fatih l-am frînt !
Ş-alţi mulţi carii perit-au ca pulberea în vînt.
Voi îi cunoaşteţi bine, vitejii mei oşteni,
Voi, pardoşi de la Lipneţ, vultani din Războieni,
Zimbri fioroşi din codrii Racovii, aprigi zmei
Din Soci, din Catlabuga, din Baia, de la Şchei.
Apărători a crucei, voi îi cunoaşteţi bine,
Căci pentru-a lor risipă aţi războit cu mine
Prin şesuri, munţi şi codri, pe iarnă, toamnă, vară,
Făcînd din peptul vostru un zid, hotar de ţară,
Roşind cu-a vostru sînge ferbinte, plin de viaţă,
Siretul, Prutul, Nistrul şi Dunărea măreaţă ;
Stînd vecinic în picioare, în veci neodihniţi,
De arma, sora voastră, în veci nedeslipiţi,
Fără copii, soţie, o ! dragii mei vultani,
Şi-n luptă, tot în luptă, de patruzeci de ani !
Ş-acum cînd armasarii Osmanului mărit
Aruncă largi nechezuri din mîndrul Răsărit,

---

a) Locul pe care Ştefan au fost proclamat domn Moldovei purta numele de *Dreptate*.

Cînd Mohamed pe ceruri şi-au azvîrlit hamgerul
Ce, ca o semilună, cutrieră tot cerul;
Cînd noi oprim cu peptul furtuna păgînească,
Ferind de-a sale valuri amvona creştinească;
Acum, cînd toţi creştinii, regi, domnitori, popoare,
Ar fi, ca fraţi de cruce, să-mpartă-acelaşi soare,
Priviţi!... Pe cerul negru se-ntinde-un roş de sînge,
Din departare suflă un vînt ce geme, plînge
Şi spune că în zare ard sate şi oraşe,
Că feare fără nume ucid copii în faşe,
Că ţara e-n nevoie, că mor români sub chinuri,
Că fete mor sub silă, că pruncii mor în sînuri!...

Şi cine oare face această fărdelege?
Un domn vecin, prietin, un domn creştin, un rege!
Albert, craiul Lehiei!...
Albert, de cap uşor,
Făcut-au un vis mare de rege-nvingător,
Dar n-are el, sărmanul, aşa de largă mînă,
Să poată-n ea cuprinde o patrie română!
Nici au ajuns Moldova de rîsul mişeliei
Ca s-o răpească-n gheare-i un vultur d-a Lehiei!

Cît va fi-n cer o cruce ş-un Ştefan pe pămînt,
Nime nu va deschide Moldovei un mormînt!
Cît vor calca duşmanii în ţara de români,
Ei robi vor fi în ţară, dar vecinic nu stăpîni!
Decît Moldova-n lanţuri, mai bine ştearsă fie!
Decît o viaţă moartă, mai bine-o moarte vie!

Români din toată ţara, boieri, vechi căpitani,
Voi toţi ai mei tovarăşi de patruzeci de ani!
Cînd Albert ne meneşte robie, rele soarte,
Răspundeţi, ce se cade lui Albert?..."
„Moarte, moarte!"

Strigă poiana; *Moarte!* pădurea clocotește,
Ș-un soare roș în ceruri deodată se ivește.
„Fie! le zice Ștefan, fie cum cereți voi...
La arme! și pe moarte! căci Domnul e cu noi!"

VI

ASALTUL

Gonise vîntul nopții furtunile cerești,
Lăsînd acuma rîndul furtunei omenești,
Și soarele-n splendoare din neguri răsărise,
Părea că vrea s-admire pe-acel ce se fălise
Că lumea îngrozită, privind spre răsărit,
Vede-va-n loc de soare al său chip strălucit!
El primblă ochi de aur pe tabăra leșească
Superbă!... împregiuru-i avînd ca s-o-ntărească
Un lung ocol de care legate strîns cu lanțuri,
Ocol armat cu tunuri și-ncungiurat de șanțuri.
Armata e-n picioare! Puternica armată,
Cu-a sale lungi scadroane în larg cuadrat formată,
Ocupă după șanțuri al taberei cîmp nalt,
Stînd gata să respingă românii din asalt.
Mii, mii de lănci cu flamuri se văd fîlfîitoare,
Ca trestiile dese din bălți cînd suflă vîntul.
În aer zbor nechezuri, comănzi răsunătoare,
Și caii-n neastîmpăr frămîntă-n loc pămîntul.
Iar Albert, mîndrul rege, în mijloc pe-o nălțime,
Privește cu-ngînfare frumoasa lui oștime.
Calare pe-un cal sprinten din stepele ucrane,
El are lîngă dînsul un grup strălucitor
De palatini, de hatmani sleiți pe caii lor,
Și steagul înainte-i cu semne suverane.
La dreapta, sub pădure, româna oaste-apare
În pîlcuri și în cete pe cîmp orînduită,
Și fiecare ceată de luptă pregătită
C-un tun cu șepte țevii, purtat pe roți ușoare.
Hotnogi numiți de Ștefan comandă călărașii,
Aprozii, lefecii, curtenii și arcașii.

Iar Ştefan stă pe-o culme cu-o ceată ce nu-l lasă,
De-a ţării boierime şi de copii din casă.
Sub dînsul are domnul un zmeu, un moldovan,
În stînga lui pe Boldur, în dreapta pe Bogdan,
În mînă-i buzduganul domnesc care-n războaie,
Ca braţul care-l poartă, în veci nu se îndoaie,
Şi pe deasupră-i steagul, ameninţînd furtuna,
Cu bourul, cu steaua, cu soarele şi luna.
Precum doi nori pe ceruri stau faţă-ntunecoşi
Şi merg unul spre altul, dînd fulgeri luminoşi,
Armatele duşmane, crunt-ameninţătoare,
Răspînd din ochi, din arme luciri fulgerătoare.
Şi litfii şi românii privesc în nerăbdare
Unii la rege, alţii la domn, şi fiecare,
Dorind, pîndind semnalul războiului...
Deodată
Ştefan ridică steagul, dînd semn l-a lui armată.
„Ura !..." trei pîlcuri dese de cei mai buni arcaşi,
Plecînd, pe cîmp se-nşiră în grupe de hărţaşi.
Voinicii merg în fugă spre lagăr, îndrăzneţi,
Din arcele lor nalte trăgînd mii de săgeţi
Ce vîjie-n desimea scadroanelor leşeşti
Şi prind răsad de moarte în pepturi omeneşti.
Dar tunurile-ascunse în lagăr, după care,
S-aprind, scoţînd pe gură mortala detunare,
Şi mulţi dintre arcaşii departe-naintaţi
Cad morţi, scaldaţi în sînge, de glonţuri fulgeraţi.
Tovarăşii lor grabnic atunci se întrunesc,
Dau semne de-ngrozire, la fugă se gătesc,
Cercînd s-atragă leşii din tabără afară.
Dar leahul nu-i urmează, cercarea le-i zadară !
„Vezi litfa ! zice Boldur, stă-nchisă la ocol.
Nu vrea, nu îndrăzneşte să iasă-n cîmp, la gol."
„Vom merge noi la dînşii ! românul domn răspunde,
În tabări lănţuite ştim noi cum se pătrunde.
Tu, Boldur, mare hatman, şi tu, Coste-paharnic,
Precum se cade vouă, îmi place a fi darnic,
Făcîndu-vă cu mine partaşi la zi de falã.
În duşmanii Moldovei acu să-ntraţi navală
Cum intră leu-n turme şi paloşul în coaste !"

Pe loc semeţii Coste şi Boldur, capi de oaste,
S-au dus, s-au pus în fruntea românilor, strigînd:
„La foc, copii!“ şi grabnic plecat-au alergînd.
Vuieşte aprig cîmpul şi armele răsună,
Şi tunurile crunte ca tunete detună.
O grindină de glonţuri fatală,-ucigătoare,
În cetele române duc moarte-ngrozitoare;
Dar ele, nengrozite, făr-a-nceta de loc,
Păşesc tot înainte sub viscolul de foc.
Mulţi le rămîn în urmă, rupţi, morţi, căzuţi pe brînci!
Ei zbor ş-ajung în număr la şanţurile-adînci.
„Năval cu toţi în lagăr, năval! oastea răcneşte,
Din cer ne vede Domnul, şi Ştefan ne priveşte!“
Şi toţi s-aruncă-n şanţuri, dau unii peste alţii,
Cei mici, uşori, în grabă s-acaţă de cei nalţi,
Le sar pe umeri sprinten, ca tigri se izbesc,
Cu unghile de maluri se prind, se opintesc,
Se urcă prinşi de lanţuri, de-a tunurilor buze,
Şi pintre mii de săbii şi mii de archebuze
Ce-i taie şi-i răstoarnă în şanţuri, fărămaţi,
Ei pun picioru-n lagăr, puternicii barbaţi!
Zadarnic Ceremişii, dosiţi pe după care,
Îndreaptă groase tunuri, le-ncarcă, le dau foc,
Românii, de-ai lor duşmani deprinşi a-şi bate joc,
Într-înşii dau izbire cu-o aprigă turbare,
Îi pun sub coasa morţii, în tabără-i resping,
Şi, grabnic, care, tunuri în şanţuri le împing,
Şi fac podişuri late cu trupuri sîngeroase
Ce mor în vaiet jalnic şi-n chinuri dureroase.

Atunce craiul zice: „O! frate Sigismund!
Zăreşti tu moldovenii în lagăr, colo,-n fund?“
„Dar! Sigismund răspunde; zăresc o biată turmă.
Nici unul însă teafăr nu-şi va călca pe urmă!“
„Nici unul viu, nici unul!“ zic leşii împregiur.
Şi Herbor Lucasiewitz, viteaz cu părul sur,
Se duce să avînte armata cea crăiască
Şi cu românii aprigi în pept să se lovească.

. . . .

Ca nişte mari balauri cu lungi coarne-ascuţite,
Scadroanele în zgomot de tropot sunător
Se mişcă, saltă-n copce; apoi, luîndu-şi zbor,
Cu lancele plecate la fugă-s răpezite.
Dar Costea şi cu Boldur, tovarăşi de izbîndă,
Ţinînd în frîu avîntul românilor semeţi,
Le strigă: „Staţi aice! toţi după cai, la pîndă,
Să trageţi ţintă-n litfe o ploaie de săgeţi!"
Şi cum veneau grămadă scadroanele sonore,
Descalecă arcaşii, gătesc arcele lor,
Trag, strunele vibrează, sunînd sbîrnîitoare,
Mii de săgeţi trec iute sub soare ca un nor
Şi intră prin scadroane cu-o aspră vîjiire,
Ducînd cu ele groază, durere şi peire.
Întregi şiruri de oameni, din fugă săgetaţi,
Se pleacă morţi pe coame, cad grabnic răsturnaţi.
Mulţi cai zac lîngă dînşii şi mulţi, atinşi la nări,
Fug, tîrîind cadavre cu un picior în scări.
Dar Herbor Lucasiewitz răcneşte: „Înainte!"
Şi lungile scadroane-nainte merg grămadă,
Păn' ce topor cu lance şi buzdugan cu spadă
S-ating în zinghenire sub soarele ferbinte.
Atunce mîndrul soare ce spre apus plecase,
Oprit în a sa cale, văzu cu ochii roşi
Un furnicar de moarte ce aprig se-ncleştase,
Un iad grozav de demoni sălbatici, fioroşi,
Sărind, urlînd ca feare, muşcîndu-se scrîşnind,
Rupînd, lovind orbeşte, dînd moarte şi murind!
Românii în scadroane intrau ca-ntr-o pădure,
Clădind movili de leşuri sub zdravănul topor.
Şi coasa neobosită, şi harnica secure
Zburau abătînd caii sub călăreţii lor.
Iar ulii din Soroca, şi zgripţorii din Vrancea
Cu lancea căngiuită în gloată pătrundeau,
Şi răsturnau cu cangea, şi străpungeau cu lancea,
Şi trupurile moarte cu trupuri le-ascundeau.
Dar şi lehimea cruntă făcea pîrte grozave,
În cetele române trecînd ca prin troian.
Bravi, nempăcaţi, teribili, sub armele lor brave
Curgea o dîră lungă de sînge pămîntean.

Deodată prin oştime o veste au trecut :
„Herbor sub buzduganul lui Boldur au căzut !“
„Herbor e mort !“ Stau leşii pătrunşi, încremeniţi,
Scot şoapte îngrozite, prin ranguri răzleţiţi,
Perd cumpătul, perd capul, zvîrl armele-n văzduh,
Dau dosul, şi fug iute, goniţi de-al spaimei duh.
Iar craiul trist, cu palma lovindu-se pe frunte,
Suspină : „O ! Toporski, o ! veteran cărunte !
Priveşte, fug mişeii ! fug toţi, fug mic şi mare !
De-acum în tine singur e singura-mi sperare !“

VII

LUPTA

Toporski veteranul cu-o ceată mai aleasă
Lui Albert se închină şi pleacă la război.
Pe loc bătrînul Cîrjă în cale-i vrînd să iasă,
De lîngă Ştefan pleacă cu buni viteji de soi.
Ei vin călări în grabă, aprinşi de răzbunare,
S-apropie ; iar Cîrjă, zburînd în fuga mare,
In faţa lui Toporski s-opreşte ş-astfel zice :
„Toporski ! din doi unul e scris să peară-aice !
Ori tu, ori eu ; sus pala, şi vin' la luptă dreaptă !“
„Cîrjă ! răspunde leahul, ai minte înţeleaptă,
Dar inimă nebună. Eu te cunosc pe tine,
Eşti leu năprasnic, însă şi tu mă ştii pe mine,
Căci în mai multe rînduri luptat-am înainte,
Pe cînd aveam braţ verde şi inimă fierbinte.
Nici tu, vechiul meu duşman, nu m-ai învins pe mine,
Nici eu n-am avut parte să te înving pe tine.
Ce dar n-am putut face în focul tinereţii,
Pute-vom face oare sub iarna bătrîneţii ?
O ! Cîrjă, barbe albe purtăm acum noi doi,
Şi lupta, draga luptă, nu mai e pentru noi.
Priveşte ! alţii, tineri, stau împregiurul meu,
Demni adversari acelor de pe-mpregiurul tău.
A lor acum e rîndul, frate. Noi, veteranii,
Şoimi învechiţi, deoparte să stăm, privind şoimanii.

Vin' cole lîngă mine, şi nu fii duşman mie,
Căci vîrsta între oameni stinge-orice duşmănie!"
Răspunde-atunce Cîrjă: „Toporski, ai dreptate,
Ades e rece peptul, şi inima tot bate!
Apoi, mărindu-şi glasul, el strigă la ai săi:
La luptă, voi, şoimanii, la luptă, feţii mei!"
„La luptă!" strigă însuşi Toporski-n mare glas,
Şi amîndoi bătrînii deoparte s-au retras.

Pe loc ambele cete aprins electrizate
Scot paloşele-n soare c-un freamăt de oţel.
Ochirile prin aer se-ntîmpină-ncruntate,
Căci fiecare-alege un duşman pentru el.

Plecînd apoi cu toţii, strîng frîiele, dau pinteni,
În sprintene dezghinuri îşi saltă caii sprinteni,
Şi zbor pe-aripa urei, cu-avîntul de nălucă,
Şi intră ceată-n ceată şi-n luptă se apucă.
Pămîntul ropoteşte sub tropot de copite,
Văzduhul străluceşte de arme ascuţite,
Iar paloşele albe ciocnindu-se-n loviri
Dau foc, dau moarte cruntă, dau aspre zingheniri.
În clipă cad sub ele, străpunşi, scaldaţi în sînge,
Iarmeric Mazovitul, ce-n două părţi se frînge,
Şi Buhtea parcalabul, cu-o largă brazdă-n pept,
Şi tînărul Cozjatic, lipsit de braţul drept.

Grodeck, zis Falcă-Tare, în crudul său avînt,
Precum un vier de codru, se-nainta prin gloată
Şi sabia-mpregiuru-i făcea o largă roată
Ce se-nvîrtea la soare şi şuiera în vînt.
Cădeau victime multe sub arma ce zbura!
Şi Grodeck în turbare pe rînd le număra,
Călcînd tot înainte pe victimele sale.
Cînd, iată, din mulţime apare drept în cale
Balaur de la Galu, ce poartă uşurel
O ghioagă monstruoasă, cu dinţii de oţel.

Grodeck răpede spada-i în peptul lui Balaur!
Sîngele curge!... peptul greu muge ca un taur,
Dar ghioaga se abate!... sub crunta-i lovitură
Zbor crierii lui Grodeçk, şi dinţii toţi din gură;
Iar leahul, cladă moartă, greu cade pe pămînt,
Nendeplinind în viaţă grozavu-i jurămînt.

Coman, de la Comana, cu Velcea, şerpe iute,
Privesc din depărtare cum vine şi cum saltă
Un cal de soi ogarnic, deprins a vîna ciute,
C-un voinicel subţire ca trestia de baltă.
„Cine să fie oare cel capitan frumos?“
„E Biela, păr de aur, cu mijloc mlădios.“
„Vînat de soi e, frate?
„E pui de palatin!“
„Aţine-te dar, Velceo.“
„Comane, mă aţin.“
Şi amîndoi la pîndă se pun în a lui cale,
Coman cu braţe goale, şi Velcea cu o coasă.

Venea fugaru-n salturi, zburlind coama-i pletoasă;
Venea voiosul Biela pe cîmpul cel de jale,
Şi pala-i cînd de-o parte, cînd iar de altă parte,
Tăind în carne vie, făcea ochiuri deşarte.

Deodată Velcea sare, sub cal se ghemuieşte,
Şi calu-mpuns la glezne din fugă poticneşte,
Turtind sub el pe Velcea; iar mîndru-i capitan
Îl zvîrle peste capu-i în peptul lui Coman.
„Bine venişi la mine!“ îi zise urieşul,
Şi-n braţele-i de schijă, rîzînd, grozav îl strînge,
Cît peptul îi zdrobeşte şi oasele îi frînge,
Apoi între cadavre, pe cîmp, aruncă leşul...

Gorow şi Zablotowski combat delaolaltă
Cu Stroe Vlad, hotnogul, şi cu şoltuzul Daltă.

Casa poetului de la Mircești, construită în 1867

Aceeaşi casă de la Mirceşti, fotografiată din alt unghi

Umăr de umăr, coastă de coastă, om şi cal
Se strîng, se prind cu ură în cleştet infernal,
Voind a să absoarbe de pe a lumei faţă
Cu partea lor de soare, cu partea lor de viaţă.
Şi sîngele din pepturi, din frunţi mereu se scurge
Şi pe sub cai de-a lungul el gîlgîie şi curge.
Crîncenă luptă ! Moartea deasupra se arată,
Face un semn, alege, şi cleştetul deodată
La semnu-i se desprinde, lăsînd pe cîmp să cadă
Gorow şi Zablotowski, amici, a morţei pradă !
Iar caii lor, ca dînşii nedespărţiţi, cu dor,
Se duc nebuni prin lagăr, chemînd stăpînii lor.

Glence din Pocuţia sub Udrea se doboară.
Udrea e prins de Cziusko, dar singur se omoară,
Strigînd în desperare : „Ah ! zece morţi mai bine
Decît o viaţă lungă şi zile de ruşine !"
Corbaci rătează capul baronului Huminski,
Ciolpan apucă-n braţe-i pe junele Tenczynski
Şi merge de-l depune lui Ştefan la picioare,
Apoi se-ntoarce iute la nouă vînătoare.

Zbaloş pe-un cal de cîmpuri, Negrea pe-un cal de munte
Se întîlnesc cu ochii ş-aleargă să se-nfrunte.
Izbindu-se-n mulţime cu-avînt spăimîntător,
Crunt se lovesc din fugă cu paloşele lor.
Lovire fulgerîndă şi leahului fatală !
El cade jos !... în mîna-i se frînge a sa pală,
Dar Negrea, viteaz darnic, îi zice : „Frate Zbaloş,
Pe-un om căzut nu-mi place să cadă al meu paloş.
Te scoală, mergi în pace cu zile de la mine.
Ar fi păcat să peară un bun viteaz ca tine !"

A zis, calu-şi întoarce şi-n gloată se răpede,
Lăsînd în urmă-i leahul ; iar Cîrjă, care-l vede,
Îi strigă de departe : „Ani mulţi, Negreo, nepoate !
Braţul ce nu dă moarte cînd poate, multe poate !"

Şi glăsuind, el vede a lui Toporski ceată,
Ciuntită, risipită şi-n tabără-alungată,
Fugînd cum fuge spaima lipsită de ruşine...
Şi simte mîndrul Cîrjă o mare vîlfă-n sine.

Iar cainicul Toporski, cu fruntea obosită,
Şopteşte vărsînd lacrimi: „O! soartă mult cumplită!
Eu, tare-odinioară, vechi arbor a Lehiei,
Perdut-am frunzi şi ramuri sub vîntul vijeliei!
Iată-mă-nvins!... O! Cîrjă, de-acum sînt robul tău!"
„Rob, tu? nu mi-ar ierta-o preasfîntul Dumnezeu!
Cînd un popor de oameni se-nchină ţie, mie,
Un tu, ş-un eu, Toporski, nu cade în robie!"

Aşa grăieşte Cîrjă, bătrînul înţelept,
Şi, singur, merge vesel la Ştefan, domnul drept,
Ce-i zice: „Ani mulţi, Cîrjă! tu fală mi-ai făcut!
Ca tine fie-ţi neamul viteaz şi priceput!"

Apoi către oştimea pe lîngă el rămasă:
„Acum e rîndul nostru, boieri, copii din casă!
Să dăm zorul din urmă, cumplitul nostru zor,
Ce trece şi răstoarnă ca trăsnet răzbitor.
Daţi vînt armelor voastre! pe cai, şi după mine!"

Precum un cîrd de vulturi din sferele senine
Cad iute ca un fulger pe-o pradă ce zăresc,
Românii, duşi de Ştefan, în lagăr se izbesc!
Nimic nu le rezistă, nici tunuri, nici desime,
Nici şanţ, nici zid de care, nici deasă călărime,
Căci ei răstoarnă-n treacăt, şi darmă, sfarmă-n clipă
Scadroane, tunuri, corturi, şi pun tot în risipă.

Fug leşii, fug cruciaţii şi fuge însuşi craiul!
Îi duce domnul Ştefan cum vîntul duce paiul;
Iar tabăra leşească un lung pustiu rămîne
Sub apriga furtună a cetelor române!

Cînd suflă vîntul toamnei prin codrii veştejiţi,
Copacii plini de frunze sînt astfel zguduiţi,
Şi crengile căzute, şi frunzele uscate
Pe cîmpi în departare sînt astfel semănate.

VIII

ARATUL

Armata glorioasă e frîntă, răsipită,
Ca munţii de nisipuri în Africe pustii.
Într-un vîrtej de spaimă din urmă-i fugărită
Prin văi, prin munţi, prin codri, prin rîpi şi pe cîmpii.
Iar craiu-n desperare, din dealul Catilinei,
Priveşte pintre lacrimi frumoasa lui armată,
Ieri floarea vitejiei, azi, vai ! prada ruşinei,
Cum fuge ca un nour sub zare-mprăştiată.
Ş-acum el se găseşte cu adevărul faţă !
Slab, mic, fără trufie, văzîndu-şi înainte
Spectacolul peirei ce-i dă fiori prin minte,
Ş-în urmă-i alt spectacul ce sufletu-i îngheaţă.

. . . .

Pe-un şes întins şi galbăn, sub arşiţa de soare,
Cinci sute pluguri ară pămîntul ţelinos,
Şi domnul Ştefan însuşi, cu fruntea în sudoare,
Asistă pe-un cal negru, sub un stejar frunzos.
Opt mii de leşi de oaste, legaţi, cu frîu-n gură,
În loc de boi, la juguri se opintesc trăgînd ;
Ei trag mereu, şi ferul greu muşcă-n bătătură,
Şi unii gem, şi alţii cad pe genunchi plîngînd !
Dar biciul îi loveşte şi lancele-i împung...
Se scoală-n brînci şi iarăşi trag brazde pe pămînt !
Mulţi dintre ei, sărmanii ! în capăt nu ajung
Şi chiar în a lor brazde găsesc a lor mormînt !
Românii cu glas aprig îndeamnă ca să-ntindă,
Strigînd : „Hăis, ţa, litfene ; hăis, ţa, haram de plug !
Tu-mi pregătiseşi jugul, eu mi te-am pus în jug.
Hăis, ţa !..." Apoi din urmă aruncă-n brazde ghindă.

Iar Ştefan la tovarăşi le zice cu glas tare:
„Aşa scrie românul a sale fapte mari,
Cu feru-n brazdă neagră!... Românul astăzi are
Pămîntul său drept carte şi pluguri cărturari.
Aici pe unde astăzi e numai cîmp, otavă,
Umbri-se-vor urmaşii sub *Roşia-Dumbravă!*"

. . . .

Trecut-au patru seculi din ziua cea fatală
Cînd se-ngropă-n ţărînă a duşmanilor fală!
Şi faptul cel istoric, sub formă legendară,
Din neam în neam românii îl povestesc în ţară.
Priviţi! lîngă-o dumbravă stă tabăra de care.
Flăcăi voinici şed roată pe lîngă un foc mare,
Mirîndu-se-ntre dînşii cum vreascurile-n foc
Ca nişte şerpi se mişcă, sucindu-se în loc.
„Ştiţi voi de ce stejarul, arzînd, plînge şi geme?
(Întreabă-un român ager pe care-a nins devreme.)
Cole,-n astă dumbravă, copacii urieşi
Sînt locuiţi, se spune, cu suflete de leşi.
Pe timpul bărbăţiei au prins Ştefan cel Mare
O oaste de năvală ş-au pus-o ca să are;
Iar în pămîntul negru, cu sînge-amestecat,
Spre lungă pomenire el ghindă-au semănat!"

. . . .

El zice, şi dumbrava se pare că roşeşte,
Ş-un aspru glas de vulturi în noapte se trezeşte.
El zice, focul arde, dumbrava luminînd,
Prin crengile frunzoase trec umbre suspinînd!

Mirceşti

RĂZBUNAREA LUI STATU-PALMĂ [a]

Urieşul Strîmbă-Lemne cu-al său gemin Sfarmă-Peatră
Au văzut căzînd potopul ş-au trecut potopu-not.
De cînd sînt poveşti în lume şi se spun pe lîngă vatră,
Ei duc zile cu piticul Statu-Palmă-Barba-Cot.
Amîndoi pe-o vale verde, la picioarele-unui munte,
Lungiţi unul lîngă altul, stau grăind în limba lor.
Dar ei sînt în neastîmpăr. Cînd şi cînd pe a lor frunte
O gîndire-ntunecată se întinde ca un nor.

„O cunoşti pe Trestiana, frate ?" zice Strîmbă-Lemne.
„O cunosc... cînd se arată, soarele îi face semne,
Căci de cînd Ileana mîndră n-au văzut el aşa floare...
Ca Ileana Consînzana, fata-i chiar ruptă din soare !"

---

a) Statu-Palmă-Barba-Cot este un personagiu fantastic din cei mai originali care se găsesc în poveşti. El e un pitic monstruos, avînd statura mică de o palmă şi barba lungă de un cot. Locuinţa lui este într-un vîrf de plop ; iar cînd se coboară din acel copac, el încalecă pe un iepure schiop, de cutrieră lumea şi pătrunde chiar pe sub pămînt.

Sfarmă-Peatră şi Strîmbă-Lemne sînt personificările urieşe a torentelor care macină şi răstoarnă stîncele cît de nalte şi a furtunelor care îndoaie şi rup arborii cît de groşi.

Făt-Frumos este eroul ce se luptă cu zmeii, cu balaurii, cu urieşii şi cu fearele codrilor pentru apărarea fetelor de împăraţi care se dau în dragoste cu el.

„Bine zici, dar nu-mi stă-n minte cum l-aşa frumoasă fată
Buturuga Statu-Palmă au putut să fie tată!"
„Pomul nalt, frumos, răsare din sămînţa cea măruntă,
Ş-apoi ştii tu că Pepelea vornicel i-au fost de nuntă!..."

Urieşii, stînd pe coate, au trîntit un hohot mare
Cît s-au răsunat pămîntul într-o lungă depărtare,
Şi toţi vulturii din codri, ridicîndu-se pe vînt,
S-au nălţat în nori să vadă, ce minune-i pe pămînt?

Apoi iar, căzînd pe gînduri, Sfarmă-Peatră zice: „Frate,
Cîte stînci de aur pline şi de petre nestimate
Le-aş da vesel Trestianei, toate zestre ca să-i fie,
De-ar vroi cu mine fata să se lege-n cununie".

„Ca şi tine, zise grabnic Strîmbă-Lemne, ca şi tine,
Cîte lunci, păduri şi codri de cîntări şi de flori pline,
Cîte paseri vii, maiestre, şoimi şi pajuri nazdravane,
Păuni mîndri, fulgi de soare, dulci minuni aeriane,
Cîţi lei, pardoşi, căprioare, cerbi cu coarnele de aur,
Cuiburi de privighetoare, cuiburi scumpe de balaur,
Frunzi şi fructe, umbra dulce şi codreana armonie,
Toate-ar fi a Trestianei, de-ar vroi a mea să fie!"

„A ta!" strigă Sfarmă-Peatră, în văzduh făcînd un salt
Ş-apucînd în a sa mînă un gigantic bolovan.
„A mea!" strigă Strîmbă-Lemne, ridicînd un stejar nalt
Şi-nvîrtindu-l pe deasupra-i ca un groaznic buzdugan.

Pepelea reprezintă spiritul glumeţ al românilor; el ştie să se descurce cu dibăcie în toate întîmplările, să joace feste duşmanilor lui şi, strecurîndu-se uşor prin valurile lumii, să iasă totdeauna din orice pericul cu rîsul pe faţă.

Iată că un răcnet jalnic sus pe munte se aude!
Urieşii se-ntorc iute, părăsind armele crude,
Şi zăresc pe Statu-Palmă de-a lungul pe deal sărind
Ş-încurcat în a sa barbă ca un ghem rostogolind.

Sfarmă-Peatră-i ţine calea şi-l ridică-ncet pe palmă.
„Săriţi, voi, urgia lumei! săriţi!... ţipă Statu-Palmă,
Răsturnaţi copacii-n codri, măcinaţi dealuri şi stînci,
Astupaţi cărări şi drumuri, tulburaţi apele-adînci,
Puneţi stavili netrecute sus din ceruri pînă jos...
Trestiana, Trestiana, mi-au răpit-o Făt-Frumos!"
„Făt-Frumos pe Trestiana!..." strig' turbaţii urieşi,
Alergînd unul spre codri, celalalt spre munţii pleşi.

Atunci lumea îngrozită crezu că-i peri norocul!...
Sfarmă-Peatră cu largi pasuri calcă munte după munte,
Trece rîuri fără poduri şi prapastii fără punte,
Lăsînd urme de cutremur la tot pasul, în tot locul!

Unde vede-o stîncă naltă, el o macină cu palma.
Bolovanii sub picioare-i dau de-a dura, dau de-a valma,
Şi cu peatra măcinată şi cu petrele-aruncate
El iezeşte, bate, umflă rîurile tulburate.

Culmele trec peste şesuri, apele trec peste maluri,
Valuri mari se sparg în zgomot, răpezite peste dealuri,
Dar nici clocotul lor aprig, clăbucind, ferbînd în spume,
Nici chiar troncătul de zdraveni bolovani în rostogol
Nu-ngrozesc ca uriaşul ce s-arată crunt la lume,
Cu fălci negre scrîşnitoare, cu ochi roşi, cu peptul gol.
El apare pe sub nouri ca un munte de turbare
Ce ameninţă pămîntul să-l turtească-n răzbunare!

Ca şi dînsul, Strîmbă-Lemne, uragan de vijelie,
Intră-n lunci, păduri şi codri, ducînd viscol, ducînd larmă,
Plopul nalt l-a lui suflare ca o creangă se mlădie,
Ulmul cade, fagul crapă şi stejarul gros se darmă.

El pătrunde prin desime, trece iute prin zăvoaie,
Şi sub braţul său puternic totul pîrîie, trăsneşte,
Tot se rumpe, se răstoarnă, se suceşte, se îndoaie,
Ş-un troian de crengi, de arbori pe-a lui urmă se clădeşte.

Iată însă mîndrul soare că se-ntunecă de-un nor!
Urieşii stau buimatici, fumegînd de-a lor sudoare,
Ridic-ochii, şi pe ceruri văd trecînd în zbor, drept soare,
Făt-Frumos cu Trestiana pe-un cal sprinten zburător.

Trestiana răsturnată lîngă-un sîn plin de iubire
Strălucea zîmbind în aer ca un vesel meteor.
Făt-Frumos cu păr de aur se părea că-n fericire
Duce raiului din stele al pămîntului odor.
Pept la pept, gură la gură, ochi în ochi duios privind,
Se duceau, păreche dulce, ca prin vis călătorind.

Urlă-n vaiet urieşii!... Amîndoi, cuprinşi deodată
În vîrtej de nebunie, se fac Dunăre turbată
Ş-în văzduh încep s-arunce, împroşcînd ca doi vulcani,
Cei mai groşi stejari din codri, cei mai zdraveni bolovani.

Zbor copacii către soare, stîncele prin nouri zbor,
Şi din cer, ca să-i zdrobească, ele cad pe capul lor!
Spun poveştile c-atuncea Statu-Palmă dintr-un plop
Chicoti... apoi calare sări pe-un iepure şchiop
Şi, privind la urieşii morţi pe munte şi pe vale,
Zise: „Mica buturugă carul mare mi-l prăvale!..."

ANA DOAMNA

I

O veste necrezută în țară s-au lățit :
„Pe doamna, Ghirai Mîrza tatarul au răpit
Ș-au dispărut în lume pe-un zmeu încăleoat !"

. . . .

Frumoasa Ana doamna e singură-n palat,
Visînd în mezul iernii la blînda primavară
Cînd paseri pribegite se-ntorc voios în țară,
Cînd mugurii dau frunză și cîmpii dau verdeață,
Cînd penele se scaldă în dalba dimineață
Și florile-și perd roua l-al zefirului scutur.
Visa frumoasa doamnă cu pruncul ei la sîn,
Alb flutur, zîmbind dulce pe-un alb și dulce crin...
Deodată han tatarul răpi și crin și flutur !

II

Tăcutul mez-de-noapte, în stele învălit,
Stă-n luna pudruită cu albă promoroacă,
Țintind la luna plină din cerul oțelit
Doi ochi, oglinzi de gheață, în care luna joacă.
Copacii întind brațe uscate, rugătoare,
Și frunți pe care iarna au pus a ei cunună.
Ei par în așteptare să vadă recea lună
Schimbîndu-se pe cale-i într-un ferbinte soare.
Și pintre a lor trunchiuri se văd albind la stele

Poiene de zapadă, bălţi lucii, cristaline,
Pe care trec în taină uşoare nourele
Ca umbre luminoase de palide vergine.
E totul alb, fantastic în mezul-cel-de-noapte,
Şi lunca pare-un templu în care, fără şoapte,
Arbori, luceferi, umbre şi luna de pe cer
Asistă la-nsoţirea morţii cu asprul ger.

III

Deodată se trezeşte pădurea şi răsună
De-un tropot de copite pe gheaţă ropotind
Ş-în zare se iveşte un cal fugînd, sărind,
Urmat de lupi în fugă, ce urlă împreună.
E Mîrza ! e tatarul, purtînd pe Ana doamna
Ce strînge lîngă sînu-i copilul rumeor ;
E Mîrza care zboară cum zboară-n aer toamna
Un pai luat de vînturi pe aripele lor.
Nebun se duce calul de spaimă spumegînd,
Cu nările deschise, cu ochii plini de foc,
Şi lupii după dînsul aleargă toţi urlînd
Aproape să-l ajungă, să-l sfîşie pe loc.
Dar Mîrza, han tatarul, cu sufletul hain
Smunceşte-n desperare copilul de la sîn
Şi-l zvîrle-n urmă !... Vaiet amar se-nalţă-n luncă,
Lupii s-opresc şi calul în laturi se aruncă !

IV

Căzut e copilaşul pe o zapadă moale,
Iar lîngă el, din aer, a luncei nourele
S-au coborît în grabă, ca blînde îngerele
Ascunse-n haine albe cu lungi şi albe poale,
Misterioase umbre, vergine dulci şi sfinte
Alăture cu pruncul s-au pus ele de pază,
În rînd îngenunchete, încinse de o rază,
Cu mînile unite ca pentru rugăminte,
Şi pe-mpregiur, aproape, stau lupii flămînziţi,
Pe copilaşul fraged avînd ochii ţintiţi,

Şi clănţănesc sălbatic, dar nu-ndrăznesc a trece
Prin cercul cel de umbre, şi nici voiesc să plece.
Minune !... iată doamna ! iată duioasa mamă,
Cu genele în lacrimi, cu braţul plin de sînge !
Ea vine, prin lupi trece făr-a-i băga de samă,
Îşi ia copilu-n braţe, la sîn plîngînd îl strînge,
Şi pleacă însoţită de-un înger nevăzut...

O veste necrezută în ţară-au răzbătut :
„Ghirai, c-un fer în peptu-i şi fearelor dat pradă,
În lunca argintie mort zace pe zapadă !"

. . . .

Frumoasa Ana doamna se primblă-ntr-o grădină
Ca dînsa înflorită şi plină de lumină,
Visînd în primavară dulci visuri mîngăioase ;
Şi însă-n crîng adese treceau năluci hidoase,
Şi ea videa atunce, videa şi iar videa
Cum se lupta, răpită pe cal, cu han tatarul,
Cum el smuncindu-i pruncul la feare-l azvîrlea,
Cum ea-i străpungea peptul din fugă cu pumnarul...
Ş-atunci duios, frenetic, strîngea pe al ei sîn
Copilul, dulce flutur culcat pe dulce crin !
Şi îngerii din ceruri, cuprinşi de adorare,
Veneau ca să sărute frumoasa-i, albă mînă ;
Căci nu-i nimic mai gingaş şi nu-i nimic mai tare
Ca dragostea de mamă în inimă română !

CALUL CARDINALULUI BATHORI [a]
1599

> 'Οκράλης ο ταλαίπορος, όπάτωρ Ανδρεάση,
> Σ τάλογον καβαλλίκενσε ,φεύγει να ηήν πιάσε... etc.
>
> Visternicul Stavrinos

Bathor cardinalul, uşurel de minte,
Pe-un cal alb de spume fuge tot nainte

Peste văi şi rîuri, peste munţi de-a drept,
Făr-a-ntoarce capul rezemat de pept,

Căci i-e teamă-n suflet, teamă să zărească
A lui Mihai-vodă umbră vitejească !...

---

a) Andrei Bathori, cardinalul, văre primare lui Sigismund, cum se puse crai în Ardeal, nu voi nicidecum să aibă legături amicale cu Mihai, dar încă-i ordonă să lase Ţara Românească şi să vie curînd în Ardeal, cu toată familia sa, căci avea de gînd să-l dea în mîna turcilor. Mihai, drept răspuns, se răpezi cu oastea lui formată de români, de cazaci şi de moldoveni, şi puse sub sabie armia ungurească.

Bathori, care înainte de luptă zicea cu fală că *românii sînt turme de oi, iar ungurii neîmblînzite feare,* văzîndu-şi oastea risipită, încălecă iute, părăsind cîmpul războiului, şi căută scăpare în fuga calului său. El apucă prin munţi şi prin pustietăţi unde urmă de om nu se afla; însă căzîndu-i calul mort, el se întîlni noaptea cu nişte ciobani carii l-au ucis şi au dus capul său lui Mihai, cerîndu-i a fi boieriţi pentru izbînda lor. Viteazul domn făcu dreaptă judecată şi fără întîrziere puse de se spînzură pe ucigaşi... etc. *(Poemul vistierului Stavrinos).*

El dedese pradă oastea-i de magnaţi
Românilor aprigi de peste Carpaţi,

Ş-acea oaste mîndră, multă, strălucită
Parte zace moartă, parte-i risipită !

Fuge cardinalul !... împregiurul lui
Vîjie şi-l mustră boarea vîntului ;

Îl mustră şi munţii cu nouri pe frunte,
Şi codrii îl mustră, şi şoimii de munte !

Iar cînd obositul, cuprins de fiori,
Vrea să s-odihnească în poieni cu flori,

Florile îndată se prefac în spinuri,
Poienele negre scot aspre suspinuri !

Şi cînd el aleargă la vre un izvor,
Apa se roşeşte, se preface-n nor !

Şi cînd el la umbră cată să pătrunză,
Codrii gem, copacii scutură-a lor frunză !

Şi din munţi, din codri, din văile-adînci
Ies mii de fantasme căzute pe brînci,

Triste, şovăinde, ameninţătoare,
Palide ca moartea, ca ea-ngrozitoare,

Împedecînd zborul albului fugar
Şi strigînd în cale-i cu vaiet amar :

„Blăstem ţie, Bathor ! tu, ce cu ruşine
Fugi lăsîndu-ţi oastea murind pentru tine !“

Calul se-nfioară ! El cearcă napoi
Să-şi ducă stăpînul în foc, la război,

Şi cumplit nechează, şi cu mult dor plînge,
Întorcîndu-şi capul spre cîmpul de sînge.

Ca el cardinalul cată-ndărăt... „Vai !
Iată-l ! strigă, iată grozavul Mihai !“

Şi nebun de spaimă, rugînd, cardinalul
Face cruci o sută, îşi îndeamnă calul,

Dar sirepul falnic stă !... ş-oftînd din greu,
Cade mort de jalea stăpînului său !

1 8 6 8

TUDORA DE LA TÎRŞOR [a]

Tudora de la Tîrşor
La fereastra-i se iveşte
Ca o floare de bujor
Ce în soare străluceşte.

Tudora de la Tîrşor
Prin fereastra ei priveşte
Pe Mihai învingător
Care trece ş-o ocheşte.

Tudora de la Tîrşor
Cu Mihai se îndrăgeşte,
Apoi naşte-un pruncuşor
Ce pe sînu-i înfloreşte.

Tudora de la Tîrşor
Cu odoru-i se mîndreşte,
Iar Mihai, cuprins de dor,
La picioare-i se-mblînzeşte.

---

a) „Mihai Viteazul s-au fost dat în dragoste cu Tudora de la Tîrşor (*sau Tîrguşor*), şi din amorul lor s-au născut o fată, numită Marula, ce s-a măritat cu Socol paharnicul."

Tudora de la Tîrşor
Cu Mihai aşa glumeşte :
„Cît eşti de stăpînitor,
Un copil te stăpîneşte !“

„Tudoră de la Tîrşor !
(Mihai-vodă glăsuieşte)
Leul e îngrozitor,
Însă puiul îşi iubeşte !“

Borzeşti, 1 8 6 4

ODĂ STATUIEI LUI MIHAI VITEAZUL

I

Mărire, adorare, îngenunchere ție,
Gigant din alte timpuri, fruntaș între eroi !
Mihai ! frate de arme cu dalba vitejie,
Oaspe de bronz scump nouă, sosit iar printre noi !
  Pe-ntinsul țării astăzi e splendidă serbare ;
Copiii se simt oameni, bătrînii-ntineresc.
Chiar țărna din morminte s-animă și tresare,
Și umbre înarmate prin aer se-ntrunesc.
Azi, noi, români, cu toții pătrunși de-o nouă viață,
Umbriți de al tău nume feeric, legendar,
Cu-o falnică uimire stăm, te privim în față,
Căci tronul tău prin seculi a devenit altar.
Și vulturul cu zboru-i din ceruri te-ncunună,
Țintind în zare ochii l-apus, la răsărit,
Și codrii, antici marturi de gloria străbună,
Se mișcă-n zgomot mare de freamăt oțelit !
„Ce este-n România ? Ce vifor o pătrunde ?"
Întreabă, pe Danubiu, Balcanul spăriat.
„Sînt Paștele române ! Danubiu răspunde,
Privește ! Mihai Bravul în bronz a renviat !"

II

O ! dar, așa-i cu dreptul ; să te revadă iară
Și muntele, și codrul, și vulturul din el,
Mihai, Mihai, tu care avut-ai pentru țară
O inimă de aur și brațul de oțel.
Așa este cu dreptul : să reapari la lume

Măreț, superb, războinic, calare pe un zmeu,
Avînd pe scut prestigiul cerescului tău nume
Şi cap, şi pept, şi umeri de bronz ca gîndul tău.
O! *mare domn*! pe timpul de fapte colosale,
Cînd te luptai, la vîntul produs de spada ta
Nimic nu sta-n picioare, nimic nu rezista,
Căci ea cîntărea-n pumnu-ți cît soarta țării tale.
Şi toți care-n orbire călcau țara română,
Ca spice secerate cădeau pe cîmpul ei;
Chiar moartea, moartea crudă scăpa coasa-i din mînă
Sub fulgerul teribil ieşit din ochii tăi!

III

Feerică splendoare de vultur domnitor!
Atît avînt îți dase al Patriei amor,
Şi gloria te puse l-atîta înălțime
Cît n-aveai tu deasupra-ți ş-alăturea pe nime!...
Sigmund Bathor maghiarul a fost un mare ducă
Ce nu-ncăpea în lume de tine şi, aprins,
El vru să te eclipse, vru țara să-ți reducă...
Suflat-ai peste dînsul, şi-n clipă tu l-ai stins.
Murad era puternic! Sangeacul lui Murad
Lățea o neagră umbră pe lumea spaimîntată,
Iar tu ziceai, în față cu furia-i turbată:
„Murad se crede-un cedru şi nu-i decît un brad!"
Mehmet era teribil ca un torent de sînge
Pornit ca să înece creştinii pămînteni...
Cine cuteza, cine visa de a-l înfrînge?...
Tu l-ai secat în codrii de la Călugăreni,
Căci fost-ai dintre oameni cu semne suverane
Ce mor în apărarea popoarelor sărmane,
Şi sceptrul lua grabnic în mîna-ți de monarc
Cînd forma unui paloş, cînd forma unui arc.

IV

Precum arhipăstorul ce poartă daruri sfinte,
Purtai moşia-ntreagă în inima-ţi ferbinte
Ş-avînd lîngă-al tău umăr poporul viu şi tare,
În patru părţi a lumei strigai în gura mare :
„Voi, turci, tatari şi unguri, unelte-ale prădărei !
Românul e ca stînca în valurile mărei.
Veniţi cu falca-n ceruri... Pe-acest viteaz pămînt
Nu tremură, nici fuge decît paiuşu-n vînt.
La noi, bătrîn, muiere, barbat, copil de ţîţă,
Nepăsători de moarte, au inimă de criţă.
Sînt copţi de tineri încă l-al vitejiei soare
Şi sînt deprinşi să moară pe duşmanul ce moare.
Ei ştiu să cate-n faţă, iar niciodată-n urmă ;
Şi-n ochii lor duşmanii nu sînt decît o turmă.
Priviţi ! în a lor suflet nu este nici o pată,
Nici o ruşine nu e pe fruntea lor săpată.
În ei, pe ei luceşte, de-o vie strălucire,
Şi inimă, şi armă, şi frunte, şi gîndire !"
Apoi lăsîndu-ţi ochii să zboare cu mîndrie
Pe bravii tăi tovarăşi, vultani din Românie,
Ziceai : „Ţara e mamă dulce, copiii mei !
Ferice care moare luptînd pe sînul ei !
Din ţărna lui vor creşte odoare vitejeşti,
Stejari cu lemn de arce, de ghioage româneşti !"

V

August erou a cărui memorie augustă
Trecut-a peste seculi cu margine îngustă
Şi s-a înscris în raze pe fruntea omenirei
Afară de domeniul uitărei ş-a peirei !
Precum odinioară pe toţi electrizai
Cu glasul şi ochirea-ţi de-arhanghel, o ! Mihai,
Priveşte împregiuru-ţi cum vine-ntreg poporul,
Cum vine să admire în tine Salvatorul.
Vezi cum ţara, ferice de-a exista pe lume,
Se simte-ncoronată cu falnicul tău nume !

Mihai, devină iarăşi sub cerul strămoşesc
Ecoul preaputernic de glas dumnezeiesc
Ş-aprinde iar scînteia de-antică vitejie
În noi carii aducem îngenunchere ţie,
Gigant din alte timpuri, fruntaş între eroi,
Oaspe de bronz, scump nouă, sosit iar pintre noi!

LEGENDĂ DE LA DORNA

I

Pintre arborii din munte
Faptul zilei se strecoară ;
Soarele-i lucește-n frunte,
Vulturul în cale-i zboară.

Eu văd turme-albind pe coaste,
Rîuri lungi pe văi frumoase,
Și, crescuți în rînd de oaste,
Brazi pe culme luminoase.

Ca ființele din basme
Pe sub piclă se arată
Munți, gigantice fantasme,
Stînci cu fruntea fulgerată.

Mai devale-o blîndă ciută
La izvoare se adapă
Și, voioasă, ea sărută
Cerul oglindit în apă ;

Iar sub codru, pe potică,
Stă un urs la vînătoare,
Pîndind ciuta sprintenică
Și rîvnind a ei picioare.

II

Colo-n crîngul ce-nverzeşte
Sună-un bucium de cireş ;
Pe-o cărare se-ntîlneşte
O copilă c-un plăieş.

El se duce prin pădure
După cerbi cu coarne mari ;
Ea culege fragi şi mure
De sub brazi, de pin tufari.

„Cînd, Ilinco, s-a aprinde
Pentru mine al tău dor ?"
„Cînd din zbor ursul a prinde
Ciuta cea de la izvor."

El pleacă pe bătătură...
În curînd codrul frunzos
Răsună de-o-mpuşcătură
Şi de-un ţipet dureros.

Vînătorul împuşcase
Biata ciută la izvor,
Ursu-n labe-i apucase
Copiliţa, scump odor.

TOAMNA ŢESĂTOARE

Harnică şi darnică
(Zicere poporală)

Toamna mîndră, harnică
Şi de bunuri darnică
A-mpărţit a ei comori:
Frunza-i dat-au vîntului,
Iar roada pămîntului
Dat-o-au la muncitori.

Dat-au in pentru ştergare
Şi porumb pentru coşare
Plin de ţinte aurii,
Şi toţi strugurii din vie
Pentru dalba veselie
De la nunţi şi cumătrii.

Dat-au încă pentru coasă
Iarba-i verde şi frumoasă
Care-n mai au înflorit;
Ş-a ei paseri cîntătoare,
Ş-a ei şiruri de cucoare
Tainicului Răsărit.

Ş-au rămas, sărmana, goală,
Pe cînd viforul se scoală
Aducînd gerul de an!...

Ce-a să facă ea la iarnă?
Norii vin ca să aştearnă
Pe cîmpii un lung troian.

Vai de ea!... Ce-a să devie
Sub cumplita vijelie
Care suflă oţerit
Peste văile uscate,
Peste apele-ngheţate,
Peste codrul desfrunzit?

Dar nu-i pasă!... Cît e soare,
Toamna, mîndră ţesătoare,
Pune furca-n brîul ei,
Ca să toarcă şi să ţese
Pînză lată-n iţe dese
De-nvălit umerii săi.

Şi torcînd de-a lungul trece
Peste brazda murgă, rece,
Unde ies painjini mii.
Iar fuioru-i de matasă
Pe pămînt în urmă lasă
Mreji de raze argintii.

Cîte lanuri, văi întinse,
Toate-acuma sînt cuprinse
De lungi fire ce lucesc.
Unele s-adună-n caier,
Altele, perdute-n aer,
Tainic, lin călătoresc.

Toamna grabnic le urzeşte,
Le-mpleteşte, nevedeşte,
Şi cu toate la un loc

Ea-şi lucrează-o-nvălitoare
Ca să meargă-n şezătoare
Şi să ia parte la joc.

Iată-o în cămeşă albă,
Cu lefţi mari lucind în salbă,
Mari cît ochii săi căprii.
Trista iarnă-o pizmuieşte
Şi prin neguri o pîndeşte
Descîntînd vrăjitorii.

Iar românul cu drag spune :
„Doamne ! fă încă-o minune !
Scoate-o fată-n calea mea,
Ca şi toamna harnică
Şi de suflet darnică,
Să-mi fac traiul meu cu ea !“

PALATUL LOREDANO [a]

În cel palat de marmoră antică
Ce poartă-n frunte-o scumpă mozaică,
Tablou artist de seculi admirat,
Reamintind Olimpul încîntat,

Opt mari fereşti, ogive dantelate,
Cu lei pletoşi pe margine săpate,
Răspînd lumini şi zgomote de bal
În negrul sîn al Marelui Canal.

Dulci armonii de flaute, vioare
Conduc un hor de danţuri săltătoare,
Şi, ca prin vis, plăcute năluciri
Se văd trecînd prin magice luciri.

Trec albe frunţi cu flori, şi braţe dalbe,
Trec negri ochi cu foc, şi sînuri albe,
Iar prin văzduh se-mprăştie uşor
Un farmec viu, aprins, îmbătător.

---

[a] Gondolierii din Veneţia cîntă ades în hor strofe din *Orlando furioso* şi *Jerusaleme liberata.*

Din cînd în cînd sus pe-un balcon s-arată
Un înger alb, o frunte-ncoronată
Cu flori de crin aduse din Milan
Pentru Alda, comtesa Loredan.

Ş-oricare om sub stele o-ntrevede,
Fie plebeu sau patrician, el crede
Că s-au ivit în ceruri pentru el
Un serafim visat de Rafael.

Gios pe canal gondolele-nşirate,
De-al nopţei vînt alene clătinate,
Adorm încet prin legănarea lor
Pe gondolieri în visuri de amor.

Unul din ei tăcut însă veghează ;
Ochiu-i ţintit în sus crunt scînteiază,
Ş-un lung suspin frămîntă peptul său :
„Ah ! unde-i ea ? zice, şi unde-s eu !

Cuget amar ! frumoasa contestină
Răspînde-n bal splendoarea sa divină.
Toţi încîntaţi o-ncungiură,-i şoptesc
Cuvinte dulci de-amor... toţi o iubesc !...

O ! chin grozav !... şi ea fără mustrare
La acel imn de-amor, de admirare
Zîmbeşte lin ca Venus între zei,
Nemaigîndind la gondolierul ei !"

Plîngînd, Tonin acordă mandolina
Şi, inspirat de vechiul Palestrina,
Prelude-ncet, apoi cu glas sonor
Prin viers duios el spune al său dor.

De pe canal vibranta lui cîntare
Zboară-n văzduh, pătrunde-n sala mare
Cu vîntul blînd ce-aduc albele zori...
Toţi stau pe loc şi-n inimi simt fiori.

Pe la fereşti, pe gotice balcoane,
Prin galerii cu sprintene coloane
Vin alergînd reginele din bal
Şi-n grup uimit se pleacă pe canal.

Sufletul lor palpită-n a lor sînuri...
Flori de briliant, braţele cu rubinuri,
Orişice au la ele mai de preţ
Cade aruncat pe lîngă cîntăreţ;

Dar el, perdut în visuri dureroase,
Răpit pe-un val de note-armonioase,
Stă neclintit şi fără a videa
Tot ce din zbor în barca lui cădea.

Mister adînc! deodat-a lui cîntare
Vibrează lung de-o stranie-exaltare,
Căci au căzut pe el din cer senin
Flori de Milan, frumoase flori de crin.

Cine de sus le-au aruncat lui, cine?...
De vrei s-o ştii, răpede-te, străine,
Şi vei zări o gondolă zburînd
În zori de zi spre Lido-naintînd.

Gondola s-a oprit, iar în gondolă,
Sub coperiş cîntînd o barcarolă,
Şede-n genunchi un june gondolier,
Mai fericit decît San-Marc în cer.

Un înger alb pe-o pernă voluptoasă...
Dar ce să spun a lor taină-amoroasă ?
Soarele-i sus, apoi soarele-i gios,
Valu-mpregiur suspină-armonios...

Mircești, 1 8 7 1

POHOD NA SYBIR

Sub cer de plumb întunecos,
Pe cîmp plin de zapadă
Se trăgănează-ncet pe gios
O jalnică gramadă
De oameni trişti şi îngheţaţi,
Cu lanţuri ferecaţi.

Sărmani !... de şese luni acum
Ei merg fără-ncetare
Pe-un larg pustiu ce n-are drum,
Nici adăpost, nici zare.
Din cînd în cînd un ostenit
Mort cade, părăsit.

E lung cel şir de osîndiţi !
Pe vînăta lor faţă
Necontenit sînt pălmuiţi
De-un crivăţ plin de gheaţă,
Şi pe-al lor trup de sînge ud
Des cade biciul crud.

În urma lor şi pe-mpregiur
Cazaci, baschiri sălbatici,
Cu suliţi lungi, cu ochi de ciur
Alerg pe cai zburdatici,

Şi-n zarea sură stă urlînd,
Urlînd lupul flămînd.

Dar unde merge-acest popor
Ce nu mai are-n lume
Nici o sperare-n viitor,
Nici patrie, nici nume ?...
Se duce, şters dintre cei vii,
Să moară prin pustii.

Palid convoi, perdut, uitat,
Colonă funerară,
Ea poartă-n frunte un stigmat...
Amorul sfînt de ţară !
O ! sfînt, sublim, ceresc amor,
Cîţi pentru tine mor !

Ah ! cîţi martiri pentru-un cuvînt,
Un dor de libertate,
Cu zile mers-au la mormînt
Prin răzbunări turbate !
Cîţi au format grozavul şir,
Pohodul la Sybir !

Acum colona s-au oprit
Sub crivăţul de noapte.
Din sînu-i rece, amorţit,
Ies dureroase şoapte.
Toţi se înşiră-acum în rînd,
Gemînd şi tremurînd.

Un comandant, aprig calău,
I-adună ca pe-o turmă
Şi-nseamnă chiar pe biciul său
Cîţi au căzut în urmă ;

Apoi în vînt cu aspru glas
Dă ordin de popas.

Convoiu-ntreg, nedeslipit,
Îngenunchind se lasă
Pe cîmpul alb şi troienit,
Sub negura geroasă,
Şi stă gramadă la un loc,
Făr-adăpost, nici foc.

Cu peptul pe omăt lungiţi,
Sărmani ! adorm îndată,
Visînd de cîmpii înfloriţi,
De ţara departată,
Şi peptul lor plin de amar
Se bate tot mai rar.

Unul prin vis vede plîngînd
O mamă-mbătrînită.
Altul se-ngînă dismierdînd
Soţia lui iubită,
Şi toţi pe sub genele lor
Au lacrime de dor.

Ei dorm adînc ! ş-al nopţei vînt
Cu şuier viscoleşte ;
Ei dorm adînc ; şi pe pămînt
Mereu troianul creşte,
Şi stelele, privind la ei,
Plîng lacrimi de scîntei.

Treptat, omătul spulberat
Se-ntinde ca o mare,
Şi creşte, şi sub el, treptat,
Convoiu-ntreg dispare,

Paulina Alecsandri, soţia scriitorului

Maria, fiica scriitorului

Şi-n zori tot cîmpu-i învălit
C-un giulgi nemărginit.

Au fost ! acum ei unde sînt ?...
Un cîrd de vulturi zboară
Pe sus c-un răpide avînt
Şi iute se coboară,
Iar dintre brazi vine urlînd,
Urlînd lupul flămînd !...

LEGENDA RÎNDUNICĂI

dedicată d-nei Nyka Grădișteanu

Rîndunică, rîndunea,
Ce bați la fereastа mea?
Du-te-ți pune rochița,
Că te arde arșița,
Te suflă vîntoaiele
Și te udă ploaiele.
Mergi în cîmpul înverzit,
Că rochița a-nflorit
Și o calcă turmele
Și o pasc oițele.

(Cîntic popora!)

I

Cînd se născu pe lume voioasa Rîndunică,
Ea nu avea făptură ș-aripi de păsărică,
Fiind al cununiei rod dulce, dismierdat,
Copilă dragalașă de mare împărat.
Dar fost-au o minune frumoasă, zîmbitoare,
Sosită pintre oameni ca zîmbetul de soare,
O gingașă comoară formată din senin,
Din raze, din parfumuri, din albul unui crin,
Și maica sa duioasă, privind-o, se temea
Să nu dispară-n aer sub forma de o stea.

O zînă coborîtă din zodia cerească
Veni să o descînte, s-o legene, s-o crească,
Să-i deie farmec dulce, podoabe, scumpe daruri,
S-o apere-n viață de-a zilelor amaruri.
Ea-i puse-o scăldătoare cu apă nenceputâ,
De ploaie neatinsă, de soare nevăzută,

Şi-n apa încălzită cu lemn mirositor
O trestie, un fagur ş-o floare de bujor,
Menind prin şoapte blînde copila să devie
Nălţuţă, mlădioasă ca trestia verzie,
La grai ca mierea dulce, la chip fărmecătoare
Şi ca bujorul mîndru de ochi atrăgătoare.

Apoi zîna-i adusă o dalbă de rochiţă,
Din raze vii ţesută, cu stele prin altiţă,
Şi-i zise : „De-ţi e gîndul să ai parte de bine,
Rochiţa niciodată să n-o scoţi de pe tine,
Şi cît vei fi al lumei frumos, iubit odor,
Să fugi în lumea-ntreagă de-al luncii sburător,
Căci el ţinteşte ochii şi dorurile sale
Pe oricare fiinţă cu forme virginale,
Pe dalbele copile, a dragostei comori,
Ce-s giumatate fete şi giumatate flori,
Pe zînele născute în atmosferă caldă,
Ce sub văpaia lunii în lacuri lin se scaldă,
Şi chiar pe luna plină de o lumină moale,
Ce-atinge iarba verde cu albele ei poale".

II

Copila descîntată de zîna ei cea bună
Creştea-ntr-o zi numai cît alta într-o lună,
Ş-a sale brăţişoare, ş-a sale mici picioare
Aveau, fiind în leagăn, mişcări de aripioare ;
Iar cînd ieşi din cuibul în care înflorise
Ca roza dintr-un mugur cu foile deschise,
Cînd umbra sa vioaie, plutind sub cer senin,
Putea să se măsoare pe umbra unui crin,
Mult îi plăcea copilei s-alunge rîndunele
Ce lunecau prin aer şi o chemau la ele,
S-alerge pe sub bolta bătrînilor arini,
Cercînd să prindă-n iarbă a razelor lumini,
Să fugă rătăcită de-a lung, de-a lung pe maluri
Atrasă-n cursul apei de-a rîurilor valuri,

Şi-n cale-i să s-oprească, uimită, încîntată
De dulcea armonie naturei deşteptată.

Atunci pe nesimţite un glas de sburător
Îi tot fura auzul şoptindu-i, plin de dor:
„Atît eşti de frumoasă la chip şi la făptură,
Că nopţei dai lumină, şi iernii dai căldură,
Şi orbilor din umbră dai ochi să te admire,
Şi munţilor grai dulce să spuie-a lor simţire.
Ah! părul tău lung, negru, ca aripa corbie,
Cu-a lui întunecime ar face nopţi o mie,
Şi chipul tău ce fură chiar ochii de copile
Din alba lui splendoare ar face mii de zile!
Ah! buzele-ţi rotunde, cu rîs înveselite,
Se par două cireşe în soare pîrguite,
Şi mijlocu-ţi de-albină sub vălul tău de aur
Se leagană prin aer precum un verde laur;
Iar ochii tăi, luceferi cu tainice luciri,
Răsfrîng toată văpaia cereştilor iubiri
Ce ai aprins în inimi cînd te-ai ivit pe lume
Tu, zînă fără seamăn, minune fără nume!"

Copila, cu uimire, îl asculta zîmbind...
Apoi, catînd în urmă-i, se depărta fugind,
Lilie zburătoare, de fluturi alungată,
Care-i formau pe frunte o salbă-naripată.

III

Visează luna-n ceruri!... sub visul cel de lună
Flori, ape, cuiburi, inimi visează împreună.
Nici o mişcare-n frunze, şi nici o adiere
Nu tulbură în treacăt a nopţei dulci mistere.
Albina doarme-ascunsă în macul adormit,
Bătlanul printre nuferi stă-n labă neclintit,
Şi raza argintie din stele deslipită
Căzînd, săgeată lungă, prin umbra tainuită,

Se duce de aprinde văpăi tremurătoare
În albele şiraguri de rouă lucitoare.

Dar cine-acum, ca raza, în lumea nopţei zboară ?
Ce umbră, cu sfială, prin arbori se strecoară
Şi merge drept la malul pîrăului din vale ?
Oprindu-se-ngrijită ades în a sa cale,
Ea vine lîngă apă, cu drag la ea priveşte
Şi, singură-n răcoare, de baie se găteşte.
O ! dalbă feerie ! divină încîntare !...
Rochiţa de pe umeri alunecă, dispare,
Şi lumei se arată minunea cea mai rară,
Albind ca faptul zilei în zi de primavară !
Toţi ochii de luceferi, de paseri şi de flori,
Loviţi ca de lumina rozatică din ziori,
S-aprind de-o scînteiere ce-n inimă pătrunde...
Dar juna-mpărătească în apă se ascunde.
Ferice, dismierdată de unda răcoroasă,
Ea-noată cu-o mişcare alene, voluptoasă,
Lăsînd ca să albească prin valul de cristal
Frumoasa rotunzime a sînu-i virginal.
Şi iarba de pe maluri se pleacă s-o privească,
Şi trestia se-ndoaie voind ca s-o oprească,
Şi apa-n vălurele de aur se-ncreţeşte,
Şi nuferii se mişcă, bătlanul se trezeşte,
Pădurea cîntă imnuri, şi luna amoroasă
Revarsă pe copilă o mantie-argintoasă.

Acum pe lîngă trestii ea lunecă uşor
Şi, vrînd la mal să iasă, pătrunsă de-un fior,
Pe sînul ei ud încă ea părul îşi adună,
Se oglindeşte-n apă, se oglindeşte-n lună,
Şi umbra-i diafană cu formele-i rotunde
În lină îngînare se clatină pe unde.

IV

Cucoşu-n departare intonă o fanfară!
Copila cu grăbire din valuri iese-afară.
Ah! unde-i e rochiţa şi unde-al ei noroc?...
Ea vede sburătorul cu ochii mari de foc
Ce vine ş-o cuprinde cu braţele-ntr-o clipă;
Dar grabnic se aude un freamăt de aripă,
Şi dalba-mpărătească, din braţe-i dispărînd,
Se schimbă-n rîndunică şi fuge-n cer zburînd!

Atunci ş-a ei rochiţă, nălţîndu-se în vînt,
Topitu-s-au în ploaie de raze pre pămînt,
Şi pîn-în faptul zilei crescut-au flori din ele,
Odoare-a primaverei: *Rochiţi-de-rîndunele!...*

Mirceşti, 1874

DAN, CAPITAN DE PLAI
(XV secul)

Frunză verde de mălai,
Cine merge sus la rai?
Merge Dan, şoiman de plai,
C-a ucis el mulţi duşmani,
Un vizir şi patru hani.
Frunză verde lemn de brad
Cine merge gios în iad?
Merg tatarii lui Murad,
C-au ucis în zi de mai
Pe Dan, capitan de plai!

(Fragm. de cîntic poporal)

I

Bătrînul Dan trăieşte ca şoimul singuratic
În peşteră de stîncă, pe-un munte păduratic,
Privind cu veselie cum soarele răsare,
Dînd viaţă luminoasă cu-o caldă sărutare,
Privind cu jale lungă cum soarele apune...
Aşa şi el apus-au din zile mari şi bune!
Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară,
Ca pe un gol de munte o stîncă solitară,
Dincolo din morminte el trist acum priveşte
O tainică fantasmă ce-n zare s-adînceşte,
Fantasma drăgălaşă a verdei tinereţi
Ce fuge de răsuflul geroasei bătrîneţi,
Şi zice: „Timpul rece apasă-umărul meu
Şi cît m-afund în zile, tot simt că e mai greu!
O! lege-a nimicirei, o! lege nemiloasă!
Cînd, cînd s-a toci oare a vremei lungă coasă!"

Apoi el pleacă fruntea şi cade în visare,
Iar munţii, albi ca dînsul, se-nclină-n departare.
Ai timpilor eroici imagină augustă,
Pe cînd era el tînăr, lumea-i părea îngustă
Pentru bine, şi largă, prea largă pentru rău!
Ei ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeu.
Deci îi plăcea să-nfrunte cu dalba-i vitejie
Pe cei care prin lume purtau bici de urgie,
Şi mult iubea cînd ţara striga: „La luptă, Dane!"
Să vînture ca pleava oştirile duşmane.
Atunci a lui mănie ca trăsnetul era,
În patru mari hotare tuna şi fulgera,
Iar ţara dormea-n pace pe timpii cei mai răi
Cît Dan veghea-n picioare la căpătăiul ei.
Ades el pleca singur prin codri fioroşi,
În carii luceau noaptea oţeluri şi ochi roşi,
Şi dacă murgu-i sprinten da-n lături sforăind,
Viteazul cu blîndeţă îl dismierda, grăind:
„N-aibi grijă, măi şoimane! eu am şi duc cu mine
O vrajă rea de duşmani şi bună pentru tine."
Şi murgu-şi lua calea în linişte deplină
Prin codri fără drumuri şi fără de lumină.
Iar vulturii carpatici cu zborul îndrăzneţ
Făceau un cortegi falnic eroului drumeţ.

Increderea-nfloreşte în inimile mari!

II

Bătrînul Dan ascultă grăind doi vechi stejari
Crescuţi dintr-o tulpină pe culmea cea de munte
Ş-avînd ca o coronă un secul pe-a lor frunte.
„O! frate, zice unul, un vînt în mez de noapte
Adusu-mi-au din vale lung vaiet, triste şoapte!...
E sabie în ţară! au năvălit tatarii!
Ş-acum în bălţi de sînge îşi joacă armasarii!"
„Aşa! răspunde altul, colo în departare
Zărit-am astă-noapte pe cer lumină mare!

Ard satele române ! ard holdele-n cîmpii !
Ard codrii !... sub robie cad fete şi copii,
Şi-n fumul ce se nalţă cu larme zgomotoase
Zbor suflete gonite din trupuri sîngeroase !"
Bătrînul Dan aude, suspină şi nu crede !
Dar iată că pe ceruri din patru părţi el vede
Trecînd un stol de vulturi urmaţi de uli gramadă,
Atraşi în orizonuri de-a morţii rece pradă.
Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.
„La luptă, Dane ! ţara-i în jac, ţara-i în foc !"
Bătrînul Dan desprinde un paloş vechi din cui,
Şi paloşul luceşte voios în mîna lui.
Bătrînul Dan pe sînu-i apasă a lui mînă
Şi simte că tot bate o inimă română,
El zice cu mîndrie, nălţînd privirea-n sus :
„Pe inimă şi paloş rugina nu s-au pus.
O ! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai
Păn' ce-oi strivi toţi lupii, toţi şerpii de pe plai !
Fă tu să-mi pară numai atunci paloşul greu,
Cînd inima-nceta-va să bată-n peptul meu,
Ş-atunci inima numai de-a bate să încete
Cînd voi culca sub ţărnă a duşmanilor cete !"
Apoi el strînge chinga pe zdravenele-i şale,
Îşi face-o cruce, pleacă şi se coboară-n vale.

III

În scurtele zestimpuri cînd soarele declină
Şi noaptea-şi pune stema feerică, stelină,
E un moment de pace în care, neoprit,
Se perde doru-n umbra amurgului măhnit.
Atunci zăreşte ochiul minunile din basme,
Acele legioane de tainice fantasme
Care-ntre zi şi noapte apar în loc oprite
Cu mantii lungi şi albe de-a lungul învălite.
Aşa apare-n şesuri măreţul om de munte,
Călcînd cu paşi gigantici pe urme mai mărunte !
Nu ştiu de el copacii tineri, crescuţi pe maluri,
Dar rîul îl cunoaşte şi scade-a sale valuri,

Să treacă înainte viteazul Dan la luptă.
Şi astfel tot el pasă pe cale nentreruptă
Păn' ce soseşte-n seară la casa lui Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,
Ursan, pletos ca zimbrul, cu peptul gros şi lat,
Cu braţul de barbat, cu pumnul apăsat,
E scurt la grai, năprasnic, la chip întunecos.
El e de peste Milcov pribeag misterios.
Toţi carii ştiu de dînsul spun multe, dar şoptind,
Şi cale de o zare îl ocolesc grăbind,
Deşi-i place să crească sirepe herghelii,
Răzleţe pe întinsul cîmpiilor pustii.

Pe vremea lui, sub ochii lui Ştefan, domn cel mare,
Intrînd în duşmani singur ca vieru-n stuhul tare,
Au prins pe hanul Mîrza din fugă cu arcanul;
Iar Ştefan, de la dînsul în schimb luînd pe hanul,
I-au zis: „Ursane frate! să-ţi faci ochirea roată,
Şi cît îi vedea zare, a ta să fie toată!" [a]
De-atunci el stă de pază în mijlocul cîmpiei
Şi nime nu s-atinge de zmeii hergheliei.

Drumeţul intră, zice: „Bine-am găsit, Ursane!..."
Un aspru glas răspunde: „Bine-ai venit, moş Dane!
Ce vînt te-aduse-aice?"
„Vînt rău şi de jălire!
Ne calc păgînii, frate, şi ţara-i la peire!"
Ursan tresare, geme, s-aprinde-n gîndul său.
Dan zice: „De pe munte venit-am să te ieu,
Să mregem".
„Dar! să mergem!" adauge Ursan
Şi mult cu drag priveşte grozavu-i buzdugan.
Apoi un corn apucă şi buciumă în vînt.

---

[a] Astfel domnii vechi, în timpul luptelor, recompensau pe barbaţii carii făceau acte de vitejie. Astfel s-au format în vechime proprietăţile mari din ţară.

IV

Deodată se aude un tropot pe pămînt,
Un tropot de copite, potop rotopitor!

Ursan cu al său oaspe în fund, spre soare, cată,
Şi văd sub cerul luciu, în zarea-nflăcărată,
Zburînd o herghelie de harmasari zmeioşi,
Cu coamele în vînturi, cu ochii scînteioşi,
Şi-nfiorînd cîmpia de-o aspră nechezare.
Un voinicel în floare, pe-un alb fugar calare,
Îi mînă c-un harapnic ce-n urma lor pocneşte
Şi ca un şerpe negru prin aer se-nvîrteşte.
    Ursan le-aţine calea şi caii stau în loc.
Apoi către voinicul ce poartă busuioc
El zice: „Fulgo! prinde-mi pe murgul cel ţintat;
Moş Dan şi eu la Nistru ne ducem pe luptat!"
„Dar eu, întreabă Fulga, eu să nu-mi cerc puterea?"
„Tu să rămîi aice ca să-mi păzeşti averea."

Frumos odor e Fulga! şi naltă-i e făptura!
Sub genele-i umbroase doi ochi lucesc ca mura,
Şi părul său de aur în creţuri lungi se lasă
Ca pe strujanul verde un caier de matasă.
El are glas puternic în gură rumioară
Şi mers cu legănare de gingaşă fecioară.
Oricine-l vede-n soare cu peliţa lui albă,
Purtînd la brîu un paloş şi pe grumazi o salbă,
Se-ntreabă: ce să fie, fecior de zmeu, ori fată?
Iar cînd pe sub altiţa cămeşii înfirată
Zăreşte la lumină doi crini ieşiţi în undă,
Doi pui în neastîmpăr de lebădă rotundă,
Răpit de dor, el cade pe gînduri cîte-un an!...

Voinicul e viteaza copilă-a lui Ursan.
Ea intră-n herghelie cu pasul îndrăzneţ
Şi merge drept la murgul sălbatic şi răzleţ,

Zicînd lui Dan ce-n treacăt îi dă povăţuiele :
„Moş Dane ! tu cu-a tale şi eu cu ale mele !"
Sirepul o zăreşte, ridică narea-n vînt,
Încruntă ochiul, bate copita de pămînt,
Zburleşte coama, saltă, în lături se izbeşte ;
Dar Fulga zvîrle laţul, de gît îl arcăneşte
Şi răpide ca gîndul, s-aruncă uşurel,
Îi pune mîna-n coamă şi-ncalecă pe el.
Gemînd, el sare-n aer de patru-a lui picioare,
Azvîrle, se frămîntă, se spumegă-n sudoare
Şi-n zbor plecînd deodată, nebun de groază, murgul
S-afundă-n largul spaţiu şi spintecă amurgul...
Dar cînd steluţa lunei apare viu la lume,
Copila se întoarce cu murgul alb de spume
Şi zice : „Iată calul ! El ştie-acum de frîu
Ca paloşul de mijloc şi mijlocul de brîu."
Ursan cu drag răspunde : „Aibi parte de noroc !"
Apoi cu Dan bătrînul, arzînd de mare foc,
Încalecă şi-n umbră dispar ca într-un nor...
Iar Fulga-i urmăreşte cu sufletul în dor.

V

E noaptea înstelată, e caldă, liniştită !
Se pare că din ceruri pe lumea adormită
Pluteşte-o lină, dulce, divină îndurare ;
Dar ea nu poate stinge avîntul de turbare
Ce duce călăreţii pe-ntinderea pustie,
Precum doi spectri gemeni mînaţi de-o vijelie.
Ei zbor tăcuţi sub ochii steluţelor trezite
În orizonul negru ce-i soarbe şi-i înghite.
S-afund mereu în taina nopţii ; dar gîndul lor
De mult e cu tatarii în luptă de omor.

O ţintă de lumină prin umbră viu înoată.
Ea creşte, se înalţă pe zare ca o roată
Şi umple de văpaie cereştile abisuri.
Păduri, movile, rîuri apar căzute-n visuri,

Dar leul de la munte şi vierul de pe vale
Nu văd prin vis de sînge decît Moldova-n jale :
„E roşie luna !" zice din doi cel mai bătrîn.
„E luna însetată de sînge de păgîn !"
Răspunde cel mai aspru... Şi puii lor de zmei
Se duc trăgînd doi spectri de umbră după ei.
Se duc vîrtej ca gîndul plecat în pribegie,
Se duc pîn' ce-a lor umbră întinsă pe cîmpie
Le trece înainte şi păn' ce se lovesc
În ochi cu faptul zilei... Atunce se opresc.

Şi iată-i pe o culme nocturnii călători,
Lucind sub cerul palid în mantie de zori !
Ei lasă jos pe coastă să pască harmasarii
Şi stau privind în vale cum fac pîrjol tatarii.

Cinci sate ard în flăcări pe cîmp, şi fumul lor
Se-ntinde ca o apă, pluteşte ca un nor
De-a lung pe şesul umed, şi zboară sus în aer,
Ducînd cu el un vuiet de larmă şi de vaier.
Prin fum se zăresc umbre fuginde, rătăcite,
Copii mărunţi, şi mame, şi fete displetite,
Şi cai scăpaţi în fugă, şi cîni, şi boi în turme,
Goniţi de tătărimea ce calcă pe-a lor urme.
Ici, colo, se văd cete în luptă încleştate,
Mişcări de braţe goale în aer ridicate,
Luciri de arme crunte patate roş cu sînge
Pe care-o rază vie din soare se resfrînge.
Apoi din vreme-n vreme o ceată luptătoare
Se-mprăştie cu grabă, lăsînd cadavre-n soare !
Iar lîngă Nistru, multa urdie tătărească
Năprasnic se ucide cu gloata românească.

Dan zice : „Măi Ursane ! acolo e de noi !
Acolo rîde moartea în crîncenul război.
Acolo să dăm proaşcă, sub ochiul cel de sus,
Tu despre faptul zilei, şi eu despre apus,

Şi cale să deschidem prin aprigul duşman...
La lucru-acum, fărtate! la lucru, măi Ursan!
„Amin şi Doamne-ajută!" Ursan voios răspunde,
Şi-n gloată fiecare ca viforul pătrunde.

VI

Ursan năval's-aruncă în neagra tătărime,
Croind o pîrte largă prin deasa ei mulţime.
Sub mînă-i buzduganul, unealtă de peire,
Ca un balaur face în giuru-i o rotire,
Un cerc de moarte-n care amar de cine-i prins!...
Sărmanu-nchide ochii şi soarele-i s-au stins!

În lături, înainte, în urmă-i totul moare!
Zbor crierii din tidve sub ghioaga zdrobitoare,
Şi-n urmă, şi-mpregiuru-i, şi-n lături semănate
Zac sute de cadavre cu capete sfărmate.
Şi astfel nempăcatul Ursan mereu lucrează,
Şi spre apus prin sînge mereu înaintează.

Ca dînsul, Dan bătrînul, erou întinerit,
Tot vine după paloş spre mîndrul răsărit.
El intră şi se-ndeasă în gloata tremurîndă
Ca giunghiul cel de moarte în inima plăpîndă,
Şi paloşu-i ce luce ca fulger de urgie
Tot cade-n dreapta,-n stînga şi taie-n carne vie...
Fug toţi şi per din cale-i!... El strigă: „Steie faţă
Cui place vitejia, cui s-au urît de viaţă!"
Dar nime nu-ndrăzneşte la glasu-i să apară,
Căci el se-naintează precum un stîlp de pară,
Şi cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
Îi pare că alt soare se-nalţă din apus.
Şi astfel îmbii oaspeţi a morţii nempăcate
Cosesc la vieţi în floare pe straturi sîngerate
Ş-ajung ei faţă-n faţă prin apriga furtună,
Şi armele lor ude cruciş le împreună.

„Noroc ție, Ursane !"
„Și ție, tot noroc !"
Dar n-au sfîrșit cuvîntul Ursan și cade-n loc,
Străpuns de o săgeată ce-i intră-n pept adînc.
El scapă buzduganul, se pleacă pe oblînc
Și greu se prăbușește c-un gemet de pe cal.

Tatarii ca zăvozii pe dînsul dau năval' !
„În lături, litfe !" strigă la ei viteazul Dan,
Punîndu-se de pază la capul lui Ursan.
Cu calu-n mîna stîngă, cu pala-n mîna dreaptă,
Amenințînd cu ochii tatarii, mi-i așteaptă
Precum așteaptă zimbrul de lupi încungiurat
Să-i zvîrle cu-a lui coarne pe cîmpul spaimîntat.
Dar nici gîndesc păgînii să deie pept cu el,
Căci paloșul naprasnic e vultur de oțel.
Retrași în giur deoparte, nemernici, spărieți,
Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeți,
Și Dan, lovit în coaste, șoptește cu oftare :
„Ursane, pentru tine de-acum nu e scapare !"
Zicînd, el cade-aproape, se sprijină-ntr-o mînă
Și paloșul lui ține în loc ceata păgînă.

O ! Dane capitane ! puterile-ți slăbesc
Și norii pe deasupră-ți trecînd se învîrtesc.
Tu mori ! și tătărimea s-apropie de tine !

Dar iată din pustiuri un alb vîrtej că vine
Și trece prin urdie ca printr-un lan de grîu.
E un voinic calare pe-un cal ce n-are frîu,
Voinic, în brîu cu paloș și pe grumaz cu salbă.
E Fulga, ce apare ca o fantasmă albă
Și grabnic pe-al ei tată răpește din grămadă,
Apoi cu el dispare ca șoimul cu-a sa pradă.

„Alah !" răcnesc tatarii cătînd cu groază-n urmă...
Dar ce văd ei deodată, căci glasul lor se curmă ?

Ei văd curgînd pe dealuri arcaşii din Orhei
Ce vin cu-o falcă-n ceruri, aprinşi ca nişte zmei !
Un lung fior de spaimă pătrunde într-o clipă
Prin deasa tătărime ce-i gata de risipă,
Şi toţi pe loc la fugă plec iute, se duc orbi,
Cum pleacă din cîmpie un nor întins de corbi.
Amar e de răzleţul ce-n urma lor rămîne
Şi cade, mic sau mare, pe mînele române !
În faţă cu românul nu-i milă, nu-i iertare,
Nici chiar în sîn de mamă nu poate-avea scapare.
O ştiu de mult tatarii, o ştiu de la bătrîni
Şi fug, nevrînd s-asculte de şefi, de-ai lor stăpîni.
Tot omul vede moartea ş-aleargă-nspaimîntat.
Cel viu uită şi lasă pe mortul nengropat
Şi făr-a-ntoarce capul se duce-orice păgîn,
Că-n umbra fiecărui s-avîntă un român !

Iar hanu-şi smulge barba, îşi rupe şalul verde
Privind urdia-ntreagă în clipă cum se perde.
Sub ochii lui în lacrimi, pe cîmpul cel de lupte
Apar grămăzi de leşuri, grămăzi de arme rupte,
De cai ucişi, de care, de corturi risipite,
Şi tuiurile oastei de oaste părăsite !

O ! pas cumplit al soartei ! Tot ce-i era de fală,
Cai, steaguri, cete mîndre, strălucitoare arme,
Clădiri de visuri nalte, magie triumfală,
Au fost de-ajuns o clipă ca totul să se darme !

VII

Ghirai au trecut Nistrul înot pe calul său,
Luînd pe Dan rănitul ca pradă şi trofeu.
El merge de se-nchide în cortu-i, umilit,
Precum un lup din codri ce-au fost de cîni gonit
Trei zile, trei nopţi hanul nu gustă-n suflet pace.
Întins ca un cadavru gios pe covor el zace,

Dar cînd revine, palid, din lunga-i desperare,
În ochii lui trec fulgeri de cruntă răzbunare.
El strigă să-i aducă sub cort pe Dan bătrînul.

Deşi cuprins de lanţuri, măreţ intră românul!

„Ghiaur! zice tatarul cu inima haină,
Ce simte firul ierbei cînd coasa e vecină?"
„Ea pleacă fruntea-n pace, răspunde capitanul,
Căci are să renască mai fragedă la anul!"

Ghirai cade pe gînduri, lăsîndu-şi capu-n pept,
Şi, îmblînzindu-şi glasul: „O! Dan, om înţelept!
Te ştiu de mult pe tine, cunosc al tău renume
Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.
Pe mulţi tatari cuprins-ai de-ai morţii reci fiori!
Acum îţi veni rîndul şi ţie ca să mori.
Priveşte! lîngă uşă călăul te pîndeşte
Cu ştreangul şi cu pala ce-n mînă-i zingăneşte.
Un semn, şi capu-ţi zboară la cîni şi la vulturi,
Şi sufletu-ţi se perde în lumea de ghiauri.
Dar însă îmi fac milă de ani şi de-a ta minte,
Gîndind la bătrîneţa ce-apasă-al meu părinte,
Şi vreu, cu daruri multe, pe tine-a te ierta
De vrei tu să te lepezi acum de legea ta!"

Creştinul Dan, bătrînul cu suflet luminos,
Înalţă-a lui statură şi zice maiestos:
„Ceahlăul sub furtună nu scade moşunoi!
Eu, Dan, sub vîntul soartei să scad păgîn, nu voi.
Deci nu-mi convine viaţa mişelnic cîştigată,
Nici pata fărdelegei în fruntea mea sapată.
Ruşinea-i o rugină pe-o armă de viteaz,
Un verme ce manîncă albeaţa din obraz.
Cui place să roşească, roşească... eu nu vreu
Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu.

Alb am trăit un secul pe plaiul strămoşesc
Şi vreu cu faţa albă senin să mă sfîrşesc,
Ca după-o viaţă lungă, ferită de ruşine,
Mormîntul meu să fie curat şi alb ca mine!
Aşa m-au deprins Ştefan, uşoară ţărna-i fie!
La trai fără mustrare şi fără prihănie.
Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreu a tale daruri.
Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,
Departe ea de mine!... mai drept e ca să mor!...
Iar dacă ai tu cuget şi-ţi pasă de-al meu dor,
Ghirai, mă lasă, lasă în ora morţii grele
Să mai sărut o dată pămîntul ţării mele!"

Uimit, Ghirai se scoală, cu mîna lui disface
Unealta de robie sub care leul zace,
Cumplitul lanţ ce-l leagă cu strînse noduri sute,
Şi zice grabnic: „Tată, ia calul meu şi du-te!"

Bătrînul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Şi-n aerul Moldovei se umflă peptu-i rece,
Şi inima lui creşte, şi ochii-i plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba ţării sale.
Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,
Îşi pleacă fruntea albă, smerit îşi face cruce
Şi pentru totdeauna sărută ca pe-o moaşte
Pămîntul ce tresare şi care-l recunoaşte...
Apoi el se întoarce la hanul, intră-n cort,
Suspină, şovăieşte şi, palid, cade mort!

Iar hanul, lung privindu-l, rosteşte cu durere:
„O! Dan viteaz, ferice ca tine care pere,
Avînd o viaţă verde în timpul tinereţii
Şi albă ca zapada în iarna bătrîneţii!...

GRUI-SÎNGER

Cică au fost odată un hoţ năprasnic ce se numea Grui-Sînger. El locuia într-un codru întunecos şi omorîtor ce-i ziceau : Codrul-fără-viaţă... etc., etc.

(Poveste veche)

I

CODRUL-FĂRĂ-VIAŢĂ

Cine-au aflat în lume de Codrul-fără-viaţă
Şi n-au simţit în suflet un crunt fior de gheaţă ?

In cea pădure veche, grozavă, infernală,
Cărarea-i încîlcită şi umbra e mortală,
Şi arbori, stînci, prăpastii şi oricare făptură
Iau forme urieşe prin negura cea sură,
Aspecturi fioroase de pajuri, de balauri,
De zmei culcaţi pe dîmburi, de şerpi ascunşi în gauri,
De toate-acele feare povestice, de pradă,
Ce luna giulgiuieşte cu alba ei zapadă.
Copacii întind braţe lungi, ameninţătoare,
Nălţînd pe toată culmea cîte-o spînzurătoare ;
Şi stîncile, fantasme pleşuve, mute, oarbe
Deschid largi, negre peşteri menite de a soarbe
În umbra lor adîncă şi de misteruri plină
Pe omu-mpins de soartă a pere din lumină.

În funduri de prăpastii se bat mereu de maluri
Şioaie care poartă cadavre pe-a lor valuri;
Şi aburi într-amurgul din ele se ridică
Ce-n rouă sîngerîndă pe frunzi uscate pică,
Sau merg de se aşează pe stînci, pe vîrf de munte
Ca palide vedenii cu pletele cărunte.

O crîncenă orgie de sînge, de cruzime
Îmbată umbra mută ce zace la desime,
Ş-ades în mez de noapte s-aude prin tăcere
O surdă lovitură, un vaiet de durere,
Apoi un zbor de vulturi şi urlete hidoase
De lupi ce vin să-mparte a victimelor oase,
Şi straniu, lung, satanic, un hohot ce răsună
Ca clocotul de codri cînd cerurile tună.
Atunci păstorii sarbezi zăresc din departare
Ivindu-se pe munte o naltă aratare
Ce stă în dreptul lunei cu-o bardă groasă-n mînă...
Şi pînă-n ziuă urlă dulăii de la stînă.

Amar de cine intră prin ramurile dese
A codrului de moarte! Sărmanul, dacă iese,
El pare-un strigoi palid zărit ca printr-un vis,
Ce caută cărarea mormîntului deschis...
Acolo-i cuibul spaimei şi adăpostul urei.

Grui-Sînger, ucigaşul, e regele pădurei!

II

GRUI-SINGER

E crud lupu-n turbare! crud tigrul ce sfăşie
O turmă de gazele pe-a Nilului cîmpie!
Crud uliul care trece şi ţintă se abate
Pe-un stol de păsărele în ierburi tupilate!

E crud destinul, crudă moartea ! dar în cruzime
Pe Sînger ucigaşul nu îl întrece nime !
De-abie sosit în viaţă prin moartea maicei sale,
Vrăjitu-l-au Satana cu pofte criminale
Să schingiuie, să rupă, să prade, să omoare,
Să fugă-n întuneric de oameni şi de soare.
Străin de toată mila, plăcerea-i cea mai vie
Au fost să nimicească pe lume tot ce-nvie.
Să calce flori şi roadă, să strice cuiburi pline,
Să smulgă aripioare de fluturi şi de-albine.
Acum însă el cată un alt soi de victime !
Îi place-a sui scara năprasnicelor crime :
Acum ucide oameni !... Cum îi zăreşte, rîde
Şi îi ucide, numai de setea de-a ucide !

De zece ani în codru el s-au retras aice.
Soţia lui e groaza şi noaptea-a lui complice !
Ca tigru fără saţiu, sub un stejar la pîndă,
El face zi şi noapte o crîncenă izbîndă,
Găsind în agonie un vaiet care-i place
Şi-o viaţă desfrînată în morţile ce face.
Monstru cumplit cu faţa ca sufletu-i de slută,
În trame sîngeroase gîndirea-i e perdută.
Oricine-l vede crede că au văzut o ciumă,
Şi dacă scapă teafăr, cu păr de lup s-afumă [a],
Căci fruntea lui apare sinistru luminată
De-a focului ce-l arde vapaie-nflacarată ;
Dar vulturii, şi ulii, şi buhnele, şi corbii,
Precum tot spre lumină cu jale cată orbii,
Ţintesc cu neclipire spre dînsul ochi sălbatici
Ce noaptea printre arbori s-aprind ca roşi jaratici.
Ei zboară pretutindeni alăture,-mpreună,
Formîndu-i pe sub nouri cu zborul o cunună,
Un larg cortegi funebru ce lasă unde trece
De albe oseminte o cladă tristă, rece !

[a] Leac popular în contra efectului spaimei.

O singură ființă în inima-i secată
Găsește-adăpostire : bătrînu-i, jalnic tată,
La care se gîndește cuprins de-nfiorare
De cîte ori comite o crimă în turbare.
Imagina iubită a bunului părinte
Adeseori în lacrimi îi trece-atunci prin minte,
Punîndu-se-ntre dînsul și victimele sale...
Zadarnic !... el e arma puterii infernale !

III

PARICIDUL

E ora de mistere, de groază și de șoapte,
Cînd trec fiori în aer și demoni roși în noapte ;
Cînd umbra trădătoare așează pe sub maluri,
Prin unghiurile casei, prin guri de văi, pe dealuri,
Prin codri, prin ruine de veche monăstire,
Pe naltele clopotnițí, prin negre cimitire
Fantasme tupilate, vedenii mari, tăcute,
Ce stau ca niște visuri din ochi nedispărute,
Și astfel, locuită de umbre, noaptea pare
Mută de groază, rece și fără răsuflare.
E ora de uimire, cînd Codrul-fără-viață
S-arată mai sinistru prin văl de oarbă ceață
Și scoate-un aspru vuiet ce-nsuflă oțerire,
Ducînd în lume, tainic, o cruntă prevestire.
Tot omul fuge, toată făptura se ascunde...

Un om își face cruce și-n codrul des pătrunde !

E tatăl lui Grui-Sînger !... plăpînd, fără putere
Sub sarcina greoaie de ani și de durere,
El intră pe sub arbori în haosul cel mare
De negru întuneric, adînc, fără hotare,
Și tot înaintează pe căi nestrăbătute
Și pare că înoată prin unde nevăzute.

Încet, avînd de reazăm un vechi toiag de vie,
Sărmanul urcă-n lacrimi cărarea de urgie,
Căci vine ca să cerce de-a smulge din orbire-i
Pe fiiul său ce calcă în volvura peirei.
El vrea să-l mai revadă, el vrea să-l mai sărute,
Să-l scoată la lumină din căile perdute,
Şi astfel merge, merge, plecînd a lui statură,
Ca omul care-aşteaptă a morţii lovitură,
Şi gura lui şopteşte cuvinte dragalaşe
Ca-n timpul dismierdării, cînd fiul era-n faşe.

Stăi ! fugi nenorocite ! un pas de-i face încă...
Dar iată-l sus pe culme, ah ! iată-l lîngă stîncă !
Deodată-o bardă crudă prin aer luce, zboară,
Loveşte !... gios bătrînul c-un vaiet se doboară,
Iar Sînger ucigaşul, plecîndu-se, deodată
În clipa unui fulger zăreşte... pe-al său tată !

IV

BLASTEMUL

O ! cruntă fărdelege ! Păcat fără iertare !
Cumplitul, paricidul încremenit apare
De spaima ce-l cuprinde, spăimîntător, la focul
Aprins cu răpegiune de fulgeri în tot locul.
Pădurea-ntreagă arde cu negrele-i păcate,
Lăţind lumini pe ceruri, pe dealuri departate,
Şi oaspeţii prădalnici în zboruri zgomotoase
Se duc, vîrtej fantastic, cu ţipete fioroase.
Pădurea arde ! brazii s-aprind ca nalte torţii,
Sub bolte-nflăcărate trec victimele morţii,
Lung şir de spectri palizi ce merg ca să arate
Lui Sînger a lor feţe şi răni nevindecate.

Deodată prin vuirea de vaiete-n mulţime,
Prin miile de glasuri ce-l mustră cu asprime

Şi mai presus de zvonul pădurei ce trăsneşte,
Un glas din altă lume se-nalţă şi grăieşte :
„Tu, proclet, ucigaşe ! infame paricide !
Tu, pentru care astăzi tot iadul se deschide,
Tu, răpitor de zile cui ţi-au dat viaţă, nume !
Atunci a ta osîndă sfîrşit să aibă-n lume
Cînd astă buturugă de arbor ars sub care
Părintele tău zace ucis, fără suflare,
Va da şi flori şi frunze, etern fiind udată
Cu apa cea din vale în gura ta carată.
Iar păn-atunce, iasmă ce a născut Păcatul,
Legată-n înfrăţire cu Răul nempăcatul,
În viaţă şi-n mormîntu-ţi în veci să nu guşti pace
Şi cugetul din tine s-auzi că nu mai tace.
Să nu priveşti tu cerul şi omenirea-n faţă !
De foc să-ţi fie apa, şi soarele de gheaţă !
Să bată-n tine biciul urgiilor turbate
Pîn' n-a mai fi pe tine loc unde a mai bate !
Toţi şerpii de pe lume să iasă-n a ta cale !
Să-ntîmpini numai ură, să nu simţi decît jale !
Să chemi cumplita moarte, şi ea, l-a ta chemare,
Să rîdă, să te lase luptînd cu-a ta mustrare,
Încît s-ajungi tu însuşi a te feri de tine
Prin ultima ta crimă, uciderea de sine !
Blăstem ! blăstem pe capu-ţi în lunga vecini[ci]e
A ta cenuşă peară în vînt şi neagră fie !"[a]

V

PEDEAPSA

Trecut-au jumătate de secul pe-astă lume.
Din codru nu rămas-au decît hidosu-i nume ;
Pe unde-au fost odată stejarul, bradul, plopul,
Desime urieşă ce-au înfruntat potopul,
E numai cîmp de petre, gol, trist, secat de soare
De care fug şi vulturi şi feare răpitoare.

[a] Cenuşa celor buni e albă, cenuşa celor răi e neagră (credinţă populară).

Nici scaiul, nici urzica pe sînul lui nu creşte,
În veci dorita ploaie, nici roua nu-l stropeşte,
Iar dac-un nor se sparge deasupră-i cîteodată,
Cu lacrimi lungi de sînge e ploaia-amestecată.
De cîmpul cel de groază chiar gîndul se fereşte ;
Chiar crivăţul pe margini din zboru-i se opreşte,
Atît este de mare pe locul de-anatemuri
Urgia nempăcată cereştilor blăstemuri !

Şi însă-un om, în soare, om singur... cine-ar crede ?
Pe-a dealului cărare un om acum se vede !
Bătrîn ca lumea, gîrbov, sub vîntul relei soarte,
El pare că de seculi au fost uitat de moarte.
Pleşuv, pe a lui frunte pîrlită, nesenină,
Trec nori de gînduri negri sub carii ea se-nclină,
Şi desele zbîrcele pe ea sînt împletite
Precum o ţesătură de fire încîlcite.
Sprincenele lui albe pe ochii lui se pleacă,
Lăsînd de-abie prin ele lumina ca să treacă,
Iar barba-i lungă, aspră se tîrîie-n carare
Pe cînd el se tot urcă pe brînci, fără-ncetare.

De-o jumătate secul, sub gîndul ce-l omoară,
El în genunchi se suie, şi în genunchi coboară
Pe culmea vîrfuită cu-o neagră buturugă,
Şi tot şopteşte-n sine o mult duioasă rugă.
Sărmanul ! merge-n vale de-şi umple gura plină
Cu apă din izvoare, vioaie, cristalină,
Apoi se-ntoarce iarăşi la deal, pe culmea arsă,
Şi-ncet la rădăcina copacului o varsă,
O varsă toată, toată ! făr-a lăsa din gură
Să lunece în peptu-i macar o picătură ;
Dar, vai ! trec nopţi, trec zile, trec ani şi cît munceşte,
Zadarnic ! buturuga nu mai reînverzeşte !

VI

IERTAREA

Azi cerul e mai aspru ! cad raze înfocate,
Şi setea linge peatra izvoarelor secate !
O gură, numai una de apă mai rămîne...
Bătrînul, neiertatul, cu focul în plămîne,
O soarbe-n gură-i, pleacă, se urcă iar din vale,
Tîrîndu-se pe coate, pe brînci în cruda-i cale,
Şi rupţi îi sînt genunchii, şi rupte-a sale coate,
Şi sîngele-i se scurge, şi cade, nu mai poate,
Căci drumul se lungeşte cu cît şi setea-i creşte...
Dar iată că la mijloc de cale se opreşte !

El vede-o păsărică pe jumătate moartă ;
În palmă-i o cuprinde, la gura lui o poartă
Şi cu o picătură prielnic o adapă,
Făr-a-nghiţi, sărmanul, macar un pic de apă !

Renvie păsărica încet din amorţire
Şi-n ceruri se înalţă cu-o vie ciripire.

Minune !... iată cerul deschis se ilumină
De-o tainică-auroră feerică, divină,
Atît de strălucindă, cît însuşi mîndrul soare
Se stinge ca steluţa l-a soarelui splendoare,
Ş-un glas pătruns de milă, duios de bunătate,
Din cer grăieşte : „Sînger ! iertat eşti de păcate !
Mult rău o faptă bună în ceruri cumpăneşte ;
O biată păsărică de munci te izbăveşte !"

Grui-Sînger nalţă fruntea... El vede cu uimire
Pe faţa părintească o dulce-nduioşire ;
El vede-a lui victime cu îngeri adunate
În braţele deschise chemîndu-l ca pe-un frate ;
Şi vede ca prin farmec pe trunchiul fără viaţă
Crescînd vlăstări frumoase cu veselă verdeaţă,

Şi-n vîrf o floare albă ce cade pe-a lui frunte
Ca semn de încetare a chinurilor crunte.
Iertatul zice : „Doamne ! părinte !... îndurare !..."
Şi cade şi se stinge cu-o lină suspinare.

Se spune că pe locul unde-au murit sărmanul
Un arbor mic, sălbatic, răsare pe tot anul,
Avînd o păsărică în vîrf, cu glas de înger...
El poartă poame roşii şi numele de Sînger. [a]

Mirceşti, 1 8 7 5

---

a) Copăcel care produce struguri de fructe sălbatice, roşii.

LEGENDA CIOCÎRLIEI

Lie, Lie,
Ciocîrlie,
Zbori în soare
Cîntătoare
Şi revină
Din lumină
Pre pămînt
Cu dulce cînt!

(Poporal)

I

De cînd erau ca iarba anticii codri deşi
Şi mici ca moşunoaie Carpaţii urieşi,
Şi văile profunde, şi latele vălcele
Ca pe o apă lină uşoare vălurele;
De cînd în lume lupii erau păstori de oi
Şi urşii cu cimpoaie mînau cirezi de boi;
De cînd purta-n cosiţe Ileana Cosînzană
O floare cîntătoare, o floare nazdravană,
N-au fost copilă-n viaţă mai dulce, mai aleasă
Decît frumoasa Lia, fecioară-mpărătească!

Născută-n faptul zilei cu faţa-n răsărit,
Luceferii văzînd-o, mai viu au strălucit,
Ferice de-a atinge cu-o rază argintie,
Cu ultima lor rază aşa minune vie.
Şi astfel, de lumina cerească dismierdată,

Ea, răsărind ca floare, au înflorit ca fată ;
Ş-acum e fala lumii, a minţii încîntare,
A inimilor farmec, a ochilor mirare.
Tot omul care-o vede, răpit, uimit simţeşte
Că parcă se renaşte, că inima lui creşte,
Că trece lin din iarnă în dulce primavară,
Că mii de paseri cîntă în sînu-i şi pe-afară.

Ea are-o faţă albă de flori de lăcrimioare
Şi ochi cereşti, albaştri ca floarea de cicoare,
Ş-un păr ce străluceşte pe fruntea sa balaie
Căzînd, fuior de aur, de-a lung pînă-n călcaie,
Încît pe cîmpul verde cînd trece zîmbitoare
Se pare c-o urmează prin aer fulgi de soare.
Ea poartă haine scumpe, uşoare, descîntate,
Din fire de painjen ţesute şi lucrate,
Prin care tainic saltă luciri de forme albe,
Comori atrăgătoare ca visurile dalbe,
Precum acele slabe văpăi tremurătoare
Prin frunze răspîndite de luna gînditoare.
Aprinşii ochi ai nopţii în giuru-i scînteiază,
Formînd cununi de raze pe fruntea-i ce visează,
Şi lunecă pe sînu-i, rai alb de fericiri,
Voind ca să pătrundă prin iţele subţiri.
Seninul dulce-al zilei, rîvnind acea minune,
Din soarele-răsare şi păn' la soare-apune
Se-ntinde pe deasupră-i cu bolta lui rotundă,
Voind să-i facă-un templu în care s-o ascundă.
Şi-i zice : „Însuşi cerul spre tine se înclină...
Frumseţa-i o coronă pe frunte de regină !"

II

Şi mers-au vestea-n lume, trecînd din gură-n gură
Că Lia fură ochii, şi minţile le fură ;
Şi dus-o-au pe aripi în locuri depărtate
Cucoarele-n triunghiuri prin aer înşirate,
Şi spus-au vîntul ager, în veci neodihnit,
Că nu-i copilă alta mai dulce de iubit.

În grabă alergat-au din toate-a lumii zări,
De peste munţi, din funduri, de peste nouă mări
Cei mai viteji şi mîndri feciori de împăraţi,
Vrăjiţi de-a fi pe viaţă de Lia fărmecaţi.
Venit-au Roşul, craiul înaltelor lungi plaiuri,
Şi Albul ce domneşte pe douăzeci de raiuri,
Şi Peneş-împăratul, arcaş cu ochiul ţinteş,
Ce are-n tolbă fulgeri şi-n grajdi pe calmul Vinteş ;
Şi alţii, mulţi ca frunza, mînaţi de-a lor iubire
Cu Lia dragalaşă să cate împeţire.
Dar nici îşi pleacă ochii la ei frumoasa fată,
Cum nu se uită crinul la iarba cea uscată,
Ci vecinic ea priveşte cu drag la mîndrul soare !
Şi, tot privind lumina din faţa-i arzătoare,
Cu lacrimi i se umple albastrii ochi frumoşi.
Ei plîng !... de ce plîng însă luceferii duioşi ?
De mult privit în soare sau de o jale-ascunsă,
De-o gingaşă dorinţă, de-o taină nepătrunsă ?

Ah ! taina ei n-o ştie nici zîna ce-o iubeşte,
N-o ştie căpătăiul pe care odihneşte,
Nici apa ce oglindă obrazu-i la trezie,
Nici cerul, nici pămîntul !... dar umbra sa o ştie !

Ades copila, pradă gîndirii ce-o răpeşte,
Se scaldă în lumină, cu soarele grăieşte
Şi zice : „Tu, al lumei monarc strălucitor !
O ! splendidă comoară de viaţă şi amor !
Tu, ochi deschis în ceruri să vadă-a mea iubire !
Tu, singura-mi dorinţă, tu, dulcele meu mire !
Pleca-voi, ah ! pleca-voi, luînd urmele tale,
Să te-ntîlnesc ferice, să te culeg în cale,
Să fii al meu şi numai al meu, o ! mîndre soare,
Să nu mai plîng de moarte cînd tu săruţi o floare,
Căci te urăsc atunce... cu dragoste şi dor,
Şi văd că de-acea ură duioasă am să mor !"
Ea zice şi se simte de raze inundată.

Iar umbra ei suspină în urmă-i tupilată :
„Ah ! draga mea stăpînă ! Ferească Domnul sfîntul
De-a-ţi asculta îndemnul, de-a-ţi împlini cuvîntul,
Căci vai de-acel ce-apucă pe-a soarelui carare !
El intră-n cale lungă ce capăt nu mai are
Şi unde începutul se leagă cu sfîrşitul,
Şi unde-şi perde mintea şi paşii rătăcitul.
Ah ! Lia, te gîndeşte că soarele-i cu dar
De viaţă şi de moarte, că-i dulce şi amar !
El dă junie lumei, iubire, fericire,
La plînte, cuiburi, inimii el dă însufleţire,
Dar raza-i ce învie e rază şi de foc
Ce arde crinul fraged şi tristul siminoc,
Şi rîurile soarbe, şi paseri săgetează,
Şi umbra o înghite cînd soarele-i amează."
„Ah ! fie oricum fie ! răspunde-n grabă Lia.
Durerea fie-mi partea sau fie-mi bucuria,
De-oi şti că-n a mea cale voi face totdeauna
Din şepte nopţi o noapte, din şepte zile una,
M-oi duce mult departe c-un răpide avînt,
Departe, unde cerul se lasă pe pămînt,
Pe unde munţii falnic apar ca nourele,
Pe unde stau de vorbă la umbră flori cu stele.
M-oi duce, duce, duce, păn' mi-oi găsi ursitul
Ş-oi sta gură la gură cu soarele iubitul,
Căci vreu să-i privesc faţa ca să-mi alin durerea,
Să văd curgînd din buze-i cuvintele ca mierea !"
„Amar de tine, Lie ! o ! Lie, amar de mine !
Dar fie ! unde-i merge, şi eu mă duc cu tine."

III

În revărsatul zilei, cînd nasc a vieţii şoapte
Şi lin se dezveleşte seninul cer din noapte,
Pe cînd lumina-i sură, plapîndă, răcoroasă
Şi somnul îşi destinde aripa somnoroasă,
Frumoasa Lia pleacă pe Graur, calu-i şarg,
Ce zice că pămîntul nu e destul de larg,
Şi zboară fără saţiu, luîndu-şi iute zborul,
Ca vîntul şi ca gîndul, ca spaima şi ca dorul.

El fuge pe sub soare, el fuge pe sub lună
Şi pere într-un fulger cum pere vestea bună ;
Şi trece pe sub nour, şi trece pe sub stea
Clipiş, cum se strecoară prin oameni vestea rea !
Se duce calul Graur spre codrii de stejari
În care greu se luptă balaurii cei mari
Cu pajuri nazdravane născute-n ceea lume ;
Prin locuri unde şerpii brilianturi fac din spume
Şi zmeii fac palaturi de-argint cu turnuri dese,
Ca-n ele să ascundă frumoase-mpărătese.
El trece prin poiene cu tufe aurite
În care se alungă şopîrle smălţuite
Şi blînde păsărele ce cîntă-n cuibul cald,
Avînd rubine pliscuri şi ochii de smarald.
Acolo vîntul serii prin frunze-alene zboară,
Lovind încet de umbră aripa lui uşoară,
Şi iarba, chemînd vîntul din ziori ca s-o dismierde,
Se mişcă-n vălurele precum o apă verde.
El trece peste rîuri ce curg necontenit
Ca zilele senine a celui fericit.
Şi apa-ndeamnă fata pe maluri să se culce,
În ea să se oglinde, s-o facă apă dulce.
Zadarnic ! ea-nainte, nainte mereu pasă,
Ca omul cu grăbire mînat de dor de casă,
Şi de trei ori trei zile şi nopţi de trei ori trei
Ea lasă somnul dulce să peară-n urma ei.
Şi astfel tot pe cale, cu ochii ţintă-n soare,
Cu coamele-i lucioase în vînt fîlfîitoare,
Ea pare şi dispare, răpită de cal Graur,
Precum un vis ferice într-un vîrtej de aur.
Dar după multă trudă şi mult amar de cale,
O dată cu amurgul ajunge într-o vale,
O vale înverzită ce se uneşte-n zare
Cu-albastra, zgomotoasa, clocotitoarea mare.
Acolo calul Graur îşi încetează zborul,
Nemaiavînd pămînturi să bată cu piciorul,
Iar Lia se coboară cu grabă de pe cal
Şi merge de se pune pe-al mării verde mal,
Privind cu dor la raiul din fundul departat
Pe care se ridică al soarelui palat.

Iancu Alecsandri, fratele scriitorului

Al. I. Cuza

„Pe unde-ţi merge gîndul, stăpîna mea iubită ?"
O-ntreabă glasul umbrei de cale obosită.
„Ah ! dragă sorioară ! duioasa Lia zice,
Zăreşti în depărtare cea insulă ferice
Plutind sub cer albastru pe-a mării albăstrime ?
Vezi tu colo, în zare, colo, pe-o înălţime,
Acel palat de aur, cel cuib de străluciri,
Cu poarta de rubinuri şi stîlpii de safiri ?
Acolo-mpărăteşte frumos ursitul meu,
Acolo-mi zboară gîndul, acolo eu mă vreu !
Dar cum să fac, vai mie !... ah ! calul meu nu poate
Să calce şi pămîntul, şi mările să-noate !"
„Stăpînă ! zice Graur, ce nu pot eu pe lume
O poate al meu frate, născut pe-a mării spume."
Cum zice, cum nechează...
Din marea cea profundă
O volvură se-nalţă şi iese-un cal în undă,
Cu ierburi şi mărgeanuri avînd coama-mpletită,
Şi solzi de-argint pe spate, şi palmă sub copită.
Zărindu-l, Lia vesel de cale se găteşte,
Dar cînd e ca să plece şi cînd se despărţeşte
De Graur, ea-l sărută, pe coardă-l mai dismiardă
Şi-l cheamă drag pe nume şi plînge c-a să-l peardă.
Apoi se-ntoarce iute la mal, şi iute sare
Pe noul cal ce-o poartă uşor pe-a lui spinare.
Şi umbra ei rămîne pe mal înstrăinată,
Şi Graur se afundă în zarea nourată.

IV

Prin valuri spumegoase ce-n giuru-i se alină
Cîntînd o melodie simfonică, marină,
Ajunge Lia grabnic la insula dorită,
A cărei iarbă vie cu raze-i altoită.
Copila-n haine mîndre de fiu împărătesc
S-afundă în lumină, dar chipu-i îngeresc,
Dar mersu-i plin de farmec, cu pas legănător,
O spun mai mult că-i fată decît că e fecior.
Ea intră în palatul acel de feerie
Cu inima-n bătaie de dulce bucurie,

Dorind ca să-ntîlnească, temînd de-a întîlni
Pe-acel care-au vrăjit-o aicea de-a veni,
Şi iată că zăreşte a lui bătrînă mamă,
Cu genele căzute pe ochi ca o naframă !

De cînd nu era încă pămîntul care este,
De cînd tot ce e-n lume era numai poveste
Şi raza de lumină şi razele căldurei
Erau comori ascunse în haosul naturei,
A splendidului soare ferice născătoare
Trăieşte-n luminoasă şi magică splendoare,
Dar tristă şi orbită de vecinica-i lucire,
Acum ea nu mai poate pe soare să-l admire,
Şi-i este scris de soartă atunci numai să vadă
Cînd fiul ei în cursă ar fi espus să cadă.

Sărmana-ncet aude sunînd pasuri străine,
Tresare şi întreabă : „Ce om, ce fiară, cine
Au îndrăznit să vie aice, ş-a pătrunde
În locuri necalcate de pas de om ; pe unde
Nici paserea măiastră a trece nu-ndrăzneşte,
Nici doru-n rătăcire perdut nu se opreşte ?"
Copila tremurîndă s-apropie şi zice :
„Sînt om cu gînduri blînde venit din lume-aice."
„De eşti fecior, replică bătrîna îngrijită,
Să-ţi fie calea floare şi urma înflorită,
Şi-n viaţă să ai parte de soacră iubitoare
Şi de nevastă dulce, frumoasă, zîmbitoare ;
Iar dacă eşti tu fată, precum te-arată glasul,
Pe urma ta uşoară întoarce-ţi iute pasul
Şi pei din aste locuri neatinse şi curate,
Domnite de-al meu soare, copil fără păcate !"

. . . .

Copila spaimîntată cu dorul ei se ceartă,
Ar vrea, ar vrea să fugă, dar inima n-o iartă ;
Cînd iată că s-aude în lunga departare
De cai venind spre casă voioasa nechezare,

Şi iată că palatul se umple deodată
Cu zilnica lumină din lume adunată ;
Căci soarele apune, lăsînd de-a lung pe ceruri
Clipirile de stele ş-a umbrelor misteruri.
El vine şi apare atît de luminos,
Că-ntunecă vederea cu chipul său frumos.
„Bine-ai venit, copile, de mult înstrăinat !
Îi zice blînda mamă c-un dulce sărutat.
Te bucură de oaspe venit de pre pămînt,
Un oaspe blînd la suflet şi gingaş la cuvînt !“

În giuru-i mîndrul soare se uită cu mirare...
El vede şi nu crede, îi pare că îi pare
Şi simte-un neastîmpăr în inima-i vergină
Sub galişa ochire a fetei ce suspină.
Apoi, luînd de mînă pe Lia tremurîndă :
„Oricine-ai fi, el zice, fiinţă, tu, plăpîndă !
Durerea omenească în veci să nu te-ajungă,
Şi fie-ţi scurt necazul şi fericirea lungă !
Pe flori de primavară obrazu-ţi să se culce,
Şi fie-ţi dulce viaţa şi moartea fie-ţi dulce !“
Copila îl ascultă perdută în estaz,
Cu zîmbetul pe buze, cu lacrimi pe obraz,
Şi zice : „Mîndre soare ! lasat-am scumpa ţară
Şi casa părintească în timp de primavară,
Cu dor să vin la tine, de-aproape să te-admir ;
Şi-n calea mea grăit-am cu flori de trandafir,
Cu rîuri şi cu nouri, cu fluturi şi cu stele ;
Grăit-am şi cu vulturi, cu şoimi, cu rîndunele,
Cu tot ce putea-n lume de tine să-mi grăiască,
Ş-acum îţi zic eu ţie în limba omenească :
Minune mult iubită ! Lumină de lumine !
Ah, inima mă poartă să stau în veci cu tine !“

Şi soarele şi Lia, părechе de iubire,
În ochi aprinşi de doruri îneacă-a lor privire,
Zîmbind unul la altul cu-nduioşire multă.
Iar mama ce nu-i vede, dar care îi ascultă,

7*

Grăind cu mintea, zice : „Să fiu oare-nşelată ?
Acest străin să fie oare fecior, sau fată ?
El are glasul dulce, prea dulce, prea duios
De cînd au dat cu ochii de fiul meu frumos !"
Apoi, mai stînd pe gînduri, adaoge-n tristeţă :
„Ah ! unde mi-e vederea din dalba tinereţă !...
Amar de cine are pe ochi un negru nor
Cînd inima presimte !... E fată, sau fecior...
La noapte voi aşterne în patu-i albe flori ;
De-a fi barbat, sub dînsul peri-vor până-n zori,
Iar de-a fi fată, ele, de sînul ei lipite,
În faptul dimineţii vor fi mai înflorite."
Bătrîna-n neastîmpăr se duce şovăind,
Condusă de-a ei cîrjă prin umbră pipăind.

Atunci voiosul soare, simţind o nouă viaţă,
O ia pe Lia-n braţe şi o sărută-n faţă
Şi-i zice cu-nfocare : „Iubita mea mireasă,
În lumea pămînteană ai fost împărătească ;
De-acum tot împreună gustînd cerescul bine,
Eu lumina-voi cerul, şi tu, dragă, pe mine".
Copila varsă lacrimi ; uimită ea simţeşte
Că inima-i ferice în sînu-i se topeşte
Ca ziua cea de vară cînd razele se scurg
Topindu-se în umbra adîncă din amurg.
Şi astfel dragalaşii de-a lor iubiri au parte...
Iar cînd le spune noaptea că-i timp a să desparte,
Nici unul n-are gîndul să facă începutul,
Să rupă lanţul dulce ce-i leagă cu sărutul !

V

A doua zi, pe timpul minunilor visate,
Cînd faptul dimineţii la uşa nopţii bate,
Bătrîna mamă, trează de grija ce-o domină,
Simţeşte că e-n lume o stranie lumină.
Ea merge cu grăbire la patul unde crede
C-au trebuit să doarmă străinul... şi ea vede
(Căci dragostea de mamă o face-acum să vadă),

Ea vede-n așternutu-i flori vii ca de zapadă.
„Ah ! zice cu durere ; nici una nu-i uscată !
Nici una vestezită ! Străinul oaspe-i fată !"
Apoi, în tulburarea-i de crudă presimțire,
Înalță ochii-n ceruri și vede cu-oțerire...
Ce vede ?
Pe zenitul adînc, înflacarat,
Mărețul soare plană ! și caru-i înhamat
Cu nouă cai de raze, ce-n spațiu l-au răpit,
Cutrieră cerescul întins nemărginit.
Zbor caii lăsînd rîuri de foc în urma lor
Și frîiele scapate de-a lung în aer zbor ;
Iar soarele ferice, dînd lumilor uitare,
Cu Lia leganată pe sînul lui apare,
Și lumile-nundate sub flacări arzătoare
Privesc cu îngrozire alt soare lîngă soare...
„Blăstem ! strigă bătrîna, blăstem pe capul tău,
Tu, care-mi răpești viața, răpind pe fiul meu !"
Și mama cade moartă !
Ea cade ! dar urgia,
Dar cruntul blăstem zboară, se suie păn' la Lia,
Ș-a soarelui mireasă lovită, fulgerată,
Din ceruri cade-n marea lucind ca o săgeată.

. . . .

Ah ! mare i-au fost visul și scurtă fericirea !
Iubirea i-au dat moartea și moartea nemurirea !
Iar sufletu-i ferice luat-au forma vie
De-o mică, dragalașă, duioasă ciocîrlie
Ce vecinic către soare se-nalță-n adorare,
Chemîndu-l, primavara, cu dulcea ei cîntare !

1 8 7 5, mai

LEGENDA LĂCRIMIOAREI

I

În rai nici o minune plăcută nu lipsea.
Văzduhul lin, răcoare, a crini amirosea.

Căci albele potire în veci tot înflorite
Scoteau din a lor sînuri arome nesfîrşite.

Lumina era moale şi-ndemnătoare şopţii.
Nici noaptea urma zilei, nici ziua urma nopţii.

Prin arbori cîntau paseri, prin aer zburau îngeri,
Şi nu găseau răsunet în el a lumii plîngeri ;

Căci scris era pe ceruri, pe frunze şi pe unde :
„Nici umbra de durere aice nu pătrunde".

Pe maluri verzi, frumoase, de rîuri limpezite,
Stau sufletele blînde, iubinde, fericite,

Gustînd în liniştire cereasca veselie
Ce-n fiecare clipă cuprinde-o vecinicie.

Dulce-adăpost de pace, grădină-ncîntătoare...
Avea orice minune, dar îi lipsea o floare.

II

Şi iată că soseşte un oaspe de pe lume,
Un suflet alb şi tînăr pe-un nor de dulci parfume ;

Iar sufletele toate îi ies lui înainte,
Primindu-l cu zîmbire, cu gingaşe cuvinte,

Şi-i zic : „În raiul nostru bine-ai sosit, copile !
Curînd plecaşi din viaţă ! Nu plîngi a tale zile ?"

„Nu, căci am dat o clipă de viaţă trecătoare
Pe alta mai ferice şi-n veci neperitoare."

„Şi nu ţi-e dor acuma de lumea pămîntească ?"
„Nu, căci mai mult îmi place întinderea cerească."

„Cum ? Nu laşi nici o jale pe urma ta duioasă ?"
„Ah ! las o mamă scumpă, o mamă drăgăstoasă
Şi vecinic după dînsa voi plînge cu durere !"

Zicînd, copilul plînge, lipsit de mîngîiere,
Şi lacrimile-i calde se schimbă-n lăcrimioare.

De-atunci nu mai e lipsă în rai de nici o floare !

CUZA-VODĂ
3/15 mai 1873

Văzutu-te-am în pace suind scara mărirei
Şi-n pace luînd calea augustă-a nemurirei,
O ! scump amic, domn mare, o ! nume cu splendoare
Sădit pe miriade de libere ogoare !

O clipă apărut-ai în plaiul veciniciei
Şi vecinice mari fapte lasat-ai României,
Nălţînd din părăsire antica-i demnitate
Prin magica *Unire* şi sacra *Libertate*.

Ca norul plin de mană ce trece şi revarsă
O ploaie roditoare pe brazda care-i arsă,
Şi, stînd apoi deoparte, în urma lui priveşte
Cum brazda se deschide şi cîmpul înfloreşte,

Aşa şi tu din ceruri ai dulcea mîngîiere
Să vezi a ţării tale frumoasă renviere,
Tu, ce-ai stîrpit cu sceptrul, unealtă de rodire,
Din suflete şi cîmpuri sămînţa de şerbire,

Acum te odihneşte gustînd eterna pace
În taina maiestoasă a morţii care tace,
Lăsînd o lume-ntreagă la tine să gîndească
Ş-a ta legendă, *Cuza* ! cu fală s-o rostească...

Sînt nume destinate, ca numele tău mare,
Să steie neclintite pe-a Timpului hotare
Şi vecinic să răspîndă o falnică lumină
Pe seculii ce-n umbră, trecînd, li se închină!

Ruginoasa

LEGENDE NOUĂ

CÎNTICUL GINTEI LATINE

Latina gintă e regină
Între-ale lumei ginte mari ;
Ea poartă-n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreţ îndreaptă paşii săi.
Ea merge-n capul altor ginte
Vărsînd lumină-n urma ei.

Latina gintă e vergină,
Cu farmec dulce, răpitor ;
Străinu-n cale-i se înclină
Şi pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zîmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se mirează-n splendid soare,
Se scaldă-n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pămîntului comori
Şi mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori,
Dar e teribilă-n mănie
Cînd braţul ei liberator
Loveşte-n cruda tiranie
Şi luptă pentru-al său onor.

În ziua cea de judecată,
Cînd, față-n cer cu Domnul sfînt,
Latina gintă-a fi-ntrebată
Ce au făcut pe-acest pămînt ?
Ea va răspunde sus și tare :
„O ! Doamne,-n lume cît am stat,
În ochii săi plini de-admirare
Pe tine te-am reprezentat !"

Mircești

HODJA MURAD-PAŞA

Vizirul sultanului Ahmet — 1604

Hodja Murad, vizirul sultanului Ahmet,
Avea trei fii războinici vestiţi : Ghiun, Ild, Djennet [a],
Trei şoimi, trei lei, trei fulgeri, trei flori din toamna vieţii,
Iubirea, mîngăierea şi fala bătrîneţii.
Cînd îi privea în pace la umbră adormiţi,
Curgeau duioase lacrimi din ochii lui ţintiţi,
Şi-n inima-i de tată, plăpîndă, simţitoare,
Ca-n raiul lui Mohamed era dulce răcoare ;
Iar cînd, viteji, în focuri se aruncau tustrei,
Îşi netezea el barba zicînd : „Ei sînt ai mei !"

Mult timp Murad în lupte tocindu-şi iataganul,
Mărise, apărase întreg Aliotmanul [b],
Şi-n Asia supusă clădind movili de morţi,
Luase titlul falnic de *Spada Naltei Porţi.*
Poporul însă, prada urgiei, ce-l văzuse
Săpînd gropi largi şi dese pe care le umpluse
Cu sute, mii cadavre, toate-aşezate-n snopi,
Mai drept îl poreclise : *Crunt săpător de gropi* [c]...

Într-unul din acele războaie sîngeroase
În care moartea oarbă cosea cu mii de coase,

[a] *Ghiun* : ziuă ; *Ild* : fulger ; *Djennet* : rai.
[b] Numele Imperiului Otoman.
[c] Lamartine, *Istoria Turciei.*

Pe locul ce se-ntinde în jur de Diarbekir,
Alăturea cu-o groapă şedea asprul vizir.
În faţă-i ienicerii, mult crîncenă potaie,
Păzeau o tristă gloată de robi prinşi în bataie,
Meniţi să umple groapa cu trupurile lor
Sub apriga privire lui Hodja-nvingător.

Optzeci de ani pe umeri şi splendida-i armură
Plecau sub grea povară mareaţa lui statură,
Dar ochii săi în flacări luceau şi alergau
La fiii lui ce-n zare pe duşmani alungau,
Şi răpide din zare veneau să s-odihnească
Pe trista hecatombă din groapa vizirească.
Calăii, roşi de sînge, la semnu-i se-ndemnau,
Pe robii toţi de-a rîndul îi descăpăţinau
Şi trupurile calde ce îmbatau omorul
Cadeau în groapa largă împinse cu piciorul ;
Iar Hodja, fără milă la strigăt de aman [a],
Rostea cu glas fanatic verseturi din *Coran*...

Iat-un spahiu călare ce trece-n răpegiune
C-un prunc culcat pe braţe-i, frumos ca o minune !
Vizirul îl zareşte şi-ntreabă pe spahiu :
„Unde-ai găsit, Hassane, odorul acest viu ?"
Hassan plecat depune pe cîmpul ud de sînge
Copilul, rod în floare, ce tremură şi plînge,
Se-nchină şi răspunde : „Găsitu-l-am sub cort,
Lipit de al său tată creştin, în luptă mort".
Vizirul se încruntă ; el strigă : „A ! muiere !
De şerpi plini de otravă ai milă şi durere ?
Ucide-l..."
„Eu ? replică spahiul revoltat,
Eu să ucid orfanul la sînul meu purtat ?
L-am dăruit cu zile şi vrei să-mi întorc darul ?
L-am sărutat, ş-acuma să-nfig în el pumnarul ?...
Allah ! în care timpuri ajuns-am noi de vii,
Bătrînii dac-ordonă ucideri de copii ?

[a] *Aman* : termin ce însemnează a cere iertare.

Allah, Allah ! cum poate o frunte maiestoasă
Să-ncuibe-o cugetare atît de fioroasă ?
Cum ?... barbă-atît de albă şi cuget înăsprit ?
Cum ?... tu, vizir ! tu, hodje [a] ! şi ochiul tău orbit
Nu vede-n pruncul fraged un oaspe de iubire
Sacrat prin inocenţă şi prin nenorocire ?
Blăstem pe a ta gură ! blăstem pe gîndul tău !
Copil cine ucide îşi perde neamul său !"

Spahiul nobil saltă pe cal şi-n cîmp dispare,
Lăsînd în minţi şi inimi o rece-nfiorare,
Iar micul înger cheamă, oftînd, cu jalnic glas,
Pe tata lui, sărmanul ! departe-acum rămas.

Vizirul stăpîneşte mănia lui ferbinte,
Zicînd : „Nefericitul Hassan !... e scos din minte !"
Apoi, cătră ciauşii cu nume de caplani [b] :
„Din voi care voieşte cincizeci de pungi de bani
Pe-acest pui de năpîrcă să vie să-l omoare !"
Ciauşii răspund : „Leul nu calcă pe o floare !"

Vizirul zice iară : „Solaci, spahii, neferi [c],
Voi toţi vultani de pradă, voi aprigi ieniceri,
Vă dau a mele haine, vă dau a mea comoară,
Şi sabia-mi, şi cortul, şi calul meu ce zboară
De mi-ţi ucide-acuma pe-acest prunc de ghiaur..."
Toţi stau în neclintire ca statui împrejur.

Un singur, calău negru, cu buze sîngerate,
Cu peptul gol, cu braţe lungi, groase, încordate,
S-apropie în grabă de bietul copilaş ;
Dar pruncul la el cată atît de drăgalaş

[a] *Hodje* : perceptorul sultanului.
[b] *Caplan* : tigru.
[c] *Solaci, spahii* : corpuri de ostaşi.

Ş-atît de blînd, drăguţul, calăului zîmbeşte,
Cît negrul scapă arma din mînă, se uimeşte
Şi fuge cu-oţerire, nebun, răcnind : „Nu vreu
Nici haine, nici comoară !... mai bine să mor eu !"

Atunci vizirul, tigru turbat de a sa ură,
Scîrşnind din dinţi sălbatic, făcînd clăbuci la gură
Se scoală în picioare, teribil, nalt, semeţ,
Şi fulgeră armata c-un ochi plin de dispreţ.
El strigă : „O ! nemernici, o ! tristă seminţie !
Arslanii [a] lui Mohamed cu cîni au prins frăţie !
Mişei cu pept de tauri şi inimă de miei,
Lupi fără dinţi în gingeni ! Mişei, mişei, mişei !
Un slab copil de lapte, un fir de iarbă crudă,
Vă frînge-n mînă pala de sînge încă udă ?...
Uitaţi c-această fiară cu chip viclean şi blînd
Menită-i ca să crească precum un negru gînd,
Un gînd de răzvrătire, un gînd de răzbunare ?...
Amar de capul vostru cînd fiar-a creşte mare !
O ! sfînt profet ! fii martur din lumile cereşti
Că singur eu, eu singur în zile bătrîneşti
Respect şi-ţi apăr legea de limbile pizmaşe,
Zdrobind în ou pe şerpe şi pe ghiaur în faşe !..."
El zice, se răpede ş-apucă blasfemînd
Cu mîna-i tremurîndă copilul tremurînd,
Înfige-a sale unghii în carnea lui de spumă
Şi pe-ale gropii margini îl pleacă şi-l zugrumă !...

Grozav spectacol ! Cerul se-ntunecă de-un nor !...
Copilu-n sînul morţei adoarme zîmbitor
Şi sufletu-i se-nalţă l-a cerului altare !...
Iar Hodja fanaticul rămîne-n exaltare !
Dar iată că pe cîmpul de sînge aburind
Se văd trei cai în fugă sărind şi tîriind
Trei palide cadavre a trei viteji de oaste,
Străpunşi de iatagane în pepturi şi în coaste.

---

[a] *Arslan* : leul.

Ei vin din zarea roşă nebuni, înspaimîntaţi
De morţii ce-i urmează prin ţărnă răsturnaţi,
Ş-alăture cu groapa ei se opresc... Deodată
Un răcnet se ridică şi-n groapa blăstemată
Mort cade cruntul Hodje, vizirul lui Ahmet.

Acele trei cadavre erau : Ghiun, Ild, Djennet !

Mirceşti, ianuarie 1876

GARDA SARAIULUI

Selim sultanul doarme pe patu-i de plăceri,
Avînd un scut puternic de crînceni ieniceri,
Ce stau veghind la poarta saraiului de pază.
Sultanul doarme-n pace și gîndu-i nici visează
Că însuși ienicerii jurat-au pe Allah
Să deie pradă morții viziri și padișah [a] !...
E cerul fără stele ; întreg Stambulul tace.
Precum un murt gigantic, perdut în umbră zace,
Temînd să nu deștepte șahinul pînă-n zi...
Cînd leul odihnește, e bine-a nu-l trezi.
Saraiul pe o culme se-nalță și apare
Ca o fantasmă neagră ce dă înfiorare.
Locaș de feerie, minune-orientală,
Rai luminat în sînu-i de-o rază infernală...
Gîndirea spaimîntată în laturi stă de el,
Căci pe sub cer deasupra-i plutește Azrael [b].
Și însă prin tăcere o tristă cucuvaie
Suspină-n miezul nopței pe-a lui Selim odaie,
Și valurile negre de-a lungul în Bosfor
Șoptesc un vaiet jalnic și mult întristător.

Deodată, pe cînd somnul și ochi și minte fură,
A curței poartă sună de-o surdă lovitură...
Pe loc, toți ienicerii de pază, deșteptați,

---

[a] Sultanul poartă glorioasele titluri de *padișah*, de *șah-șahin*, de *sahi alem penah*, de *sahin-sahi* etc.
[b] *Azrael* : înger.

Saltă-n picioare, gata de luptă, înarmaţi,
Ş-Abdul-Aga, Nakibul [a], în chiosc deasupra porţii
Se urcă fără grijă de întîlnirea morţii.
El vede-n piaţa largă şi vede-n fund pe stradă
De umbre înarmate o tainică grămadă
Venind prin întuneric cu zgomot năduşit...
Torent de răzvrătire ce creşte nesimţit.
Erau ortale [b] dese de cruntă-ienicerime,
Pornite să răstoarne sultanul din nălţime.
O nouă lovitură mai tare-n poartă bate !
Abdul-Aga se pleacă spre umbrele-adunate
Şi strigă-n piaţă : „Cine ? Cine-n Stambul cutează
Să mişte cînd Sultanul doarme ş-Abdul veghează ?"
„Abdul ! deschide poarta ! răspunde-un glas din piaţă.
Tu ştii că-n ochii noştri Selim e şters din viaţă.
Ştii că ne-am prins cu toţii prin aspru jurămînt
Să-l facem de pe tronu-i să cadă în mormînt !..."
Abdul se oţereşte, căci au recunoscut
Un glas de frate-n glasul ce singur n-au tăcut.
El zice : „Aşa este ! aşa-i, frate Orcane !
Am răsturnat cu toţii a noastre mari cazane [c]
Ş-a lui Selim peire cu toţii am jurat,
Dar eu cu jurămîntu-mi nu pot să fiu legat
Cît stau pîndar aice cu peptul meu în poartă
Şi cît credinţa sfîntă în mine nu e moartă !
Selim e al meu duşman !... şi nu-i pe lumea-ntreagă,
Nu-i ură mai de moarte ca ura ce mă leagă
De dînsul, în tot locul, cu dor de răzbunare,
Cu dor de a-l combate făţiş, în ziua mare.
Selim, *Zahid kiafirul* [d] Selim crunt, orb de minte
Ucis-au cu-a sa mînă pe bunul meu părinte !
Selim trebuie să moară !... şi va muri !... jur eu !
Dar nu cît sînt de pază la căpătăiul său...
Abdul, cînd e-n picioare la postul de onor,
Abdul uită mânia de fiiu răzbunător,

---

[a] *Nakib* : păzitor al sangiacului lui Mohamed.

[b] *Orta* sau *ojak*, denuminarea regimentelor de ieniceri.

[c] Fiecare orta avea cazanul ei. Răsturnarea cazanului cu fundul în sus era un semn de revoltă.

[d] *Zahid kiafir* : ipocrit blasfemator. Selim vroia să introducă reforme europeane în armată şi în administraţie.

Căci mîrşava tradare ce-ascunde-al ei obraz
În veci nu se încuibă în suflet de viteaz...
Selim e sacrul oaspe al conştiinţei mele,
Ş-acum aceste braţe sînt două santinele
Menite să protege pe chiar duşmanul meu...
Aşa scrie Profetul, aşa vrea Dumnezeu !"

„Ghiaur ! strigă din umbră cu glasul răguşit
Lambhar-Kale, kiehaia [a] ce-n poartă au lovit ;
Ghiaur fără credinţă, te lepezi tu de noi ?
Selim şi tu-mpreună peri-veţi amîndoi !"
Abdul se-nfuriază : „În laturi, spurcat cîne,
Deprins a muşca mîna care-ţi întinde pîne !
Lambhar-Kale ! pe tine sultanul te-au iubit,
Ca pe un fiiu nemernic de sînu-i te-au lipit,
Ţi-au dat avere, nume, putere şi onoare,
Din cuibul tău de verme te-au scos la lume-n soare,
Şi tocmai tu ceri moartea sultanului ?... A ! fiară,
Să nu-mi ieşi tu în cale, să nu-mi cazi tu sub gheară !...
În laturi toţi !... în laturi, departe de-acest loc !
Mohamed v-ameninţă cu sabie de foc !"
Mulţimea şovăindă la glasu-i se uimeşte...
Dar crîncenul kiehaia în fruntea ei răcneşte :
„Pe ziduri, pui de tigri ! avalma la sarai !
Murind, pe noi ne-aşteaptă huriile din rai !"

Şi lupta se începe prin neagra-ntunecime...

Ca demoni de urgie o parte din mulţime
S-acaţă greu pe ziduri, iar alta mai aleasă
În poarta-mpărătească s-aruncă şi se-ndeasă,
Şi sub loviri de grindă s-abate poarta grea,
Turtind un mare număr de luptători sub ea.

În curte ienicerii pătrund ca nişte lei !...
Dar iată-n a lor cale Abdul cu toţi ai săi,

[a] *Kiehaia* : sindicul ienicerilor.

Şi cel întâi ce cade taiat în zbor, de-a latul,
E procletul kiehaia, Lambhar-Kale, ingratul !
Atunci o încleştare de moarte s-au încins...
Şi cînd măreţul soare pe ceruri s-au aprins,
Voioasele lui raze roşind au luminat
Saraiul dat în pradă, sultanul strangulat,
Ş-o cladă, lîngă poartă, de ieniceri zăcînd,
Toţi morţi cu spada-n mînă, saraiul apărînd,
Ş-alăture cu dînşii culcaţi, ucişi pe prag,
Abdul şi al său frate, îmbrăţişaţi cu drag !...

. . . .

. . . .

Dervişul de la Meca, El-Djem-Zaet-Mansur,
Primblînd ochi cu durere pe morţi, jur împrejur,
Spre cer a sale braţe le-au ridicat zicînd :
„Allah, pe lume omul, ca paserea trecînd,
Nu lasă nici o urmă, şah fie sau fellah [a].
Tu singur eşti puternic şi mare, tu, Allah !
Dar dacă nu se perde în ochii-ţi fapta bună
Ş-asupra faptei rele Dreptatea se răzbună,
Ah ! fie-n veci la dreapta-ţi acel care cînd jură
Rosteşte adevărul din inimă prin gură
Şi sprijină cu viaţa, cu braţ apărător
Săngeacul lui Mohamed, şi lege şi onor [b].
Iar cela care-şi vinde credinţa, jurămîntul,
Cenuşa-i otrăvită s-o sufle, sufle vîntul
În latele pustiiuri, în volvura peirei,
Căci Iuda vînzătorul e hula omenirei !"

Apoi bătrînul gîrbov ce jalnic lăcrimează
Alăture cu mortul Abdul îngenunchează
Şi ochii lui închide, şi trist, în tremurare,
Pe palida lui frunte depune-o sărutare !

---

[a] *Fellah* : ţăran sărac.
[b] *Sangiac* : stindardul Profetului, care se desfăşură cînd imperiul e în pericol.

NOAPTEA ALBĂ

Noaptea-i albă, luminoasă,
Ceru-i boltă de opal.
Toată zarea-i scînteioasă,
Tot izvoru-i de cristal,
Căci pe lume-acum domină
Spaima vechilor stejari,
Sora morţei cea mezină,
Iarna cu-orizonuri mari.

Astfel gerul e de tare
Cît îngheaţă-n orice loc
Şi a gurii răsuflare,
Şi cenuşa de sub foc.
El lipeşte ochi cu gene,
Pe drumeţ îl face orb,
Şi în cuiburi, chiar sub pene,
Crapă ouăle de corb.

Cîmpul lung şi lat albeşte
Ca un strat de mărgărint.
Alba lună sus luceşte
Ca icoană de argint
Şi apare nemişcată
În abis nemărginit
Ca pe marea îngheţată
Un vas mare troienit.

Miezul nopţei !... totul tace !
Lumea pare un mormînt,
Unde mort şi rece zace
Leşul marelui pămînt,
Şi sub bolta cea senină
Mii de stele cu foc viu
Varsă-o jalnică lumină
Pe gigantul său secriu !...

Ies pe cîmp... Sub paşi răsună
Cîmpul sec şi îngheţat.
Un păr mare stă drept lună.
Cu corbi negri încărcat.
Totu-i mort !... Sunat-au oare
Pe al cerului cadran
Ora stingerei de soare
În al morţei ocean ?

Numai eu să fiu pe lume
Rămas singur trăitor,
Ca-n pustiiuri fără nume
Un nemernic călător ?
Dar ce văd ? ce se strecoară
Colo-n zare cînd şi cînd ?
E o sanie uşoară
Prin lumină lunecînd.

Săniuţa e durată
Dintr-un lemn uşor de plop
Şi se duce înhămată
Cu un iepure ce-i schiop.
Iar într-însa cine este ?
Om să fie, sau un ciot ?
E vestitul din poveste
Statu-Palmă-Barba-Cot !

Iepuraşu-n trei picioare
Saltă, fuge uşurel,
Pe zăpada lucitoare
Săpînd urme dupe el,
Pe cînd barba argintie
Al uncheşului străbun
Se tîrie pe cîmpie
Ca o coadă de păun.

Unde pleacă, unde zboară ?...
Iată-l vine spre Siret
Şi pe deal mi se coboară
Ca un bulgăr de omăt.
El în lunc-acum pătrunde
Să descopere cu drag
Primăvara ce s-ascunde
Înlăuntrul unui fag.

Iepuraşul se răpede
Naintînd din salt în salt
Pîn' ce-ajunge, pîn' ce vede
În desime fagul nalt ;
Iar uncheşul cu-o bărdiţă
Bate-n trunchiul sunător :
„Unde eşti tu, copiliţă ?"
El întreabă, plin de dor.

Lunca-ntreagă se răsună !
Din copaci, din văgăuni,
Mii de veveriţi la lună
Ies, aleargă pe aluni,
Şi din fagul nalt şi falnic,
Vechi al luncii împărat,
Iese-un glas plăpînd şi jalnic,
Care blînd a cuvîntat :

„Cine vine? Cine bate
La locaşu-mi friguros?
Eşti tu, Prier[a], al meu frate?
Eşti iubitul Făt-Frumos?“
„Eu sînt, dulce primavară,
Statu-Palmă-Barba-Cot.
Din locaşul tău afară
Am venit ca să te scot.“

„Şi ce vrei să faci cu mine?
Ce gînd ai? Ce dor lumesc?“
„Vreu în dragoste cu tine
Să mă dau, să-ntineresc!“
Abie zice şi deodată
Glasul fetei a muţit,
Iar în lunca deşteptată
Hohot lung au clocotit.

Şi vrăjitul fag 'ntinde
Un braţ lung, cuprins de ger,
Pe uncheş de barbă-l prinde
Şi-l ridică pe sub cer.
Statu-Palmă ţipă, zbiară,
El se zbuciumă turbat,
Dar din iarnă pîn-în vară
Sus rămîne spînzurat.

Vîntul bate!... colo-n aer
Statu-Palmă clătinat
Umple lunca de-un lung vaier,
De-un lung vaier necurmat,
Şi drumeţu-şi face cruce,
Căci se crede urmărit
De-ale codrilor năluce
Prin văzduhul oţelit.

Mirceşti, decembrie 1875

---

[a] *Prier*: numele poporal al lunei lui april.

VÎNTUL DE LA MIAZĂZI

Vîntul de la miazăzi
Cu zăpadă se hrăneşte.
Într-o noapte şi-ntr-o zi
El pe dealuri o topeşte,
Şi cînd suflă şi cînd trece
Peste gheaţa ce se moaie,
Iarna tristă, iarna rece
Varsă lacrimi, lungi şiroaie.

El plecat-au dintr-un loc
Unde iarba, cînd răsare,
Sub o arşiţă de foc
Se usucă şi dispare,
Şi pe unde ard în soare
Lungi pustiuri năsipite,
Şi se văd, rătăcitoare,
Caravane ostenite.

Vîntul iute, vîntul cald
Aripioara-şi răcoreşte
În mări late de smarald
Pe al căror val pluteşte,
Şi cu gura-i însetată
Vine-aice de înghite
Mana iernii aşezată
Pe cîmpiile albite.

El tot suflă nencetat
Păn' ce vede-n răsărire
Pe pămîntul disgheţat
Colţul ierbii viu, subţire ;
Apoi merge de desface
Cu-o suflare mai gingaşă
Muguraşii unde zace
Frunza verde drăgălaşă.

Bun sosit, iubite vînt !...
Animaţi de-o nouă viaţă,
Gîndăceii din pămînt
La lumină ies în faţă,
Şi păraiele umflate,
Mici torente spumegoase,
De pe culme, de prin sate
Curg în văile-aburoase ;

Şi pe cîmpul încă ud,
Şi pe crengile pădurii
Se încearcă un prelud
De concerte-ale naturii,
Şi prin aerul cu soare
Trece-o vie prevestire
De sosirea de cucoare
Şi de-a mieilor sosire.

Însă vîntul răcorit
Din zbor iată se opreşte ;
Ca drumeţul ostenit
El acum se odihneşte,
Şi, rîzînd, priveşte-n zare
Iarna goală, iarna slută
Cum se duce-n fuga mare
Şi se face nevăzută.

Dar cum stă pe-a luncii prag,
Iat-aude-un glas de jale
Care iese dintr-un fag
Nalt, cu braţe colosale ;
Şi deasupra-i înc-aude
Plîns amar de desperare,
Gemete, blăstemuri crude
Care dau înfiorare.

Glasul blînd şi rugător
Zice : „Doamne ! Cine oare,
Ce viteaz îndurător
M-a scăpa din închisoare ?
Ah ! din fagul meu afară
Celui ce mi-a da scăpare
Eu, frumoasa primavară,
I-aş plăti cu-o sărutare."

Vîntul iute se scula...
Peste fag cu fruntea lată
El începe a sufla,
A sufla ca niciodată.
În ourînd a lui suflare
Coaja fagului despică,
Şi la ochii lui apare
Un luceafăr de fetică.

Mîndră, albă, scump odor,
Cu zîmbire-atrăgătoare
Şi duioasă ca un dor
De simţire iubitoare.
La plăcuta sa ivire
Ies albinele cu miere,
Şi sub vesela-i ochire
Lumea saltă-n renviere.

Ea rămîne în extaz
La a soarelui lumină.
Pe-nfloritul ei obraz
Luce-o rouă briliantină,
Şi pe frunte-i se îndoaie
O ghirlandă înverzită,
Şi pe gură-i se desfoaie
Dulce roză-mbobocită.

Cum o vede, fericit,
Vîntul braţele-şi deschide,
Şi pe sînul său uimit
Copiliţa vesel rîde;
Cînd deodată sus în aer
Printre frunza ce-l ascunde
Se aude iar un vaier
Care sufletul pătrunde.

Cine ţip-aşa de tot ?
Cine sus, în arbor, geme ?
E sărmanul Barba-Cot,
Spînzurat de multă vreme !
Searbed, ţeapăn, sloi de gheaţă,
De-astă-iarnă-n părăsire,
Ah ! de-abie mai are viaţă,
De-abie umbră de simţire !...

Primavara face-un semn...
Pe loc vîntul se ridică
Şi l-al fetei viu îndemn
Peste fag el suflă, pică.
Iată-o creangă spre copilă
Că se pleacă şi se-ntinde.
Pe moşneagul trist, cu milă,
De pe creangă ea-l desprinde.

Statu-Palmă a scăpat !
De sub tufe chiar îndată
Iepuraşul schiopătat,
Ieşind iute, lui s-arată ;
Iar uncheşul cu ruşine
Zice-n limba bătrînească :
„Cine-a fi nebun ca mine,
Tot ca mine să păţească !"

Şi pe iepure sărind,
El se duce-n depărtare,
Dar suspină tot gîndind
La frumoasa fată mare.
Şi a vîntului mireasă,
Lunecînd pe iarba verde,
Cu-al ei mire-n lunca deasă
Ca un vis frumos se perde !

Mirceşti, mart 1 8 7 6

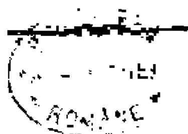
V. ALECSANDRI

1497.

DUMBRAVA ROȘIE

POEM ISTORIC.

DEDICAT AMICULUI MEU C. NEGRE.

IASSI.

TIPO-LITOGRAFIA NATIONALA.

1872.

Pagina de titlu a broșurii ce cuprinde poemul *Dumbrava roșie*

VASILE ALECSANDRI.

OSTAȘII NOȘTRI

(Edițiune propriă pentru Ostașĭ.)

Editura Librăriei SOCECŬ & Comp.
7. Calea Victoriei 7.
BUCURESCĬ — 1880.

Coperta ediției populare, pentru ostași, a volumului de poezii *Ostașii noștri*

GHIOAGA LUI BRIAR

I

În mijlocul cîmpiei întinsă ce se perde
Sub zarea albăstrie cu-a ei comoară verde,
Culcat pe spate şede voinicul bivolar,
Briar, ce n-are-n lume decît un gros stejar,
Un bun şi scump tovarăş de lupte crîncenite,
Cioplit în chip de ghioagă cu falii oţelite.
Alesu-l-au el singur în codrul îndesat,
Jupitu-l-au de coajă, prin foc el l-au uscat,
Apoi, ieşind în vale cu ghioaga subsuoară,
Acum se simte vesel că are-o sorioară.
Ştiu bivolii de dînsa şi-n laturi se feresc,
Şi, cît stau la păşune, cu ochiul o pîndesc,
Căci dacă-n depărtare se răzleţesc de turmă,
Cumplita ghioagă zboară vîrtej pe a lor urmă,
Şi bivolii sălbatici, nebuni de groaza ei,
Revin la cîrd în fugă, supuşi ca nişte miei.
Ştiu lupii, hoţi de noapte ce ies la vînătoare
Cînd cerul se ascunde în neagra-nvelitoare,
Şi-n poalele pădurii, sub crînguri tupilaţi,
Privesc duios la bivoli ce-n iarbă stau culcaţi,
Dar nu-ndrăznesc să iasă din umbră mai devale,
Căci ghioaga păzitoare le stă în ochi şi-n cale.
Ştiu încă şi tătarii din Crîm şi din Bugeac
De groaznica-i lovire de moarte, fără leac.
O ştiu de cînd o ceată păgînă, rătăcită,
Scăpat-au peste Nistru amar jumătaţită,
Şi-acum, în tremur, zice năprasnicul tătar :
„Allah să te ferească de ghioaga lui Briar !“

II

Briar, cu-a sale brațe sub capul lui crucite,
Cu pletele-i mițoase în iarbă încîlcite,
Privește pe d-asupra-i cum trec necontenit
Nori lungi și vulturi ageri în zbor neobosit,
Și mintea lui furată de-a cerului mișcare
Se perde-n aiurire plutind sub bolta mare,
Se duce prin lumină săltînd din nor în nor,
Se prinde de aripa ce zboară mai ușor,
Iar noaptea rătăcește afund din stele-n stele,
Cătînd să-și vază visul cu ochii printre ele.
Ce vis ?...
El ce trăise ca șoimul izolat,
Din răvărsatul vieții pe lume-nstrăinat,
Crescut în înfrățire cu iarba și cu vîntul,
Avînd de templu cerul și de culcuș pămîntul ;
El, oaspele cîmpiei, născut pe al ei sîn,
Scăldat în foc de soare și-n limpede senin,
Ce nu văzuse încă nici sate, nici orașe,
Nici florile-omenirei cu chipuri drăgalașe ;
El, care ziua-ntreagă se-ngînă cu un pai,
Și-n cînticul de paseri surprinde-un dulce grai,
Ce vis frămîntă gîndu-i, ce taină spune-ades
Și stelelor din ceruri, și florilor din șes ?

III

Trei zile sînt acuma de cînd pe-o seară lină
Văzut-au o minune zburînd pe sub lumină,
O fată alungată de-un bivol cu ochi crunți.
Era domnița, fiica lui Dragoș de la munți,
Scăpată din robia tatarilor, calare
Pe-un zmeu care la goană păreche nu mai are.
Fugea de groază calul și iute-n cîmp sărea,
Dar bivolul sălbatic de-aproape-l urmărea,
Răgînd, mișcînd din coarne, plecîndu-și fruntea largă,
Cercînd pe cal din fugă să-l prindă și să-l spargă.

Briar zări copila !... Viu fulger se izbi
Zvîrlind în bivol ghioaga menită de-a-l zdrobi.
Se puse *drept în cale-i, se prinse de-a lui coarne*
Și-i frînse coarda-n luptă, sucind-o să-l răstoarne,
Iar bivolul rămase pe iarbă neclintit...
Atunci copila dulce i-au zis cu glas uimit :
„Voinice ! să ai parte în viață de iubire !"
Ș-au dispărut din ochii-i precum o nălucire.

IV

Briar din acea clipă trezit, transfigurat,
E dus cu mintea-n visul ce-i pare c-au visat,
Luptînd cu gînduri nouă, cu simț de lungă jale
Și cu mirarea vie a gîndurilor sale.
Văzut-au, nevăzut-au minunea ce-au văzut ?...
În inima lui zace un dor nepriceput,
Și cît e ziua lungă și cît e noaptea lată,
Nu *poate-a-și rupe* dorul și gîndul de la fată.
Ades el poartă ochii pe veșteda cîmpie,
Și-i pare mult mai largă, parîndu-i mai pustie,
Căci zîna nu mai vine voios a o-nflori.
El sufere de-o taină și-i place-a suferi,
Grăind în faptul zilei cu iarba, cu izvorul,
Și seara cu amurgul, cu vîntul, cu mohorul,
Cu vulturii, cu șoimii ce vin de peste plai...
Ah ! unde-i cea minune sosită de la rai
Ce-n inimă-i vărsat-au o mult ferbinte rouă
Și l-au făcut să treacă din viață-n viață nouă ?
Dar iarba îi răspunde pe cîmp îngălbinind,
Izvorul viu și rece prin iarbă șerpuind,
Și vulturul sub ceruri nălțîndu-se-n rotire,
Și vîntul, val de aer, trecînd în vîjiire.
Toți sînt în nepăsare, toți iute-l părăsesc,
Chiar bivolii dumesnici de el se răzlețesc,
Și numai, numai ghioaga din tufele uscate
Se pare că-l jălește duios ca pe un frate...

Amar de cine-n lume n-aude nici un glas,
Nici vede împrejuru-i măcar urmă de pas !

V

Briar în neastîmpăr, atras de-a nopţei şoapte,
Păşeşte pe cîmpie ca un năluc de noapte
Privind pe sus... Deodată, prin stele cînd şi cînd,
O palidă lumină apare lunecînd.
El stă în neclintire !... Lumina cea uşoară
Sub formă de copilă cerească se coboară
Şi vine de se pune zîmbind în calea lui,
Apoi încet purcede de-a lungul cîmpului.
„Ah !... ea-i !" strigă sărmanul şi braţele întinde ;
Dar flacăra mai vie la glasu-i se aprinde,
Şi zborul îşi răpede în aer strălucind.
Briar aleargă, trece prin umbră rătăcind,
Încalecă pe-un bivol ce-n cale întîlneşte,
Îi pune ghioaga-n şolduri şi pleacă vultureşte.
Atunci de după dealuri Crai-noul răsărind
Văzu o fiară neagră pe cîmpuri tropotind,
Urmată,-ameninţată de lupi flămînzi o sută,
Ş-un om pe ea călare, cu mintea lui perdută,
Cu pletele-i zburlite, cu ochii înfocaţi,
Cu mînile întinse spre codrii depărtaţi,
Răcnind, umplînd cîmpia de-o lungă văietare
Ce se-ntrecea-n groază cu-a lupilor urlare...
Şi om, şi lupi, şi bivol, vîrtej misterios,
Cu zgomot dispărură în fundu-ntunecos !

VI

Din noaptea cea fatală Briar pe-a lui cîmpie
N-au mai părut !... De dînsul nimic nu se mai ştie.
Dar peste şepte codri, deasupra unei rîpi,
Se vede-un stol de vulturi ce mişcă din aripi,
Şi peste rîpa largă, adîncă,-ngrozitoare,
În care nu pătrunde în veci voiosul soare,
Din mal în mal se-ntinde o punte de stejar...

Spun tainic vînătorii că-i ghioaga lui Briar.

MURAD GAZI SULTANUL ŞI BECRI MUSTAFA [a)]

1639

dedicat d-lui A. Papadupulo Callimah

I

ALAIUL LUI MURAD

E soare splendid, zgomot de vie sărbătoare,

a) *Murad* sau *Amurad IV* s-a suit pe tron la anul Hegirei 1032, care corespunde cu anul de la Cristos 1622. Acest sultan a fost bizar, crunt şi dedat la patima beţiei. El avea plecare a face lucruri nepotrivite cu demnitatea tronului şi adeseori îl apuca furia de a vărsa sînge. Atunci ieşea noaptea din sarai, cu sabia goală, alerga ca un nebun pe strade şi ucidea pe cine întîlnea. Alte dăţi îi plăcea să tragă cu arcul în oamenii care treceau pe sub ferestrele saraiului, încît numărul victimelor cruzimei lui s-a suit la fabuloasă cifră de 14 000. Fanatic, la începutul domnirei sale, Murad pedepsea cu moartea pe oricine bea vin sau cafe, pe oricine fuma opium sau chiar tutun. El ordonase, prin urmare, închiderea tuturor cafenelelor din Constantinopoli şi din toate celelalte oraşe ale imperiului, însă după ce Becri Mustafa îl făcu să guste şi să aprecieze vinul, sultanul, devenind cel mai de frunte beţiv, învoi tuturor mohametanilor a vinde şi a bea spirtoase, în contra prescripţiilor *Coranului*.

Cu toate aceste viciuri monstruoase, Murad poseda frumoase cualităţi de spirit şi corporale. El era cel mai bun călăreţ şi arcaşul cel mai meşter de pe timpul lui. Nime nu ştia ca dînsul să zvîrle djeridul şi să atingă ţelul la mare distanţă; nime nu putea să alerge răpide ca el; chiar calul cel mai sprinten îl întrecea cu greu la fugă.

Murad avea un spirit deştept, apreţiator de poezie şi o mare tărie de voinţă la tot ce întreprindea. Curajul său îi meritase numele de Gazi, adică viteaz; însă toate darurile sale naturale au fost stinse de viciul beţiei, şi moartea lui, cauzată de această mîrşavă patimă, au fost privită ca un eveniment fericit pentru

E *Bairamul* vesel, Stambulul e-n picioare [a],
Dar ce luceşte colo pe stradele adînci ?
Allah ! Allah ! deodată Stambulul cade-n brînci...
În laturi toţi, în umbră, cu faţa la pămînt !
Nici un ghiaur pe strade, nici un suspin în vînt,
Osmani, iată alaiul sultanului Murad !
Murad, lacul de miere şi marea fără vad
De glorie, ştiinţă, putere, străluciri,
Stîlp falnic şi coroană întregii omeniri,
Pogorîtor ferice din sînul lui Iafet,
Şi care, fiind umbra cerescului Profet,
Nu are, nici nu poate avea seamăn pe lume.
Deci calea-i, spada-i, faţa-i şi gloriosu-i nume
Sub rouă parfumată de flori de iasomie
De-acum şi pînă-n fundul *Hairetului* să-i fie [b] !

El vine ca păstorul încunjurat de turmă,
Avînd pe lîngă dînsul pe *bostangii*, şi-n urmă [c],
Frumoşi, ţinuţi în frîie, opt harmasari de falǎ,
Podoabe nestimate de pompă-orientală,
Purtînd smaralzi în frunte cît oul de condor,
Scoţînd din pept fanfare de glas nechezitor.
Murad îi preţuieşte cît ţara de *Misir* [d]
Ş-ar vrea din fiecare să facă un vizir,
Găsind că în mîndrie pe oameni ştiu să-ntreacă...
Ei nu cobor nici ochii şi nici genunchii pleacă !

---

popoarele apăsate ale imperiului.

(Cantemir, *Istoria Imperiului Otoman*)

Becri Mustafa a fost un beţiv vestit care a avut o fatală înrîuri asupra lui Murad. Cuvîntul turcesc *becri* însemnează beţie.

[a] *Bairamul* e carnavalul ce urmează după postul Ramazanului.

[b] ***Hairet*** este numele erei musulmane, cunoscută la europeni sub cualificarea de Hegiră.

[c] *Bostangiii* formau garda sultanului, în număr de mai multe mii.

[d] *Misir* : Egipetul.

Cum dar li se cuvine, au pas mai înainte,
Şi decît *beilerbeii*, apăsători de ginte [a],
Şi decît *capudanii* şi decît *seraskerii* [b]
Ce duc în foc *spahiii, topciii, enghicerii* [c],
Şi care-n timpi de lupte c-un semn, dintr-un cuvînt,
Întind aripa morţii pe mare şi pămînt;
Tigri ce-ar rupe-n gheare tot neamul creştinesc
Dac-ar putea răzbate prin peptul românesc!
Acestii, pe cai ageri, măreţ vin împreună,
Avînd *tabulhanale, alem* cu semilună,
Şi *tuiuri* de paradă cu trei cozi lungi de cal [d],
Însemne de mărire şi fast oriental.

Iar prin alaiul falnic, torent de bei, de paşi,
Şi de *imani* fanatici şi de *kizlari* pizmaşi [e],
Călări pe cai de frunte ce saltă-n loc şi trapă
La glas de *seizi* negri ce-i netezesc pe sapă [f],
În mijlocul acelei feerice splendoare
De haine aurite, de arme lucitoare,
Hangere-n petre scumpe, baltage, iatagane,
Sangiacuri, şuşanele, *ieniceresti cazane*
(Tot ce-i setos de sînge şi vesel de paradă),
Apar în maiestate deasupra de grămadă
Vizirul şi *muftiul*, topuzul şi *Coranul* [g],
Coloane care sprijin întreg Aliotmanul [h].

---

[a] *Beilerbei*: prinţii prinţilor; astfel se numeau guvernatorii de Anatolia, de Rumelia şi de Damas.

[b] *Capudan*: ministru de marină; *serasker*: ministru de război.

[c] *Spahii*: soldaţi de cavalerie; *topcii*: artilerişti.

[d] Sultanul acorda vizirilor şi beilor dreptul de a avea un soi de bandă de muzică, numită *tabulhana*, ce se compunea de nouă tobe, de nouă zurnezeni, care sunau din zurnader, surle; de şepte borazeni sau trompetaşi, de patru zilezani, care ciocneau teasuri de alamă; afară de acestea, le mai acorda *alemul*, un stindard verde ce purta în vîrf o placă de argint în formă de semilună şi *tuiul*, format de trei cozi de cal împletite cu multă artă.

[e] *Iman*: preot; *kizlar*: eunuc.

[f] *Seizi*: îngrijitori de cai.

[g] *Muftiul* e capul religiei; el esplică *Alcoranul*.

[h] *Aliotman* este numele propriu al imperiului.

Sultanul cu surguciul lui Soliman în frunte [a],
Ce arde ca panaşul de flacări pe un munte,
Întunecă vederea precum un soare viu
Plutind în strălucire pe-un fluviu argintiu.
În umbra lui se mişcă alaiul în desime,
Alai ce se termină în crîncenă oştime,
Şi Bosforul răsună de-o lungă detunare !...

Dar unde oare merge Murad cu oastea-i mare ?
Se duce el să stingă la leşi, sau merge-acum [b]
Pe Abaza hainul să-l ardă-n Erzirum ? [c]
De pe copacul lumei vrea roada s-o culeagă ?
Vrea sub călcai să plece pe omenirea-ntreagă ?

Murad Gazi sultanul se duce-n Ok-maidan [d]
Să-nvingă-n arcăşie pe Ild-Tozcoparan [e],
De nu, să-l împăneze cu o săgeată-n pept,
Căci ochiul lui e ţinteş şi cugetu-i e drept !
Deci toţi otmanii-n cale-i, pătrunşi de-un lung fior,
Simţesc un zbor de fulger trecînd pe capul lor
Şi toţi se dau în laturi de razele-i de foc,
L-a lui deşertăciune lăsînd deşertul loc !

II

BECRI MUSTAFA

Un singur, numai unul din gloata umilită
Rămîne-n nepasare pe strada pustiită,
Culcat în ţărna caldă, gonind cu-a lui privire
În spaţiul de lumină un vis de aiurire.

---

a) *Soliman I Canuni*, adică legislatorul, eroul neînvins.

b) Murad a voit să facă război cu leşii, dar a încheiat pace cu ambasadorul regelui polon la Giurgevo.

c) *Abaza*: unul din paşii cei mai puternici, revoltîndu-se, s-a adăpostit mult timp sub zidurile Erzerumului.

d) *Ok-maidan*: cîmp destinat pentru trăgere de arc, afară din Constantinopoli.

e) *Tozcoparan*: vestit arcaş de pe timpul lui Murad.

El pare că n-aude nici zgomot de alai,
Nici vede gloriosul Luceafăr din sarai,
Nici vrea de el să ştie !...
Fatală cutezare !...
El cîntă ş-apoi rîde şi zice-n gura mare :
„Murad Gazi e sprinten ca şoimul *bogdănesc* [a] !
Piciorul lui întrece fugarul arăpesc !
Murad Gazi e meşter !... sub mîna lui uşoară
Djeridul pere-n aer şi capu-n aer zboară !
Murad Gazi-i puternic ! El a-necat Bagdadul
În sînge, şi pretinde c-a inundat chiar iadul
Cu trei sute de sute de suflete persane,
Gonite-n ceea lume prin săbii corasane !
Murad Gazi nu-ncape în vastul orizon,
Dar e legat de sceptru-i şi pironit de tron,
Dar sceptru-i în omoruri ca secerea se-ndoaie,
Dar mîna lui turbată în sînge-ades se moaie,
Dar tronu-i nalt aruncă o umbră neagră, lungă,
În care noaptea oarbă cu crima se alungă !
Murad Gazi-i *Şeitanul* ce rîde de Allah !..." [b]

Se-ntunecă pe frunte-i cumplitul padişah,
Pătruns cu oţerire de asprele cuvinte.
El strigă : „Care-i, cine-i, acest lipsit de minte ?"
Un glas de mii de glasuri răspunde : „E hagiul [c]
E Mustafa poetul, e Mustafa *deliul* [d] !"
„Minciuni !... replică omul, sculîndu-se cu-ncetul,
Minciuni ! Eu sînt sultanul ! mai mult, eu sînt profetul !
Mai mult şi mai mult încă, sînt Becri Mustafa !"
„Beţiv fără de lege !" răcneşte-un *ulema* [e].
„Beţiv în legea noastră ! beţiv ?... strigă sultanul.
Au îndrăznit cu vinul să spurce *Elcuranul* [f] ?..."
Şi calul îşi răpede, hangerul iute-şi scoate.
Dar Mustafa, zîmbindu-i, se razemă pe coate,

---

[a] Turcii dau Moldovii numele de *Bogdania.*
[b] *Şeitan* : Satan.
[c] *Hagiu* : pelerin de la Meca.
[d] *Deliu* : nebun.
[e] *Ulema* : eclesiastic.
[f] Adevăratul nume al *Coranului* este *Elcuran.*

Priveşte drept în ochii sultanului şi zice:
„Murad! din noi doi, spune, care-i mai beat aice?
Eu, ce plutesc în pace pe-un lac de veselie,
Sau tu, ce ferbi în clocot de aprigă mânie?"
Apoi, drept în picioare şi cu sultanul faţă:
„În astă lume largă, în astă scurtă viaţă,
Tu, fiu a lui Mohamed, fanatic şi hain,
Decît ai vărsa sînge, mai bine ai bea vin,
Căci mult e mult mai crudă beţia de omor
Ce face dintr-un Cain un frate-ucigător
Decît acea beţie ce rîde şi răsare
Din cupa dismierdată de-a buzei sărutare.
Crunt băutor de apă!... tot sîngele vărsat
Gîlgîie şi se-ncheagă în peptu-ţi însetat,
Scoţînd blăstemuri aspre în contra urii tale
Ce sufletu-ţi împinge la muncile-nfernale;
Iar vinul, dulce oaspe şi vesel cîntător,
Deşteaptă-n inimi viaţă, junie, blînd amor
Şi ne promite raiul pe lumea viitoare,
Iluminat ferbinte de al beţiei soare,
Frumosul rai în care voioasa Auroră
Ca vinul tînăr încă rozatic se coloră,
Şi cînd apune ziua, cerescul ei senin
Refletă cu splendoare al vinului rubin...
Suit în culmea lumei şi orb în gîndul tău,
Te crezi acum aproape de însuşi Dumnezeu
Şi nu vezi tu, sărmane, că fruntea-ţi e vecină
De trăsnete, de nouri, de palma cea divină?
Tu porţi în ochii-ţi noaptea şi-n sîn un negru şerpe,
Şi inima-ţi e stearpă şi gîndurile sterpe,
Iar eu, cel făr' de lege, mă-nchin la cupa plină
Şi port lumina-n ochii-mi şi-n inimă lumină!...
Acum treci înainte pe şargul tău calare,
Murad, nu eşti de mine!... Destul lumea-i de mare
Pentr-un beţiv cuminte ş-un padişah nebun!..."

Au zis... Neferii aprigi pe săbii mîna pun,
Scîrşnind din dinţi. El însă, în pace, neuimit,

Se culcă iar la locu-i ş-adoarme liniştit...
Allah! Ce-are să fie ?...
Sultanul deodată
Face un semn şi trece cu mintea frămîntată!

III

NOAPTEA BAIRAMULUI

E noapte-ncîntătoare! Pe-a cerului cîmpie,
Grădină pudruită de-o pulbere-argintie,
Încet şi lin păşeşte a stelelor regină,
Cu-o dulce-atrăgătoare zîmbire de lumină.
Ea poartă împrejuru-i un văl de nori prin care
Din cînd în cînd răzbate şi ca prin vis apare
Poetica frumseţă a chipu-i virginal,
Ca splendidă sultană din rai oriental.
Întregul cer, comoară de cuiburi lucitoare,
Feeric locuite cu zîne iubitoare,
Priveşte din nălţime, tăcut, admirator,
Minunea lumei noastre, fantasticul Bosfor.

În Asia ş-Europa, pe verzile lor maluri,
Ard mii de mii de lampe, vărsînd văpăi în valuri,
Şi prin a nopţii umbră scoţînd fantasme sute
De arbori şi de turnuri abie întrevăzute.
Orice zidiri pe Bosfor, sarai, ceşmea, geamie,
S-acopăr cu ghirlande de flacără-albăstrie,
Şi flota ce răsună de salve tunătoare
Pluteşte sub catarguri de foc scînteitoare,
Şi sus, pe minarele, lucesc rotunde salbe...
Se par căzînd din ceruri cununi de stele albe.

Pe Bosfor lungi caice de-o formă sprintioară
Se-ntrec cu *elcovanii* ce-n faţa apei zboară [a],

[a] *Elcovani*: paseri care zboară în cîrduri pe faţa Bosforului.

Iar altele, mai multe, cu-o leneşă mişcare,
Sub ziduri de haremuri plutind în legănare,
Prin sunet de tambură şi glasuri de manele,
Cadînele frumoase le cheamă la zăbrele.
Cîţi ochi aprinşi de doruri sclipesc în Kullelli,
În Scutari, Galata, Bey-koz şi Kandilli ! [a]
Şi cîte inimi june de gingaşe vergine
Se bat în sînuri albe, se umflă de suspine !
Regine-ale-omenirei ! comori de fericire,
Căzute în robie, lăsate-n părăsire !
Ah ! cine se gîndeşte la ele cînd *Islamul* [b]
Serbărei musulmane deschide bairamul
Şi cînd Murad Gaziul permite veseliei
Să urle aruncată în braţele orgiei ?
Răsun îmbele maluri de cîntice voioase
În strade,-n cafenele, în pieţi mult zgomotoase,
Ş-acum Stambulul rîde, şi bea, şi clocoteşte
De-un chef ce pînă-n ziuă crescînd se prelungeşte ;
Dar cheful cel mai mare îl gustă pe sofa
Doi gemeni de beţie, Murad şi Mustafa.
Sub bolta cizelată cu fine arabescuri
A unui chiosc de vară văpsit cu dalbe frescuri,
Ce vesel îşi deschide fereştile pe mare,
Lăsînd să-l răcorească bosforica suflare ;
În dulcea atmosferă de plante aromate
Ce ard în căţulete prin colţuri aninate,
Unind cu-a narghilelei narcotice parfumuri,
Esenţa-mbătatoare ascunsă-n a lor fumuri ;
Pe splendide covoare, molatice, persane,
Pe perne de matasă cusute de sultane,
Şed faţă-n faţă, singuri, sultan Murad Gaziul,
Sultanul preaputernic, şi Mustafa Becriul.
Alăture cu dînşii pe jos sînt aşezate
Tablale mari de aur cu fructe încărcate
Şi cupe-n petre scumpe, şi largi cristaluri pline
De vinuri şi de vutce topaze şi rubine.
Stăpînul şi cu robul, pe coate răzemaţi,

---

[a] Diverse localităţi de pe malurile Bosforului.
[b] *Islamul* : legea mahometană.

Sub valuri de lumină sînt vesel inundați
Prin patru globuri albe ce-n boltă-s arzătoare
Ca patru mari fragmente căzute chiar din soare.

Sultanul rîde-n hohot ; la rîsul lui ce zbiară
Răspund din sînul nopții un urlet lung de fiară
Și răcnete de oameni ce strigă : „Evallah !
Ani mulți se veselească sublimul padișah !"
Căci sub ferești, în curte, doi tigri din Atlas
Răspînd înfiorare cu aprigul lor glas,
Și dincolo de curte, pe valuri leganate,
Se-ndeasă o mulțime de barce adunate.

S-ar crede că poporul din umbră-acum asistă
Să afle cît de mare deosebire-există
Între-un sultan ce rîde ș-un tigru cu rînjire,
Cînd om și fiară-n inimi n-au nici o osebire.

IV

BEȚIA

„Știi tu, Becri, — întreabă sultanul — știi tu bine
Ce gînd mă face-a rîde privind acum la tine ?
Mă mir prin ce minune eu te-am lăsat cu viață
Cînd tu în a mea cale m-ai insultat în față ?
Cum sabia-mi tăioasă, cu capul tău vecină,
Nu l-au făcut să salte zburînd din rădăcină ?"
Becri răspunde : „Cerul ți-au alinat mănia
Ca să cunoști prin mine norocul și beția,
Să afli c-adevărul, rătăcitor pe lume,
Plutește-n ochii noștri pe-a vinului dulci spume.
Ș-acum așa de tare îți place beutura,
Cît vinul tot din lume de-abia ți-ar umplea gura,
Și-n vastul tău imperiu cuprins de admirare
Nu-i astăzi ca sultanul bețiv așa de mare !"
„Să bem dar cît ne cere dorința nempacată",
Replică padișahul, și gura-i însetată

Deşartă-o cupă largă de vin ferbintător.
Apoi cu drag privind-o, suspină: „Scump izvor
De visuri aurite şi mult încîntătoare!
O, vin, comoară dulce! o! sînge stors din soare!
Ce oarbă minte-avut-am cînd te-am despreţuit
Şi de-ale tale daruri plăcute m-am lipsit!
Lumină contopită în rodul de la vie,
Tu, prin a ta putere, tu, prin a ta magie,
Mă porţi uşor, ferice, în lumi necunoscute
De tinere iluzii, de visuri necrezute.
Ah! iată raiul vesel în ochii-mi se deschide!
Văd gingaşa hurie ce tainic îmi surîde,
Văd rîuri lungi de aur cu punţi de curcubei,
Văd îngeri fără aripi călcînd uşor pe ei,
Văd însuşi pe Profetul cetind *Coranul* său,
Văd tronul de lumină, văd chiar pe Dumnezeu,
Allah!..."
„*Eiuvallah!* adaoge Becri. [a]
Vezi multe!... dar mai multe tu ai descoperi
De n-ai fi prin beţie orbit atît de bine
Cît nu mai vezi tablaua cu vinuri lîngă tine!
Priveşte-aceste cupe lasate în uitare...
Din toată cupa plină se-nalţă o mustrare.
Să bem, Murad, în grabă să le golim pe toate...
Beţivul cu mustrarea a se-mpaca nu poate!"
„Să bem! strigă sultanul cu glasul răguşit,
Cu fruntea în sudoare, cu peptul dezvălit.
Să bem pînă la moarte!... căci moartea chiar de gheaţă
Prin farmecul beţiei devine-o nouă viaţă."

El zice şi apucă trei cupe aurite,
În gură-i le deşartă şi lacom le înghite;
Iar mintea lui furată pe-aripa veseliei
Începe a se-ntoarce prin cercul nebuniei,
Şi inima-i se bate mai răpide în pept.
Deodată el se scoală iute-n picioare drept
Şi strigă: „Cine spune, cine-ndrăzneşte-a zice
Că-n lumea-mpărătească e altul mai ferice,

[a] *Eiuvallah*: urare de fericire.

Mai mare, mai puternic, mai falnic decît eu ?
Ce vis e de-o măsură cu-naltul vis al meu ?...
O ! de-aş ţinea pămîntul întreg în astă mînă,
Tot nu mi-ar părea plină !... ş-ambiţia stăpînă
Pe sufletu-mi ce arde ca un vulcan în foc
Mi-arată-acum în mînă deşerturi mari de loc,
Deşerturi nesăţioase în care-ar încăpea
Totimea siderală cu lumile din ea !...
Săriţi, otmani !... la luptă !... luaţi în mîni hangerul,
Să facem robi pămîntul, şi soarele, şi cerul !...
Săriţi !... cu mine faţă să tremure Allah !...
Eu sînt de-acu-nainte cerescul padişah !"

Murad în exaltare, nebun, spaimîntator,
Cu sabia golită aleargă pe covor,
Călcînd, fără să ştie, pe cupele de aur,
Scoţînd din pept un raget grozav şi lung de taur,
La care sub fereastă răspund tigrii sărind...
Iar Mustafa Becriul, la cupe trist privind,
Cu glasul plin de lacrimi, oftează : „Ce orbire !
Visînd măriri deşerte, tu calci pe fericire,
Murad !... o picătură refletă-n sînul ei
Tot cerul plin de stele pe care tu îl vrei.
Decît s-alungi zadarul, de-ai vrea a m-asculta,
Ai soarbe picătura, şi lumea-ar fi a ta !"
Sultanul se opreşte şi cade ameţit
Pe un divan de perne ; apoi cu glas uimit
Rosteşte : „Ai dreptate, Becri, om înţelept !
Dă-mi cea mai largă cupă... mă arde setea-n pept !"
El bea, închide ochii şi zice ca prin vis :
„Din toate-a lumei bunuri femeia-i paradis !
Coroană de coroane ale dumnezeirei
Depusă cu iubire pe fruntea omenirei !
Femeie ! oaspe gingaş a lumei încîntate,
O ! roză înflorită de dulce voluptate !
Femeie ! adorare şi soare-a tinereţii !
Tu, lună mîngăioasă în noaptea bătrîneţii !
Podoaba lumei, farmec iubit, învingător,
Ce dai chiar nemurirea la omul muritor !

Femeie ! ah !..."
„Femeia, ca rodul de la vie, —
Adaoge Becriul glumind cu veselie —
E strugur dalb pe care amorul îndulceşte,
Da-i acră aguridă cînd ea nu te iubeşte !"

Sultanul de pe perne se scoală în estaz,
Slab, şovăind, nemernic şi galbîn pe obraz.
El face două pasuri, de Mustafa s-opreşte,
Simţind că tot saraiul în juru-i se-nvîrteşte,
Şi zice: „Frate... frate... presimt că am să mor..."
Becri, zîmbind, răspunde: „Nemernic băutor !
Ah ! văd că n-am cu cine să lupt eu la beţie...
Mai bine-o bute largă decît o-mpărăţie !"
„Eu... eu... nu pot cu tine ?... mai dă-mi o cupă... adă...
Sau te arunc la tigri... la tigri... ca o pradă."
Becri iar umple cupa, sultanul o bea iară.
„A ! prin a mele vine s-aprinde-o vie pară...
De o putere nouă mă simt întinerit...
Becri... scumpul meu frate, o ! frate prea iubit,
Îţi dau tot ţie, tronul, şi flotă, şi armată...
Eu nu-mi păstrez pe lume decît numai o fată...
O fată, o minune, un scump mărgăritar,
Adusă-n astă noapte de negrul meu kizlar...
Cum ?... vrei s-o vezi tu ?... fie !... dar n-a fi vina mea
De ţi s-or arde ochii cînd îi privi la ea... !"
. . . .
Un semn, şi deodată se trage o cortină.

V

FERINGHIS

În cadrul, plin cu raze, de-o uşă sarazină
Apare o fiinţă din raiul de iubire,
Pe frunte-acoperită cu-o *feregea* subţire. [a]
Minune ideală ! sub vălu-i de matasă,

[a] *Feregea*: văl care acopere obrazul femeilor musulmane.

Ca o grădină-n floare cînd negura se lasă,
Ea-ncîntă ochii, mintea prin forme de plăcere
Cu drag întrevăzute de-a inimii vedere.
Copila cu sfială rămîne-nmărmurită,
Cu mîna-i tremurîndă de sînul ei lipită,
Şi de-un fior de gheaţă deodată se pătrunde
Şi cată ca să fugă şi ochii îşi ascunde.
Sultanul însă, prada frumseţii ce-ntrevede,
Uimit, aprins de pofte brutale, se răpede
Ca uliul ce s-aruncă din zbor pe-o păsărică,
O prinde-n a lui braţe şi vălul îi ridică,
Zicînd: „Ah! iată raiul de Mohamed promis!"
Becri o vede!... palid, el strigă: „Feringhis!
Copila mea aice!..." La glasul lui de tată,
Ruşinea, indignarea cuprind pe juna fată.
Ea luptă cu putere şi braţu-i fecioresc
Respinge pe sultanul sub ochiul părintesc.
„A! şerpe, şerpe! urlă Murad înfuriat,
Pe mine, tu pe mine, al lumii împărat,
Cînd vreu cu-a mea favoare să mă cobor la tine,
Tu, tu ai îndrăzneala să mă respingi pe mine?
La tigri!..." şi-ntr-o clipă, luînd-o pe copilă,
Afară, jos, în curte, o zvîrle fără milă.

Un vaiet se ridică!... Becri în desperare
Se pleacă pe fereastă... şi vede cu-nfiorare
Cum tigrii, beaţi de sînge, rupeau în lăcomie
Bucăţi de carne albă din fata încă vie!
Şi inima-i se frînge, căci sub grozavu-i chin
Copila lui îl cheamă prin ultimu-i suspin!

Atunce vînăt, crîncen, cu moartea-n pept, sărmanul,
Întoarce-a sa privire şi vede pe sultanul
Ca un cadavru sarbed întins jos pe covor.
El cată lung la dînsul cu gînd răzbunător
Şi zice: „Faptul zilei în lume-acum apare.
Ruşine-i să te vadă pe tine, sultan mare,
Căzut fără putere, învins de-un pic de vin.
Te scoală!... Viaţa-i dulce cît e paharul plin.

Te scoală !... iată cupa, deşart-o pînă-n fund,
Cum ai lăsat în mine deşertul cel profund."

Murad, cuprins de spasmuri, arzînd, suflînd din greu,
Întoarce capul, varsă cupa, geme : „Nu vreu !"
„A, nu vrei, nu vrei, cîne ! răcneşte în turbare
Becri, cumplit ca moartea lipsită de mustrare.
A ! fiară nempăcată, de vin te-ai săturat ?
Bea sînge dar, bea sînge din inimă-mi vărsat !"
Şi c-un pumnar în grabă la braţu-i se răneşte
Şi de-a lui Murad gură el rana o lipeşte
Şi strigă : „Suge, tigre, în ultima-ţi orgie,
Pe cînd ai tăi tovarăşi copila îmi sfăşie.
Bea sînge de părinte, să stingi cumplita-ţi sete,
Tu, care-ţi adăpi tigrii cu sînge viu de fete !"
Sultanul slab se luptă, gemînd se zvîrcoleşte,
Sub un genunchi ce peptu-i apasă şi turteşte.
Murind, el vrea să strige, dar limba i se leagă,
Căci gura lui se umple de sînge ce se-ncheagă.
Deodată-n lupta morţii grozav zbuciumătoare
El scoate-un gemet aprig, şi tremură, şi moare !

Atunci Becri, teribil, privindu-l, zice : „Fiară !
Mergi unde te aşteaptă Şeitan cu a lui gheară !"
Apoi el la fereastă se duce şi-n glas tare
Răcneşte : „Padişahul, a lumei spaimîntare,
S-au dus în vecinicie, să-l judece Allah !
Osmani ! trăiţi în pace cît n-aveţi padişah !"

Apoi în curte pleacă un ochi abie deschis
Şi cade mort de jale, gemînd : „O ! Feringhis !..."

Mirceşti, 1876

PRIER ŞI FATA IERNEI[a]

I

S-au iubit iarna cu gerul
Ş-amîndoi s-au însoţit.
De frig mare-atunci chiar ferul
Scrijelit au amorţit !
L-a lor nuntă-ngrozitoare
Moartea rece-au asistat
Şi, privindu-i, mîndrul soare
Sus pe cer au îngheţat.

Mirii sarbezi în cojoace
Veselit-au şese luni,
Invitînd cu ei să joace
Viscoloasele furtuni,
Ş-au avut la cununie
Lăutari de triste hori,
Asprul Crivăţ de urgie,
Corbii trist croncănitori.

Iar nuntaşi, un număr mare
De lupi lacomi, de urşi groşi,
Toţi cu blane pe spinare,
Cu dinţi lungi, cu ochii roşi.

---

[a]) *Prier* : numele poporal al lunii lui april.

Ei în noaptea nuntitoare
Mare praznic au făcut
De plăpînde căprioare
Şi de-un biet copil perdut!

II

Iarna are-o fată albă
Ca ştergarul alb de in.
Fata are-n sîn o salbă
De frumoase flori de crin,
Şi zapadă pe-a ei faţă,
Şi păr luciu de argint;
Pe sub gene, ochi de gheaţă,
Pe sub buze, margarint.

Ea-i frumoasă ca o moartă
În momentul cel suprem
Cînd, plecînd din lume, poartă
Al veciei diadem;
Dar ca statuie de ceară,
Doarme făr-a se trezi
De cu ziori şi pînă-n seară,
De cu seară pînă-n zi.

În zadar o tot sărută
Mama ei la ea privind;
Copiliţa-n veci tăcută
Îi zîmbeşte aromind.
Mîndrul soare cu iubire
O dismiardă în zadar.
Ea rămîne-n neclintire,
Ca un viu margaritar.

III

Iat,-aude-n depărtare
Prier, al verdeţii domn,
De vestita fată mare
Adormită-n vecinic somn,
Şi el simte deodată
Foc în sînu-i tulburat,
Şi în suflet dor de fată,
Dor aprins de însurat.

Iată-l, pleacă, dar se luptă
Pe-a lui cale nencetat
Cu ninsoarea întreruptă
De ploi reci, de vînt turbat;
Şi, răpit pe-aripa grabii,
El străbate neoprit
Tristele zile-ale Babii,
De cocori călăuzit.

Iat,-ajunge, iată, vede
Fata-n haine de ninsori.
El o cheamă, se răpede
Ş-o sărută de trei ori.
S-au trezit copila dragă
Sub sărutul arzător,
Ea zîmbeşte, dar, pribagă,
Se preface într-un nor!...

POIANA FARMECĂTOARE

I

Prin cea luncă sunătoare,
Prin fragede vlăstări,
Cînd la umbră, cînd la soare
Şerpuiesc două cărări.

Una e răsăriteană,
Alta-i de la miazăzi,
Ş-amîndouă-ntr-o poiană
Se-ntîlnesc după o zi.

Mii de cîntice voioase
Prin frunzişul de smarald
Fac concerte-armonioase
Ce plutesc în aer cald,

Şi cu dînsele-mpreună
Două tinere cîntări
Se îngînă şi răsună
Jos, pe ambele cărări.

Una gingaş se ridică
Dintr-un pept frumos, rotund.
Frunza-n luncă se despică,
Crîngurile se pătrund,

Căci e viers de fată mare,
Viers de inimi furător,
Care face de tresare
Şi năsipul din izvor.

Copiliţa ce tot vine
Despre mîndrul răsărit
Duce-un dor vioi cu sine,
Duce dorul de iubit.

Ea cu mîna-i firu-ntoarce
Cînd mergînd, cînd stînd pe loc.
Iar cu gîndul gingaş toarce
Visuri blînde de noroc,

Căci acum e primavară
Şi e dulcea luna mai,
Cînd în sînuri şi pe-afară
Tot e viaţă, tot e rai!

. . . .

II

Pe cararea ceealaltă,
Spre poiană-naintînd,
Un codrean cu fruntea naltă
Vine astfel haulind:

„Dup-atîta lungă cale
Ce-am făcut în viaţa mea,
Am ajuns acum în vale
Şi am dat de cale grea!

Merge-voi tot înainte
Făr-a mă-ngriji de drum?
Ori aş face mai cu minte
Să stau locului de-acum?

Tot ce mişcă, tot ce zboară
Mă îndeamn-a rătăci
Ca un rîu ce se coboară
Fără-n veci de-a se opri,

Iar o floare de grădină
Îmi şopteşte-ncetişor
Ca să prind eu rădăcină
Lîngă ea, lîng-al ei dor.

Codri, codri frăţioare!
Cum aş face, cum să fac
A mea soartă călătoare
Cu-al meu suflet s-o împac!"

Cîntă el cu glasul tare,
Cîntă ea cu glas duios,
Şi pădurea în vibrare
Le răspunde-armonios,

Dar cărările sub pasuri
Cu încetul s-au scurtat.
În poian-ambele glasuri,
Deodat-au răsunat

Şi voinicu-n nemişcare
Au rămas pe loc, uimit,
Şi copila în mirare
Pe obrazu-i s-au roşit!

. . . .

Lunca tace, umbra piere,
Cerul varsă dulci văpăi;
Nu s-aude prin tăcere
Decît inimi cu batăi,

Şi din cuiburi, de sub frunză,
Pe furiş mii de ochiri
Cată lung ca să pătrunză
Taina dulcei întîlniri.

O! minune,-un grai ferice,
Al naturii mîndru grai
Se înalţ-atunci şi zice:
„Oaspeţi de-al juneţii plai!

Mergeţi vesel prin verdeaţă,
Pe-o cărare la un loc,
Tot spre viaţă cu dulceaţă,
Tot spre loc plin de noroc!"

Ambii tineri în uimire
L-acel glas dumnezeiesc
Îşi dau mîna cu-o zîmbire,
Îşi strîng mîna şi pornesc,

Şi ies vesel din pădure
Disparînd, frumoşi şi dragi,
Prin huceagul plin de mure,
Prin fînaţul plin de fragi.

Lunca sună viu fanfare...
Ei se duc strălucitori
Pe o singură cărare
Ce s-acopere de flori,

Căci e draga primavară
Şi e dulcea luna mai,
Cînd în sînuri şi pe-afară
Tot e viaţă, tot e rai!

DEDICARE

Domnişoarei A...

Copiliţă,-n calea vieţii
Deie Domnul să-ntîlneşti
Pe cărarea tinereţii
Visul gingaş ce iubeşti!
Sufletele fără ştire
Merg pe tainice cărări
În poiana de iubire,
Rai frumos de încîntări.

Mirceşti, martie 1876

SOARE DE IARNĂ

O ! Soare, vecinic călător !
De mult n-ai fost în a mea ţară
Cu-al tău sărut fărmecător
S-o faci a crede-n primavară.

Tu ştii cît ţara te iubeşte
Şi cît în zodia lui mai
L-a ta zîmbire ea-nfloreşte
Şi se preface-n dulce rai.

Tu ştii cu ce cîmpii mănoase,
Cu ce cununi de mii de flori,
Cu ce cîntări armonioase
Ea-ţi iese-n cale chiar din ziori,

Şi ca pe-un sol de fericire
Trimis de însuşi Dumnezeu
Te priimeşte,-o ! dulce mire,
Cu dismierdări la sînul său.

De ce tu-n alte lumi străine
Mergi luni întregi, rătăcitor,
Uitînd că ţara făr' de tine
Tînjeşte-amar în tristu-i dor ?

Ah! amîndoi cînd aveţi parte
De întîlniri aşa de dulci,
Cum de tu fugi în altă parte
Cînd vine noaptea să te culci ?

Cum de tu nu-i dai semn de viaţă
Ş-o laşi cu cerul ei pustiu,
Ş-o laşi cu inima de gheaţă
Ca pe o moartă-ntr-un secriu ?

Cînd ea-i atîta de frumoasă
Şi tu atîta de frumos,
Cînd ea îţi este credincioasă,
De ce să-i fii necredincios ?

STROFE IMPROVIZATE LUI C. ROLLA

Din zi în zi pădurea bătrînă se rărește!
Azi un stejar, mîini altul, pe rînd se prăbușește,
Și largi poiene triste rămîn în locul lor.
Cu ei cad mii de cuiburi ce, vesel, pe sub ceruri,
Formau o lume-ntreagă și plină de misteruri,
Și plină de-armonie, și plină de amor!

Așa din stolul nostru de oameni cu tărie
Ce-au scos această țară din umbră, din robie,
Pastrînd credința sfîntă în viitorul ei,
Azi unul și mîini altul se duc din astă lume,
Lasînd amar și doliu în sînul bietei mume
Și mari și largi pustiuri lasînd sub ochii săi.

Acum îți veni rîndul și ție de plecare,
O! Rolla, fiiu energic al țării, suflet tare,
Pionier de frunte pintre pionieri.
Ferice-acum de tine, căci ai să găsești iară
Pe Negri și pe Cuza și alți pribegi din țară
Care-au aprins făclia mareții renvieri.

Triumf ceresc e moartea cînd moare muncitorul,
Urmaşilor din lume lasînd brazdat ogorul
Şi cu-o verdeaţă vie de-a lung acoperit.
Rodeşte munca-n urmă-i şi rîde holda-n soare,
Iar cei rămaşi în viaţă admir pe cel ce moare
Zicînd : Pentru-a lui ţară trăit-au ş-au murit !

Gădinţi, ianuarie 1878

STROE PLOPAN
Baladă poporală

Sus, pe muchea dealului [a],
Merge-n voia calului
Un bujor de capitan
Care poartă buzdugan.
El aruncă ochi de sus
Cînd spre valea din apus,
Cînd spre şesul înflorit
Despre mîndrul răsărit,
Şi tot cată ca să vadă
N-ar zări cumva o pradă
Ici în zare, colo-n zare,
Pe sub cer, în depărtare ?

Ciocîrlia sus cînta,
Iar voinicul cuvînta :
„Căci nu am aripa ta,
Ciocîrlie nevăzută,
Păsărică-n cer perdută !
Căci nu am şi zborul tău
Să mă-nalţ în cer şi eu
Ca să văd din dos de zare
De nu vin oarde tatare
Să răpească şi să fure
Fete mari cu ochi de mure
Şi copii mărunţi de ani,
Copilaşi de cei balani ?“ [b]

---

[a] Toate drumurile vechi treceau pe muchea dealurilor.
[b] Copilaşii români au părul galbin-deschis.

Cum mergea şi cum graia,
Iată, mări, că zarea
Jos, devale, pe sub deal,
Lîngă apă, sus, pe mal,
Un foc mare strălucind,
Pintre sălcii pîlpîind,
Şi-mprejurul focului,
Trei tatari stînd locului
Şi frigînd un miel furat,
Într-o furcă aninat.
Caii lor paşteau deoparte,
Iar la umbră, nu departe,
Se bocea o mîndră fată,
De o salcie legată ;
Se bocea biata copilă
De umplea crîngul de milă,
Dar păgînii o priveau,
Şi privind-o, crunt rîdeau
Şi ziceau în limba lor :
„Mult plăteşte ist odor,
Căci e puică de bun soi,
Şi-i ca trestia la boi,
Şi-i ca luna la obraz,
Numai bună de-un viteaz.
Ghirai hanul pentru ea
Ne-a da scule cîte-om vrea,
Şi caftane de sultani,
Şi cincizeci de pungi de bani !"

Cît Plopan mi-i auzea,
Calul iute-şi răpezea :
„Buna ziua, măi tatari,
Pradători de fete mari !
Spuneţi mie fără teamă,
Fără teamă daţi-mi seamă :
Ori ve-i roaba de schimbare,
Ori ve-i roaba de vînzare ?

RESPUNS

GENERALULUI FLORESCU

Mircești, 1 Ianuar 1878

Amice, vreĭ se aflĭ ce fac și cum trăesc
In cuĭbul singuratic în care me găsesc
Departe de-ale lumeĭ petrecerĭ variate
Cu intrigĭ de tot soiul amar inveninate?
Me'ntrebĭ cum nu ieŭ parte la lupte sgomotoase
Politice numite.... dar nepoliticoase?

Prima pagină din broșura în care a fost publicată poezia *Răspuns generalului Florescu*

Hora luĭ Cuza vodă

Frunză verde de migdale.
De la Milcov maĭ la vale,
Maĭ la vale și la deal,
Pe ist mal și pe cel mal
S'a întins o horă mare....
Iată și Cuza călare
Care strigă-n gura mare:
Trageți hora cu'nfocare
« Din Carpați și pân'la mare! »
Frunză verde pom rodit
Decând Cuza s'a domnit
Pânile s'au maĭ dospit,
Ouăle s'au maĭ mărit.
Cuza Vodă se brăcască
Ostele să le mărească,
Pe ciocoi să-i umilească.
Țeară mândră să-și croească,
Pe călugări să-i spășească,
Pe clăcași să-i dezrobească
Cu moșii să-i dăruiască!

Manuscrisul poeziei *Hora lui Cuza-vodă*, cuprinsă în grupa *Postume*

De-i pe schimb, eu mult v-oi da.
Căci cu zile v-oi lăsa.
De-i pe plată, eu sînt gata
De la voi să cumpăr fata,
Nu cu aur, nici caftan,
Ci cu dări de buzdugan."
Tătarimea iar rîdea;
Din trei, unul răspundea:
„Auzit-aţi, auzit,
Pe românul îndrăcit?
Cică-i prins de mare dor
Ca să meargă plutitor,
Cînd pe apă-ntins la soare,
Cînd sub apa curgătoare,
Pînă-n Dunărea cea lată,
Pîn-în mare turburată?"
Bine vorba nu sfîrşea,
Vai de lume !-amar de ea!
Buzduganul se-nvîrtea,
Ca un vultur s-abătea,
Pe pagîni îi şi turtea!

Apoi mîndrul căpitan,
Care-i zic Stroe Plopan,
La copilă se ducea
Şi cu drag aşa-i graia:
„Cine-mparte, parte-şi face,
Cum i-e dorul, cum îi place.
La tatari am împărţit
Buzduganu-mi oţelit.
Ţie, dragă fată mare,
Îţi fac parte de scăpare,
Iară partea ce-mi fac mie
Eşti tu, draga mea soţie."

Copilița ce zicea?
Știu că nu se mai bocea.
Până'n fața-și aducea,
Cu voinicul se ducea.
Pe calea lor ușoară,
Cu foc din la inimioară,
Cum e scris, cum e menit,
Când e timpul de iubit.

OSTAŞII NOŞTRI

BALCANUL ŞI CARPATUL [a]

Balcanul şi Carpatul, la Dunarea mareaţă,
Ca doi giganţi naprasnici stau astăzi faţă-n faţă
Ş-aprinşi de dor de luptă, cu ochii se măsoară,
Cu glasul s-ameninţă, cu gîndul se doboară,
Zicînd : „Nu pot să-ncapă doi paloşi într-o teacă !
E scris din noi doi unul în pulbere să treacă !"

Balcanul cel fanatic, muncit de aspră ură,
Nu ştie să-ngrădească sălbatica lui gură
Şi zice cu trufie : „Carpatule vecine,
De nu pleca-vei fruntea, amar va fi de tine,
Căci răpezi-voi grabnic din plaiurile-mi nalte
Torente-necătoare deprinse ca să salte
Din maluri peste maluri, din munte peste munte,
Să bată-a tale coaste, s-acopere-a ta frunte,
Să facă într-o clipă ca să dispari din lume
Cu-a tale stînci şi codri, cu-ai tăi copii şi mume !"

Carpatul scoate-un freamăt teribil de urgie,
Mişcînd coama-i de codri, ca leul în mânie,
Şi-n clocot lung răspunde : „Balcane,-a ta trufie
Arată că tu astazi căzut eşti în pruncie.
Nevoie ai de-o cîrjă ruina-ţi s-o supoarte,
Căci eşti, acum, sărmane, ajuns la prag de moarte.

---

[a] Balcanul simbolizează Imperiul Otoman. *(N. red.)*

Ai fost odinioară gigant prin înălțime,
Amar prin fanatismu-ți, puternic prin cruzime!
Ai revarsat pe lume și groază și rușine
Și te-ai scaldat în sînge pîn' ce-ai dat pept cu mine.
De-atunci au trecut seculi!... Strivita omenire
S-au deșteptat, și numai tu stai în adormire,
Ademenit de visuri nebune și trufașe,
Făr-a pătrunde norii care te țin în fașe!
Orb urieș! cu cîrja tu genele-ți ridică
Și vezi l-a tale poale cît umbra-ți e de mică!
Ești șters din cartea lumei, tu, care din vechime
Stai rezemat în somnu-ți de-o putredă marime!
Și vrei să ții în lanțuri popoarele creștine?
Și vrei, Balcane gîrbov, eu să mă-nchin la tine?
Dar n-auzi cum te rîde și Dunărea, și Marea?
Deviza ta-i *sclavia*, ș-a mea — *neatîrnarea*!"
Cum zic, doi vulturi ageri, zburînd din vîrf de munte,
Se-nalță pînă-n ceruri și scot țipete crunte.
De pe Balcani e unul și din Carpați e altul...
Mult răpide le-i zborul, mult crîncen le-i asaltul,
Căci se izbesc ca fulgeri la luptă-ucigătoare!...
Întinsele lor aripi se bat lucind la soare,
Ș-a lor cumplite gheare și pliscuri oțelite
Își dau loviri de moarte și răni își fac cumplite.

Deodată cade unul din vulturii dușmani:
E vulturul prădalnic din barbarii Balcani,
Și-n patru părți a lumei zbor smulsele lui pene!...
. . . .
Și cîntă libertatea pe maluri dunărene.

Mircești, 14 mai 1877

PENEŞ CURCANUL

Plecat-am nouă din Vaslui,
Şi cu sergentul, zece,
Şi nu-i era, zău, nimărui
În pept inima rece.
Voioşi ca şoimul cel uşor
Ce zboară de pe munte,
Aveam chiar pene la picior,
Ş-aveam şi pene-n frunte.

Toţi dorobanţi, toţi căciulari,
Români de viţă veche,
Purtînd opinci, suman, iţari
Şi cuşma pe-o ureche.
Ne dase nume de Curcani
Un hîtru bun de glume,
Noi am schimbat lîngă Balcani
Poreola în renume!

Din cîmp, de-acasă, de la plug
Plecat-am astă-vară
Ca să scăpăm de turci, de jug
Sărmana, scumpa ţară.
Aşa ne spuse-n graiul său
Sergentul Mătrăgună,
Şi noi ne-am dus cu Dumnezeu,
Ne-am dus cu voie bună.

Oricine-n cale ne-ntîlnea
    Cîntînd în gura mare,
Stătea pe loc, s-adimenea
    Cuprins de admirare ;
Apoi în treacăt ne-ntreba
    De mergem la vro nuntă ?
Noi răspundeam în hohot : „Ba,
    Zburăm la luptă cruntă !"

„Cu zile mergeţi, dragii mei,
    Şi să veniţi cu zile !"
Ziceau atunci bătrîni, femei,
    Şi preoţi, şi copile ;
Dar cel sergent făr' de musteţi
    Răcnea : „Să n-aveţi teamă,
Românul are şepte vieţi
    În pieptu-i de aramă !"

Ah ! cui ar fi trecut prin gînd
    Ş-ar fi crezut vrodată
Că mulţi lipsi-vor în curînd
    Din mîndra noastră ceată !
Priviţi ! Din nouă cîţi eram,
    Şi cu sergentul, zece,
Rămas-am singur eu... şi am
    În piept inima rece !

Crud e cînd intră prin stejari
    Năprasnica secure,
De-abate toţi copacii mari
    Din falnica pădure !
Dar vai de-a lumei neagră stea
    Cînd moartea nemiloasă
Ca-n codru viu pătrunde-n ea
    Şi cînd securea-i coasă !

Copii ! aduceţi un ulcior
De apă de sub stîncă,
Să sting pojarul meu de dor
Şi jalea mea adîncă.
Ah ! ochii-mi sînt plini de scîntei
Şi mult cumplit mă doare
Cînd mă gîndesc la fraţii mei,
Cu toţi periţi în floare.

Cobuz ciobanu-n Calafat
Cînta voios din fluier,
Iar noi jucam hora din sat,
Rîzînd de-a boambei şuier.
Deodat-o schijă de obuz
Trăsnind... mînca-o-ar focul !
Retează capul lui Cobuz
Ş-astfel ne curmă jocul.

Trei zile-n urmă am răzbit
Prin Dunărea umflată,
Şi nu departe-am tăbărît
De Plevna blestemată.
În faţa noastră se-nalţa
A Griviţei redută,
Balaur crunt ce-ameninţa
Cu gheara-i nevăzută.

Dar şi noi încă o pîndeam
Cum se pîndeşte-o fiară
Şi tot chiteam şi ne gîndeam
Cum să ne cadă-n gheară ?
Din zori în zori şi turci şi noi
Zvîrleam în aer plumbii
Cum zvîrli grăunţi de popuşoi
Ca să hrăneşti porumbii.

Şi tunuri sute bubuiau...
    Se clătina pămîntul !
Şi mii de boambe vijiiau
    Trecînd în zbor ca vîntul.
Şedea ascuns turcu-n ocol
    Ca ursu-n vizunie.
Pe cînd trăgeam noi tot în gol,
    El tot în carne vie...

Ţinteş era dibaci tunar,
    Căci toate-a lui ghiulele
Loveau turcescul furnicar,
    Ducînd moartea cu ele.
Dar într-o zi veni din fort
    Un glonte, numai unul,
Şi bietul Ţinteş căzu mort,
    Îmbrăţişîndu-şi tunul.

Pe-o noapte oarbă, Bran şi Vlad
    Erau în sentinele.
Ferbea văzduhul ca un iad
    De boambe, de şrapnele.
În ziori găsit-am pe-amîndoi
    Taiaţi de iatagane,
Alăture c-un moviloi
    De leşuri musulmane.

Sărmanii ! bine s-au luptat
    Cu litfa cea păgînă
Şi chiar murind ei n-au lăsat
    Să cad-arma din mînă.
Dar ce folos ! ceata scădea !
    Ş-acuma rămăsese
Cinci numai, cinci flăcăi din ea,
    Şi cu sergentul, şese !...

Veni şi ziua de asalt,
Cea zi de sînge udă !
Părea tot omul mai înalt
Faţă cu moartea crudă.
Sergentul nostru, pui de zmeu,
Ne zis-aste cuvinte :
„Cît n-om fi morţi, voi cinci şi eu,
Copii, tot înainte !"

Facînd trei cruci, noi am răspuns :
„Amin ! şi Doamne-ajută !"
Apoi la fugă am împuns
Spre-a turcilor redută.
Alelei ! Doamne, cum zburau
Voinicii toţi cu mine !
Şi cum la şanţuri alergau
Cu scări şi cu faşine !

Iată-ne-ajunşi !... încă un pas.
„Ura !-nainte, ura !..."
Dar mulţi rămin fără de glas.
Le-nchide moartea gura !
Reduta-n noi răpede-un foc
Cît nu-l încape gîndul.
Un şir întreg s-abate-n loc,
Dar altul îi ia rîndul.

Burcel în şanţ moare zdrobind
O tidvă pagînească.
Şoimu-n redan cade răcnind :
„Moldova să trăiască !"
Doi fraţi Călini, ciuntiţi de vii,
Se zvîrcolesc în sînge ;
Nici unul însă, dragi copii,
Nici unul nu se plînge.

Atunci viteazul căpitan,
    Cu-o largă brazdă-n frunte,
Strigă voios : „Cine-i Curcan,
    Să fie şoim de munte !“
Cu steagu-n mîni, el sprintenel
    Viu suie-o scară-naltă.
Eu cu sergentul după el
    Sărim delaolaltă.

Prin foc, prin spăgi, prin glonţi, prin fum,
    Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... iată-ne-acum
    Sus, sus, la parapete.
„Allah ! Allah !“ turcii răcnesc,
    Sărind pe noi o sută.
Noi punem steagul românesc
    Pe crîncena redută.

Ura ! măreţ se-nalţă-n vînt
    Stindardul României !
Noi însă zacem la pămînt,
    Căzuţi prada urgiei !
Sergentul moare şuierînd
    Pe turci în risipire,
Iar căpitanul admirînd
    Stindardu-n fîlfîire !

Şi eu, cînd ochii am închis,
    Cînd mi-am luat osînda :
„Ah ! pot să mor de-acum, am zis,
    A noastră e izbînda !“
Apoi, cînd iarăşi m-am trezit
    Din noaptea cea amară,
Colea pe răni eu am găsit
    „Virtutea militară“ !...

Ah! da-o-ar Domnul să-mi îndrept
    Această mînă ruptă,
Să-mi vindec rănile din pept,
    Iar să mă-ntorc la luptă,
Căci nu-i mai scump nimică az
    Pe lumea pămîntească
Decît un nume de viteaz
    Şi moartea vitejească!

Mirceşti, august 1877

SERGENTUL

Pe drumul de costişe ce duce la Vaslui
Venea un om, cu jale zicînd în gîndul lui:
„Mai lungă-mi pare calea acum la-ntors acasă...
Aş vrea să zbor, şi rana din pulpă nu mă lasă!"
Şi bietul om, slab, palid, avînd sumanul rupt
Şi o cămeşă ruptă bucăţi pe dedesupt,
Păşea trăgînd piciorul încet, dar pe-a lui faţă
Zbura ca o lumină de glorie măreaţă,
Şi-n ochii lui de vultur adînci, vioi şi mari
Treceau lucioase umbre de eroi legendari.
Opinca-i era spartă, căciula desfundată,
Dar fruntea lui de raze părea încoronată.
Calică-i era haina, dar străluceau pe ea
Şi crucea „Sfîntul Gheorghe" ş-a „României Stea".
Românul venea singur pe drumul plin de soare,
Cînd iată că aude fanfare sunătoare
Şi vede nu departe în faţa lui venind
Un corp de oaste mîndră în aur strălucind.
Erau trei batalioane de garda-mpărătească
Mergînd voios la Plevna cu dor s-o cucerească.
În frunte-i colonelul semeţ, pe calu-i pag,
La bravii săi tovarăşi privea ades cu drag,
Şi inima în peptu-i bătea cu foc, deşteaptă,
Căci el visa, privindu-i, la lupta ce-i aşteaptă.
Deodat' el dă cu ochii de sarbedul român
Ce stase-n loc la umbră, sub un stejar bătrîn,
Şi mult se minunează, şi nici că-i vine-a crede
Cînd crucea „Sfîntul Gheorghe" pe sînul lui o vede.

Ș-oprește regimentul, iar bravul colonel
Se-nchină la drumețul, s-apropie de el
Și-i zice cu blîndeță : „De unde vii, străine ?"
„Vin tocmai de la Plevna." „Cum e acolo ?" „Bine."
„Dar aste decorații cum, cine ți le-au dat ?"
„Chiar domnitorul nostru ș-al vostru împărat."
„Dar pentru care fapte ?" „Știu eu ?... Cică drept plată
Că am luat eu steagul redutei... și pe dată
Cu el, străpunși de glonțuri, ne-am prăbușit în șanț..."
„Dar ce rang ai, voinice ?" „Am rang... de dorobanț !"
Atunce colonelul, dînd mîna cu sergentul,
Se-ntoarce, dă un ordin... Pe loc, tot regimentul
Se-nșiră, poartă arma, salută cu onor
Românul care pleacă trăgînd al lui picior.

Mircești, decembre 1877

PĂSTORII ŞI PLUGARII

I

Priviţi pe cele dealuri înalte, înverzite,
Pe-acele largi poiene cu flori acoperite,
Priviţi, străini de lume, păstorii cei români,
Aproape de-a lor turme păzite de-ai lor cîni.
Trăind o viaţă lină în tainica natură,
Cu buciumul în mînă, cu fluierul la gură.
Cereasca limpezime, precum într-un izvor,
Alin se oglindeşte în sufletele lor...

Voi toţi, care de dînşii aţi rîs fără mustrare,
Jos capul, o ! nemernici loviţi de admirare.
Un paloş de izbîndă există-n orice fer,
În tot păstorul astăzi există-un scutier !

II

Priviţi pe cea cîmpie frumoasă, roditoare,
Plugarii, muncitorii lucrînd în foc de soare.
Pe faţa lor cea blîndă, pe ochii lor cei vii
Adie boarea dulce din verzile cîmpii.
Sub mîna lor e sapa, hîrleţul, coasa, plugul.
Alăture cu dînşii stau boii purtînd jugul,
Şi tot ce-i înconjoară, deal, luncă, şes, izvor,
E pacinic ca blîndeţea din sufletele lor.

Voi toţi, care de dînşii aţi rîs fără căinţă,
Jos fruntea, o! nemernici căzuţi în umilinţă.
O spad-a răzbunărei există-n orice lanţ.
În tot românul astăzi există-un dorobanţ!

Mirceşti, noiembre 1 8 7 7

FRAŢII JDERI

I

E ger, e întuneric ! Nori negri duşi de vînt
Se tîrîie pe şesuri, se lasă pe pămînt
Ca aripi urieşe de paseri nevăzute
Ce curăţă de sînge văi, şanţuri şi redute.

E vînt cu ploaie rece şi noapte cu fiori,
Căci umbra e ţesută de fulgeri trăsnitori.
Nu-s însă focuri nalte de-a cerului furtună,
Dar fulgeri mii de tunuri ce-n zare crunt detună.

L-a lor lumină roşă în clipă se ivesc
Mari tabăre de oameni armaţi ce se pîndesc,
Şi crîncene redute, şi-n dos de parapete,
Văpăi de ochi sălbatici, luciri de baionete.

Românii uzi la pele, flămînzi, lipsiţi de foc,
În şanţul lor, sub arme, stau gloată la un loc,
De moarte şi nevoie rîzînd cu nepăsare...
Voinici ei sînt la luptă, voinici şi la răbdare !

„Măi, oameni ! zice unul, un şoim de la Bicaz,
De mult ne spală cerul cu ploaie pe obraz !
Mîni, cînd s-a face ziuă, Jder Neagu, fără veste,
Frumos a să ne-apară cît Albul din poveste."

„Urît, frumos, alb, negru, eu nu ştiu, dar ce ştiu,
Ştiu că halal de turcul ce-oi întîlni de viu."
„Şi ce-ai să-i faci, măi Neagu?" „Să-l hăituiesc, fărtate,
Pîn' mi s-a usca bine cămeşa de pe spate."

Toţi rîd... dar ce retează deodată rîsul lor?
O bombă vine, — o bombă, al morţii meteor!
Toţi văd moartea cu ochii!... un vaiet: „Ah, mor!..." „Cine,
Cine-i ucis?" „Eu, Neagu... mă duc... vă las cu bine."

„Sărmanul, zic românii, grăindu-l trist de-a rîndul,
Nici c-au avut el parte să-şi împlinească gîndul!
Mult au să-l mai bocească neveste şi copile!"
„He!... Dumnezeu să-i ierte!... Ce vreţi? n-au avut zile."

„Dar unde-i Jder mezinul?" „De pază colo-n şanţ,
Unde-au perit aseară un zmeu de dorobanţ."
„Să-i spunem, să nu-i spunem că i-a *murit* frăţiorul?"
„Ba să tăcem mai bine, să nu-l ucigă dorul."

II

În capătul din dreapta al şanţului, în tină,
Stă singur la o parte un om care suspină,
Căci are-o presimţire ce-i tot meneşte-a rău
Şi-i duce, duce gîndul măhnit la frate-său.

El e ostaş de frunte, Jder Nistor, vînătorul,
Ce intră-n turci năprasnic cum intră-n cîrd omorul,
Şi-i place pe cîmp neted cu durda să vîneze
Cumpliţi başibuzucii şi fiarele cercheze.

De-aseară-n sentinelă Jder şede tot la pîndă,
Gîndind la biata-i mamă cu inima plăpîndă,
Visînd l-a lui mireasă cu sufletul duios,
Privind la turci în faţă cu ochiul scînteios.

Dar vîntul suflă-a iarnă, dar ploaia cade-n unde!
Prin haine pîn' la oase îngheţul îl pătrunde
Şi-ncet el simte somnul că vine pe furiş
De-ntinde peste ochi-i un văl paingeniş.

Jder luptă, umblă, cîntă, nevrînd ca să se culce,
Dar somnu-i varsă-n crieri beţia lui cea dulce,
Şi el, pe nesimţite învins, întunecat,
Se reazemă de puşcă ş-adoarme clătinat.

Deodată i se pare că vede pe-a lui mamă
Ce vine, îl atinge la ochi cu-a ei naframă
Şi-i zice: „Te trezeşte, copile, dragul meu!
Vin duşmanii! te-ajunge prin somn păcatul greu!"

Tresare vînatorul!... Doi spectri se arată,
Nălţîndu-se prin umbră cu arma ridicată!...
„Ho! fiară, ho!" el strigă, şi-n clipă, viu, deştept,
Pe duşmani îi străpunge cu baioneta-n pept.

Din doi, unul c-un gemet oftează, cade, moare.
Iar altul, cu durerea luptîndu-se-n picioare,
Se-ncruntă, se răpede ca lupul crunt la Jder
Şi-i face-o brazdă largă la braţ cu-al său hamger,

Apoi se prăbuşeşte alăture cu mortul.
Jder zice-atunci, mustrîndu-l: „De ce ţi-ai lasat cortul?
Şi ce cătaşi, păgîne, aice-n şanţul meu?
Ţi-au fost urît de viaţă?... Amar de capul tău!"

Şi aprig, cu mănie ridică stratu-n aer,
Să sfarme peptul duşman ce scoate-un jalnic vaier,
Dar cînd să dea : „Stăi, frate ! îi zice-un glas iubit,
Nu-i drept să dai lovire vrăşmaşului rănit !"

Jder stă, aruncă arma, s-apropie-n tăcere
De turc, îi leagă rana, alină-a lui durere,
Apoi, cînd vine ziua, pe turcul leşinat
Îl poartă-n ambulanţă, zicînd : „Poftim vînat !"

CĂPITANUL ROMANO

Se dase trei asalturi redutei neînvinse,
Tustrele îndrăzneţe şi crunte, dar respinse.
Şi cîmpu-ntreg de sînge acoperit era,
Şi, cuib grozav de moarte, reduta fulgera.
În şanţuri trupuri multe grămadă, răsturnate,
Şi altele străpunse, pe dîmburi acăţate,
Formau un crud spectacol ce lumei arata
Cum ştie pedestraşul în foc a se lupta.

Romano căpitanul de trei ori cu ai săi,
De trei ori ajunsese la şanţuri cel întăi,
Ş-acum, retras deoparte, strîngea coloana-i ruptă,
Cu ea să se arunce de-a patra oară-n luptă.
Deodată... cine-ar crede !... un aspru colonel,
Ieşind de nu ştiu unde, păşeşte drept la el
Şi-i zice : „Căpitane, nu-mi place-a ta purtare,
Stai tot în urmă !"
„Cine ?... răcnesc în tulburare
Ostaşii lui Romano, arşi, rumeni pe obraz.
El ! căpitanul nostru ? !... din toţi cel mai viteaz !"
„Tăcere, copii !" strigă Romano la mulţime,
Apoi spre colonelul c-un aer de mărime
Se-ntoarce, îl măsoară c-un ochi plin de dispreţ
Şi-i zice : „Colonele, de eşti şi îndrăzneţ
Pre cît nedrept şi aspru, te-ndemn să vii cu mine
Să vezi de ştiu la moarte să merg cum se cuvine...
Copii !... Zor înainte l-al patrule asalt."

„Ura !..." răspund ostaşii... iar el pe calu-i nalt
Porneşte înainte, deprins a merge-n frunte,
Şi zboară... dar un glonte, un sol al morţii crunte,
Îi vine drept în cale şi-i se opreşte-n pept.

Atunce căpitanul, pe cal stînd încă drept,
Răcneşte : „Colonele !... departe eşti !... răspunde
Cine-i în cap şi-n coadă ?... Eu unde... şi tu unde ?..."
Apoi, zdrobit, el cade şi moare lin, zîmbind,
Căci vede în redută voinicii lui sărind.

HORA DE LA PLEVNA

Colo-n Plevna şi-n redute
Stau păgînii mii şi sute,
Stau la pîndă tupilaţi
Ca zăvozi de cei turbaţi.
Las' să şeadă mari şi mici...
Trageţi hora, măi voinici!

Sus, în tabăra turcească
Dat-au tusa măgărească.
Răpciugoşii crunt tuşesc[a],
Cu ghiulele-n noi stropesc.

Las' să crăpe, mici şi mari...
Trageţi hora, măi tunari!

Jos în vale, pe cîmpie,
Başbuzuci de căsăpie
Şi cercheji merei cumpliţi
Rup cu dinţii din răniţi.

Las' să rupă... rupe-i-aş!
Trageţi hora, călăraşi!

---

[a] Ostaşii noştri dau porecla de *răpciugoşi* tunurilor turceşti.

Ziua, noaptea, glonţii plouă,
Tot pămîntu-i ud de rouă.
Nu e rouă din senin,
Ci e sînge de creştin.

Las' să ploaie ca din nori.
Trageţi hora, roşiori!

Iaca, mă!... din parapete
Vine-o scroafă ca să fete[a]
Opt godaci ş-un godăcel,
Toţi cu rîtul de oţel.

Las' să fete mii de mii...
Trageţi hora, măi copii!

Ne-a venit şi nouă-odată
Zi de plată şi răsplată
Să-l aducem la aman
Pe Gaziul de Osman.

Vie!... ura!... la Balcani!
Trageţi hora, măi curcani!

Cît e negru, cît e soare,
Moartea şede pînditoare
Şi prin şanţuri şi prin rîpi,
Şi tot bate din aripi.

Las' să bată pînă mîni...
Trageţi hora, măi români!

---

[a] Adică o *bombă*.

HORA DE LA GRIVIȚA

Fata lui Gazi-Osman,
Grivița, poartă-un colan,
Un colan tot de oțel...
Gioacă fulgerii pe el.
    Alelei! de l-aș lua,
    Înapoi nu l-aș mai da!

Mîndra-n cale mi-au ieșit,
Doru-n mine-au răsădit
Și de-o lună pîn-acum
Răsădit mă ține-n drum.
    Fa, colanul ți-oi lua
    Și-napoi nu l-oi mai da!

Puică scumpă de viteaz,
Nu m-aduce la necaz,
Că-ntr-o zi m-oi da prin foc
Și te-oi prinde de mijloc,
    Iar colanul ți-oi lua
    Și-napoi nu l-oi mai da!

Tu ești viță de păgîn,
Eu sînt viță de român!
Bună ești de sărutat,
Dar și eu bun de luptat!
    Eu colanul ți-oi lua,
    Înapoi nu l-oi mai da!

Fa, deschide-mi sînul tău,
Cît îs blînd la graiul meu,
Nu mă face să te-aştept
Şi să dau cu tine pept.
    Pept cu tine de voi da,
    Zău, colanul ţi-oi lua...

. . . .

. . . .

Tot aşa, mări,-am grăit!
Într-o zi m-am răpezit
Ş-am pus mîna pe colan
Şi pe fata lui Osman.
    Alelei! Griviţă, fa,
    Înapoi nu te-oi mai da!

ODA OSTAŞILOR ROMÂNI

Juni ostaşi ai ţării mele, însemnaţi cu stea în frunte!
Dragii mei vultani de cîmpuri, dragii mei şoimani de munte!
Am cîntat în tinereţe strămoşeasca vitejie,
Vitejie fără seamăn pe-acel timp de grea urgie
Ce la vechiul nostru nume au adaos un renume -
Dus pe Dunărea în Marea şi din Marea dus în lume!

Vin acum, la rîndul vostru, să v-aduc o închinare,
Vin cu inima crescută şi cu sufletul mai tare,
Ca eroi de mari legende, vin să vă privesc în faţă,
Voi, nepăsători de moarte, dispreţuitori de viaţă,
Ce-aţi probat cu-avîntul vostru lumei pusă în mirare,
Că din vultur vultur naşte, din stejar stejar răsare!

De la domn pîn'la opincă, duşi de-o soartă norocoasă,
V-aţi legat în logodire cu izbînda glorioasă
Ş-aţi făcut ca să pricepem a trecutului mărime,
Măsurîndu-vă de-o seamă cu-a strămoşilor nălţime,
Ş-arătînd, precum prin nouri mîndrul soare se arată,
Cine-am fost odinioară, cine iar vom fi odată!

Să trăiţi, feciori de oaste! Domnul sfînt să vă ajute
A străbate triumfalnic în cetăţi şi în redute,
Ca la Rahova cu tunul, ca la Griviţa cu zborul,
Ca la Plevna, unde astăzi cei întăi aţi pus piciorul,

Înfruntînd pe-Osman-Gaziul, şi prin fapt de bărbăţie
Ridicînd o ţară mică peste-o mare-mpărăţie!

O, viteji de viţă veche! Auziţi în depărtare
Acel vuiet fără nume ce răsună ca o mare?...
Sînt bătăile de inimi al întregui neam al nostru
Ce adună zi şi noapte dorul lui cu dorul vostru,
Sînt vărsările de lacrimi pentru-acel care se stinge,
Sînt urările voioase pentru-acel care învinge!

O! români, în faţa voastră, colo-n tainica cea zare,
Vedeţi voi o rază vie care-ncet, încet răsare,
Străbătînd prin umbra deasă de lungi seculi adunată?
E voiosul fapt de ziuă mult dorită, mult visată,
E lumina renvierei, e luceafărul sperărei,
E triumful luptei voastre, soarele neatîrnărei!

Dragii mei! din focul luptei oţeliţi cînd vă-ţi întoarce
La cămin, unde romånca, aşteptînd, suspină, toarce,
Tot poporul: rudă, frate, soră, mamă şi părinte,
Ca la domni, cu pîni şi sare, vor ieşi vouă-nainte.
Căci din voi fieştecare poartă-n frunte o cunună
Şi de gloria de astăzi, şi de gloria străbună!

Pas dar! pas tot înainte! timpul vechi din nou zioreşte!
Viitorul României dat-au mugur ce-ncolţeşte!
O, copii! de voi sînt mîndru, simt acea mîndrie mare
Care creşte cu mărirea unui neam în deşteptare.
Mi-am văzut visul cu ochii, de-acum pot să mor ferice!
Astăzi lumea ne cunoaşte: *Român* zice, *Viteaz* zice.

Mirceşti, 28 noiembre 1877

EPISTOLA GENERALULUI FLORESCU

Amice, vrei să afli ce fac şi cum trăiesc
În cuibul singuratic în care mă găsesc,
Departe de-ale lumei petreceri variate,
Cu intrigi de tot soiul amar înveninate ?
Mă-ntrebi cum nu iau parte la lupte zgomotoase,
Politice numite... dar nepoliticoase ?

Cum eu, odinioară de lume iubitor,
Eu, pasere pribeagă, eu, vecinic călător,
Mi-am strîns acum aripa de cale ostenită
Şi stau în nemişcare ca apa-n loc oprită ?
Aceasta-i o enigmă ce vrei ca s-o esplic ?
Prea bine !... *Cer cuvîntul,* dup-obicei, şi zic :

„Ce fac ?" — Pe scena lumei privesc cum se lipeşte
Invidia duşmană de tot ce străluceşte
Şi-l roade ca un verme ascuns sub un stejar,
Cercînd ca să-l răstoarne cu-al său venin amar.

„Cum vieţuiesc ?" — Ca omul ce fapte mari visează
Şi scumpe suvenire de prin trecut vînează,
Ca să-şi mîngîie mintea de proasta comedie
Ce-o joacă interesul şi trista mişelie.

Iubeam odată lupta... dar lupta cea leală
Pentru-o idee mare, frumoasă, triumfală,
În care luptătorii cu inima-ndrăzneaţă
Prin arme fără pată se atacau în faţă,
Numind orice lovire piezişă : *felonie*,
Şi oarba clevetire : *băloasă infamie !*

Acum, în loc de arme curate, lucitoare,
Eu văd că se preferă hulirea mînjitoare.
Oricine stă-n arenă de tină are parte...
Eu, nedeprins cu tina, mă ţin de ea departe
Ş-aştept să văd sub trăsnet hidoasa pocitură
Care-a sădit în ţară invidie şi ură.

Pe cînd eram noi tineri, Florescule, amice,
Pe cînd orice sperare murea, născînd, aice,
Avut-am un vis mare, o nobilă dorinţă,
De-a scoate România din trista-i umilinţă
Prin jertfe, prin virtute, prin strînsă înfrăţire...
Toţi într-un gînd, cu toţii uniţi într-o simţire,
În batalionul sacru voioşi ne luam rîndul,
Şi fiecare-n parte-i c-un dor îşi hrănea gîndul :
Eu, să deştept prin cînturi mărirea strămoşească,
Tu, să renvii pe lume armata-i vitejească.
— Dor tainic, vis feeric, sublimă nebunie,
Avînt semeţ şi falnic de falnică junie ! —

Atunci al nostru suflet, prin nori luîndu-şi zborul,
Cu aripa-i uşoară lovea chiar viitorul,
Şi orice stavili nalte, fantasme-ngrozitoare,
Pereau în ochii noştri ca negurile-n soare.

Şi iată că prin muncă şi ani de stăruinţă,
A dat şi flori şi roadă puternica-ţi credinţă.
Din sînul ţării noastre o mîndră oaste-apare,
Menită ca să-ntreacă a lumei aşteptare,

Prin fapte glorioase din timpi de altădată...
Ea zboară-n foc şi iese cu fruntea-ncoronată.

O! ce mîndrie mare simţit-ai tu, ca mine!...
Dar ce amărăciune s-a revărsat în tine
Văzînd feciorii noştri păşind măreţ nainte,
Şi tu... uitat deoparte, tu, bunul lor părinte!

Noi toţi, din depărtare, pe-al morţei cîmp de pradă,
Cătam a zări-n soare lucind bătrîna-ţi spadă,
Ş-a noastră ostăşime, în foc iuţindu-şi pasul,
Dorea, cerea, prin tunuri, ca să-ţi audă glasul,
Căci astă vie, jună, eroică armată,
Sub Cuza şi sub Carol, prin tine-a fost creată
Şi ţie cu dreptate se cuvenea onorul
Fruntaş de-a fi în luptă, tu, organizatorul!

Şi însă tu, victimă de-o oarbă prigonire,
Ai fost ca un netrebnic lăsat în părăsire!
Netrebnic, tu, netrebnic!... De cînd, o! Doamne,-n lume
Lumina zilei poartă al nopţei negru nume?
De cînd netrebnic este acel ce cu iubire
Consacră-o viaţă-ntreagă l-a patriei mărire?
De cînd netrebnic omul cu inimă măreaţă,
Ce-n lupta pentru ţară oferă braţ şi viaţă?
De cînd netrebnic şeful ce, oricum bate vîntul,
Îşi apără stindardul şi-şi ţine jurămîntul?

Amice, fii în pace, alină-a ta durere...
În tot oşteanul astăzi tu vezi o mîngăiere,
Căci astăzi tot românul cunoaşte, simte-n sine
Că arma strămoşească s-au ascuţit prin tine...
Şi cînd priveşti stindardul cu ochi plini de uimire,
Stindardul viu tresare cu-o mîndră fîlfîire!...

Mirceşti, 4 ianuarie 1876

VASILIE ALECSANDRI

—

OPERE COMPLETE

(VOL. IX)

POESIĬ

(VOL. III)

LEGENDE NOŬE — OSTAȘIĬ NOSTRI

BUCURESCI

EDITURA LIBRARIEI SOCECU & COMP.

7, Calea Victoriei, 7

1880.

Pagina de titlu a ultimului volum de poezii din ediția
Opere complete

XVII

Canticul Gintei latine

Latina gintă e regină
Intr'ale lumei ginte mari;
Ea poartă 'n frunte - o stea divină
Lucind prin timpii seculari
Menirea ei tot înainte
Mareţ îndreaptă paşii săi.
Ea merge'n capul altor ginte
Vărsând lumina'n urma ei.

Latina gintă i o vergină
Cu farmec dulce, răpitor
Străinu'n cale-i se înclină
Şi pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zîmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se oglindă 'n splendid soare
Se scaldă 'n mare de smarald

Latina gintă are parte
De-ale pamîntului comori
Şi mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori.

Manuscrisul primei pagini din poezia *Cînticul gintei latine*

VARIA (b)

ODĂ LA STATUA LUI ŞTEFAN CEL MARE

Tu eşti ! tu, Ştefan ! tu, străbune !
De patru seculi adormit.
De patru seculi, o ! minune !
În veci de noi nedespărţit.
Tu eşti, pe zmeul tău călare,
Cum te-am visat, cum te-am dorit.
Ah ! iată-te ! lumea tresare,
Erou, domn, oaspe înzeit !

Cînd ni se duce gîndul la timpurile-acele
De trai fără odihnă ţesut cu zile rele,
În care plugul morţei trăgea pe-al ţării sîn
Lungi brazde roditoare de mult amar şi chin ;
În patru orizonuri cuprinşi cu nori de sînge
Zărim cerescu-ţi paloş ce duşmanii înfrînge
Şi te videm pe tine, învingător viteaz,
De pază, treaz la soare şi-n noapte încă treaz !

Mulţi seculi lîncezit-am sub a peirei ceaţă !
Dar te-am avut pe tine, fecund izvor de viaţă,
Simbol al barbaţiei în neamul tău ascuns !
Ş-a fost destul !... în ceruri un soare-i de ajuns !
Zadarnic zboară norii şi fulgerii detună
Pe fruntea maiestoasă a munţilor Carpaţi.
În zarea limpezită dup-oricare furtună,
Ca tine pintre seculi, ei par mai înălţaţi.

O! de-ţi era statura cît inima de mare,
Ai fi întins o umbră din munţi şi pînă-n mare,
Tu, ce-ai putut cu braţul în veci neobosit
Să aperi Occidentul de cruntul Răsărit;
Tu, ce prin curcubeul de fapte colosale
Legat-ai revărsatul cu-apusul vieţii tale;
Tu, aclamat la Roma cu glas triumfător:
„Mare-al creştinătăţei erou liberator!"

O! Ştefane, românul creşte
Văzîndu-te azi lîngă el.
Azi ţara mîndră te priimeşte,
Purtînd coronă de oţel.
Tu, ce viteaz ai apărat-o,
Priveşte-o!... demnă-i s-o priveşti.
Independentă ai lăsat-o,
Independentă o găseşti!

1883

MARGĂRITA

Margărita de la rai
A venit în zi de mai,
Lumea-ntreagă s-o admire,
Ea de sus a pogorît
Ca un oaspe mult iubit,
Ca a ceriului zîmbire.

Unii zic că-i îngerel,
Alţii că-i un fluturel,
Toţi, că-i o minune rară.
Eu, bunicul ei bătrîn,
Cînd o văd, în al meu sîn
Rîde dulcea primăvară.

Şi precum pe-un vechi stejar
Frunzele-n april răsar
Pline de cîntări voioase,
Naşte-n sufletu-mi răpit
Corul scump rentinerit
De-amintiri armonioase.

Margărita-n calea ei
A călcat pe curcubei

Ş-a scăldat, surîzătoare,
Ochii săi în flori de in,
Faţa-n albul unui crin,
Păru-n razele de soare.

Şi, păşind pe verde şes,
Cu guriţa-i a cules
O căpşună rozalie,
Şi din aerul curat
Cu răsuflul a furat
Dulce glas de ciocîrlie.

Trece noapte, trece zi!...
În curînd ne vom trezi
Cu-o frumoasă fată mare,
Pintre fete strălucind
Şi prin lume răspîndind
O nenvinsă fărmecare.

La ivirea sa pe loc,
Facînd visuri de noroc,
Multe inimi au să bată.
Multe lacrime de dor,
Multe versuri de amor
A să-nspire mîndra fată.

Iar părinţii săi iubiţi
Fi-vor mîndri, fericiţi
De-a ei tînără splendoare,
Precum cerul e de ziori,
Ca pămîntul de-a lui flori
Şi ca ziua de-al ei soare.

Bucureşti, 8 mai 1879

ÎN MIEZUL IERNII

D-rei Lyvia Maiorescu

Vine de la munte iarna la cîmpie,
Aducînd în poale zile de urgie.
Vie !
Eu sub lampă fac
Visuri de pe plac,
Şi luîndu-mi oaspe dulcea primăvară,
Rîdem de stihia care plînge-afară.

Iese-n calea iernii ca la o mireasă
Crivăţul, fiorii, corbii, pîcla deasă.
Lasă !
Eu cu gîndul plec
Şi ferice trec
Prin poiene-n floare, prin păduri umbroase,
Unde mii de glasuri cînt-armonioase.

Bate la fereastră iarna degerată.
Fruntea ei de sloiuri este încărcată.
Bată !
Eu îi zic : drum bun !
Şi în sobă pun
Trei bucăţi de frasin care ard cu pară,
Povestind de lumea veche, legendară.

Zboară pe-ntuneric umbre-ngrozitoare,
Cîrd de lupi în goană, stol întins de cioare.
Zboare !
Eu la foc privesc
Şi mă-nveselesc,
Căci din depărtare văd sosind în ţară
Paseri călătoare, oaspeţii de vară.

Ninge ! vînt de moarte suflă să atingă
Flacăra vieţii şi din zbor să-o stingă.
Ningă !
Eu văd răsărind,
Eu văd înflorind
Iarba pe cîmpie, razele la soare
Şi la umbra luncii albe lăcrimioare.

Joacă hora tristă lupii din răstoace,
Vulpele codane, urşii cu cojoace.
Joace !
Eu văd prin scîntei,
Văd cu ochii mei
Goale salamandre prinse-n horă vie
Ce la glas de grieri saltă-n veselie.

Sună-ntreg văzduhul de răcniri nebune.
Miezul nopţii cheamă morţii să s-adune.
Sune !
Lampa eu mi-o sting,
Gîndurile-mi strîng
Şi pe-o pernă moale cad în aromire
Şi mă primblu-n lumea cea de nălucire !

Mirceşti, 1 8 8 2

ZÎLELE BABII
Baladă

I

Cît au fost iarna de lungă
Au ținut soarele strîns
Sub al ei cojoc încins,
Crivățul să nu-l ajungă,
Nici să fie-n față nins.

Iară sora ei mezină,
Dochia, l-au îndrăgit
Și la rîndu-i a vrăjit
Să atragă-a lui lumină
Lîngă sînul ei zbîrcit.

Și sub cortul ei de gheață
Unde tremură mereu
Ține-acum odorul său,
Dulcele izvor de viață,
Zîmbetul lui Dumnezeu.

Îl sărută, îl desmeardă
Ziua, noaptea, nencetat,
Ca pe-un mire descîntat,
Și se teme să nu-l peardă
De la ochiu-i degerat.

Bietul soare-n fărmecare
Perde lustru-i aurit
Sub răsuflul ei cumplit.
El pe lume nu mai are
Nici apus, nici răsărit.

Iar în lipsa lui, pămîntul
Zace-n triste amorţiri,
Bîntuit de vijăliri,
Căci ferească Domnul sfîntul
De-ale Babelor iubiri!

La răsuflul lor deodată
Tot ce-i verde, înflorit,
Cade, moare vestezit.
Turba lor e nempăcată,
Dorul lor neîmblînzit.

Ele ştiu să-ncurce firul
Feţi-frumoşilor, pe plac.
Ştiu să schimbe pentru leac
Chiar în brustur trandafirul
Şi stigleţu-n liliac...

II

Iată, mări, însă iată
Că-ntr-o zi, spre răsărit,
Mîndrul soare au zărit
O frumoasă, vie fată
Pe un plai reînverzit.

Era dulcea Primavară,
Rumioară ca un frag,
Scump odor şi lumei drag,
Care-acum ieşise-afară
Dinlăuntrul unui fag.

Brînduşică zîmbitoare
Şi cu mersul leganat
Pe sub ceriu-nseninat,
Ea părea aşteptătoare
De un mire mult visat,

Căci pe inima-i fecioară
Purta-n sînu-i mii de flori,
Ş-adăsta-n ferbinţi fiori
Să închine-a ei comoară
Împăratului din ziori.

Cum o vede, se aprinde
Soarele rentinerit.
Zboară-n ceriul părăsit
Şi cu razele-i cuprinde
Tînărul odor iubit.

Pe loc, omul renviază,
Apa curge şopotind,
Cuibul rîde, ciripind,
Lumea se desmormîntează
Şi renaşte înflorind.

Iară Baba prin răstoace
Ca o ciumă alergînd,
Vaietîndu-se, plîngînd,
Scutură-ale ei cojoace
Cînd în ploaie, cînd ningînd.

În bordei, în casă,-n şatră
Ea pătrunde şuierînd,
Inimele-nfiorînd.
Spulberă cenuşa-n vatră,
Apoi iese-n cîmp urlînd.

III

Ea furtunele stîrneşte,
Întinzînd pe cîmpul gol
Al troienilor nămol.
Prin văzduh o cîrîieşte
De corbi negri negrul stol.

Ea din fugă se anină
De sărmanii călători
Îngheţaţi, rătăcitori.
Smulge tufe din tulpină
Şi le-azvîrle pînă-n nori.

Ea pe vite le chirceşte
Şi grăuntele de an
Încolţit îl seacă-n lan,
Şi cocorii rătăceşte
Pe cerescul ocean.

Nouă nopţi şi nouă zile
Din suspin ea naşte vînt
Şi blăstemuri din cuvînt,
Vrînd pe orişice copile
Să le-ascundă sub pămînt.

Lumea tremură şi zice :
„Babă, strechie de dor !
Duce-te-ai într-un picior
Valvîrtej de pe aice
Pînă-n iadul arzător !

Duce-te-ai în cale oarbă
Alungată de-un cocoş,
Pînă-n fund la Mărul-Roş,
Şi pămîntul să te soarbă
Fără giulgiu, fără coş !“

Baba cată sus, la soare,
Ea îl vede zîmbitor
Lîngă scumpul lui odor.
Ţipă, cade-n loc şi moare
Pîn' la anul viitor !...

Veselie, renviere !
Mugurii se dezvelesc.
Gîndăceii se ivesc.
Roiurile-adună miere,
Inimile se pîndesc !

Mirceşti, 1 8 8 2

IZVORUL

Horă

În izvor ai pus piciorul,
Dulce-odor şi mult iubit,
Şi ca inima-mi izvorul
De fiori a tresărit.

În izvor ţi-ai spălat faţa,
Şi izvorul fericit
A păstrat de-atunci dulceaţa
De pe chipu-ţi răcorit.

La izvorul cu şoptire
Azi, pe-ameazi, te-ai culcat,
Şi izvoru-n liniştire
Pînă-n seară mut a stat.

În izvorul care trece,
Scump odor, te-ai oglindit,
Şi de-atunci în fundu-i rece
Un bujor a răsărit.

Tu, copilă, eşti bujorul,
Floarea dragostei tu eşti!
Ş-al meu suflet e izvorul
Unde chipu-ţi întîlneşti.

HORA DOBROGEANĂ

Dobrogean scăldat în soare
Şi în marea mişcătoare,
Mă simţeam de jale plin,
Căci pe lume-eram străin.

Dar de cînd s-au făcut iară
Ţara mea română ţară,
Ceru-mi pare mai senin,
Viaţa-mi pare fără chin.

Marea Neagră se-nalbeşte,
Saltul ei îşi îmblînzeşte.
Dunărea cu al ei val
Face pod din mal în mal.

Tinde-acum frăţeasca mînă
Peste Dunărea română,
Măi bădiţă din Carpaţi
Şi din cîmpii cei bogaţi,

Ca să vadă lumea-ntreagă
Hora strînsă care leagă
Pe munteni, pe moldoveni
Într-un snop cu dobrogeni.

Vom avea noi de mirese
Ale ţării flori alese.
Vom avea de lăutari
Ale mărei valuri mari.

Şi la horă vor fi faţă
Prin a timpurilor ceaţă,
Împăraţii fraţi Asani,
De pe culmea din Balcani.

1881

BRIND [a]

adresat Felibrilor, la Montpellier, mai 1882

Sub cerul splendid al Provenţii,
Eu, cîntăreţ din Răsărit,
La voi, maestri ai cadenţii,
Vin şi vă zic : Bine-am găsit !

Vin de departe, mult departe,
Atras de-al vostru vesel cor,
Să cînt cu voi şi să ieu parte
L-această Curte de amor [b].

Sufletul meu e ca o mare
Ce oglindează-n al ei sîn
Cu-o lină, lină legănare
Al cerului întreg senin.

Ah ! de ce n-am în astă oră
Al mărei ritmu triumfal,
Să cînt pe nobila Izoră [c]
Cu graiul dulce, provenţal !

---

[a] Toast.
[b] *Cour d'amour* : denumirea veche a întrunirilor poeţilor din Provenţa şi din Languedoc.
[c] Clémence Isaure : fondatrice a Curtelor de aur.

Să celebrez precum îmi place
Mănosul plai unde răsar
Maslinul, iubitor de pace,
Şi falnicul viteaz stejar !...

O ! plai iubit, o ! cuib de soare,
Tu mă pătrunzi de dulci fiori,
Căci nu cunoşti altă ninsoare
Decît acea de fulgi de flori.

Ca mult poetica Valcluză [a]
Răsun-al tău poetic grai.
Oricine poate să-l auză
Aude ca prin vis de rai.

Cîntînd Mireio zîmbitoare [b]
Cu viersu-i gingaş, virginal,
Căci tu eşti ţara-ncîntătoare,
Căci tu eşti ţara lui Mistral !

Eu am plecat în lungă cale
Pe urma soarelui ceresc
Să fur din focurile sale
O rază ca să-ntineresc.

Dar am zărit a ta zîmbire,
Provenţă, şi am stat pe loc,
Căci raza din a ta ochire
E pentru mine mai cu foc.

---

[a] Fîntînă cîntată de Petrarca.
[b] Eroina poemului compus de Mistral.

Cu tot ce e mai bun în mine,
Cu al meu suflet iubitor,
V-aduc urările de bine
Ale românului popor.

Felibri, fii ai Poeziei!
Iubiţi, cîntaţi armonios.
Vă-nchin acest brind al frăţiei
Sub al Provenţii cer frumos!

PATRU REGINI

(Cetit în adunarea literară de la Alby, mai 1882)

Patru surori de nalt renume,
Regini cerești cu semne-n frunte,
Au fiecare-n astă lume
Un tron înalt pe-un vîrf de munte.

Una-i ardentă și măreață,
Una-i avută, generoasă,
Una e dulce cîntareață,
Una mai mică și frumoasă.

Ele se țin cu drag de mînă.
Soarele stă să le privească.
Și fiecare-i o stăpînă,
Fiind de viță-mpărătească.

Cele mai mari trei suverane
Cu sorioara lor mezină
Preschimbă-n patru limbi romane
Vorbire de iubire plină.

Ele zic: „Scumpă Românie!
Mult ai fost tu de noi departe,
Iară de-acum pe vecinicie
Nimic nu poate-a ne desparte!

Avînd tuspatru o menire,
Sub cer de-acum pe totdeauna
Vom face-n vecinică unire
Din patru inimi numai una!"

Priviţi! pămîntu-ntreg tresare!
Carpaţi şi Alpi cu fruntea naltă,
Şi Pirenei dau o strigare
Cu Apenini delaolaltă.

Trăiască Spania măreaţă
Şi Franţa mare, generoasă,
Italia, dulce cîntăreaţă,
Şi România cea frumoasă!

ERIN

Dedicat d-lui William Ch. Bonaparte Wyse

Erin pe cîmpia-i verde
Lasă ochii a se perde
Cu-al ei gînd posomorît.
Ea își scaldă capu-n soare,
Peptu-n vînt, ş-a ei picioare
Într-un lac neliniştit.

Lacu-i zice: „Vrei, iubită
Să duci viață norocită
Pe-al meu sîn de dor uimit?"
„Nu-mi convine, ea răspunde,
Trai îngust pe-a tale unde.
Sînul tău e mărginit."

Soarele lucind îi zice:
„Erin, vrei să fii ferice
Pe-al meu car cu mine, sus?"
„Nu! ea spune, nu-mi convine
Trai ceresc să duc cu tine.
Ziua ta e cu apus."

Vîntul strigă de departe :
„Vrei de lume să ai parte ?
Stavili n-am în zborul meu.
Eu m-avînt în libertate.
Vrei să fiu cu tine frate ?"
Erin falnic strigă : „Vreu !"

1 8 8 1

POETULUI MISTRAL

Doi Mistrali în lume sînt.
Unul cîntă
Şi încîntă
Ca o harpă dulce-n vînt.
Altul muge
Şi destruge
Tot ce-atinge pre pămînt.

Unul face cu-al său grai
Să-nverzească,
Să-nflorească
Pomi şi inimi ca în rai.
Altul trece
Crunt şi rece.
Seacă inimi, seacă plai.

Cînd Mistralul cel duşman
Suflă, zboară
Şi-nfioară,
Tu, ce cauţi un liman,
Mergi, grăbeşte
De găseşte
Pe Mistral de la Mailan [a],

[a] Mistral locuieşte în satul Mailan, lîngă Avignon.

Şi poet de vrei să fii,
Fă la soare
Vînătoare
Prin Alpiile-albăstrii [a]
Ş-o primblare,
Lin pe mare,
Printre *Insule-aurii* [b].

Iar de vrei pe verde mal
Să duci viaţă
Cu dulceaţă,
Deie-ţi Domnul mîndru cal
Ş-o iubită
Înzeită
Ca Mireio lui Mistral [c].

1882

---

[a] Poalele Munţilor Alpi.
[b] *Isolo d'or* : titlul unui volum de poezii a lui Mistral.
[c] *Mireio* : poemul cel mai frumos din poezia provenţală.

RONSARD LA TULUZA
Dedicat domnului A. Roque-Ferrier

Ronsard, al regilor poet
Şl al poeţilor jun rege,
Din al Parnasului boschet
Vroia noi lauri a culege.

El pleca deci la Tuluza
Şi-n fîntîna din Valcluza
Îşi scalda în treacăt muza.

Tuluza-ntreagă e-n serbare.
Magistri gravi şi dame multe
În Capitul cu nerăbdare
S-au adunat ca să-l asculte.

Ronsard mîndru-naintează.
Lira el îşi acordează
Ş-un cînt straniu intonează.

El spune-n limba cea divină,
Cum, pe cînd Franţa era-n valuri,
Străbunu-i, banul Mărăcină,
Născut pe-a Dunărei verzi maluri,

Veni pe-un zmeu călare
S-ajute-n lupta mare
L-a Franţii liberare.

Cu toţii uimiţi îl ascultară,
Apoi cu glasuri triumfale
Învingător îl proclamară
În vechile Jocuri Florale.

Iar în loc de-o eglantină
Lui magistri gravi închină
O Minervă argintină.

El o priveşte-n admirare,
Şoptind: „O! zee cuminţită,
Izbînda mea ar fi mai mare
De-ai fi tu dulcea Afrodită!"

Magistri gravi zîmbiră,
Şi damele roşiră
Şi lung la el priviră.

Din Capitul iar spre Valcluza
Pleca Ronsard pe o zi caldă,
Însă în loc de-a-şi scălda muza,
El pe Minerva-acum o scaldă.

De-atunci zea răsfaţată
În Provenţa se arată
Cu vii roze-ncoronată!

Montpellier, 1882

DOMNULUI LOUIS ROUMIEUX

Răspuns la sonetul său gravat pe statueta Caliopei, oferită mie la banchetul de la Montpellier, mai 1882

I

Călcat-am multe ţări pe lume,
Condus de-o strălucindă stea,
Ca să găsesc, să văd anume
Odrasle mari de ginta mea,

Dar m-am grăbit prin ele-a trece,
Căci mă simţeam de tot străin,
Şi sufletu-mi rămînea rece,
Rece şi mut în al meu sîn.

Sub un butuc frunzos de vie
Deodată-aice m-am oprit,
Cînd auzii o melodie
Zburînd prin spaţiul uimit.

Şi ca pădurea care vibră
Sub vîntul mediteraneu,
În melodia cea felibră
A tresărit sufletul meu.

II

Privii în juru-mi cu mirare
Şi-ntrezării sub un maslin
Un bujorel de fată mare
Cu ochi de foc şi chip latin.

Pe-a sale braţe albe, goale
Purta un snop bogat de grîu
Şi poame rumene în poale
Şi flori pe cap şi furcă-n brîu.

Iar mai departe-n nechezare
Zburda voios un cal din Cran [a],
Şi-n orizon, pe-albastra mare,
Mii de corăbii lunecau.

Uimit de farmecul frumseţii,
Pe cea minune o-ntrebai :
„Eşti tu zeiţa tinereţii ?"
Ea îmi răspunse-n dulce grai :

„Eu sînt Provenţa !... Poezia
Şi Romania-mi sînt surori.
Roumieux îmi servă ambrozia,
Şi eu îl încunun cu flori."

---

[a] Cîmpie largă, în care se cresc un soi de cai mici, dar iuţi şi frumoşi.

DOMNULUI GABRIEL AZAÏS

Răspuns la brîndul său de la 7 mai 1882, în Alby

Un arbor ce mai mult rodeşte
Cu cît mai mult îmbătrîneşte
Sub cerul Ţării Româneşti
E pomul trainic ca stejarul
Ce toamnei îşi închină darul
De mere grase, mari, domneşti.
Din moşi-strămoşi la noi să spune
C-a fost a raiului minune
Pe timpii naşterei lumeşti.

Din pomu-i Eva încîntată,
Gustînd, a înflorit deodată
Ca cel mai splendid trandafir,
Şi de pe-atunci orice fecioară
Poartă în ochi şi-n inimioară
Un vis, un dor ş-un suvenir ;
Şi-n Orient plin de mistere
Altarul cu arom de mere
Parfumă sfîntul unt-de-mir [a].

Tu, Azaïs, ce-n bătrîneţe
Paşeşti cu-avînt de tinereţe,

---

[a] Sfîntul mir este amestecat cu suc din coaja de mere domneşti.

Cu fruntea sus, pe-al vieţii drum,
Vechi arbor încărcat de poame
A căror suc aţîţă foame,
Iar saţi nu-aduce nicidecum,
Căci dau ştiinţă şi plăcere
Precum un crin ne dă şi miere
Şi mult îmbătător parfum;

Lăsat-ai, Azaïs, să cadă
Un fruct frumos din a ta roadă
Pentr-un poet din răsărit.
El l-a cules voios în cale,
Pe cînd purta zilele sale
Sub cerul vostru aurit;
Şi l-a gustat cu lăcomie,
Ş-aprins de-o dulce veselie
Ureaz-acum întinerit:

„Acel ce bunurile-mparte
Ţie,-Azaïs, să-ţi facă parte
De trai mănos, şi lung, şi lin,
Ca să priveşti în a ta viaţă
Reînfraţirea cea măreaţă
Al neamului întreg latin.
Apoi să laşi iubitu-ţi nume,
Precum un măr domnesc în lume,
Ca să rodească tot în plin."

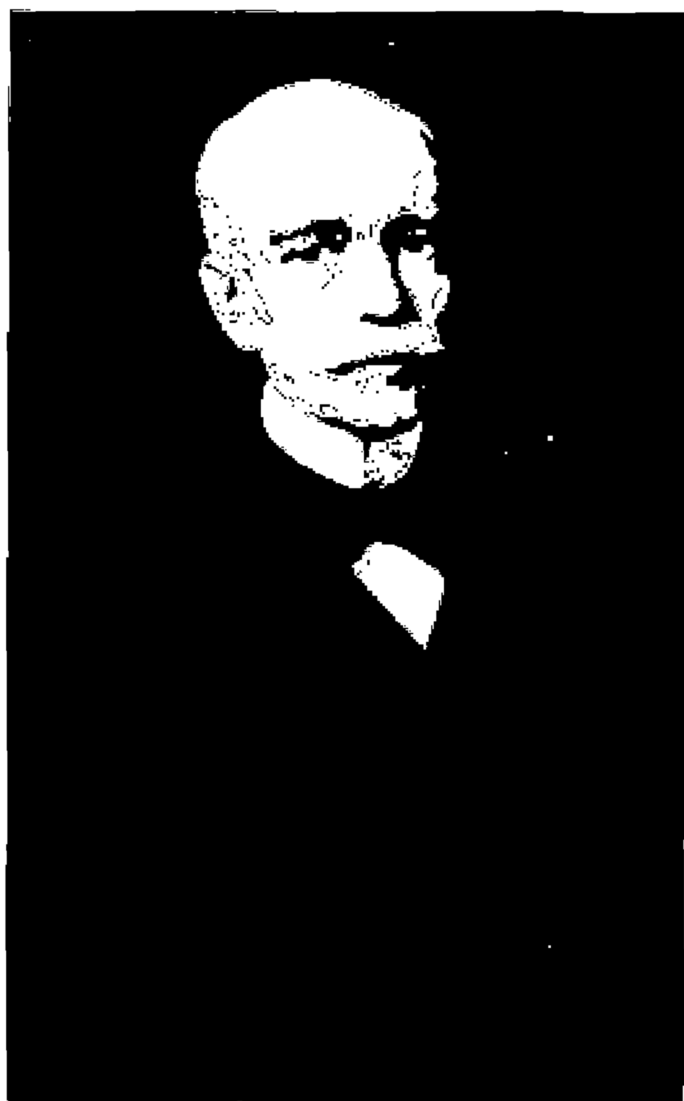
INSCRIPȚIE PE VIADUCUL DE LA FORCALQUIER

Te-nalță, viaduce, s-aduni în acest loc
Din patru părți a lumei averi, lumini, noroc.
A tale largi arcade întinde-se departe,
Să întrunească frații ce soarta-ncă desparte.

Forcalquier, 1882

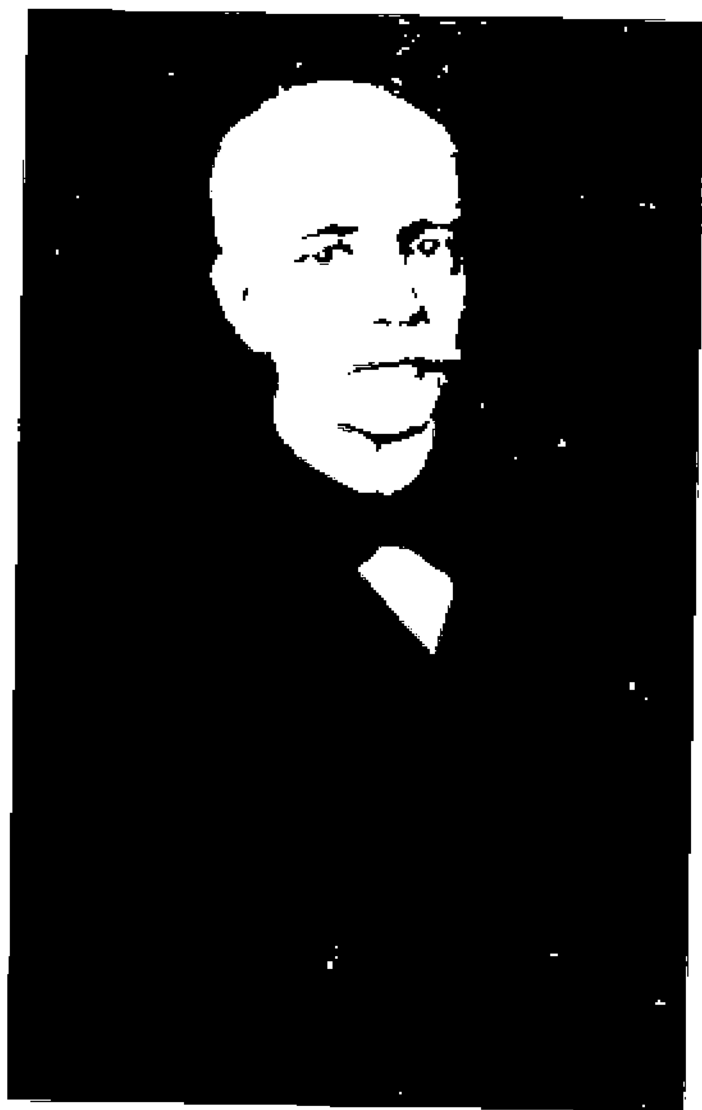
Fotografia lui Alecsandri de pe la 1880

Portretul lui Alecsandri executat la Paris de pictorul Berthier în 1885

Fotografia lui Alecsandri de pe la 1880

Portretul lui Alecsandri executat la Paris de pictorul Berthier în 1885

DIN PERIODICE

A MR. DE LAMARTINE

par un jeune Moldave

Grain de sable emporté par le torrent du monde,
    Je roule au gré de mon destin.
Et sans sonder la nuit en erreurs trop féconde,
Je ne veux point savoir mon principe et ma fin.
Qu'importe à mon bonheur ; fragile créature,
De connaître le germe où mon être est conçu ;
Celui qui du chaos a tiré la nature,
    N'est-il pas l'inconnu !...

Téméraire mortel, sur ma faible nacelle,
Dans le sombre océan des mystères profonds,

Către D. de Lamartin

Oda unui tînăr moldovan
(traducție)

Precum firul de aripă de a lumei rîu mînat,
    Sînt purtat de a mea soartă,
Ni cercînd al nopței cursul cel de visuri îngrecat
Nu doresc a ști de unde și-ncotro fatul [a] mă poartă.
Ce agiută fericire pentr-o lîncedă făptură
De a cunoaște elementul dintru care s-au făcut,
Oare cel ce din nimică plăsmuit-au pre natură
    Nu-i și el neprecuput ?

Într-o luntre struncinată, eu, împins de sumeție,
Prest-oceanul fără margini a pluti de-aș cuteza,

[a] Fatul decretul soartei de unde se trage fatalu, hotărîre ce nu să poate schimba.

15*

Si J'osais m'engager... de la nuit éternelle
Pourrais-je découvrir les abîmes sans fonds ?

Voile mystérieux, inabordable échelle,
Dont Dieu seul peut fouler les gradins ténébreux !
Voudrais-je, défiant le monarque des cieux,
Pénétrer les secrets de sa gloire immortelle !...

. . . . . .

L'insecte vil qui dessèche une fleur
Peut-il faire écrouler la vaste pyramide ?
L'aigle amant de l'horreur,
Sous l'instinct qui le guide
S'élance dans les airs
Au milieu des éclairs ;
Mais soudain ébloui par les feux de l'orage
Il sent fléchir son aile... et tombe sur la plage.

Fundul volborei adînce, preste apelor cîmpie,
Ori pute-v-aş măsura ?

Hobote misterioase, scară-n veci neapropietă,
Ale cărei numai Zeul poate treptele sui,
Oare cine va pătrunde o lucrare atît secretă
A monarhului puternic ce nu-l pot închipui ?

O insectă care roade pe a primăverei floare
Piramida urieşă ca să darme ar pute ?
Precum vulturul ce zboară să s-apropie de soare,
Spăimîntat de fulgerare, care aerul dispică,
Simte aripa muietă ş-obosit pe ţărmuri pică,

Ainsi notre âme aveugle en sa crédulité
S'épuise en vains efforts au livre des mystères ;
Et se lassant enfin de ses folles chimères,
Retombe en son obscurité.

Banissons, banissons cette aride espérance ;
Mais de l'être par qui, tout doit naître et mourir
Et qui voit le passé, le présent, l'avenir
Implorons la justice, et chantons la puissance.

Que la foi de nos coeurs vers son éternité,
Monte ainsi que les flots de l'encensoir qui tremble
Soleil, peuples, nature, entonons, tous ensemble
Un hymne à son immensité !

Tout proclame son nom, le ciel, la terre et l'onde !
Il a fait le soleil pour éclairer le monde,

Aşa mintea vînturată de ideile deşarte
Nu-ncetează ca să cerce a misteriilor carte,
Dar în urmă obosită de adîncul nenţăles
Întru întuneric cade, de-unde ea au fost purces.

S-aruncăm dişertăciunea din a vieţei noastre căi,
Şi a Proniei prin care toate nasc, trăiesc şi mor,
Ce cum în trecut şi-n faţă vede pre cel viitor
Al ei dreptul noi să cerem, să cîntăm puterea ei.

Nalţă-se credinţa noastră cătr-a ceriului tărie,
C-a miresmei tămîierea ce s-aprinde prest-altar,
Stelilor, popoare-a lumei să cîntăm în armonie
Pre acel ce-i fără margini în putere şi în har !

La fleur pour embaumer, l'oiseau pour enchanter
Et nous pour l'adorer, et toi pour le chanter !

Illustre voyageur, voilà la destinée !
Laisse aux faibles mortels la misère et les pleurs...
Par le souffle du nord si la fleur est fanée,
Le chêne montagnard se rit de ses fureurs...

Pour moi qui suis à peine au printemps de ma vie,
Quand le malheur viendra me soumettre à sa loi ;
Les yeux levés au ciel et le coeur plein de foi
Je bénirai de Dieu la puissance infinie.

Car je sais que là-haut, il est un tribunal
Où la vertu rayonne, où l'on punit le mal ;
Je sais que l'éternel, au vice, à l'innocence
Réserve après la mort, leur juste récompense.

Cerul, apele, pămîntul, toate laudă-a lui nume,
El urzit-au pre luceafăr ca să lumineze-n lume,
Floarea ca să-l profumeze, paserea de a-l ură,
Noi să-l adorăm, pre tine s-aibe cine a-l cînta !

Călătorule mărețe, asfeli este al tău soarte,
Altor plînsul şi suspinul cu mizeria le lasă...
Vîntul aspru-n timp de vară cînd aduce floarei moarte,
Unui arbore de munte de furtunele nu-i pasă...

Iară eu ce-n primăvară văd abie a mea ființă,
Cînd veni-va nefericea[a] să m-apese pre pămînt,
Rădicînd spre ceriuri ochii cu un cuget de credință,
Cuvînta-voi ş-atunci bine a lui nume nalt şi sfînt.

Căci eu ştiu că-n ceri domnează giudecăţei tribunal,
Unde răul se defaimă şi să laudă cel moral,
Ştiu că Domnul cumpăneşte fieşcare-a noastră faptă
Şi-mpărţeşte după moarte răsplătirea cea mai dreaptă.

[a] *Neferice* : nefericirea.

Ah, si les doux objets de mon plus tendre amour
Loin de mon coeur souffrant s'en allaient sans retour,
Quels horribles tourments... mais que dis-je... ô faiblesse !
Dieu peut-il m'arracher mon unique tendresse ?
Dieu voudrait-il me ravir à jamais,
De mes affections les précieux objets ?...
Non, ...je sens dans mon âme un rayon d'espérance.
Celui dont la bonté surpasse la puissance,
Aura pitié de nos regrets amers
Et nous rendra tous ceux qui nous sont chers.

L'ami qu'on a conduit tristement à la tombe,
Nous attend dans le ciel pour nous tendre la main ;
Et l'enfant qu'on a vu pareil au fruit qui tombe
De la branche agitée au souffle du matin ;
Se détacher hélas, des lèvres de sa mère,
Et retourner flétri dans le sein de la terre ;
Au chant des séraphins, dans un riant berceau,
Il dort en attendant les baisers de son père,

Deacă obiectele dorinţei ce mi-nsuflă duioşie
De la mine dineoare ar vre soarta a rîpi !
O durere prea cumplită — dar ce zic, fără urgie
Oare poate un părinte două inimi dispărţi ?
Nu... căci sîmt sănină-n mine a nădejdei dulce rază,
Cel a cărui bunătate pe putere covîrşază
De-umelite rugi şi lacrimi niciodată s-a-ndura,
Şi pre-a inimei odoare în viaţă va păstra.

Companionul ce petrecem cu-ntristare la mormînt
Ne aşteaptă-n ceri de unde a sa mînă ni întinde.
Pruncul carile ca pomul necopt cade pre pămînt,
Tunci cînd ramul de boreas cu furtună se cuprinde,
Chiar asemine şi fiul rupt din sîn ş-a maicei mînă,
Înundat de ale ei lacrimi, se coboară în ţărînă.
Unde-n lumea fericirei, într-un legănaş de flori,
Dormitează şi aşteaptă pe-un părinte iubitori.

Et lorsque vers le ciel, à travers le tombeau,
Pour prendre notre vol nous ouvrirons nos ailes,
Amour, tendre amitié, caresses maternelles
Nous retrouverons tout aux plages éternelles.

Et toi chantre mélodieux!
En pressant dans tes bras ta fille et ton Elvire,
En sentant dans ton âme un célèste délire,
Tu courras prosterner ton front majestueux
Devant le trône du mystère;
Alors la voix de l'Eternel
Te dira: „Toi, qui fus mon barde sur la terre,
Mèle tes saints concerts aux saints concerts du ciel!

B... A...

Dup-o viaţă virtuoasă, cătră ceri cînd dineoare,
Pin a stelilor noianuri vom întinde aripioare,
Acolo cu duioşie, cu credinţă şi pe amor
Le-om afla-le întrunite într-un trai nemuritor!

Cîntăruţule al Galiei! cu arfa ta armonioasă,
Cînd vei strînge-n ceri în braţe şi pre fiica cea duioasă,
Şi în extazul credinţei vei pleca măreaţa frunte,
Cinsă de cununi verzite şi de coamele cărunte,
Vei s-auzi decretul vecinic a cerescului părinte
Ce însuflă nemurire armonioasele cuvinte:
„Tu, carile-n lume fost-ai al meu Bardul [a] pămîntesc,
Să uneşti a ta cîntare cătră versul cel ceresc!"

---

[a] Bard, aşa se nume la gali preotul şi poeta.

15 MAI 1848

Fraţilor, nădejde bună ! fiţi cu toţi în veselie !
Cerul însuşi ocroteşte scumpa noastră românie !
Azi e ziua de-nviere a românului popor,
Care singur îşi urzeşte dulce, mîndru viitor.

Priviţi cerul cum se-ntinde ca o mare-nseninată ;
Priviţi soarele ce-aruncă o lumină înflăcărată ;
Priviţi văile-nflorite, codrii, munţii înverziţi !
Cerul, soarele, pămîntul astăzi sînt împodobiţi ;
Căci e ziua mult dorită, căci e ziua mult măreaţă,
Unde falnic se rădică românia îndrăzneaţă !

Fraţilor, nădejde bună ! azi, sub cerul fără nori,
Libertatea, românia se-ntîlnesc pe cîmpi de flori
Ş-înnoiesc în faţa lumei a lor vecinică-nfrăţire
Dup-o lungă, dureroasă şi fatală despărţire.

Fraţilor, nădejde bună ! Viitorul ce urziţi
Va fi vrednic de trecutul a strămoşilor slăviţi !
Bărbăţia şi unirea între voi de-acum domnească,
Şi strigaţi în libertate : România să trăiască !

Un român

HORA ARDEALULUI

Hai să dăm mînă cu mînă
Cei cu inimă română,
Să-nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul României !

Au sosit ziua dreptății !
Ziua sfînt-a libertății !
Tot creştinu-nveseleşte,
România-ntinereşte.

Ardelean, copil de munte !
Ian rădică-acum cea frunte
Şi te-nsuflă de mîndrie,
Că-mi eşti fiu de românie !

Ardeleni ! lumea ne vede !
România-n noi să-ncrede,
Căci de-acum românu-n lume
A fi vrednic de-al său nume !

Ura, frați, în fericire !
Ura, frați, într-o unire
Să-nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul româniei !

Un român

COROANA MOLDAVIEI

Imn național

I

Pe al țării noastre zare
O lumină crește-ncet!
Tot românul viu tresare
Ca din moarte înviet!
În genuchi toți cu sfială,
Fii acestui bun pămînt!
Căci lumina triumfală
Iese dintr-un vechi mormînt!

CORUL

În genuchi toți cu sfială,
Fii acestui bun pămînt!
Căci lumina triumfală
Iese dintr-un vechi mormînt!

II

În acel locaș de pace,
În al morții vecinic somn,
De trei veacuri cine zace?
Ștefan, bravul nostru domn!

În genuchi toţi cu sfială,
Iată Ştefan cel slăvit,
Şi coroana-i triumfală,
Ş-al său braţ nebiruit!

CORUL

În genuchi toţi cu sfială,
Iată Ştefan cel slăvit,
Şi coroana-i triumfală,
Ş-al său braţ nebiruit!

III

O! coroană, ca şi tine
Noi în umbră-am fost perduţi!
Varsă-n ţară vii lumine,
Să fim lumei cunoscuţi.
În picioare toţi cu fală!
Saltă, saltă, ţara mea!
Căci coroana-ţi triumfală
Ia[r] pe frunte-ţi va şedea!

CORUL

În picioare toţi cu fală!
Saltă, saltă, ţara mea!
Căci coroana triumfală
Iar pe frunte-ţi va şedea!

D-LUI C. HURMUZACHI

Tu, care în beție de oarbă lingușire
Pentr-un stăpîn la care de ieri te-ai slugărit
Reverși fără mustrare venin și clevetire
Pe cei ce sînt în viață și pe cei ce-au murit [a],

Tu, care în Moldova ce-acum îți este mumă,
Perzînd recunoștința, uitînd pe-ai tăi amici,
Cutezi s-arunci în public batjocora infamă
Chiar fiilor Moldovei care-au fost mucenici,

Tu, care verși disprețul pe-o epohă măreață,
Cînd România-ntreagă din moarte s-au trezit
Ș-au arătat la lume că-ntr-însa este viață,
Căci are copii vrednici în sînul ei iubit,

Gîndește că-al tău strigăt răsună pin morminte,
În care zac martirii frumoaselor credinți,
Gîndește-te, sărmane, că bunul tău părinte [b]
Te-aude și te plînge cu lacrime ferbinți.

Un revoluționar de la 1848

---

[a] Grigori Romalo, Nicu Ghica, Bălcescu, Voinescu, Filipescu, Ralet etc., oameni ce au luat parte la evenemintele din 1848.

[b] Bătrînul Hurmuzachi, prietinul tuturor acelor pe care fiiul său înjură astăzi prin foaia *Constituționarul*.

SUVENIR DE LA PRALE

Pintre munţi călătorind,
    Am văzut la Prale
O stea dulce strălucind,
    Strălucind în cale.

Ea-şi oprise al ei zbor
    Pe-un sălbatic munte,
Ca un înger zîmbitor
    Cu raze pe frunte.

Sus, pe culme ea cînta
    Cîntece divine,
Şi oricine-o asculta,
    Uimit sta în sine.

Iar guriţa-i cînd tăcea,
    La a sa zîmbire
Orice inimă făcea
    Visuri de iubire.

Ah ! ferice ţara mea,
    Ţară de-ncîntare,
Unde-aşa de mîndră stea
    Pintre munţi răsare !

PE UN ALBUM NECUNOSCUT

Ori a cui să fie grădina de flori,
Paserea voioasă cîntă viu în zori;
Dar cînd ea la umbră, pintre frunzi zărește
O ființă dulce, care îi zîmbește,
    Atunci ea, ferice,
    Cîntă mai duios
    Și cu dor îi zice:
„O! nu mai ascunde chipul tău frumos!
De voiești un cîntec plin de fericire:
În lumina zilei dă-mi tu o zîmbire!
De vrei să răsune cîntece-îngerești:
Lasă să mă-nspire ochii tăi cerești!"

CALATORIUL

După-acea lungă cale
Ce-am făcut în viaţa mea,
Am ajuns acum în vale
Şi am dat de cale grea.

Merge-voi tot înainte
Fără a mă-ngriji de drum,
Sau aş face mai cuminte
Să stau locului de-acum ?

Tot ce mişcă, tot ce zboară
Mă îndeamnă-a rătăci,
Ca un rîu ce se strecoară
Fără a se mai opri.

Iar o floare de grădină
Îmi şopteşte-ncetişor
Ca să prind eu rădăcină
Lîngă ea, lîng-un izvor.

Daleu ! frate, frăţioare,
Cum aş face, cum să fac
A mea soartă călătoare
Cu-al meu suflet s-o împac :

Căci pe-a cerului cîmpie
Dacă văd trecînd un nor,
El mă trage, el mă-mbie,
Şi eu plîng, şoptind cu dor :

„O, nor tainic şi ferice !
Ia-mă pe aripa ta,
Să zburăm voios de-aice,
Să zburăm făr-a-nceta !"

1 8 6 2

PE UN MORMÎNT

Voi, ce-aţi ajuns la bătrîneţe,
Voi, ce-nfloriţi în tinereţe,
Cari aţi iubit, carii iubiţi,
Staţi la mormînt şi vă gîndiţi :
Am fost pe lume o dulce floare,
Albă, frumoasă, încîntătoare,
De toţi iubită, de toţi dorită
Şi după viaţă-mi de toţi jălită.
În zădar moartea m-au secerat...
În ceriuri vesel eu am zburat,
Şi m-arăt ziua prin floricele
Şi lucesc noaptea sus pintre stele !

UN EPITAF

Lăsat-am lumea voauă în zi de primăvară,
Luîndu-mă pe urma acelor ce-am iubit.
M-am înălțat la ceriuri ca raza care zboară
De pe pămînt în soare, de unde-au izvorît!

LA BANCA DE MIRCEŞTI

Tex adieux sont empreints de grâce,
Mais je ne les accepte pas,
Et je garde avec soin la trace,
La trace de tes petits pas.

L'espoir s'élance dans l'espace,
Le souvenir reste ici-bas,
Et l'un et l'autre à eette place
Me disent que tu reviendras.

Bien des oiseaux dans leur passage
Préfèrent mon riche feuillage
Pour chanter leurs jeunes amours ;

Ils partent, et je m'en console,
Car si le rossignol s'envole,
Il me revient de loin, toujours.

25 MAI 1856

Sub acest măreț castan
Noi jurăm toți în frăție
Ca de azi să nu mai fie
Nici valah, nici moldovan;
Ci să fim numai români
Într-un gînd, într-o unire,
Și să ne dăm mîini cu mîini
Pentru a țării fericire.

FESTIN AUX BORDS DU RHÔNE

Dédiée à Mme Rose Anaïs Roumanille

Nous étions là cinq Félibres
Réunis en un festin,
Gais comme des oiseaux libres
Au sourire du matin,
C'était sur les bords du Rhône
Par un beau jour de printemps.
Une fauvette mignonne
Nous causait de temps en temps.

Le coeur chante, l'oeil scintille,
Lorsqu'on prend part au régal
Entre Gras et Roumanille
Et Bonaparte et Mistral.
C'etait sur les bords du Rhône,
Tout en face d'Avignon,
L'Amitié, douce Madone,
M'avait pris pour compagnon,

Nous buvions à la Provence,
Nous buvions à mon pays,
À la noble et gaie science,
Aux Latins en bloc unis.

C'était sur les bords du Rhône,
Un grand aigle au ciel planait,
Dans le fond, dressant son cône,
Le Ventour s'illuminait.

Le grand fleuve au cours superbe
Répondant à notre voeu,
Dit : „Courage ! le brin d'herbe
Devient cèdre quand Dieu veut !“
C'était sur les bords du Rhône
Que tout ceci se passait,
Et notre âme qui rayonne
Vers la gloire s'élançait.

O, festin plein d'allégresse !
O, beau jour plein d'avenir !
Je pense à vous deux sans cesse,
Et je n'ai plus qu'un désir :
C'est d'aller aux bords du Rhône
Saluer, le coeur épris,
Sainte Estelle, la patronne
Des Félibres, mes amis !

PE ALBUMUL PRINCESEI MARIA ŞTIRBEI

I

În Asia văzut-am pe-o apă curgătoare
O lebădă cerească plutind, albind la soare,
Cu aripele umflate de-un vînt răcoritor,
Ca pînzele rotunde ale-unui vas uşor.

Părea chiar o amforă scăpată-n apa vie
De Febe, care varsă în ceruri ambrozie,
Şi gîtu-i ca o toartă de-argint se rotunzea
Cînd lebăda la umbră pe piept se netezea.

Ea se ştia pe sine divină şi frumoasă
De cînd s-ascunse Joe în forma-i graţioasă,
Şi lina-i lunecare cu nobile mişcări
Reamintea de timpii anticelor crezări.

Dar culmea-mpodobirii şi splendida-i coronă
Erau cinci pui ca dînsa, născuţi în nalta zonă,
Părînd fieştecare un alb mărgăritar
Din salba Afroditei căzut ca un scump dar.

Princesă ! cînd ferice te-am întîlnit în lume
Cu-a tale copiliţe, minuni cu dulce nume,
Gîndirea mea zburat-au în ţara de magii,
În Asia, cuib verde de lebede-argintii.

Ş-am zis: între poeţii ce gloria vînează
Şi imnuri şi poemuri pe liră intonează,
Tu porţi al poeziei feeric diadem,
Tu, ce-ai făcut în lume al tău frumos poem;

Poem în cinci tablouri măiestru-mpodobite,
Cu ochi divini, cu graiuri cereşti şi mult iubite,
Cu toată fărmecoarea intimei poezii,
Ce morţilor dă viaţă şi suflet celor vii.

PE ALBUMUL D-NEI V. BOERESCU

Spre orizonul depărtat
Privesc, visînd neîncetat
În zilele de primavară.
Cu ochii vreu ca să pătrund
Misterul straniu şi profund
Ce stă ascuns din lume-afară.

Atras de-un farmec neînvins,
Purtat de dorul meu aprins,
Mă rătăcesc prin ţări frumoase,
Şi văd sub ceruri azurii
Trecînd pe nouri argintii
Un zbor de zîne radioase.

Văd marea blînd-al cărei val
E limpede ca un cristal,
Şi-n fundul lumei se loveşte
De-un plai floriu, necunoscut,
În care, lucru necrezut!
Amorul vecinic înfloreşte.

Apoi verzi insule-mi apar,
Cu maluri de mărgăritar
Şi cu poiene-ncîntătoare.

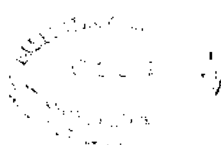
Prin aer cîntă ciocîrlii
Şi zboar-un roi de colibrii,
Ca petre scumpe zburătoare;

Iar pe sub paltinii frunzoşi
Văd ochi de tigri scînteioşi
Şi ochi dulci, galişi de gazele,
Dar mai puternic mă uimesc
Doi ochi mari, negri, ce lucesc
Ca doi luceferi pintre stele.

Cînd soarele-i pe asfinţit,
În ei găseşte-un cuib dorit,
În ei se culcă şi s-ascunde,
Apoi cînd pleacă despre zori,
El îi preface-n negri sori,
Plini de-o lumină ce pătrunde.

A cui să fie pe pămînt
Acele vii minuni ce sînt
De toţi privite cu-admirare ?
Mult aş dori, dacă aţi vrea,
Ca să răspundeţi, doamna mea,
L-această simplă întrebare.

Bucureşti, 1881

PE ALBUMUL D-REI ESMERALDA CRETZEANU

Au nins cu argint
Şi cu mărgărint
Din a iernii salbă,
Şi prin reci flori
Lunca până-n zori
Devenit-au albă.

Pe ulm, pe stejar,
Crengile apar
Lungi buchiuri de gheaţă,
Iar în loc de frunzi,
Sloiuri mici, rotunzi
Strălucesc prin ceaţă.

Totul pare mort
Sub funebrul cort
Unde gerul zace;
Însă prin îngheţ
Sprintenul sticleţ
Zboară şi nu tace.

Cînd totul e mut,
Ce dor l-au făcut

Să cînte, să zboare ?
El a-ntrezărit
Pe cuibul iubit
O rază de soare.

Astfel cînd zăresc
Chipu-ți fecioresc,
Copiliță jună,
Inima-mi pe loc
Simte dulce foc
Și vesel răsună.

[illegible]
[illegible]
Ca și lunca, eu
Port pe capul meu
Iarna, grea povoară,
Însă cînd te văd
Zîmbind, eu mă cred
Chiar în primavară.

[illegible]
[illegible]
Fiică de poet,
În al tău buchet
Tu cînți altădată
Și cu drag te-alinți,
De-amici, de părinți
Fiind adorată.

Ca să fim voioși
În timpii geroși
Dorul meu urează
Ție-un trandafir,
Mie-un suvenir,
Paserii o rază.

PE ALBUMUL D-REI X

Natura de minuni e plină,
Dar cînd în cer nu e lumină,
Ea-n umbră zace nevăzută.
Inima-mi vecinic simţitoare,
Lipsită de-al juniei soare,
În sînul meu zace pierdută.

Ah! dac-ai vrea să ai tu parte...
Dar ce zic?... Timpul ne desparte.
Tu vii cînd eu sînt spre plecare.
A zorilor vie lucire
Nu poate s-aibă întîlnire
Cu-amurgul palid ce dispare.

PE ALBUMUL D-REI FR. GR.

Faptul zilei, fur de stele,
Le adună, şi cu ele
Face-un soare luminos
Şi-l azvîrle-n cer voios.

. . . .

Soarta mea de mi-aş alege,
N-aş fi soare, n-aş fi rege;
Dar m-aş face fur de stele,
Ca să te adun cu ele.

LE SIGNAL DU RÊVEIL[1]

Quatre monts en Europe escaladent les cieux,
Ayant, toujours vainqueurs, affronté tous les âges ;
Ils portent sur leurs fronts, couronnés de nuages,
Quatre trônes géants, augustes, radieux,
Voisins du vaste azur, voisins des grands orages.

. . . . . .

À l'heure où le soleil plonge en un lac de feu,
À l'heure où la tempête, ébranlant son tonnerre,
Jette le flamboîment de la foudre à la terre,
On voit sur chaque trône élevé devant Dieu
Une reine, splendeur éclipsant la lumière.

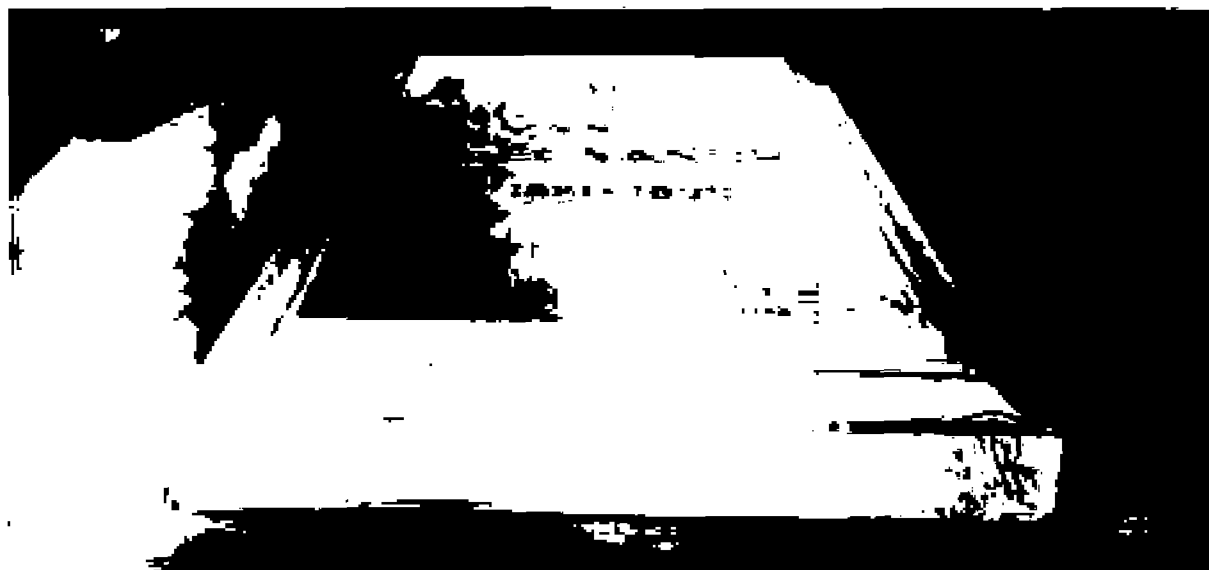
Soeurs de race latine aux antiques blasons,
Échangeant des regards où brille le génie,
Elles jettent ces mots sous la voûte infinie,
Ces mots qui vont emplir les vastes horizons :
„Salut, France, Italie, Espagne, Roumanie !"

Dans l'univers ému, comme un écho soudain,
Répondent quatre voix d'en haut, instantanées :
„Salut, Alpes, Carpathes, Apénins, Pyrénées !
Salut, frères géants du grand monde latin !..."
Et l'on sent à ces voix frémir les destinées.

[1] Traduit du roumain.

Bustul lui Alecsandri de Georgescu, într-o fotografie a lui Dan Grigorescu

Piatra de pe mormîntul lui Alecsandri din mauzoleul de la Mircești

Bustul lui Alecsandri de Georgescu, într-o fotografie a lui Dan Grigorescu

Piatra de pe mormântul lui Alecsandri din mauzoleul de la Mircești

Prodigieux signal ! prodigieux réveil !
C'est l'heure !... Dieu paraît ! Voyez, il fait éclore
Sur les cîmes d'Europe une sublime aurore,
Et, par-delà les mers, au pays du soleil,
D'un reflet empourpré chaque onde se colore.

Courage ! tous à l'oeuvre ! allons, serrons nos rangs,
Fils d'une mère auguste, enfants de noble race !...
Nos reines et nos monts ont parlé dans l'espace !
Soyons unis, soyons frères, soyons grands...
Que la lumière éclate et que la nuit s'efface !

Mircești, 1 8 8 2

CÎNTECUL LUI NOE JUNIOR

Frunză verde de scumpie!
M-am născut sub crengi de nuc,
Între doi butuci de vie
Şi-n cîntarea unui cuc.
Mana ce-mi căzu pe gură
Cînd în lume m-am trezit
Fost-au dulcea picătură
Din un strugur aurit.

Frunză verde de cicoare!
Cît am fost pintre copii,
Mă-ngînai voios la soare
Cu voioase ciocîrlii.
După ce-am mai prins la zile,
Începui de-a alerga
După sprintene copile
Şi cu ele-a mă-ngîna.

Frunză verde de sulcină!
Multe-am prins din ele-n zbor,
Dar n-a fost din a mea vină,
Ci mai mult din vina lor.
Căci guriţa lor nu tace,
Ş-ochii lor cei plini de foc
Zic: „Şezi bine, nu-mi da pace,
Fugi încolo, stăi pe loc!"

Frunză verde de fetică !
Nalt crescut-am cît un plop,
Fără grijă, fără frică
De cutremur şi potop.
Eu nu ştiu de sînt pe lume
Alte lacrimi care curg
Decît cele ce fac spume
Şi din struguri dulci se scurg.

Frunză verde de scumpie !
Deie Domnul ca să mor
Între doi butuci de vie,
Sub un soare zîmbitor.
Trei mierluşte-n patrafire
Să citească-al meu prohod
Şi să-mi deie-mpărtăşire
Din al viei dulce rod.

V. COTNARIU

ȚARA

Din umbra deasă-a norului
Întins pe țări străine
Cu aripele dorului
Voios revin la tine,

O! cuib al fericirilor,
O! țară luminoasă,
Comoară-a nălucirilor,
Grădina mea frumoasă!

Ș-avîntul tinereților
Ce-n sînu-mi se trezește,
Prin lumile poeților
Zburînd mă rătăcește.

Și-n farmecul avîntului
Tot ce sub ochi răsare
În poalele pămîntului
Mai drăgălaș îmi pare;

Întinderea cîmpiilor
În zări mai lin se perde,
Mai dulce-i rodul viilor,
Verdeața e mai verde.

Mai nalte sînt nălţimile,
Mai cald e mîndrul soare,
Mai limpezi limpezimile
De rîuri şi izvoare.

Iar fetele cu florile
Mai viu rîd între ele,
Şi spun privighitorile
Mai tainic viers la stele.

Aice-i ţara basmelor
Ce-ngînă-a noastră minte
Prin freamătul fantasmelor
Din timpi de mai nainte.

Aice-i vestea Doamnelor
Din lumea legendară,
Ş-a prelungirii toamnelor
Sub cer de primavară.

Aice-i ţara ţărilor
Ş-a doinelor de jale
Ce-n liniştirea serilor
Te ţin uimit în cale.

Aici cu lăcrimioarele
Bujori se prind în horă.
Aice însuşi soarele
Are-ntre flori o soră,

Şi-n stîncele Carpaţilor
Cresc păseri năzdrăvane,
Şi-n sufletul bărbaţilor,
Mîndriile romane!

O! gură dulce-a raiului,
Tu dai prin o zîmbire
Şi fericire traiului,
Şi morţii fericire.

Luceferii eterului
Rîvnind privesc la tine,
Şi toţi îngerii cerului
Te-au îndrăgit ca mine!

Mirceşti, septemvrie 1886

PODUL

Scris pentru Margareta cînd va fi mare

Pe podul unui vas feeric,
Cu forma de castel bogat,
Ce strălucește-n întuneric
Fantastic, vesel luminat,
Și care poartă drept catarguri
Trei turnuri nalte ce plutesc
Sub vastele albastre larguri
A oceanului ceresc,

Mă primblu-n ora dimineții
La soarele desmierdător,
Ca-n timpul dulce-al tinereții,
Ca-n timpul meu de călător,
Și, farmecat de-o nălucire,
Îmi pare că dalbul palat
Se mișcă-n lină lenevire
Prin lumile ce le-am visat.

Mă duce la frumoase maluri,
Umbrite de verzi palmieri
Și-ncinse cu-aurite valuri
Sub aburiri de primăveri.
Mă duce-n India brahmină,
În raiul de la Taiti,
În care vecinica lumină
Îndeamnă vecinic de-a iubi.

El mai cu seamă se-ndreptează,
Unindu-se cu gîndul meu,
Spre-o ţară mîndră şi vitează
Şi mare cît numele său,
Spre-o Românie viitoare,
Pe al cărei cer nemărginit
Să nu apuie scumpul soare...
Dar în ce vis m-am adîncit ?

O ! Margaretă cu drag nume,
Cu mine vină sus, pe pod,
Ca să culegem de prin lume
Ai veseliei dulce rod.
Cîntînd, vom trece împreună
Pe lîngă plaiuri îngereşti,
Şi eu sub razele de lună
Ţi-oi spune splendide poveşti.

Ne vom opri la cea minune
Din marea de la Ceylan ;
Vom trece-apoi în răpegiune
Strîmtura de la Magelan,
Şi te-oi conduce zîmbitoare
La radiosul paradis,
Prin care-n noaptea visătoare
Se rătăceşte al tău vis,

La insula ce se încinge
De-un brîu de flori, apărător,
De care vecinic nu s-atinge
Nici o durere-n al ei zbor ;
La ţărmul unde-s păsărele,
Soli drăgălaşi de fericiri,
Ce poartă-n pliscul lor inele,
Inele pentru logodiri.

Castelul Peleş, noemvrie 1887

POSTUME

SERENADA LUI SCHUBERT

„Ah, mă giur pe-a ta zîmbire,
Pe-al tău glas ceresc,
Ţie-n veci a mea simţire
Ţie ţ-o jărtfesc.
Vin' ca dulcea mîngîiere,
Scumpul meu odor;
Că de-o tainică durere
Eu suspin şi mor!

Iată ceasul de-ntîlnire,
Ceasul mult dorit;
Luna, martur de iubire,
Tainic s-au ivit!
Vin'-o, dulce mîngîiere!
Înger de amor!
Că de cruda mea durere
Eu suspin şi mor."

„Dulce-a vieţii fericire,
Gingaşul amor,
Trece ca o nălucire,
Ca flutur uşor.
Tu ce ai simţire vie,
Suflet plin de dor,
Prinde vesel în junie
Fluturul din zbor."

1844

PE ALBUMUL E...

I

Pe-ale vieţii unde să pluteşti uşoară,
Scumpul meu odor!
Ca flutur de aur ce-n aer lin zboară,
Ca floarea purtată de-un tainic izvor.

Faţa ta cerească lumea să încînte,
O, îngerul meu!
Steaua să-ţi zîmbească, paserea să-ţi cînte,
Inima să-ţi spuie cît te iubesc eu!

Bl[înzi], 1 8 4 5

II

Va veni ziua cea mult dorită
Să pot, ferice de-al tău amor,
La sînu-ţi dulce, dulce iubită,
C-un nume falnic, vesel să zbor.
Dar păn-atunce, blîndă lumină!
Din ceruri, unde te slăvesc eu,
Tu te pogoară şi vină, vină,
De străluceşte pe sînul meu!

Bl[înzi], 1 8 4 5

FIIND BOLNAV LA PRINKIPO

Strein la malul mării zac în singurătate,
    Pășesc pe-a morții cale.
Ș-a zilei dulce raze îmi par întunecate
Și mereu mă adoarme c-un cîntec plin de jale.

Ah, glasul deznădejdii în inimă-mi răsună,
Căci mor făr-a depune, cu-o mîndră înfocare,
Pe fruntea țării mele o falnică cunună
Și pe-al iubitei frunte o dulce sărutare!

1845

EROII DE LA PLEVNA

I

Pe drumuri, prin orașe, prin sate, prin zapadă
Se văd sau singurateci trecînd, sau în gramadă
Sărmani în haine sparte prin care intră gerul
Și-n măduvă pătrunde mai crîncen decît ferul.
Goi, searbezi, rupți de foame și obosiți de trude,
Triști, tremurînd de friguri sub frigul iernei crude
Și întinzînd la oameni o mînă tremurîndă...

Ce-i astă sărăcime și goală și flămîndă ?
Eroii de la Plevna !... Iată-i ! Ah ! cine-ar crede !
Le plînge chiar de milă tot omul care-i vede,
Și eu plîng de rușine... în țara ospeției
Să văd cerînd pomană vitejii României !

Aceste brațe care împins-au cu putere
Pe Țară la-nălțime, pe dușman la cădere
Sînt goale !... Aste picioare ce urme glorioase
Lăsat-au pe tărîmul redutelor fioroase
Sînt goale, degerate !... Aceste frunți, ce-s demne
Să poarte-ale mărirei strălucitoare semne,
Sînt goale, o ! rușine !... sînt goale, o ! cruzime !...
Eu cat eroi în giuru-mi, și văd numai victime !...

Ce crimă le atrage pe cap așa osîndă ?
Ce crimă ?... Luptă mare pe cîmpul de izbîndă !
Ce crimă ?... Eroismul, sublimă devotare
Pentru-apărarea Țării ș-a ei neatîrnare !...

II

Alăture cu dînşii se vede-o altă turmă
Sub crivăţul naprasnic ce inima le curmă,
Turmă de robi, goi, vineţi, de boale gîrboviţi,
La trista exilare de soartă osîndiţi.
Ei merg tîmpiţi sub biciul restriştei nemiloase,
Patrunşi de ghiaţa iernei şi-a morţei păn'la oase,
Şi astfel suferinţa mult oarbă şi nedreaptă
Au pus copiii noştri cu ei pe-aceeaşi treaptă,
Cît nu poţi a distinge din toţi suferitorii
Nici care sînt învinşii, nici care-nvingătorii.

Ei bine,-n astă ţară ce sîntem noi ?... şi cine
Au îndrăznit s-arunce în noi cu-aşa ruşine
Ca să videm Mărirea căzută-n îngiosire
Şi Eroismul sacru plătit cu umilire ?

Cum ? dup-atîţia secoli de oarbă-ntunecime
Ostaşii României cu suflete sublime
Aprins-au luminosul al renvierii soare
Ca el să ni-i arate în zdrenţi umilitoare ?
Cum ? Domnul şi oşteanul, cum ? Ţara şi ţăranul
Înfruntă greul, moartea, pun în genunchi duşmanul
Ca-n ziua renturnărei armata-nvingătoare
Să pară-o pată neagră pe-a ţării sărbătoare ?

Ah ! dacă sînt nemernici ce văd cu nepasare
Româna demnitate lovită-aşa de tare,
Eu n-oi comite crima de-a zice prin tăcere :
„Dispreţ pentru brăvură, dispreţ pentru durere !"

Eu, ce-am cîntat eroii, eu, care niciodată
Pe fruntea României n-am suferit o pată,
Nu pot cînd văd eroul că mîna şi-o întinde
Să stăpînesc revolta ce-n sufletu-mi s-aprinde,
Nu pot să stau în pace cînd văd cu oţerire
Batgiocora infamă pe biata omenire !

III

O! ţara mea, o! mumă de noi şi mari străbuni,
Tu, ce-ai respins, vitează, atîtea mari furtuni!
Ce soartă nempacată urzeşte pentru tine
Ruşinea-n loc de fală şi rău-n loc de bine,
Ce mînă far'de lege, ce braţ cumplit de fer
Loveşte a ta frunte cînd ea se-nalţă-n cer?
Ce geniu orb de ură în ghearele-i te frînge
Şi-ntinde pe-al tău soare un doliu, roş de sînge?

Cerutu-ţi-au copiii în zile de urgie?
I-ai dat cu abnegare, i-ai dat chiar cu mîndrie;
I-ai dat vioi şi tineri, voinici cu flori în faţă,
Plini de curaj cu toţii, cu toţii plini de viaţă,
Ş-ai zis: „Vă duceţi, mergeţi cu-avînt de bucurie
La moarte chiar, cînd moartea e sacră datorie;
Şi cînd mi veţi întoarce, să-mi reveniţi ferice
Toţi instalaţi pe frunte cu mîndre cicatrice,
Mai juni, mai tari, mai veseli, mai falnici, mai vioi...
Să mi se prindă ochiul de dragii mei eroi!"

S-au dus feciorii oastei pe calea strămoşească,
S-au prins cu moartea crudă la luptă voinicească,
Şi au ieşit din luptă viteji, învingători,
Scaldaţi în al lor sînge puternicii feciori!

Ei bine! oameni vitregi cu inimile sterpe,
Legaţi de cîrma ţării cu-ncolăciri de şerpe,

Voi, care-aţi stat departe de foc şi de dureri,
Cum aţi rentors copiii la sînul bietei ţări?

Priviţi-i!... Goi şi searbezi, ca robi trăiţi în lanţuri!
Trişti, faramaţi, sărmanii! de ger, pe cîmpi, prin şanţuri,

Ologi, ciuntiţi, o! Doamne, reduşi la nimicie
Prin chinuri plăsmuite de-a voastră mişelie!
Priviţi-i, şi printr-înşii priviţi în departare
Funebra hecatombă lasată-n lepădare,
Alăture cu Plevna, pe cîmpul de bătaie!

IV

Acolo-n miezul nopţei a lupilor potaie
Cînd vine să dezgroape morţii, urlînd a moarte,
Mulţimea degerată şi pradă crudei soarte
Se scoală, se adună, lăsînd a ei morminte.
Armată de scheleturi, şirag de oseminte
Prin care vîntul iernei patrunde şuierînd,
Ea se aşează-n rinduri, se mişcă tremurînd,
Pe Griviţa se urcă şi stă ca să rîvnească
Pe-acei ce-au avut parte de moarte vitejească.
Apoi deodată, crîncen, cu braţele uscate
Ea face-un gest, un singur, dar cel mai crunt din toate,
Căci vă denunţă lumei cu gestul ei suprem!

Amar de cine-atrage al morţilor blăstem!

Mirceşti, fevruar, 1 8 7 8

ROMANŢA DE TOAMNĂ

De-aş fi-n a tinereţii floare,
Cînd toate zilele sînt bune,
Pe cînd din inima cu soare
În veci lumina nu apune,
Multe-aş avea în taină-a-ţi spune
Ca să devii tu gînditoare.

De-aş fi ce-am fost pe lume-odată,
Privind în faţiă viitorul,
Cînd mă-ndrăgeam de orice fată
Ce-mi părea soră cu amorul,
Aş deştepta în tine dorul
Cu-a mea cîntare înfocată.

Dar nu-s în floarea tinereţii,
Şi nu-ndrăznesc nimic a-ţi zice!
Mergi dar, copilă,-n calea vieţii
Întîmpinînd zîmbiri amice.
Eu te-oi privi oftînd, ferice,
Răpit de farmecul frumseţii.

Şi însă de-ai vrea să ai parte...
Dar ce zic ? Timpul ne disparte.
Tu eşti sosind, eu în plecare,
A ziorilor vie lucire
Nu poate, ah ! avea-ntîlnire
Cu-apusul palid ce dispare !

PE UN ALBUM

De vrei să scriu pe-acest album
Frumoase versuri ca şi tine,
Cerească floare,-al tău parfum
Îmbete sufletul din mine.

De vrei să cînt cu gingaş dor
Tot ce inspiră-a ta privire,
Deschide-mi ceru-ncîntător
Prin îngereasca ta zîmbire.

De-ai vrea să-mi spui tu un cuvînt
Pe care nu-ndrăznesc a-ţi zice,
Eu m-aş trezi chiar din mormînt
Ca să te cînt voios, ferice.

CIREŞILE

„Ici pe culme şi-n livadă,
Vezi, cireşile s-au copt.
Grauri negri stau la pradă
Pe-orice creangă cîte opt.

Sai pîrleazul, vină, vină,
Puiculiţă cu ochi vii,
Să te duci cu poala plină
De goldane vişinii.

În copaci eu pentru tine
Ca un graur m-oi urca,
Şi cireşile sub mine
Drept în sîn ţi-oi arunca.

Iar de sus, privind la ele,
După ce m-oi întuma,
Doi cercei de cireşele
La urechi ţi-oi anina."

„Iacă vin, dragă băditŭ,
Dar în schimb ce ţi-oi da eu ?"
„Porţi cireşe pe guriţă,
Altă plată nici că vreu !"

PUII CLOŞTII

versuri improvizate
cu ocaziunea serbarei din Cişmegiu
în folosul incendiaţilor din Focşani

În Cişmegiul verde, brînduşi de primavară,
Sub chipuri dragalaşe de vesele copile,
Apar ca nişte zîne din lumea legendară,
Ce morţilor din groapă ar şti să deie zile.

Rîzînd, ele vînd ţuică ; dar aspra băutură
Devine-un nectar dulce sub dulcea lor privire.
Ferice care soarbe măcar o picatură
Pe care-a dismierdat-o o gingaşă zîmbire !

Priviţi ! ele se mişcă în raze vii de soare,
Înveselind chiar cerul cu fapta lor cea bună,
Căci ele-s Puii cloştii, de fire-ndurătoare,
Şi sfînta Caritate în juru-i le adună.

Rămîne în admirare oricine le priveşte,
Odrasle-a României cu graţioase daruri,
Blînzi îngeri care vesel, cînd lumea pătimeşte,
Revarsă-o rouă lină pe trista omenire.

Zîmbiţi, copile scumpe, acelor arşi de focuri.
Zîmbirea virginală e un ceresc tezaur.
Voi ştiţi a scoate mană din rîsete şi jocuri
Şi ţuica s-o prefaceţi în ploaie chiar de aur.

Din crengi o pasărică maiastră zice : „Oare
Voi, care stingeţi focul din suflete cu chinuri,
Gîndit-aţi vreodată ce flacări arzătoare
Curînd o să aprindeţi în a junimei sînuri ?"

Dar fie ce-a fi, lumea v-admiră, mult ferice...
Prin voi de cruda soartă sărmanului nu-i pasă.
Oricine bea o ţuică din mîna voastră zice :
„Ah, de-aş avea o cloşcă şi pui ca voi în casă !"

1 8 8 2

SORO, SORIOARĂ...

„Soro, sorioară,
Dulce Marioară,
De m-ai asculta,
Multe-ai căpăta,
Bunuri şi plăceri,
Ani numai cu veri,
Nopţi strălucitoare,
Zile tot cu soare."

„De ţi-ar fi povaţa
Cum îţi este faţa,
Te-aş pofti în casă,
Te-aş pune la masă,
Şi te-aş ospăta,
Şi te-aş săruta."

„Lasă-mă tu, lasă
Ca să-ţi intru-n casă,
Şi cît îi trăi
Zău nu t-ei căi.
Şi nici că mi-i zice
Ca să fug de-aice.
Ba-i ruga mereu
Bunul Dumnezeu
Să ne dea uitărei
Daţi îmbrăţişărei."

DESCÎNTIC

Răsai, soare,
  Frățioare,
Cu 44 raze arzătoare,
40 ține-ți-le,
  4 mie dă-mi-le,
  Două-n frunte
  Mai mărunte,
Două mai scînteietoare
Peste ochi și țîțișoare.
  Soare luminos,
  Cît ești de răzos,
  Cît ești de frumos,
Așa să fiu și eu frumoasă,
  Răzoasă,
  Luminoasă
În ochii mîndrului meu,
Peți-mi-l-ar Dumnezeu!

VERSURI SCRISE PE UN PERGAMENT PENTRU ISCHIA

Frumoasa moartă zace pe-o stîncă-n lina mare
Şi pletele-i pe valuri plutesc în leganare
Sub raze aurite care-i mîngîie faţa.
Avea mult foc în suflet; el i-a răpit viaţa!...
Dar focul este-al lumei putere creatoare,
Prin el frumoasa moartă va renvia la soare.

Sept. 1 8 8 3

INSCRIPȚIE PE UȘA CURȚEI-DE-ARGEȘ

Eu duc pe cel ce plînge la rai de mîngîiere,
Pe orb către lumina cerească îl duc eu.
Voi ce intrați aice goniți orice durere,
Și orice desperare lăsați pe pragul meu.

DOMNULUI ŞI DOAMNEI JACQUES LAHOVARY
23 iunie 1887

Căsătoria este poemul fericirei
Compus de două inimi cu drag împreunate
Ce-n sînul armoniei şi-n farmecul iubirii
Undesc comoara dulce de cînturi inspirate.

Din ele fiecare aduce partea-i dreaptă
De splendide imagini, de strofe-armonioase :
Iubitul, cumpănirea, puterea înţeleaptă,
Iubita, încîntarea simţirilor duioase.

Voi, favoraţi ai soartei, ce-n astă zi cu soare
Începeţi a compune poemul căsniciei,
V-a înzestrat natura cu toate-a ei odoare
Ca să intraţi ferice în templul armoniei.

Deci, mînă-n mînă, veseli, cu inimi alipite,
Păşiţi pe calea ce vouă se deschide
Veţi fi urmaţi de-a noastre urări nedespartţite
Sub cer lin, albastru şi care vă surîde.

Paris

DOAMNEI MARIA STURZA, NĂSCUTĂ GHICA

Pe o culme-nvecinată
Cu-a mea luncă din Mirceşti
O zidire se arată
De pe timpuri bătrîneşti.
E castelul unde-n pace
Castelana nencetat
Cu-a sa mină mult dibace
Scrie pagini de-admirat...
Junä doamnă, cîteodată,
Primblă ochii tăi încet
Pe cea luncă rasfaţată
Ce-nverzeşte pe Siret.
Un amic de-al tău părinte
Vieţuieşte-n acest loc
Şi-ţi urează-n dulci cuvinte
Zile multe cu noroc.

Mirceşti, 1 8 8 7

FLUIERUL

În poiana verde am găsit un fluier
Şi i-am zis în treacăt: „O! fluier perdut,
Ai avut o dată mult maestru şuier
Care uimea lumea, ş-acum eşti tăcut.

Astfel şi poetul viu în tinereţă
Gingaş, cu iubire, dulce a cîntat,
Dar i-a plecat fruntea trista batrîneţă
Şi i s-a stins glasul ş-a rămas uitat."

Fluierul răspunde: „Frate, frăţioare,
A sosit amurgul, jalea ne-a cuprins,
Dar a noastră soartă e mulţămitoare;
Am cîntat o doină, şi e de ajuns".

IMN CĂTRĂ SOARE

O ! soare, creatorul cînd de pe tronul său
Ţi-a zis să fii, vrînd lumei să dea supremul bine
Atunci el cu mîndrie s-a oglindit în tine,
Şi chipu-i sfînt rămas-a în veci pe discul tău.

Atunci o liniştire profundă s-a lăţit
Pe neagra frămîntare ce clocotea în haos,
Şi lumile gustat-au întîiul lor repaos
Şi cea întîi zîmbire sub ceruri s-a ivit.

Atunci o armonie sublimă la auz
Ieşi din a ta harpă cu strunele de rază,
Şi-n noapte-i universul fu vesel ca să vază
Pe calea veciniciei eternu-i călăuz.

O ! soare fără umbră, o ! splendide izvor
De viaţă, de rodire, de cînt şi de credinţă.
Prin tine se afirmă înalta provedinţă,
Din tine-a plecat zborul cerescului amor.

Tu geniului falnic dai aripi şi cununi,
Tu omului ce moare insufli dor de zile,
Tu dai un dulce farmec la flori şi la copile,
Ce sînt a tale fiice, minune-ntre minuni,

A tale ziori sînt dalbe, măreţ al tău apus,
Păşind cu maestate în calea-ţi ideală,
Formezi o luminoasă arcadă triumfală
Prin care omenirea zăreşte Domnul sus.

Din toţi nenorociţii cel mai nenorocit
E orbul ce nu vede sublima ta splendoare,
Din toţi cel mai cu parte şi cel mai fericit
E vulturul, ce poate să te aţinte,-o ! soare.

Eu, mic atom, în lume perdut, neînsemnat,
Te port în al meu suflet cu-ntreaga ta mărire,
Căci vecinic el se-nalţă spre tine-n strălucire,
Ca razele-ţi la cuibul de unde au plecat.

În tine cred, o ! soare, de tine-mi este dor,
Prin tine cunoscut-am văpaiele iubirei ;
Cu tine-am fost tovarăş pe calea fericirei ;
În tine-am sorbit viaţa, în tine vreu să mor !

LEGENDA CRINULUI

O rază răzleţită de soarele apus
Se-ntîrziase-n cale-i fără-a privi pe sus
Şi nu ştia, sărmana, cum, unde să apuce,
Să scape de-ale nopţei faţarnice năluce.

În fuga-i spaimîntată, de arbori se lovea,
Lucirea-i scînteindă o clipă se ivea
Pe cîmpuri, văi şi dealuri, pe ape curgătoare
Şi se perdea în umbră sclipind tremuratoare.

Se-ntîrziase !... fapta-i era de neiertat,
Căci soarele plecase pe frunte-i nourat ;
Dar cum să nu-ntîrzie cînd ea fu ocupată
Din ziori să încălzească un mic mormînt de fată ?

Mormîntul era umed, ş-un glas de îngerel,
Slab, plîngător, mult jalnic, ieşea gemînd din el,
Zicînd : „O ! mamă, mamă, e frig, peptul mă doare,
Nu mă lăsa !..." Şi raza uitase mîndrul soare.

Acum ea ratacise în zboru-i sfiicios
Pe-un cîmp întins, sălbatic, pustiu şi năsipos,
În care, singurică, o frunză vestejită
Venea de vînt adusă din zarea înnegrită.

Lumina, radioasă ca visul de noroc,
Se-apropie de frunza oprită-acum pe loc
Şi răpide ca gîndul în sînul ei patrunde,
Se face ghem de aur, de noapte se ascunde.

Deodată, la căldura din oaspele-i ceresc,
Prin frunză trec ferbinte fiori ce-o înverzesc.
Ea prinde grai şi suflet, şi razăi blînde zice :
„Tu, *fulg de soare, noaptea cum te găseşti aice ?*“

„Ah ! îi răspunde raza, rămas-am pre pămînt
Lipită pănă-n seară de-un mic, duios mormînt
În care-o copiliţă sub peatră 'năduşită
Suspină trist şi cheamă pe maica ei cernită.“

„O ştiu !... eu făceam parte din pătura de flori
Depusă pe-a ei raclă de scumpele-i surori.
Sub lacrimile mamei uscatu-m-am în clipă
Şi m-a adus aice un vînt pe-a lui aripă.

Vai ! iată-ne-amîndouă perdute în pustiu
Cu dragalaşul înger ce zace în sicriu.
Dar s-aşteptăm aice voiosul fapt al zilei,
Fiind însufleţite de sufletul copilei.“

Şoptind în întuneric plapînde,-au adormit,
O rouă, mană sfîntă, din ceruri le-a stropit,
Şi-n loc de-o frunză neagră şi de o rază albă,
A doua zi crescut-a un crin cu fruntea dalbă.

Aşa se nasc pe lume minunele de flori,
În ele reînvie copiii zîmbitori,
Dar nime nu pricepe mai bine-a lor mistere
Ca inima de mamă dorită şi stinghere !...

Oct. 1888

PE UN ALBUM

Pîcla deasă-mbrobodeşte munţii nalţi, plini de verdeaţă,
Ş-a lor frunte reapare albă-n fapt de dimineaţă.
Astfel crîncena durere pe-un cap tînăr cînd se-apasă,
Într-o clipă strivitoare cu păr alb în urmă-l lasă.

O ! cruzime-a patimirei ! mîna ta destrugătoare
Pare-a stinge focu-n inimi, ş-al vieţii falnic soare,
Dar acel ce are parte de avîntul poeziei
Poartă-n veci arzînd în suflet viul soare al juniei.

Fie capul nins de vreme, gîndul ferbe, odrasleşte
Ca brînduşa naduşită sub zapada ce-o-nveleşte.
Vie-o rază de iubire, vie-un vînt de primavară,
Ca prin farmec geniu, floare din morminte ies afară.

El cu foc mai dulce cîntă, reintrat în viaţa nouă,
Ea mai vesel străluceşte în lumină şi sub rouă ;
Căci durerea ca şi iarna au meniri renvietoare :
Iarna scoate flori, durerea — cîntice patrunzatoare.

IARNA LA SINAIA

Prin a negurilor sită de cu noapte iarna cerne,
Şi pe dealuri şi pe cîmpuri un giulgi alb şi trist aşterne.

Unde-a fost verdeaţa dragă, unde-a fost viaţă cu flori
Zace moartea îngheţată, trece vifor de fiori.

Însuşi soarele, iubitul, de mîhnire se patrunde
Şi ca să n-o vadă fuge şi departe se ascunde.

Vai ! ce-o să devie lumea sub acest cumplit troian,
Ce lungeşte ziua-n veacuri de urît şi de alean ?

În zadar jăleşte omul încîntările naturii,
Zbor de paseri, curs de ape, mîngîierile căldurii,

Iarna, baba pizmatară de-ale lumei veselii,
Vrea să stingă de sub ceruri şi lumini, şi armonii.

Însă mintea-i e tîmpită de a grijilor povară,
A uitat, din fericire, că frumoasa primavară

S-a retras cu tot avutul mîndrei sale tinereţi
Pe obraze de copile şi în suflet de poeţi.

Străluciţi cu-al vostru farmec, voi, fiinţi încîntătoare,
Şi prin ochii voştri veseli cerniţi razele de soare,

Acordaţi a voastre lire, fii ai cerului senin,
Şi schimbaţi în ciuda iernii fulgii albi şi flori de crin.

Împrejur de-această masă, unde seara se adună,
Uitînd lumea, noi să rîdem, şi cîntăm cu voie bună,

Făr-a mai privi fereastra, după care, tremurînd,
Iarna stă şi ne pîndeşte ca o feară, cu rău gînd!

Ea de nunta sa cu gerul cojoc alb şi-a pus pe spate,
Dar, de hîdă ce-i, o latră cîinii spariaţi din sate,

S-o alunge umilită peste nouă ţări şi mări,
Mult departe de castelul ce răsună de cîntări.

Iar de va cerca la anul pe la noi să vie iară,
S-o primim ca şi acuma cu a rîsului fanfară.

PLUGUL BLĂSTEMAT

Vecină cu moşia bogată şi domnească
Se-ntinde o cîmpie mănoasă, răzeşească,
Pe care o pîndeşte avanul domnitor
Cu poftă nesăţioasă, cu ochi adunător.
El vrea ca să-şi carpească hlamida aurită
Cu zdreanţa sărăcimei de veacuri moştenită.
Dar nu vrea răzăşimea să-i vîndă-al său ogor,
Căci e legat prin sînge pămîntul de popor.
„Nu vrea ? răcneşte vodă... Prostimea înteţită
Ridică azi din ţărnă fiinţa-i umilită
Şi îndrazneşte-a-şi pune vrointa-n faţia mea ?
Să afle dar ce-i vrerea atunci cînd domnul vrea !" [a]

A doua zi o ceată de mulţi neferi călare,
Încunjurînd pe vodă, păşesc peste hotare,
Şi ca să trag-o brazdă, aduc un mare plug,
Unealtă de hrăpire cu şese boi în jug...
Cîmpia navalită luceşte verde-n soare,
Dar un fior pătrunde în orice fir şi floare.
Şi via ciocîrlie cîntarea şi-a curmat,
Şi zarea se-nveleşte c-un nor întunecat.

Din capatul cîmpiei începe plugul rece
Să tragă brazda neagră pe locul unde trece,

[a] Vodă Mihail Sturza.

Şi pajiştea atinsă geme nencetat
De-a fi-njumătăţită prin fierul blăstemat.
Văzduhul se răsună de strigăte de ură,
Şi plugul lasă-n urmă-i în verdea bătătură
O rană lungă, largă, din care amărît
Se-nalţă-n cer blastemul pamîntului răpit.

Şi tot înaintează plugarii... cînd deodată
O falnică româncă în cale se arată,
Frumoasă, tristă, naltă, pe frunte cu ştergar
Şi c-un pruncuţ la sînu-i, paşind măreţ şi rar.
Ea vine şi faţă cu boii se opreşte,
Din ochi aruncă fulgeri, apoi aşa grăieşte :
„Vrei să ne prăzi tu, vodă, avutul strămoşesc ?
A ! dacă nu ai teamă de trăsnetul ceresc,
Na !... zi să treacă plugul pe-al meu copil din faşă,
Ca să rămîie-n lume pomină ucigaşă."
Ea zice şi depune odoru-i lîngă boi.
Minune !... Cei din frunte, plăvanii amîndoi,
Cu ochi plini de blîndeţe pe dînsul capul pleacă,
Îl mirosă ; el rîde şi ei nu vor să treacă.

„În lături !" strigă vodă, şi glasu-i răguşit
Se pare de pacatu-i în pept înăduşit.
Iar falnica româncă pe sînu-i alb cruceşte
A sale braţe albe, obrazu-şi dezveleşte
Ş-adaoge-n glas tare : „Mai bine mort de mic
Decît s-ajungă-n lume prin tine un calic.
Dă ! trage brazda, fearǎ, şi-ngroapă laolaltă,
Alăture cu pruncul, mîndria ta înaltă !"

Naprasnic, atunci vodă c-un bici cumplit de foc
Loveşte-n boi să-i mîie, dar boii stau pe loc
Ş-acopere copilul cu-o caldă înfaşare
Prin aburii ce iese din deasa lor suflare.

UNOR CRITICI

Voi ce cataţi defecte în scrierile mele
Şi intonaţi fanfare cînd constataţi în ele
Greşeli, imagini slabe, cuvinte ce vă par
Lipsite de-armonie, erori chiar de tipar,
Voi care vă daţi truda de-a şterge de pe lume
Tot lucrul de-o viaţă întreagă ş'al meu nume.
De ce atîta rîvnă ş-atîtea opintiri
Ca să aflaţi în mine a voastre însuşiri?

Poetul care cîntă natura-n înflorire,
Simţirea omenească, a Patriei mărire,
Chiar slab să-i fie glasul, e demn de-a fi hulit
Cînd altul vine-n urmă-i cu glas mai nimerit?
Şi oare se cuvine, şi oare-i cu dreptate
De a schimba în crime a sale mici pacate?...
O! critici buni de faşă, poeţi în şepte luni,
Vulturul nu se mişcă de-un ţipăt de lăstuni.

Oricare pasărică îşi are ciripirea,
Ce-n treacăt pe-astă lume încîntă auzirea,
Nalţînd un imn la ceruri prin alte imnuri mii
Ş-adaogînd o notă l-a lumei armonii.
Am scris eu multe versuri şi poate chiar prea multe,
Dar n-am cerut la nime cu drag să le asculte,
Nici mi-a trecut prin minte trufaş ca să păşesc
În fruntea tuturora ce-ntr-una viersuiesc.

E unul care cîntă mai dulce decît mine ?
Cu-atît mai bine ţării, şi lui cu-atît mai bine.
Apuce înainte ş-ajungă cît de sus.
La răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus.
Iar voi, care asupră-mi sageţi tocite trageţi,
Cîntaţi, dacă se poate, fiţi buni şi nu mai rageţi !

Mirceşti

CICLONUL

Lunca mie dragalaşă, de-a mea inimă cîntată,
Ieri frumoasă şi-nflorită, astăzi zace inundată,

Căci Siretul, mire barbar, de iubirea lui aprins,
În a sale braţe crunte a răpit-o şi cuprins.

Dragă luncă! iarba-ţi verde şi a florilor comoară
Dispărut-au sub potopul ce din treacăt le omoară.

Apele mereu se suie; toate paserile-n zbor
Ţipă jalnic, îngrozite pentru cuiburile lor.

Dar o şi mai cruntă spaimă, dar o cumpănă mai mare
Le aşteaptă, vai de ele! după crunta inundare.

Un ciclon din zarea neagră, plin de fulgeri trăznitori
Vine, vîjîie şi urlă, aducînd troieni de nori.

Peste luncă se abate, darmă, sfarmă-ntr-o clipală
Nalţi stejari trecuţi prin secoli cu-a lor frunte triumfală

Şi răstoarnă urieşii pe-a lor dese seminţii,
Ieri vioaie-n a lor umbră, azi ucise-n vijelii.

Trist tablou de pustiere ! sub a cerului urgie,
Biata luncă geme, luptă în grozava agonie

Şi aduce-n triste gînduri pe tot omul simţitor
Cînd priveşte cum giganţii se răstoarnă de uşor !...

Din ei unul, mai deoparte, fulgerat de-a drept în frunte,
Are-o creangă ruptă, verde, ce pe apă face punte.

Ea se clatină în aer legănînd un cuib duios
Unde patru pasărele cîntă lin, armonios.

Pe sub el, îngrozitoare, valurile clocotesc,
Printre crengi se suie şerpii, tunetele sus trăsnesc.

Însă cuibul n-are grijă, căci un cuib e o cetate,
Are-un înger ce-l păzeşte de stihiile turbate,

Şi prin aspra vîjîire a cumplitelor vîntoase
Către ceruri se înalţă glasuri dulci, melodioase.

Mirceşti, aug. 1888

ROMÂNCA DE LA GRIVIŢA

Un şanţ se-naintează spre groaznica redută,
În el, din ziori, românii primesc ghiulele mii,
Ş-aşa plouă cu glonţuri, cît ei rămaşi o sută
Se-ntreabă între dînşii de-s încă pintre vii.

Alăture-o romàncă, expusă-n nepasare
La tot ce duce moarte cu zvon nepomenit,
Gateşte-o mamaligă ferbinte de gustare
Într-un ceaun de schijă sub dîmbul prăbuşit.

O-ntreabă capitanul: „Leliţă, nu ţi-e teamă
De bombe, de şrapnele ce zboară-n jurul tău?"
Răspunde româncuţa: „Nici nu le bag în seamă.
De lucru au şi ele, de lucru am şi eu!"

LA UN COCOSTÎRC

I

Tu, care-n fapt de dimineață
Plutești cu zboru-ți larg și lin
Într-a pămîntului verdeață
Ș-a cerurilor blînd senin,

Pribeag din plaiuri depărtate,
Mult fericit îmi pari și ești,
Cînd fugi de-acestei lumi păcate
Și zbori spre zonele cerești!

Ah! mult aș vrea pe a ta urmă
Să mă înalț la cer senin,
Lăsînd a omenirii turmă
Zăcînd în patimi și-n venin!

Pe-a tale aripi-nălțătoare
S-anină gîndul meu voios,
Se plimbă sufletu-mi în soare
Cînd lutul meu rămîne jos.

II

Prin frunzele de verde smalt
A crengilor de portocal
Privesc pe-albastrul cer înalt
Trecînd nori limpezi de opal.

Un vînt uşor s-a ridicat
Şi frunzele-n mişcarea lor
Se pare-un stol cutremurat
De păsărele verzi în zbor.

Iar mai departe-n lanţ de plopi
Îşi pleacă fruntea nencetat,
Umbrind un lan întreg de snopi,
Un lan de aur săcerat.

Şi mai departe pe cîmpii
Pădurea-n toată fala ei
Răsună viu de armonii,
Şi-n poală-adună brebenei.

[1 8 8 8]

PE VÎRFUL VISURILOR NALTE

Pe vîrful visurilor nalte
Plimbatu-s-a junia mea,
Deprinsă falnic ca să salte
Din vis in vis, din stea în stea.
Şi sufletu-mi în exaltare
Găsea, zburînd de pre pămînt,
Că lumea nu-i destul de mare
Pentru semeţul său avînt.

Junia-mi, vie, triumfală,
Cu ochii plini de viitor,
Trecea prin lumea ideală
Pe urma unui tainic dor,
Şi cînd era rătăcitoare
Prin umbra care dă fiori,
Afla vii raze de la soare
Ascunse noaptea-n mii de flori.

NOTE ŞI COMENTARII

EDIȚIILE ANTUME ALE POEZIILOR LUI ALECSANDRI

Deși, fără îndoială, Alecsandri a fost poetul cu cea mai mare popularitate în cursul vieții lui, poeziile sale nu au avut totuși prea multe ediții antume. Larga răspîndire a versurilor sale se datorește faptului că ele erau ecoul nevoilor, aspirațiilor poporului român, fiind cunoscute prin reproducerea frecventă în periodice sau diverse culegeri, prin circulația în unele cîntece, coruri sau romanțe compuse pe textul lor, în manuscrise și chiar oral.

Scriitorul nu a părut niciodată grăbit să-și publice versurile în volum, deși din mărturiile pe care le avem rezultă că insistențele amicilor săi nu lipseau. Încă de la sfîrșitul anului 1842 sau începutul anului 1843, deci foarte curînd după citirea în public a primelor *doine*, publicînd cîteva din acestea în *Calendar pentru poporul românesc pe anul 1843* (Iași, 1843, p. 87), Kogălniceanu, în elogioasa prezentare, anunța că poeziile lui Alecsandri, singurele care în acea vreme „în adevăr și cu drept cuvînt se pot numi poezii românești", „subt titlul de *Doine* va ieși în curînd la Cantora Foiei sătești. Proiectul însă nu s-a realizat, desigur din cauza poetului, care amîna mereu, după cum rezultă dintr-o relatare ce ne-o oferă Costache Negruzzi într-o *Mărturisenie* publicată în *Foaia pentru minte...*, din 1845, cu ocazia publicării în volum a traducerilor sale din baladele lui Victor Hugo: „Într-o zi d-l Alecsandri, la dojana ce-i făceam că nu dă la lumină frumoasele sale *Doine*, îmi zise, cu sfiala ce caracterizează pe adevăratul poet, că va face dacă mai întîi voi tipări eu poeziile mele.

— Tu știi că n-am poezii, i-am răspuns; abia poate, dacă vei răscoli mult, vei găsi niște bucăți de proză rimată — păcate a tinereților și a neștiinții! — ce nu seamănă a poezii cum nu

seamănă *Doinele* tale cu logogrifele d-lui V. și cutare fabule alegorice. Şi apoi avem o cenzură, și...

— Aşa este, dar *Baladele* lui Victor Hugo?

— Acelea sînt tipărite și moarte.

— Învie-le într-o broşură, și-ți dau parola că îndată voi tipări și eu *Doinele* mele.

Făgăduința aceasta mă îndeamnă a tipări aceste balade, a căror singur merit este că d-l Alecsandri, credincios parolei sale, a și pus sub teasc poeziile sale atît de simple și de românești."

Primul volum de versuri nu apăru, însă, nici în urma acestei făgăduieli. L-a împiedicat probabil episodul de dragoste cu Elena Negri, apoi durerea ce-i urmează, în sfîrșit, evenimentele de la 1848 și exilul. Intenția clară de a-și publica poeziile într-un volum Alecsandri personal n-o exprimă decît prin 1851, fără însă ca acestui proiect să-i stabilească o dată mai precisă a realizării lui. Trimițînd în primăvara anului 1851 un album cu versurile sale în manuscris prietenului Costache Negri, poetul spunea între altele în scrisoarea cu care-l însoțea: „Mi-ai scris acum cîteva zile o scrisoare în care mă îndemni să-mi public poeziile. Asta-i și intenția mea, dar, în ce privește epoca publicării lor, nu m-am hotărît încă. Poate că asta se va întîmpla într-un an sau doi, dacă îmi va da zile Dumnezeu..." Lucrul s-a întîmplat, într-adevăr, abia doi ani și ceva mai tîrziu, în 1853, după ce publicase baladele populare. La 1 august 1853, scriitorul expedia, de la Paris, amicului său Ion Ghica, la Constantinopol, cîteva exemplare din primul volum cu versurile sale, declarînd: „Ți-am trimis zilele acestea trei exemplare din poeziile mele, care abia au apărut". Aşadar, spre sfîrșitul lunii iulie 1853, a apărut la Paris întîia culegere din poeziile lui Alecsandri: *Doine și Lăcrimioare de V. Alecsandri (1842—1852)*, tipărite în editura pariziană De Soye et Bouchet. Ea cuprinde ciclurile *Doine*, *Lăcrimioare* și *Suvenire*.

Prin aprilie-mai 1863 apărea la Iași, „tipograf-editor" fiind Berman Pileski, volumul, intitulat ca și cel dintîi, *Doine și Lăcrimioare*, cu mențiunea „ediția II", cuprinzînd, fără nici o schimbare în ce privește numărul și așezarea bucăților, ciclurile *Doine*, *Lăcrimioare*, *Suvenire* din prima ediție, cărora le adăuga ciclul nou *Mărgăritărele*.

Următoarea tipărire a poeziilor lui Alecsandri se face, reeditînd vechile cicluri și adăugînd altele, abia în ediția *Opere complete* publicată în Editura Socec din București, în 1875. Ediția

aceasta este formată dintr-un prim volum, intitulat *Doine și Lăcrimioare*, cuprinzînd, pe lîngă cele două cicluri din titlu, și ciclul *Suvenire*, dintr-un al doilea volum cuprinzînd *Mărgăritărele*, care-i dau și titlul, în sfîrșit dintr-un al treilea, care cuprinde ciclurile *Pasteluri, Varia, Legende*.

În 1880, Alecsandri publică un nou volum de versuri, în cadrul aceleiași culegeri a *„operelor complete"* editate de Socec — al nouălea volum din această culegere — cu însemnarea destul de ciudată că este tot volumul III din *Poezii* și cuprinzînd ciclurile *Legende nouă* și *Ostașii noștri*.

Ca un fel de anexă la volumul X din ediția operelor complete din ediția Socec, apărut în 1884, Alecsandri oferea, după piesa *Fîntîna Blanduziei*, micul ciclu *Varia* (denumit de noi *Varia (b)*, pentru a-l deosebi de cel dintîi, acesta fiind ultimul ciclu publicat în volum de poet. Trebuie să concludem, deci, că ediția *Opere complete* din 1875—1884 aduce, de fapt, în ciuda unor contradicții în numerotare, 3 volume în 1875 (vol. I : *Doine, Lăcrimioare, Suvenire* ; vol. II : *Mărgăritărele* ; vol. III : *Pasteluri, Varia, Legende)*, un volum în 1880 *(Legende nouă și Ostașii noștri)* și „anexa" *Varia* din volumul *Fîntîna Blanduziei* din 1884.

Către sfîrșitul vieții — după cum ne relatează D. Ollănescu-Ascanio — poetul alcătuise, cu ajutorul colaboratorului său de la legația din capitalele Franței, G. Bengescu, o selecție din poeziile publicate pînă atunci, pe care intenționa să o publice într-o editură pariziană, se înțelege, în limba română. Proiectul însă nu s-a înfăptuit și, din păcate, nici manuscrisul acelei culegeri nu s-a păstrat sau cel puțin nu este deocamdată cunoscut, deși ar fi fost extrem de prețios atît pentru a vedea forma definitivă a fiecărei poezii la care se oprise Alecsandri, cît și pentru a cunoaște ce anume considerase el ca fiind mai valoros și mai reprezentativ din propria sa creație în versuri atunci cînd se afla către apusul vieții.

DOINE

Primul ciclu de poezii din volumele lui Alecsandri cuprinde primele poezii românești pe care le-a publicat : *Doine*. Ele au fost scrise, așa cum de altfel poetul indică în fruntea ciclului, între 1842 și 1852.

În toamna anului 1842, însoțit de cîțiva prieteni, el pornește într-o călătorie prin munții Moldovei. În niște însemnări

succinte, menite probabil a fi dezvoltate mai tîrziu, astăzi, după cît se pare, pierdute, din care însă fiica poetului a publicat cîndva cîteva fragmente, poetul scrie: „Călătorie la munţi. Descoperirea comorilor poeziei populare...". Sub această impresie începe el să scrie *Doinele.*

Primele *Doine* ale lui Alecsandri au fost citite într-un salon literar ieşean, acela al lui Alecu Balş, după cum îşi aminteşte Ion Ghica, foarte mulţi ani mai tîrziu, consemnînd, în ciuda timpului ce se scursese de atunci, şi efectul deosebit ce-l produsese. „Ţi-aduci aminte — scria fermecătorul memorialist în *O călătorie de la Bucureşti la Iaşi înainte de 1848* — de impresiunea ce a produs citirea întîielor tale poezii acasă la Alecu Balş-Lungu, unde începusem a ne aduna în toată luna, ca să petrecem seara în convorbiri şi citiri literare..." Cele dintîi poezii din acest ciclu au apărut în *Calendar pentru poporul românesc,* pe care-l scotea Kogălniceanu, apoi, altele, în 1844, în *Propăşirea.*

Efectul pe care aceste *Doine* îl produseră fu imens. Întîmpinate cu ostilitate de reprezentanţii claselor exploatatoare, poeziile acestui ciclu entuziasmară pe cei mai buni reprezentanţi ai intelectualităţii româneşti de atunci, fiind considerate de îndată, pe bună dreptate, ca o adevărată temelie a literaturii române moderne cu adevărat naţionale. Ele avură o mare răspîndire şi, ca orice fenomen necesar îndelung aşteptat, exercitară o puternică înrîurire asupra dezvoltării poeziei noastre, a literaturii noastre în general.

Printre cei dintîi preţuitori ai acestor poezii se numărau M. Kogălniceanu şi Costache Negruzzi. În ce priveşte pe autorul lui *Alexandru Lăpuşneanu,* ale cărui bune opinii despre *Doine* le cunoaştem din *Mărturisenia* deja citată, mai avem încă un document, extrem de elocvent, prin mijlocirea amintirilor fiului său Iacob, care relatează între altele: „Am auzit adeseori pe tatăl meu spunînd că într-o seară, găsindu-se în salonul unei doamne Sturza, care îşi zicea contesă, împreună cu Alecsandri şi alţi tineri întorşi de curînd din străinătate, veni vorba de literatura noastră naţională. Doamna Sturza, femeie foarte inteligentă, îndemnă atunci pe Alecsandri să citească nişte poezii ce auzise că ar fi scris în zilele acelea, pentru ca să le audă şi tatăl meu, şi tînărul poet recită cu mult foc întîiele sale balade: *Baba Cloanţa, Strunga, Andrei Popa...* Tatăl meu era încîntat. Deşi se întorsese noaptea tîrziu, totuşi, cuprins de o vie emoţiune, el nu putu să se culce, ci se plimbă încă ceasuri întregi prin casă şi, cu

memoria extraordinară ce avea, se puse să declame pînă înspre dimineață poeziile ce ascultase. A doua zi el merse la Alecsandri, ca să-i ceară o copie după versurile citite și stătu cu dînsul vreme lungă de vorbă. Din acel moment a început prietenia lor, care nu a fost niciodată tulburată de vreo neînțelegere cît de trecătoare." Entuziasmat, Kogălniceanu apreciază primele *Doine*, intitulate *Poezii românești*, publicate în *Calendarul pe 1843*, astfel: „Toți poeții și poetașii noștri în versurile lor imitează unul pe Petrarca, altul pe Tasso, un al treilea pe Lamartine, acesta pe Victor Hugo, celălalt pe Șiler, și de aceea mai nici unul nu compune poezii românești, ci ne dă numai neînsemnate copii a unor maiștri, carii, dacă sînt numiți poeți mari, au meritat acest nume tocmai pentru că n-au imitat pre nimene, ci au urmat numai impulsia geniului lor. Un tînăr poet moldovean, d-l Vasilie Alecsandri, vroind a ieși din calea obștească și ascultînd numai gustul său și tradițiile naționale, au alcătuit o colecție de poezii ce în adevăr și cu drept cuvînt se pot numi poezii românești. Această colecție, subt titlul de *Doine*, va ieși în curînd la Cantora Foiei sătești. Ca o probă a frumuseții și a tipului național ce se găsește în aceste versuri, publicăm aceste mai jos trii bucăți, fieștecare originală în felul său. Nimene nu va învinovăți pre autor că au căutat a copia tablouă și scrieri străine." O sinteză a acestor calde întîmpinări ce se făceau *Doinelor* lui Alecsandri de către cei mai reprezentativi scriitori ai acestei generații și ai direcției literare patruzecioptiste, oglindind ceva din spiritul general al acelei părți din opinia publică sensibilă la progres, o exprimă nu un critic sau un scriitor, ci un simplu cititor, o femeie, Elena Negri, care sesizează de îndată însemnătatea noilor poezii și-i scrie poetului, îndemnîndu-l să meargă mai departe pe acest drum, singurul rodnic pentru dezvoltarea unei literaturi.

După aceste prime ecouri, însă, abia după lungă vreme mai apar altele, dar de atunci înainte ele vor deveni din ce în ce mai frecvente și mai ferme. Astfel, în 1857, își spune cuvîntul C. A. Rosetti, care relevă că, într-o vreme de imitație servilă în literatură, Alecsandri a *știut să se îndrepte spre singurul izvor* sănătos al unei adevărate literaturi naționale. „Aici stă — spunea el în continuare — după părerea mea, mai toată puterea lui Alecsandri, taina acelei călduri ce caut ș-admir cu atît mai mult cu cît cunosc mai bine că în mijlocul întunericului știu vedea, simți..." Cu mare entuziasm, cu o mare admirație pentru

Alecsandri personal şi pentru ceea ce însemnase gestul său de întoarcere spre izvoarele populare, subliniind astfel caracterul de piatră de hotar ce-l au *Doinele* în literatura noastră, vorbeşte de asemenea poetul D. Bolintineanu. În romanul *Manoil* el elogiază meritul lui Alecsandri de a fi descoperit şi cules poeziile populare şi de a fi reînviat „muza poporală", cu alte cuvinte de a-şi fi făcut din folclor o călăuză şi un izvor de inspiraţie. „Alecsandri, doamna mea — spune eroul romanului, răspunzînd mirării că acesta e pus între poeţi — a făcut mai mult decît mulţi din poeţii noştri. El a renviat muza poporală, care de secoli zăcea uitată şi care era ameninţată a se pierde în gura ţiganilor lăutari, care au urmat vechilor trubaduri ce a avut poporul odinioară. Baladele, doinele, horele poporale, în care este istoria patriei, suferinţele poporului, poezia şi caracterul naţional al românului, cu dispoziţiile sale de eroism, generozitate, loaialitate şi simţibilitate, aceste balade, doine şi hore care, Alecsandri, găsindu-le în fragmente pe ici, pe colea, a ştiut a le întocmi şi a le reproduce atît de bine, sînt un tezaur pentru literatura românească..." Iar la replica interlocutoarei că aceste creaţii „prea put... a ţărănie...", eroul continuă entuziasta lui proslăvire : „Cu atît mai mult merit au, doamna mea. Ele au ieşit din inima poporului, şi negreşit că poporul nostru n-a putut să cînte şcoala lui V. Hugo, Lamartine, Béranger şi alţii, după care poeţii noştri se screm a cînta. Cu toate aceste, el, în simplicitatea lui, făr-a se consulta cu literaturi străine, făr-a şti ceti sau scrie, a cîntat aşa cum n-a mai cîntat alt popor..." În 1862, Bolintineanu scrie din nou : „Dacă talentul d-lui Alecsandri a dat zbor acestor cîntice poporane, ele încă au revărsat parfumul lor pe talentul poetului nostru. Făcînd un graţios buchet de roze, rozele au lăsat parfumul lor pe mîinile sale. Voltaire zice de Omer că cel mai mare merit al său este că a dat naştere *Iliadei*. Oare nu vom putea zice că unul din meritele cîntecelor poporane este că au născut *Doinele* şi *Lăcrimioarele* lui Alecsandri ? Citind *Doinele* şi *Lăcrimioarele*, găsim acel caracter naţional, original, ce face o nouă şcoală poetică. Şi acesta e cel mai mare merit al talentului vechiului nostru amic şi frate de poezie : este semnul geniului creator." Idee pe care Bolintineanu o reia şi o dezvoltă, subliniind de astă dată înrîurirea hotărîtoare pe care *Doinele* au exercitat-o asupra literaturii noastre, imprimîndu-i orientarea pe drumul inspiraţiei naţionale într-un studiu ceva mai mare din 1868 : *Poezia română în diverse epoce*.

Cam în această vreme, în 1863, în revista sa, *Lumina*, B. P. Hasdeu, anunțînd apariția celei de a doua ediții a *Doinelor și Lăcrimioarelor*, caracteriza locul deosebit de însemnat pe care ciclul dintîi îl ocupa în literatura noastră, făcînd o serie întreagă de interesante considerații, din care extragem: „În curînd va ieși de sub tipar... a doua edițiune a *Doinelor și Lăcrimioarelor*, piatra unghiulară a nemuririi d-lui Alecsandri, și care l-ar păstra în memoria viitoarei Românii, chiar să nu fi scris *Repertoriul dramatic*. D-l Alecsandri este la noi părinte și cap al poeziei naționale bazate pe studiul acelei poporane..."

O adevărată apoteozare îndeosebi a *Doinelor*, cu puternicul lor filon folcloric, cu via lor pecete autentic națională, face Mihai Eminescu la 1870, în strofele bine cunoscute din *Epigonii*, consacrate lui Alecsandri.

La aceste ecouri mai semnificative pe care le-au avut *Doinele* vom mai adăuga puține lucruri. Încă în 1868, deși fără prea mare entuziasm pentru poezia de pînă atunci a lui Alecsandri, Maiorescu recunoștea în poetul *Doinelor* și *Lăcrimioarelor* adevăratul „cap al poeziei noastre literare în generația trecută". Cu ocazia apariției ediției din 1875 a *Operelor complete*, Iacob Negruzzi sublinia aceleași mari merite ale *Doinelor* lui Alecsandri: „*Doinele* la întîia aparițiune au produs efectul cel mai adînc, căci ele sînt inspirate de poezia populară a românilor... ele sînt cu totul originale, căci viața, simțirea și gîndirea poporului nostru, cu care poetul a intrat în atingere, după o îndelungată absență în timpul copilăriei, au fost izvorul inspirării sale. De aceea aceste poezii vor rămîne vecinic iubite și cîntate și vor trăi cît vor trăi și românii..."

Rămîne incontestabil că primul ciclu de poezii al lui Alecsandri, cel cu care el își începe activitatea în lirica românească, constituie o deschidere de drum de o uriașă însemnătate, un adevărat monument dominant în întreaga noastră literatură, pentru care recunoștința generațiilor se va întoarce totdeauna caldă spre cel ce ni l-a dăruit.

DOINA

Scrisă în 1842, așa cum arată datarea din manuscris și din toate edițiile, confirmată de scrisoarea-autobiografie adresată lui Ubicini (ms. 3.370, p. 259).

Publicată pentru prima oară în *Propășirea*, nr. 33, 27 august 1844, p. 264. Reprodusă în edițiile din 1853 (p. 3—5), 1863 (p. 1—3), 1875, vol. I (p. 3—5).

Poezia este un adevărat program al ciclului *Doine*, anunțînd temele lui principale, atît de actuale în acel moment istoric: lupta pentru libertate națională, lupta pentru libertate socială, haiducia, patriotismul, sentimentul iubirii.

Porumbică, diminutiv de la *porumbă*, fructul unui arbust *(prunus spinosa)* sălbatic, fruct mic, sferic, de culoare neagră-vineție. Lămurirea este cu atît mai necesară cu cît unii comentatori, între care Macedonski, au reproșat aici lui Alecsandri o imagine nepotrivită, considerînd *porumbică* un echivalent al lui *porumbiță*.

BABA CLOANȚA

Scrisă, după indicațiile poetului din toate edițiile, la Mircești, în 1842, după întoarcerea din faimoasa „primblare la munți".

Publicată pentru prima oară, deși face parte, după toate datele ce le avem, dintre primele *Doine* scrise de poet, abia în *Propășirea*, nr. 3, 23 ianuarie 1844, p. 22—24. Reprodusă în ed. 1853 (p. 6—13), ed. 1863 (p. 4—11), ed. 1875, vol. I (p. 6—14).

Deși nu cea dintîi din lirica română care evocă unele credințe populare, *Baba Cloanța* pare să fie dintre cele dintîi care pleacă efectiv de la izvorul popular în tratarea acestei teme.

Urîte, din cea de a treia strofă, este o formă populară pentru *diavol*, după cum rezultă și din traducerea franceză, cunoscută de poet, a acestei poezii.

SORA ȘI HOȚUL

Scrisă, după datarea din edițiile poetului, în 1844, iar după cea din ms. 1.497, care este mai veche și pare mai exactă, în 1843.

Publicată pentru prima oară în *Propășirea*, nr. 6, 13 februarie 1844, p. 48. Reprodusă în ed. 1853 (p. 14—17), ed. 1863 (p. 12—15), ed. 1875, vol. I (p. 15—18).

Poezia aduce două teme interesante și noi pentru lirica românească a vremii. Întîi, tema călugăririi tinerelor fără voia lor,

aspect din realitatea contemporană lui Alecsandri. Vizitînd în 1842 Mănăstirea Agapia, poetul afla aici pe „vara mea Sion, splendidă tînără, condamnată să îmbrace rasa împotriva voinței sale și să-și sacrifice părul ei extraordinar..." Motivul a fost exploatat mai pe larg de scriitor în nuvela *Mărgărita*. Cea de-a doua temă pe care o relevă această poezie, ca numeroase altele din acest ciclu, începînd cu cea care le stă în frunte, este tema haiducului. Haiducul, văzut de pe pozițiile poporului, nu ca un hoț, ci ca un dușman al boierilor, ca un factor social, un adevărat împărțitor de dreptate, revine foarte frecvent la scriitorul nostru, îndeosebi în această epocă, atît în versuri (*Andrii Popa, Ursiții, Strunga, Groza*), cît și în proză (*Istoria unui galbîn*). Haiducul era o figură des întîlnită în folclor, reflectînd dragostea puternică a maselor obijduite pentru asemenea răzvrătiți împotriva nedreptății. În articolul *Românii și poezia lor* (1849), Alecsandri scria în legătură cu figura haiducului, așa cum apare în imaginația și creația populară: „Și dacă întîmplările îl aduc a se face voinicel cu tăiușul de oțel, el [țăranul român] nu merge în haiducie numai pentru dorința de a cîștiga bani, ci pentru că simte în sineși un îndemn neînvins către o viață de luptă și o ură neîmpăcată împotriva ciocoilor. Și la aceasta avem marturi însuși cînticele lui:

Măi stăpîne, măi stăpîne!
Nu-ți mai bate gioc de mine,
Că-a veni vara ca mîne
Și te-oi prinde-n lunca mare...

sau

Ah, dușmane de ciocoi,
De te-aș prinde la zăvoi,
Să-ți dau măciuci să te moi,
De piele să te despoi..."

Din această poezie, îndeosebi rezonanța din versul „Tu să mori, dulce minune" se regăsește în *Povestea teiului* a lui Eminescu, după cum versurile:

Hai în codrul cu verdeață
Und-izvoare plîng în vale,
Stînca stă să se prăvale
În prăpastia măreață.

din *Floare-albastră*, își au o corespondență în strofa:

Hai cu mine-n codrul verde
S-auzi doina cea de jale
Cînd plăieșii trec în vale
Pe cărarea ce se pierde,

a acestei poezii de Alecsandri. De altfel, după cum se știe, începuturile eminesciene au stat puternic sub înrîurirea bardului de la Mircești.

CRAI-NOU

Scrisă, după toate probabilitățile, în 1842 și definitivată în 1843.

Publicată pentru prima oară în *Albina românească*, nr. 38, 16 mai 1843, p. 149—150, apoi în *Propășirea*, nr. 16, 30 aprilie 1844, p. 127—128. Reprodusă în ed. 1853 (p. 18—22), ed. 1863 (p. 16—20), ed. 1875, vol. I (p. 19—24).

Poezia dezvoltă tema unor credințe populare, pe care poetul le reia mai tîrziu și în piesa *Crai-nou*.

MAGHIARA

Scrisă, la Mănăstirea Slatina, în anul 1843, sau 1844, după propriile datări ale poetului din ediția 1853 și ms. 1.497.

Publicată pentru prima oară în ediția din 1853 (p. 23—28). Reprodusă în ed. 1863 (p. 21—26), ed. 1875, vol. I (p. 25—31).

Poezia evocă în stilul creațiilor populare, care era stilul general al creațiilor lui Alecsandri din ciclul *Doine*, un episod din războaiele ce aveau loc între regatul feudal ungar și principatul moldovean, într-o vreme în care unitatea tuturor românilor nu era realizată din punct de vedere politic.

ALTARUL MONASTIREI PUTNA

Scrisă în 1844, probabil cu prilejul unei călătorii făcute în Bucovina, în toamna acestui an, cînd poetul a poposit şi la Putna.

Publicată în *Calendar pentru poporul românesc pe 1845*, apoi în ziarul *Bucovina*, nr. 42, 9/21 decembrie 1849, p. 261. Reprodusă în ed. 1853 (p. 29—31), ed. 1863 (p. 27—30), ed. 1875, vol. I (p. 32—34).

Titlul iniţial al poeziei fusese *Trei arcaşi sau altarul Monastirii Putna. 6.974, iulie 10.* Deşi, cu o uşoară modificare a finalului, poezia dezvoltă unul din episoadele culegerii lui Neculce *O samă de cuvinte*, Alecsandri nu pleca, însă, de la textul cronicarului, care la acea dată nu era încă publicat. Poetul culesese el însuşi, aşa cum indică în nota cu care însoţeşte poezia, din gura localnicilor, legenda respectivă. Se găseau poate aici şi unele reminiscenţe din articolul recent al lui Kogălniceanu *Ştefan cel Mare arhitect*, apărut în *Propăşirea*, nr. 33, 27 august 1844, care relatează exact acelaşi episod.

Cu această poezie, după V. Cîrlova, Grigore Alexandrescu, Al. Hrisoverghi, C. Negruzzi, I. Heliade Rădulescu, G. Asachi, poetul nostru aborda tema evocării trecutului istoric, atît de strălucit ilustrată de scriitorii patruzecioptişti.

ANDRII-POPA

Scrisă, după indicaţiile ce le dă poetul, în 1843, la Tîrgu-Ocna, unde se aflau rudele sale din partea mamei, al cărei frate era Mihai Cozoni, evocat în poezie.

Publicată pentru prima oară în *Propăşirea*, nr. 30, 6 august 1844, p. 240. Reprodusă în ed. 1853 (p. 32—35), ed. 1863 (p. 31—35), ed. 1875, vol. I (p. 35—39).

Poezia pendulează între tendinţa de a exalta vitejia lui Mihai Cozoni, însărcinat cu prinderea lui Andrii, preot devenit haiduc, şi eroismul acestuia din urmă, asupra căruia e concentrată întreaga lumină.

„Crunta bătălie a grecilor cu turcii" de la Drăgăşani, la care se referă poetul în notă, bătălie pe care o evocă şi Gr. Alexandrescu în poezia *Mormintele de la Drăgăşani*, cu prilejul călătoriei

peste Olt, ce o face în 1842 cu Ion Ghica, este întîlnirea dintre forțele armate ale Eteriei, aflate în Țara Românească la 1821, și armatele Imperiului otoman.

GROZA

Scrisă, după cum indică o datare a poetului din ms. 1.497, în anul 1843, deși într-o scrisoare de mai tîrziu către Hasdeu declara că această poezie a fost „una din cele dintîi poezii ce am compus cînd am început a scrie în limba românească".

Publicată pentru prima oară în *Calendar pentru poporul românesc pe anul 1844* (III), p. 105—106. Reprodusă în ed. 1853 (p. 36—38), ed. 1863 (p. 36—38), ed. 1875, vol. I (p. 40—42).

E greu de spus dacă episodul relatat este produsul imaginației poetului, eventual al imaginației populare, sau se bazează pe o tradiție ce pleacă de la un fapt real. În schimb, e indiscutabil că figura haiducului Groza este autentică. El a fost prins și judecat în 1838, cînd, după condamnare, s-a și sinucis. Amănunte foarte interesante în legătură cu Groza și cu judecarea lui, plină de momente dramatice, oferă un articol apărut chiar în vremea aceea într-o revistă germană, articol al cărui rezumat, găsit în manuscris de către Alecsandri mai tîrziu și trimis *Columnei lui Traian*, a fost considerat ca o scriere originală a lui A. Russo.

URSIȚII

Scrisă, după indicațiile poetului din ms. 1.497, în 1844.

Publicată pentru prima oară în *Calendarul pentru poporul românesc pe anul 1845*, p. 105. Reprodusă în ed. 1853 (p. 39—42), ed. 1863 (p. 39—42), ed. 1875, vol. I (p. 43—47).

STRIGOIUL

Scrisă în martie 1845, la Mînjina, moșia lui Costache Negri, unde în această primăvară Alecsandri își petrece mai multă vreme.

Publicată pentru prima oară în *Bucovina*, nr. 3, 25 februarie/9 martie 1849, p. 13—14. Reprodusă în ed. 1853 (p. 43—46), ed. 1863 (p. 43—46), ed. 1875, vol I (p. 48—51). În *Bucovina* titlul poeziei este *Crucea părăsită*.

Tema acestei poezii, frecventă în preromantică și chiar în romantică, a fost aleasă, după cum relatează poetul însuși, de el împreună cu amicul său C. Negri. Ceea ce ne-a dat Alecsandri în ciclul *Doine* nu este decît prima parte a poemei. Cea de a doua parte, compusă de C. Negri, care uneori scria versuri, a rămas în manuscris multă vreme și a fost publicată de poetul nostru în *România literară* (nr. 16, 30 aprilie 1855, p. 199—200), unde, într-o notă însoțitoare, relatează destul de amănunțit împrejurările în care a fost elaborată bucata.

CEASUL RĂU

Data scrierii acestei poezii nu poate fi precizată. Întrucît nu apare în nici un periodic și nu figurează în ms. 1.497, alcătuit la începutul anului 1851, se poate admite ipoteza că a fost scrisă după redactarea ms. 1.497 și înainte de mijlocul anului 1853, cînd apărea prima ediție a poeziilor lui Alecsandri, în care această bucată este încadrată.

Publicată pentru prima oară, așadar, în ed. 1853 (p. 47—51); apoi în ed. 1863 (p. 47—51), ed. 1875, vol. I (p. 52—56).

STRUNGA

Scrisă, după indicația poetului din ms. 1.497, în 1842, la Mircești.

Publicată pentru prima oară în *Propășirea*, nr. 11, 19 martie, p. 88. Reprodusă în ed. 1853 (p. 52—54), ed. 1863 (p. 52—54), ed. 1875, vol. I (p. 57—59).

Puternic înrîurită de folclor, poezia conține o pronunțată notă socială, de revoltă antiboierească, rar exprimată atît de puternic în lirica românească de pînă atunci.

CÎNTIC HAIDUCESC

Scrisă, după datarea lui Alecsandri însuşi din ms. 1.417, în 1843.

Publicată pentru prima dată în *Calendar pentru poporul românesc pe anul 1843* (p. 90—91). Face parte, împreună cu *Hora* şi *Cînticul ostaşilor călăreţi (Cîntic ostăşesc)*, din primele „doine" publicate de poet sub titlul *Poezii româneşti* şi precedate de nota entuziastă a lui Kogălniceanu, pe care am transcris-o mai înainte, la comentariile generale asupra ciclului. Reprodusă în ed. 1853 (p. 55—58), ed. 1863 (p. 55—58), ed. 1875, vol. I (p. 60—63).

FĂT-LOGOFĂT

Scrisă, după aceleaşi indicaţii ale scriitorului din ms. 1.497, în anul 1843.

Publicată pentru prima oară în *Propăşirea*, nr. 34, 3 septembrie 1844, p. 272. Reprodusă în ed. 1853 (p. 59—61), ed. 1863 (p. 59—61), ed. 1875, vol. I (p. 64—66).

HORA

Scrisă, după datarea din acelaşi ms. 1.497, în anul 1843, poate chiar la sfîrşitul anului 1842, ca ecou al călătoriei „la munţi" ce o făcuse cu puţin mai înainte.

Publicată în *Calendar pentru poporul românesc pe anul 1843* (p. 87—89). Reprodusă în ed. 1853 (p. 62—64), ed. 1863 (p. 62—64), ed. 1875, vol. I (p. 67—70).

Cîteva strofe (1, 7, 11 şi 10) din această poezie au fost folosite de Alecsandri în piesa *Iorgu de la Sadagura*, marcînd împletirea notelor naţional-patriotice cu cele sociale, atît de evidente în *Hora* şi atît de caracteristice *Doinelor* ca poezii reprezentative ale tendinţelor patruzecioptiste. Dintr-o mărturie a unui contemporan, Sterca-Suluţ, pusă în lumină pentru prima oară de G. Bogdan-Duică, ştim că această poezie s-a bucurat de o largă şi reală popularitate în Transilvania, unde a circulat oral, în aşa măsură încît la 1848 versuri din ea constituiau cuvintele unui cîntec de luptă al ostaşilor lui Avram Iancu. Această populari-

tate o confirmă în articolul *Cîntece populare românești (Foaia pentru minte...*, nr. 11, 12 decembrie 1849, p. 87—88) George Barițiu, care, în numărul următor al revistei sale, reproduce în întregime poezia sub titlul foarte caracteristic pentru popularitatea ei, dar și a autorului ei : *Hora lui Vasilie Alecsandri.*

SBURĂTORUL

Scrisă în intervalul februarie-martie 1845, la București, unde în această vreme se afla într-o călătorie scriitorul nostru. Data *1844,* din ms. 1.497, este eronată, poetul rectificînd-o în toate edițiile în care a cuprins această bucată.

Publicată pentru prima oară în *Album științific și literar,* nr. 1, 9 februarie 1847, revistă din care nu se mai păstra nici un exemplar, dar care nu demult a fost regăsită, confirmînd o dată mai mult informațiile atît de prețioase și de sigure ale lui N. Iorga, care, în *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea* (vol. II, p. 140), indica această colaborare a lui Alecsandri. Reprodusă în *Bucovina,* nr. 6, 1/13 februarie 1850, p. 27, apoi în ed. 1853 (p. 65—67), ed. 1863 (p. 65—67), ed. 1875, vol. I (p. 71—73).

Poezia este extrem de interesantă pentru definirea lui Alecsandri și ocupă un loc singular în cadrul *Doinelor.* Pornind de la inspirația folclorică, poetul nu merge pe linia lui Heliade și Bolliac, care valorificau latura mistică a credințelor populare, ci face mai degrabă o parodie a acestei teme, un joc ingenios și de real efect.

TATARUL

Scrisă în anul 1843, după indicația — singura ce o avem — pe care ne-o dă însuși scriitorul în ms. 1.497.

Publicată pentru prima dată, fără semnătură, în *Albina românească,* nr. 23, 25 martie 1843, p. 94, apoi, semnată cu inițialele V.A., în *Propășirea,* nr. 21, 4 iunie 1844, p. 168. Reprodusă în ed. 1853 (p. 68—69), ed. 1863 (p. 68—69), ed. 1875, vol. I (p. 74—75).

Pusă pe muzică, ca multe din poeziile lui Alecsandri de altfel, *Tatarul* s-a bucurat de o largă popularitate, ceea ce desigur a făcut pe scriitor să o folosească, introducînd-o însoțită de unele comentarii la fiecare strofă, în piesa *Nunta țărănească.* Evocînd

un moment de vitejie a strămoşilor în luptă pentru apărarea pămîntului patriei de cotropirile duşmane, poezia avea în epoca respectivă, cum subliniază de altfel comentariul din piesă, un caracter mobilizator, de chemare la lupta patriotică împotriva duşmanilor ţării.

CINEL-CINEL

Scrisă în anul 1843, după datarea scriitorului aflată în ms. 1.497, singura indicaţie ce o avem în această privinţă.

Publicată pentru prima oară în *Propăşirea*, nr. 13, 9 aprilie 1844, p. 104. Reprodusă în ed. 1853 (p. 70—71), ed. 1863 (p. 70—71), ed. 1875, vol. I (p. 76—77).

MÎNDRULIŢA DE LA MUNTE

Scrisă în anul 1843, după unica indicaţie ce o avem, cea lăsată de poet în ms. 1.497.

Publicată pentru prima oară în *Propăşirea*, nr. 10, 12 martie 1844, p. 80. Reprodusă în ed. 1853 (p. 72—73), ed. 1863 (p. 72—73), ed. 1875, vol. I (p. 78—79).

DORUL ROMÂNCEI

Scrisă în anul 1845, după datarea poetului din ms. 1.497.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 74—76), apoi reprodusă în ed. 1863 (p. 74—76) şi ed. 1875, vol. I (p. 80—82).

Poezia, dezvoltînd în mod evident o temă din folclor, exaltă nu fără intenţie sentimentul dragostei de mamă, dar şi al eroismului, de care femeia nu rămîne străină.

I. M. Raşcu (în studiul *Eminescu şi Alecsandri*) crede că nu numai din *Doina*, dar şi din această poezie se află ecouri în *De-aş avea* a lui Eminescu.

CÎNTIC OSTĂŞESC

Scrisă în anul 1843, după datarea poetului din ms. 1.497, unde poezia are titlul *Cînticul ostaşilor călăreţi*.

Publicată pentru prima oară în *Calendar pentru poporul românesc pe anul 1843* (p. 89). Reprodusă în ed. 1853 (p. 77—78), ed. 1863 (p. 77—78), ed. 1875, vol. I (p. 83—84). Înainte de a o introduce în volum, Alecsandri a folosit această poezie în întregime în cadrul piesei *Crai-nou* (jucată în 1851, tipărită în 1852), păstrată în toate edițiile, inclusiv cea a *Operelor complete* din 1875. În piesă poezia este spusă, cu semnificația patriotică mobilizatoare pe care o observam și la poezia *Tatarul*, de către bătrînul cimpoier Corbu, care îi pregătește recitarea prin alte două strofe de un alt tip, necesare pentru a justifica prezența *Cînticului ostășesc.*

Mai tîrziu, cînd, în 1878, Alecsandri a publicat în broșură ciclul *Ostașii noștri*, poezia aceasta a fost inclusă aici sub titlul nou *Marșul călărașilor.*

DORUL

Scrisă în 1846, la Brusa, cum indică autorul însuși în ms. 1.497.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 79—80), apoi în ed. 1863 (p. 79—80) și ed. 1875, vol. I (p. 85—86).

Între 9/21 iunie, cînd a plecat din Galați, și 19 august 1846, cînd a plecat din Constantinopol spre Triest, scriitorul a făcut numeroase călătorii în împrejurimi, între care și la Brusa. Alecsandri urma să se întîlnească la începutul lui septembrie cu iubita sa, Elena Negri. Poezia exprimă puternicul dor al poetului de iubita sa. Locul poeziei *Dorul* ar fi fost mai nimerit în ciclul *Lăcrimioare*, dar, din pricina formei populare în care sentimentul se întrupase, Alecsandri și-a îngăduit să o încadreze în ciclul *Doine.*

DOINA IUBIREI

E una din puținele poezii ale lui Alecsandri care nu pot fi datate. După așezarea ei în ms. 1.497, unde poeziile sînt, în genere, ordonate cronologic și unde ea se află după *Hora Ardealului*, poezie scrisă în mai 1848, ar rezulta că *Doina iubirei* e scrisă după mai 1848, pînă în primele luni din 1851, cînd a fost alcătuit albumul devenit astăzi ms. 1.497 de la Biblioteca Academiei. Dacă ținem seama că în acest manuscris poezia e intitulată *Hora Ilenuței* — ceea ce ar putea însemna, în stil

popular, o raportare la Elena Negri — atunci scrierea poeziei ar trebui considerată ca posibilă fie în 1845, fie în aceeași perioadă a despărțirii din 1846, în care a fost scrisă și poezia *Dorul*.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 81—83), apoi în ed. 1863 (p. 81—83) și ed. 1875, vol. I (p. 87—89).

MĂRIOARA, FLORIOARA

Scrisă sau poate numai definitivată, așa cum indică datarea poetului, la Paris, în 1852. Aceasta înseamnă : după începutul lui octombrie 1852, cînd Alecsandri sosește în capitala Franței, și pînă la 19 decembrie 1852, cînd, dintr-o scrisoare ce o adresa amicului său Ion Ghica, rezulta că poemul era încheiat.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 84—107), apoi în ed. 1863 (p. 84—109) și ed. 1875, vol. I (p. 90—115).

Alecsandri intenționa inițial să introducă poemul *Mărioara, Florioara* chiar între baladele populare, dar renunță foarte curînd la această idee.

Poemul, dedicat Mariei Cantacuzino, care în 1850, după neînțelegeri cu cel de al doilea soț al său — cneazul Alexandru Cantacuzino — părăsește țara, stabilindu-se definitiv în străinătate, la Paris, are ca temă fundamentală condamnarea înstrăinării.

Maria Cantacuzino, fiică a lui Nicolae Canta, a fost o femeie de o frumusețe, un farmec și o inteligență cu totul deosebite. Cîștigată de cauza patriotică a patruzecioptiștilor, ea a militat în cercurile acestora din țară și din străinătate, fiind prietena apropiată și prețuită a lui Alecsandri, Bălcescu, Ghica. Inspiratoarea marelui pictor francez Puvis de Chavannes, ea deveni soția lui către sfîrșitul vieții.

LĂCRIMIOARE

Ciclul *Lăcrimioare* cuprinde poezii inspirate de dragostea pentru Elena Negri. Aceasta, fiica lui Petrache Negri și a Smarandei Donici, era soră cu Costache Negri. Elena Negri fusese căsătorită, dar în 1843 se desparte de soțul ei. Episodul de iubire pare să înceapă, după cum o confirmă de altfel și unele date ale poeziilor acestui ciclu, în primăvara anului 1845, la Mînjina și Blînzi, proprietățile din sudul Moldovei, în părțile Tecuciului,

ale lui Costache şi Elenei Negri. Din cauza sănătăţii ei şubrede — era suferindă de plămîni — în vara anului 1846 tînăra femeie trebui să plece într-o lungă călătorie în străinătate, urmînd după sfaturile medicilor a-şi petrece iarna într-o regiune cu clima mai îngăduitoare, pentru a evita iernile friguroase ale ţării noastre. Cei doi tineri îndrăgostiţi alcătuiesc un plan îndrăzneţ pentru a-şi împlini arzătoarea lor dorinţă de a se afla împreună. Ei pornesc aproape în aceeaşi vreme în străinătate: Elena, spre o staţiune de băi din apusul Europei, poetul, către Constantinopol, sub pretextul că se va îndrepta apoi spre Egipt. Ei se înţeleg să se întîlnească la începutul lui septembrie 1846 la Triest — ceea ce au şi făcut. Un jurnal de o extrem de mare valoare istoric-literară al lui Alecsandri, publicat de C. D. Papastate, *Vasile Alecsandri şi Elena Negri cu un jurnal inedit al poetului* (Bucureşti, 1947), ca şi lucrarea noastră *Viaţa lui Vasile Alecsandri*, care foloseşte şi acest jurnal, reconstituie în toate amănuntele emoţionantele şi, de la un moment înainte, dramaticele etape ale întîlnirii celor doi tineri de la Veneţia, unde rămîn două luni, apoi ale călătoriei lor de-a curmezişul Europei, pe un itinerar din cele mai sinuoase, prin Austria, sudul Germaniei, Paris, Marsilia, Napoli, Palermo, apoi din nou Napoli, de unde porniră spre Constantinopol, în faţa căruia, pe vapor, ultimul act se consumă, Elena Negri dîndu-şi sufletul după o grea şi îndelungată suferinţă, la începutul lui mai 1847.

Cele 22 poezii ale ciclului *Lăcrimioare* au iniţial un caracter strict intim, poetul negîndindu-se a le încredinţa tiparului. De altfel, numai două dintre ele, *Lăcrimioare* şi *Canţoneta napolitană*, au fost publicate în periodice înainte de a apărea în volum, culegerea în volum, poetul nerealizînd-o decît cu multe ezitări şi numai după ce s-a sfătuit cu amicul său Costache Negri.

În ce priveşte chipul cum au fost primite aceste poezii, trebuie să spunem că în public ecoul lor a fost imens, la aceasta contribuind şi larga popularitate a melodiilor ce s-au compus pentru multe din ele.

STELUŢA

Scrisă după februarie 1851, deci după ce Alecsandri expediază lui C. Negri albumul cu versuri, astăzi ms. 1.497 de la Biblioteca Academiei, album în care această poezie nu figurează. E probabil

ca poezia să fie scrisă în preajma predării volumului la tipar, ca un omagiu adus amintirii Elenei Negri şi un preamblu al întregului ciclu.

Publicată pentru prima dată în ed. 1853 (p. 111—113), apoi reprodusă în ed. 1863 (p. 113—115), ed. 1875, vol. I (p. 119—121). Titlul iniţial al poeziei a fost *Dedicaţie*, menţinut şi în ed. 1863. El e schimbat în ed. 1875, vrînd, fără îndoială, să marcheze mai puternic sensul de stea călăuzitoare ce-l păstrase pentru el de-a lungul anilor amintirea iubitei moarte.

E.N., căreia îi este dedicată poezia, este Elena Negri.

Nopţi veneţiene, aluzie la perioada fericită petrecută de Elena Negri şi Alecsandri la Veneţia, în septembrie şi octombrie 1846. În jurnalul său, atît de interesant, semnalat mai înainte, poetul scria cu privire la vremea petrecută de ei la Veneţia : „Am spus-o adesea Niniţa şi cu mine, şi o vom spune mereu : cît timp vom trăi şi chiar de-ar fi să trăim o mie de ani, nu vom uita niciodată frumoasele noastre seri din Veneţia ! Toate visările poetice pe care le pot simţi două suflete, toate visările de dulce bucurie pe care le pot cunoaşte două inimi ce sînt cu totul una a alteia la vîrsta celor mai vii impresii, toate acestea le-am încercat, le-am simţit, le-am cunoscut în timpul minunatelor plimbări în gondolă, pe lagune. Şederea noastră de două luni la Veneţia face cît o întreagă viaţă de fericire, căci visul cel mai frumos al tinereţii noastre, speranţele cele mai luminoase ale dragostei noastre s-au împlinit zi de zi, ceas de ceas."

Simţiri ! măreţe visuri de falnic viitor. Poetul se referă aici la planurile lui îndeosebi literare, a căror realizare, ca o femeie excepţională ce era, Elena Negri le încuraja cu discreţie şi farmec. În scrisoarea-autobiografie ce a mai fost citată, adresată lui Ubicini, poetul scria chiar mulţi ani mai tîrziu, în legătură cu acest aspect al iubirii lor şi confirmînd substanţa versului nostru : „Ei îi datoresc tot ce am făcut bun, şi dacă n-aş fi avut nenorocirea să o pierd aş fi realizat capodopere".

LĂCRIMIOARE

Data scrierii acestei poezii este incertă. În ms. 823, ea e datată : „Brusa, 1846" — ceea ce ar însemna iunie-august 1846. În revista *Bucovina* şi în ms. 1497, ea poartă indicaţia : „Palermo, Villa Delphina, februarie 1847". E foarte probabil ca poezia să

fi fost schiţată într-o primă formă în 1846, la Brusa, şi definitivată în momentele de depresiune pricinuită de gravitatea bolii Elenei Negri, în februarie 1847.

Publicată pentru prima oară în *Bucovina*, nr. 2, 18 februarie/2 martie 1847, p. 9. Reprodusă apoi în ed. 1853 (p. 114—115), ed. 1863 (p. 116—117), ed. 1875, vol. I (p. 122—123).

Este foarte probabil că multă vreme poetul se gîndise să aşeze în fruntea ciclului său dedicat Elenei Negri această poezie, care de altfel i-a dat şi titlul.

8 MART

Poezia este compusă din mai multe poezii iniţial deosebite, grupate laolaltă, cu modificări, eliminări şi adăugiri, după februarie 1851, data alcătuirii albumului devenit ms. 1.497. Aşadar, deşi datată în ansamblu ca fiind scrisă toată, în forma definitivă, la Blînzi, în 1845, evident în luna martie, poezia noastră este, de fapt, rezultatul contopirii poeziilor : *8 mart 1845* (versurile 1—10 din poezia noastră), scrisă la data ce o indică titlul sau curînd după aceea, *Sînt ceasuri fericite...* (versurile 11—30 din poezia noastră), scrisă la Constantinopol, în iulie 1846, *Elena* (versurile 61—92, de la versul „De este vreo fiinţă, de este vreun nume“ pînă la finele poeziei noastre), scrisă la Blînzi în 1845, la care se adaugă versurile 31—60, adică de la versul „Era blînda oră a blîndelor şoapte“ pînă la versul „Iată poezia ce inima-mi cîntă“ inclusiv, scrise desigur în intervalul februarie — primăvara 1853, cînd s-a întrupat această poezie, cu noua ei unitate de ansamblu cu care ni se oferă în cadrul ciclului.

Publicată pentru prima oară, ca mai toate poeziile acestui ciclu, în ed. 1853 (p. 116—121) ; reprodusă apoi în ed. 1863 (p. 118—123) şi ed. 1875, vol. I (p. 124—129).

DE CREZI ÎN POEZIE...

Scrisă, aşa cum indică însuşi poetul, la Blînzi, în primăvara anului 1845, desigur prin martie, cînd au mai fost scrise şi alte poezii din acest ciclu.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 122—123) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 124—125), ed. 1875, vol. I (p. 130—131).

O NOAPTE LA ȚARĂ

Scrisă, așa cum indică însuși poetul, în martie 1845. Locul unde a fost scrisă, după toate probabilitățile, n-a fost însă Mînjina, ci Blînzi. De altfel, în ms. 1.497, poezia lui Alecsandri se intitulează *O noapte la Blînzi.* Pe baza unor amintiri publicate de Al. Papadopol-Calimah, care deținea amănuntele chiar de la Alecsandri, la propunerea Elenei Negri, cei doi prieteni scriseseră o poezie pe cîteva teme romantice dinainte stabilite de ei. Primele teme au fost dezvoltate de poetul nostru, și ele constituiesc această poezie. Cele din urmă dezvoltate de Negri au constituit o altă poezie cu titlul identic celui din manuscrisul lui Alecsandri : *O noapte la Blînzi,* publicată postum.

O noapte la țară a lui Alecsandri a fost publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 124—127) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 126—127), ed. 1875, vol. I (p. 132—135).

VEZI TU VULTURUL...

Scrisă în martie 1845, la Blînzi, așa cum indică și poetul.

Publicată pentru prima dată în ed. 1853 (p. 128—129) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 130—131), ed. 1875, vol. I (p. 136—137).

DESPĂRȚIREA

Scrisă, așa cum indică și poetul, în mai 1846, la Iași.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 130—132) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 132—134) și ed. 1875, vol. I (p. 138—140).

În ms. 1.497, unde poezia este transcrisă, ea are titlul *Te duci...* Poezia a fost scrisă în preajma plecării Elenei Negri în străinătate pentru îngrijirea sănătății. Cum Alecsandri sosește în Iași chiar de la Mînjina pe la 25 mai, iar Elena pleacă din Moldova la 2 iunie, poezia a fost scrisă în acest interval, sau puțin înainte de a pleca poetul de la Mînjina.

Ultimul vers al poeziei, „Veneția m-așteaptă, zîmbind la visul meu", era o aluzie la proiectata lor întîlnire de la Veneția.

DULCE ÎNGER...

Scrisă în vara anului 1846, în timpul lungului popas al poetului pe meleagurile Constantinopolului, înainte de a se întîlni cu Elena Negri.

Publicată pentru prima dată în ed. 1853 (p. 133—134); reprodusă în ed. 1863 (p. 135—136) şi ed. 1875, vol. I (p. 141—142).

În ms. 1.497 poezia are subtitlul *Rugăciune.*

CÎNTIC DE FERICIRE

Scrisă, după chiar indicaţia poetului, în vara anului 1846, ca şi cea anterioară, la Constantinopol.

Publicată pentru prima dată în ed. 1853 (p. 135—137); reprodusă în ed. 1863 (p. 137—139) şi ed. 1875, vol. I (p. 143—145).

PĂSCARUL BOSFORULUI

Scrisă la Constantinopol în 1845, dar nu în luna iunie, cînd poetul nu se afla acolo, ci cîndva în perioada august-octombrie, cînd el s-a aflat în capitala Imperiului otoman.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 138—140); reprodusă în ed. 1863 (p. 140—142) şi ed. 1875, vol. I (p. 146—149).

Caşmir, regiune din nordul Indiei, vestită pentru ţesăturile sale.
Misir, Egipt.
Taban, oţel fin de Damasc.
Ispahan, oraş în Persia, vestit pentru covoarele ce se lucrează acolo.
Hurie, femeie făgăduită mahomedanilor credincioşi pentru a-i desfăta după moarte, în rai.

AŞTEPTAREA

Scrisă, după cum indică poetul, în primele cinci zile din septembrie 1846, la Triest, cînd el a aşteptat aici cu nerăbdare sosirea iubitei sale.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 141—143) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 143—145) şi ed. 1875, vol. I (p. 150—152).

VENEŢIA

Scrisă în intervalul septembrie-octombrie 1846 la Veneţia, poate chiar la data indicată în subtitlu.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 144—146) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 146—148) şi ed. 1875, vol. I (p. 153—156).

Data de 11 septembrie 1846 este cea a instalării celor doi tineri în locuinţa lor din Palatul Benzon de la Veneţia, dată căreia poetul îi acorda o mare însemnătate. În jurnalul în care poetul consemnează amănuntele acestui episod din viaţa lui, între altele, spune privitor la acest moment: „În sfîrşit, sîntem la noi acasă şi la Veneţia: 11 septembrie 1846 şi 8 martie 1845, viaţa şi inima mea întreagă se află în aceste două momente". Nu întîmplător fiecăruia din ele Alecsandri i-a consacrat cîte o poezie.

BARCAROLĂ VENEŢIANĂ

Data scrierii acestei poezii, deşi este consemnată de poet, nu este în realitate chiar atît de simplu de stabilit. În jurnalul lui Alecsandri, amintit de mai multe ori, în care această poezie se află în mai multe variante, datarea este clară: Salzburg, 24 noiembrie — se înţelege: 1846. E foarte probabil ca poezia să fi fost începută încă din timpul şederii la Veneţia şi definitivată la Salzburg, unde poetul a aşteptat-o patru zile pe Elena Negri, care trebuise să facă un ocol pe la Viena. În jurnal, însă, el scrie în ziua de 28 noiembrie, consemnînd reîntîlnirea cu Elena: „I-am citit însemnările asupra şederii noastre la Veneţia şi barcarolele mele" — ceea ce ar însemna că ea nu le cunoştea, deci ar fi fost scrise între 18—22 noiembrie 1846, timp în care fuseseră despărţiţi.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 147—149) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 149—151) şi ed. 1875, vol. I (p. 157—159).

Titlul acestei poezii pînă la prima publicare a evoluat astfel: *Barcarolă veneţiană, Barcarolă, Barcarolă veneţiană, Barcarola Niniţei, Barcarolă veneţiană.*

BIONDINETA

Scrisă poate la Veneţia, poate la Salzburg, în intervalul septembrie—22 noiembrie 1846.

Publicată pentru prima oară în ed. 1858 (p. 150—152); reprodusă în ed. 1863 (p. 152— 154), vol. I (p. 160—163).

Biondineta — bălăioara, blonda, (it.)
Cospetto — zău aşa ! pe cinstea mea ! (it.)

O SEARĂ LA LIDO

Scrisă, după *indicaţia scriitorului* de la *sfîrşitul poeziei*, la Veneţia, în noiembrie 1846. Nu este exclusă, ca şi pentru celelalte în aceeaşi situaţie, posibilitatea definitivării ei, dacă nu a scrierii ei integrale, în cele patru zile de aşteptare a Elenei Negri la Salzburg.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 153—155); reprodusă în ed. 1863 (p. 155—157) şi ed. 1875, vol. I (p. 164—166).

De relevat că în ms. 1.497, care datează, după cum s-a arătat, de prin februarie 1851, poezia *O seară la Lido* nu are decît cinci strofe, şi anume, cele din urmă cinci din versiunea definitivă.

Lido — insulă vestită pentru plaja ei din imediata apropiere a Veneţiei.

Versul „Tu porţi un nume dulce şi scump inimii mele", din penultima strofă, se referă la faptul că iubita sa se numea, ca şi mama poetului, Elena.

Giudeca — unul din grupurile de insule pe care e aşezată Veneţia. Exista, de asemenea, în Veneţia, un canal della Giudecca.

Toni — este, după cum rezultă din însemnările scriitorului, numele autentic al gondolierului care a plimbat pe cei doi tineri în timpul popasului lor pe canalurile Veneţiei.

GONDOLETA

Sînt contraziceri între datarea din volum şi cea din unele manuscrise, indicîndu-se într-o parte septembrie 1846, în alta

noiembrie 1846. Considerăm că poezia a fost scrisă în perioada dintre începutul lui octombrie şi 22 noiembrie 1846.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 156—157); reprodusă în ed. 1863 (p. 158—159) şi ed. 1875, vol. I (p. 167—168).

Titlul poeziei a evoluat în diversele versiuni din jurnalul poetului şi în ms. 1.479 în felul următor: *Barcarola Niniţii*, *Barcarolă* (cu subtitlul *Cîntic veneţian*), în sfîrşit, *Gondoleta*.

CANŢONETĂ NAPOLITANĂ

Scrisă, aşa cum indică şi poetul, în ianuarie 1847, poate la Napoli. Manuscrisul 823 indică acelaşi an, dar dă ca loc al zămislirii poeziei oraşul Palermo.

Publicată pentru prima oară în *Bucovina*, nr. 5, 28 ianuarie/9 februarie 1850, p. 23, apoi în *Zimbrul*, nr. 15, 21 august 1850, p. 63. Reprodusă în ed. 1853 (p. 158—159), ed. 1863 (p. 160—161) şi ed. 1875, vol. I (p. 169—170).

În ms. 823 titlul poeziei era *Canţonetă siciliană*.

VISURILE

Deşi poezia este datată de poet cu mare precizie a amănuntelor: „Palermo, Villa Delphina, februar 1847", este admisibilă ipoteza că ea ar fi fost scrisă mai tîrziu. Poezia nefigurînd în ms. 1.497, e locul să credem că a fost scrisă între februarie 1851 şi primăvara 1853.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 160—161); reprodusă în ed. 1863 (p. 162—163) şi ed. 1875, vol. I (p. 171—172).

ADIO

Scrisă probabil, aşa cum indică scriitorul în ediţia *Operelor complete*, în mai 1849, la Constantinopol, deşi în ms. 1.497 poezia este intitulată *Mai 1847* (ceea ce n-ar fi, în definitiv, un argument determinant), iar în ed. 1853, la sfîrşit, are însemnarea: „Constantinopoli, mai 1847".

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 162—164); reprodusă în ed. 1863 (p. 164—166) şi ed. 1875, vol. I (p. 173—176).

PE MAREA

Scrisă, după cum scriitorul însuşi notează, în mai 1847, „pe Marea Neagră", pe drumul de întoarcere spre ţară, după moartea Elenei Negri, cam între 10—14 mai.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 165—167) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 167—169) şi ed. 1875, vol. I (p. 177—179).

URSITA MEA

Scrisă, aşa cum arată poetul, la Malta, în 1849, cu prilejul întoarcerii spre Franţa de la Constantinopol.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 168—171) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 170—173) şi ed. 1875, vol. I (p. 180—183).

Castelul şi palatul de pe mare la care se referă poetul sînt desigur casa de la Pribeşti, unde, în 1840, Alecsandri a cunoscut pe Elena Negri, şi Palatul Benzon, de la Veneţia, unde au locuit ei în 1846.

LA VENEŢIA MULT DUIOASĂ

Scrisă, probabil, în intervalul de după alcătuirea albumului trimis lui C. Negri, care a devenit ms. 1.497, deci după februarie-martie 1851, pînă în primăvara anului 1853, cînd volumul *Doine şi Lăcrimioare* trebuie să fi fost încredinţat tiparului.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 172—173) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 174—175) şi ed. 1875, vol. I (p. 189—195).

SUVENIRE

Ciclul *Suvenire* are un caracter mai eclectic decît cele de pînă acum. Lucrul acesta îl simţise de altfel scriitorul însuşi. În diverse manuscrise în care aceste poezii sînt grupate — de obicei amestecate cu cele din *Lăcrimioare*, constituind, în definitiv, şi ele nişte „suvenire" — el le intitulează *Poezii felurite* (ms. 823) sau, simplu, *Poezii* (ms. 1.497). Mai tîrziu, după ce albumul devenit ms. 1.497 de astăzi fusese trimis lui C. Negri, poetul taie vechiul titlu *Poezii felurite*, pe caietul ce-i rămăsese, şi-l înlocuieşte cu *Suvenire*.

VISUL

Scrisă după toate probabilitățile în 1843, așa cum arată scriitorul însuși.

Publicată pentru prima oară în *Propășirea*, nr. 39, 8 octombrie 1844, p. 312. Reprodusă în ed. 1853 (p. 177—180), ed. 1863 (p. 179—182), ed. 1875, vol. I (p. 189—192).

PE MALUL MĂREI

Scrisă, după toate probabilitățile, nu în august 1846, cum indică scriitorul în toate edițiile sale, ci în august 1845, cînd el se aflase în insula Prinkipo. De altfel, în ms. 1.497, la sfîrșit, avem data 1845.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 181—183); reprodusă în ed. 1863 (p. 183—185) și ed. 1875, vol. I (p. 193—195).

PĂSĂRICA

Scrisă, așa cum indică poetul însuși, la Iași, în 1848.

Publicată pentru prima oară în *Bucovina* nr. 1, 14/26 februarie 1849, p. 1.

Păsărica este aproape o fabulă, în orice caz o poezie alegorică. Publicarea ei abia în 1849, și încă într-o revistă ce nu apărea în Moldova, confirmă acest lucru. Cenzura lui Mihail Sturza n-ar fi îngăduit publicarea unor versuri în mod evident potrivnice deopotrivă protectoratului țarist și domnitorului foarte slugarnic și venal — șarpele din poezia noastră. În ce privește atitudinea față de țarismul rus, ea este explicabilă, mai ales în rîndul maselor largi și în cercurile avansate ca idei din acea vreme. Lenin scria de altfel în legătură cu politica țarismului din anii în care se situează poezia lui Alecsandri: „Cu o jumătate de secol în urmă, Rusia își cîștigase definitiv reputația de jandarm internațional. În cursul secolului trecut, autocrația țaristă a făcut eforturi însemnate pentru sprijinirea oricărei reacțiuni din Europa și chiar pentru înăbușirea directă, pe calea armelor, a mișcărilor revoluționare din țările vecine. E de ajuns să ne amintim de campania întreprinsă de Nicolae I în Ungaria

şi de numeroasele răfuieli cu Polonia, pentru a ne da seama de ce conducătorii proletariatului socialist internaţional, începînd din deceniul al 5-lea al secolului trecut, au arătat în repetate rînduri muncitorilor şi democraţiei din Europa că ţarismul este principalul bastion al reacţiunii din întreaga lume civilizată" (V. I. Lenin: *Opere complete*, vol. 19, ed. II, Bucureşti, 1963, p. 54).

MAIORULUI IANCU BRAN

Scrisă nu în anul 1843, cum datează scriitorul, ci, de fapt, între 26 şi 30 decembrie 1842, adică imediat după moartea amicului său.

Publicată pentru prima oară în *Albina românească*, nr. 103, 31 decembrie 1842, p. 412. Reprodusă în ed. 1853 (p. 186—187), ed. 1863 (p. 188—189), ed. 1875, vol. I (p. 198—199).

Iancu Bran, ofiţer de miliţie, ale cărui onestitate şi caracter le laudă şi C. Negruzzi într-un articol publicat alături de poezia lui Alecsandri în *Albina românească*, a trăit între 1806—1842.

DESROBIREA ŢIGANILOR

Scrisă poate chiar la 31 ianuarie 1844, în orice caz, în cele cîteva zile ce urmează acestei zile, pînă la 6 februarie, data apariţiei.

Publicată pentru prima oară în *Propăşirea* — supliment extraordinar — nr. 5, 6 februarie 1844, p. 4. Reprodusă în ed. 1853 (p. 188—189), ed. 1863 (p. 190—191), ed. 1875, vol. I (p. 200—201). În revistă, titlul poeziei este *31 ghenar 1844*; iar în ms. I.497, *Desrobirea ţiganilor mănăstireşti.*

Problema ţiganilor, ţinuţi încă în stare de robie în Moldova, ca şi în Ţara Românească, agita în vremea aceea din ce în ce mai puternic spiritele. La 31 ianuarie 1844, domnitorul Mihail Sturza hotărăşte ca Obşteasca Adunare să voteze eliberarea ţiganilor robi pe moşiile mănăstirilor şi ale statului. Acest eveniment îl salută Alecsandri în poezia sa. Eliberarea tuturor ţiganilor, deci şi a celor robi pe moşiile particularilor, s-a făcut mai tîrziu, sub domnia lui Grigore Ghica. În *Vasile Porojan* (1880), una din puţinele sale răspunsuri la *Scrisorile către Vasile Alecsandri* ale

lui Ion Ghica, scriitorul nostru a evocat, ca şi în *Istoria unui galbîn* (1844), ceva din suferinţele ţiganilor robi.

ODĂ CĂTRĂ BAHLUI

Scrisă în ultima parte a anului 1844, probabil după suspendarea *Propăşirii,* căreia desigur Alecsandri îi destina bucata de proză *Iaşii în 1844,* în care se afla intercalată şi această poezie.

Publicată pentru prima oară în *Calendarul pentru poporul românesc pe anul 1845,* Iaşi, p. 124. Reprodusă în ed. 1853 (p. 190—191), ed. 1863 (p. 192—193), ed. 1875, voi. I (p. 202—203).

ZIMBRUL ŞI VULPEA

Poezia este datată pretutindeni ca fiind scrisă în anul 1844, cu excepţia ms. 823, unde e datată : „Palermo, februarie 1847". E posibil ca Alecsandri să fi dat forma definitivă poeziei la această din urmă dată, scrisă într-o primă formă încă din 1844.

Publicată pentru prima oară în *Foaie pentru minte, inimă şi lieratură,* nr. 23, 7 iunie 1848.

După toate probabilităţile, aceeaşi situaţie politică ce a prilejuit poezia *Păsărica* a determinat şi fabula aceasta, unde plecînd de la o fabulă a lui La Fontaine, adaptează şi face ca zimbrul, simbolizînd Moldova, să respingă ispitirile şiretei vulpi, ce-i oferea insistent avantajele protectoratului său.

CURCILE

Scrisă în 1844, după indicaţia ce o dă scriitorul în ms. 1.497, singura pe care o avem de altfel.

Publicată pentru prima oară în *Zimbrul,* nr. 23, 18 septembrie 1850, p. 89. Reprodusă în ed. 1853 (p. 194—195), ed. 1863 (p. 196—197), ed. 1875, vol. I (p. 206—207).

Este una din puţinele fabule scrise de Alecsandri.

FRUMOASĂ COPILIŢĂ

Scrisă în 1844, însă nu la Borsec, cum indică scriitorul, care a fost în această localitate în luna iulie, ci la Iaşi, mai înainte

de această dată, de vreme ce poezia se tipărea în cadrul *Istoriei unui galbîn* încă din luna iunie.

Publicată pentru prima oară în *Propășirea*, nr. 22, 11 iunie 1844, p. 174. Reprodusă în ed. 1853 (p. 196—197), ed. 1863 (p. 198—199), ed. 1875, vol. I (p. 208—209).

În ms. 1.497 ea avea subtitlul *romanță*.

Z. Filipescu, căreia îi este dedicată poezia, este tînăra Zoe, din familia Filipescu de la București, întîlnită de poet la băile Borsec din Transilvania.

ADEVĂRUL ȘI MINCIUNA

Scrisă în 1846, așa cum însemnează și scriitorul, desigur pe albumul vreunei doamne din Iași, deci înainte de începutul lui iunie, cînd pleacă în lunga sa călătorie peste hotare.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 198—199) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 200—201), ed. 1875, vol. I (p. 210—211).

D-na Z... N..., căreia îi este dedicată poezia, pare să fie Zulnia Negri, sora Elenei Negri.

PE UN ALBUM

Scrisă în anul 1847, în cursul lunii iulie, la Mehadia, deci după 7/19 iulie, cînd știm că poetul pornise înspre această localitate. Ms. 823, de altfel, confirmă această dată, pe care se pare că poetul voia să o ascundă.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 200). Reprodusă în ed. 1863 (p. 202), ed. 1875, vol. I (p. 212).

ROMANȚĂ

Scrisă la Mehadia, cam în aceeași vreme și în aceleași împrejurări cu poezia *Pe un album*, deci după 7/19 iulie 1847.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 201—202) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 203—204), ed. 1875, vol. I (p. 213—214).

ADIO MOLDOVEI

Scrisă, după cum indică datarea din ms. 823, în iunie 1846, la Galați, cînd Alecsandri părăsea într-adevăr acest port, îndrep-

tîndu-se mai întîi spre Constantinopol. Păstrînd-o între manuscrisele sale, cînd i s-a cerut în 1849 material pentru ziarul *Bucovina*, el a trimis-o, datînd-o însă 1848, pentru a-i da o semnificație patriotică mai adîncă, legînd-o de drama revoluționarilor de la 1848, *siliți să se exileze, să-și părăsească țara iubită după* înfrîngerea mișcării revoluționare de către Mihai Sturza.

Publicată pentru prima oară în *Bucovina* nr. 10, 13/27 aprilie 1849, p. 51. Reprodusă în ed. 1853 (p. 203—205), ed. 1863 (p. 205—207), ed. 1875, vol. I (p. 215—217).

LA MORMÎNTUL LUI GR. ROMALO

Scrisă în ultimele zile din mai, poate în primele zile din iunie 1849, în orice caz, în jurul zilei de 31 mai 1849, cînd avu loc înmormîntarea lui Grigore Romalo, la Constantinopol, unde se afla atunci și poetul nostru.

Publicată pentru prima oară în *Bucovina*, nr. 24, 5/17 august 1849, p. 133. Reprodusă în ed. 1853 (p. 206—207), ed. 1863 (p. 208—209), ed. 1875, vol. I (p. 218—219).

Grigore Romalo (1820—1849), prieten și tovarăș de luptă al lui Alecsandri, face parte dintre tinerii revoluționari de la Iași din martie 1848. Prins și schingiuit de oamenii domnitorului Sturza, este apoi exilat la Constantinopol, unde moare la sfîrșitul lui mai 1849, ceea ce poetul exprimă în versurile :

Martir iubite a libertăței,
Tu mori departe de-al tău pămînt !
Mori trist pe țărmul străinătăței
Și noi te ducem l-al tău mormînt !

ÎNTOARCEREA ÎN ȚARĂ

Scrisă cu prilejul întoarcerii scriitorului din exilul de după revoluția de la 1848, deci în ultimele zile din decembrie 1849.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 208—210) ; reprodusă în ed. 1863 (p. 210—212), ed. 1875, vol. I. (p. 220—222).

LA MOARTEA LUI P. CAZIMIR

Scrisă la 19 sau 20 septembrie 1850, cu prilejul morții amicului său, petrecută la 19 septembrie.

Publicată pentru prima oară în *Zimbrul*, nr. 24, 21 septembrie 1850, p. 94. Reprodusă în ed. 1853 (p. 211—212), ed. 1863 (p. 213—214), ed. 1875, vol. I (p. 223—224). În *Zimbrul* titlul este *19 septembrie 1850.*

Petre Cazimir (1832—1850), doctor în filozofie și drept, cu studiile desăvîrșite în Germania și Franța, făcea parte din cercul prietenilor și tovarășilor de luptă ai lui Alecsandri. Ia parte la mișcarea revoluționară de la 1848 din Moldova și este exilat. Moare după reîntoarcerea sa din exil.

DRIDRI

Scrisă, așa cum indică scriitorul, în 1851, imediat ce află vestea morții prietenei sale, probabil pe la mijlocul lunii mai, cînd sosea în capitala Franței.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 213—217); reprodusă în ed. 1863 (p. 215—219), ed. 1875, vol. I (p. 225—229).

Dridri este eroina romanului cu același nume pe care Alecsandri l-a scris mult mai tîrziu și l-a publicat, deși nu-l sfîrșise, în *Revista contimporană* (mai și iunie 1873).

Cîmpii Elisei — *Champs-Elysées,* vestit loc de plimbare din Paris.

Gin, plural *ginii* — ființe supranaturale la arabi și la alte popoare asiatice.

UMBREI LUI NICU GHICA

Scrisă în ajunul publicării ei, fiind legată de un eveniment neașteptat ca sinuciderea lui N. Ghica, membru al cercului de prieteni din jurul scriitorului.

Publicată pentru prima oară în *Zimbrul*, nr. 59, 24 ianuarie 1852, p. 223, sub titlul *Lui Nicu Ghica*... Reprodusă în ed. 1853 (p. 218—221), ed. 1863 (p. 220—223), ed. 1875, vol. I (p. 230—233).

DOR DE CĂLĂTORIE

Scrisă, după datarea scriitorului însuşi, în 1852, fără îndoială în primăvara sau vara acelui an, cînd, după cum atestă şi corespondenţa, dorul său de călătorie era mai arzător. În septembrie, de altfel, el pleca spre Paris, deci poezia n-ar mai fi avut rost să fie scrisă după această dată.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 222—223), ed. 1863 (p. 224—225), ed. 1875, vol. I (p. 234—235).

BOSFORUL

Scrisă, după cum indică scriitorul însuşi în ms. 1.497, în anul 1845, cu prilejul primei sale călătorii la Constantinopol, deci după 15 august şi pînă la 16/28 octombrie.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 224—226), ed. 1863 (p. 226—228), ed. 1875, vol. I (p. 236—238).

STROFE LUI C. NEGRI

Scrisă, după toate probabilităţile, între iunie şi decembrie 1849.

Publicată pentru prima oară în ed. 1853 (p. 227—230), ed. 1863 (p. 229—232), ed. 1875, vol. I (p. 239—242).

Costache Negri, fratele Elenei Negri, a fost de cînd l-a cunoscut pe V. Alecsandri, în timpul studiilor de la Paris, pînă la moartea lui (trăieşte între 1812—1876) cel mai bun, cel mai apropiat, cel mai afectuos prieten al poetului. Patriot şi om politic, Negri este o figură progresistă luminoasă, care stă în fruntea tuturor mişcărilor şi acţiunilor naţionale şi sociale avansate ale vremii sale : 1848, Unirea, reformele din timpul lui Cuza. După detronarea lui Cuza se retrage definitiv din viaţa politică. La moartea lui, Eminescu îi consacră rînduri pline de caldă preţuire.

Strofa ultimă a poeziei se referă la Elena Negri, lîngă care cei doi prieteni se aflau împreună atunci cînd ea şi-a dat ultima suflare.

MĂRGĂRITĂRELE

Ciclul *Mărgăritărele* a fost publicat ca atare pentru prima oară în cea de a doua ediţie a volumului *Doine şi Lăcrimioare*, apărut prin mai 1863. Sub titlul ciclului scriitorul a aşezat indicaţia „1852—1862", date între care sînt compuse cele 46 poezii pe care le cuprinde. De fapt, cîteva dintre ele sînt scrise în afara acestor date; cu siguranţă *Deşteptarea României* şi *Cristos a înviat*, probabil *Sentinela romană, Moţul şi secuiul*, poate şi altele.

DEŞTEPTAREA ROMÂNIEI

Scrisă, după toate probabilităţile, către sfîrşitul lui martie 1848, cu prilejul mişcării revoluţionare de la Iaşi, care se desfăşoară la 27 şi 28 ale acestei luni.

Publicată pentru prima oară în repetate tiraje de foi volante, la Iaşi, poate într-o altă foaie volantă şi la Cernăuţi. Titlul iniţial era *Către români*. Cu acelaşi titlu este reprodusă în *Foaia pentru minte...*, nr. 21, 24 mai 1848, p. 161, în vremea cînd Alecsandri se afla la Braşov, în prima parte a exilului său. Reprodusă apoi cu titlul *Deşteptarea României* în ed. 1863 (p. 247—250), ed. 1875, vol. II (p. 5—8).

Interesant de reţinut pentru ecoul imediat, chiar pe plan literar, al acestei poezii este că faimosul *Deşteaptă-te, române...* al lui Andrei Mureşanu apărea în *Foaia pentru minte...* în numărul imediat următor celui în care se publica poezia aceasta a lui Alecsandri, avînd titlul *Răsunet*, tocmai pentru a pune în lumină că este un răspuns din Transilvania la chemarea poetului nostru din poezie:

Iată! lumea se deşteaptă din adînca-i letargie!
Ea păşeşte cu pas mare către-un ţel de mult dorit.
Ah! treziţi-vă ca dînsa, fraţii mei de Românie!
Sculaţi toţi cu bărbăţie,
Ziua vieţii a sosit!

SENTINELA ROMANĂ

Deşi datată „Munţii Carpaţi — 1848", poema aceasta, care constituie numai prima parte din cele patru ale uneia mai largi, probabil n-a fost decît concepută sau începută în perioada popasului în Carpaţi din timpul de după înăbuşirea mişcării revoluţionare moldovene de la 1848. Data precisă a scrierii nu poate fi stabilită. E probabil că în 1853, cînd apărea primul volum de versuri al lui Alecsandri, în care *Sentinela romană* nu-şi află loc, poemul nu era definitivat.

Publicată pentru prima oară în volum, în traducerea franceză, sub titlul *La sentinelle perdue*, a lui I. E. Voinescu în a doua ediţie în limba franceză a *Doinelor* lui Alecsandri. În limba română, pentru prima oară apare în *România literară*, nr. 8, 20 februarie 1855, p. 93—96.

Ideea de bază a poemului *Sentinela romană* este mult mai puţin decît s-a insistat în trecut aceea a latinităţii poporului nostru, care fără îndoială rămîne pusă, cît alta, în bună parte împrumutată de la Bălcescu sau în care în orice caz Alecsandri se întîlnea cu acesta. Aflîndu-se în capitala Franţei, după înăbuşirea revoluţiei de la 1848 din Moldova şi Ţara Românească, Alecsandri a întîmpinat, mai ales în cercurile conducătoare franceze, cu pretenţii aristocratice şi cu o anumită prejudecată în ce priveşte superioritatea poporului francez prin cultura şi prin originea sa, o anumită rezervă faţă de „necunoscutul" popor român, care solicita prin emisarii săi ajutor pentru a-şi cuceri libertatea naţională şi reforme sociale. În această situaţie, pentru Alecsandri s-a impus evocarea originii noastre latine, a „frăţiei" noastre cu poporul francez, pentru a crea un anumit prestigiu în faţa francezilor poporului nostru insuficient cunoscut. Mai mult decît atît. Pentru emigraţia română deveni un argument de bază invocarea îndatoririlor faţă de poporul român ale apusului Europei, care putuse progresa pe calea civilizaţiei tocmai pentru că poporul român îl ocrotise ca o pavăză, ca o adevărată sentinelă, de valul migraţiunii popoarelor, iar mai tîrziu de revărsarea turcilor asupra centrului şi apusului continentului. Era ideea pe care o formula şi Bălcescu în finalul studiului *Comentarii asupra bătăliei de la Cîmpul Rigăi sau Cosova*, referindu-se la comportarea românilor cu acest prilej : „Ei s-au purtat totdeauna ca nişte viteji, au făcut cele mai mari jertfe şi au vărsat sîngele pînă la unul pentru apărarea civilizaţiei şi a libertăţii şi Europa de ar fi recunoscă-

toare ar plăti cu oarecare faceri de bine jertfele lor" (N. Bălcescu — *Opere,* tomul I, partea I, București, 1940, p. 98). Era de asemenea ideea pe care o formula însuși Alecsandri într-un cerc de filo-români la Paris, la sfîrșitul anului 1848; „Vechii romani înțeleseseră bine interesul imperiului lor așezînd cele mai viteze legioane ale Italiei ca sentinele despre răsărit". Iar mai tîrziu evocînd istoria și pămîntul României, adăuga: „În toate părțile unde vor alerga ochii, ei vor vedea adevărul scris cu litere de sînge, și acest adevăr este că țările românești au fost, atît în vechime, cît și în veacurile de mijloc, pragul templului civilizației și că poporul român s-au ținut totdeauna cu tărie în poziția sa de sentinelă ale acestui templu. Și iată! Europa pare că nu vrea nici măcar să ție socoteală de tot sîngele vărsat pentru apărarea ei! Ce-i pasă Europei de această țară slăbită prin atîtea războaie și atîtea nenorociri. Ce-i pasă de naționalitatea acelui popor român care dorește astăzi să se ridice din căderea sa..." (V. Alecsandri, *Opere complete, Proza,* 1876, p. 194, 195—196).

Să semnalăm că aceste poziții își găsesc și astăzi o confirmare științifică. În relatarea sa despre *Contribuția istoricilor români la studiul problemelor fostului imperiu austro-ungar,* cu ocazia dezbaterilor internaționale ale istoricilor ce au avut loc la începutul lunii mai 1964 la Budapesta, acad. C. Daicoviciu precizează cum nu se poate mai limpede în această privință, legitimînd astfel tema *Sentinelei romane,* poziția lui Alecsandri și Bălcescu: „Referindu-se la istoria României, Jugoslaviei, Cehoslovaciei și a ucrainienilor, referenții au arătat documentat că toate aceste popoare au adus o deosebită contribuție la apărarea civilizației prin luptele lor împotriva invaziilor mongolice și turcești, au oprit extinderea invaziilor în Europa centrală și de Vest, dînd astfel posibilitatea dezvoltării unei culturi feudale și moderne în țările vest-europene" (*Contemporanul,* nr. 22, 29 mai 1964, p. 7).

Am insistat ceva mai mult asupra acestor lucruri, tocmai pentru a putea face să se distingă mai clar obiectivul și sensul poemului *Sentinela romană.* El este fără putință de tăgadă evocarea alegorică a unor momente din perioada migrațiunii popoarelor, al căror șoc poporul nostru l-a suportat cel dintîi micșorîndu-i intensitatea pentru mai departe, ocrotind în chipul acesta Apusul de încercările grele ce unele din aceste migrațiuni le-au adus și îngăduind astfel dezvoltarea civilizației și culturii acestui Apus.

VIS DE POET

Presupunem a fi fost scrisă, fără să avem nici un element de datare concret, prin anul 1853.

Publicată pentru prima oară în *România literară*, nr. 15, 23 aprilie 1855, p. 187—188. Reprodusă în ed. 1863 (p. 267—272), ed. 1875, vol. II (p. 26—32).

Vis de poet se încadrează, alături de poezii cum sînt *Cînticul Margaritei, Ce gîndești, o! Margarită, Iachtul, Adio* și nuvela *Margarita,* între scrierile dedicate unei eroine care, după părerea noastră (vezi G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri,* București, 1962, p. 216 și urm.), nu este încă identificată și nu pare să fie Maria Cantacuzino, cum sînt înclinați să afirme mai toți cercetătorii.

BISERICA RISIPITĂ
(legendă)

Nu avem nici o indicație în ce privește data la care a fost scrisă această poezie. Se poate presupune a fi fost elaborată și definitivată în iarna 1861—1862, sub influența directă a folclorului, în această vreme Alecsandri pregătind ediția poeziilor populare, ce avea să apară abia în 1866.

Publicată pentru prima oară în *Revista română,* mai 1862, p. 151—152. Reprodusă în ed. 1863 (p. 273—277), ed. 1875, vol. II (p. 33—37).

CÎNTICUL MARGARITEI

Nu avem nici o indicație asupra datei la care a fost scrisă această poezie.

Publicată pentru prima oară în *Revista română,* mai 1862, p. 153—154. Reprodusă în ed. 1863 (p. 278—280), ed. 1875, vol. II (p. 38—40).

Cînticul Margaritei face parte dintre creațiile inspirate de episodul de dragoste pentru enigmatica Mărgărita. In el răsună ceva din acel „Kennst du das Land, wo die Zitronen blühn?“ (Știi tu de țara cu lămîii-n floare) din Goethe, cunoscută de

Alecsandri fără îndoială prin intermediul vreunei tălmăciri franceze. Tocmai în raport cu acest eventual „izvor" e cu atît mai interesant pentru definirea lui Alecsandri ca scriitor sensul ce-l dă el poeziei prin finalul său, atît de deosebit de originalul de la care, direct sau indirect, după toate probabilitățile, plecase.

PĂSĂRICA MĂREI

Data la care a fost scrisă această poezie nu poate fi stabilită cu precizie. Incontestabil, ea este un rod al călătoriei de la Marsilia la Gibraltar. Așadar, ar putea fi acceptată ipoteza că a fost scrisă chiar în timpul călătoriei, deci în penultima săptămînă din septembrie 1853.

Publicată pentru prima oară în *România literară*, nr. 2, 8 ianuarie 1855, p. 26—27, cu titlul *Păsăruica mării*. Reprodusă în ed. 1863 (p. 281—282), ed. 1875, vol. II (p. 41—43).

FLOAREA OCEANULUI

Scrisă, după indicația poetului, în anul 1853, la Biarit, deci între începutul lunii august și mijlocul lui septembrie. Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 283—284), reprodusă apoi în ed. 1875, vol. II (p. 44—45).

MUNTELE DE FOC

Scrisă, într-o formă mai puțin întinsă, după toate probabilitățile în 1840.

Publicată pentru prima oară în *Albina românească*, nr. 47, 17 iunie 1843, p. 187, apoi în *România literară*, nr. 4, 22 ianuarie 1855, p. 46, în ambele locuri în cadrul bucății de proză *Suvenire din Italia, Monte di fo*, proză introdusă la 1855 în cuprinsul *Călătoriei în Africa*, reprodusă ca atare și în *Salba literară* (Iași, 1857 p. 240—241). Pentru prima oară ca poezie de sine stătătoare și în forma completă ce o avem, poezia *Munte de foc (legendă din Munții Apenini)* apare în ed. 1863 (p. 285—287), ed. 1875, vol. II (p. 46—49).

HOȚUL ȘI DOMNIȚA

Scrisă, într-o primă formă, deosebită și ca întindere și stilistic, în perioada *Doinelor*, prin 1842—1844 și introdusă ca poezie populară autentică în bucata de proză *O plimbare la munți.*

Publicată pentru prima oară în cadrul bucății amintite, în *Propășirea,* nr. 8, 27 februarie 1844, p. 63 și reprodusă în același cadru în *Salba literară* (Iași, 1857, p. 121). În forma de aici, se publică pentru prima oară în ed. 1863 (p. 288—290), ed. 1875, vol. II (p. 50—52). Această formă trebuie să fi fost elaborată în iarna 1861—1862, în care poetul se afla în mod deosebit sub farmecul folclorului, în această vreme el definitivînd ediția poeziilor populare ce avea să apară în 1866.

Este posibil chiar ca forma din *Propășirea* să fie autentic populară. Fie că e așa, fie că nu, compararea formei din 1844 cu cea din 1863 e de natură să arunce lumini prețioase asupra evoluției lui Alecsandri în arta prelucrării materialului folcloric.

CE GÎNDEȘTI, O ! MARGARITĂ

Scrisă, după propria indicație a poetului, la Gibraltar, în 1853. În cursul călătoriei sale din acest an, Alecsandri s-a oprit în acest port în două rînduri, între 27 septembrie și mijlocul lui octombrie. În acest interval trebuie să fi fost scrisă poezia.

Publicată pentru prima oară în *România literară* nr. 9, 27 februarie 1855, p. 114. Reprodusă în *Salba literară* (Iași, 1857, p. 182—183), de ambele dăți fiind încadrată în sceneta *Un salon din Iași.* De sine stătătoare, fără cadrul scenetei amintite, poezia apare pentru prima oară în ed. 1863 (p. 291—292), apoi reprodusă în ed. 1875, vol. II (p. 53—54).

Ce gîndești, o ! Margarită, apărută inițial sub titlul *Margarita,* face parte din poeziile legate de episodul Mărgăritei.

IAHTUL

Scrisă, după toate probabilitățile, în cursul lunii octombrie 1853, cînd Alecsandri a poposit la Gibraltar și la Cadix — cele două orașe care sînt indicate succesiv de poet ca loc în care a fost scrisă poezia, unul în *România literară,* celălalt în edițiile ce o cuprind.

Publicată pentru întîia oară în *România literară*, nr. 3, 15 ianuarie 1855, p. 39. Reprodusă în ed. 1863 (p. 293—295), ed. 1875, vol. II (p. 55—57).

Iahtul face parte din poeziile inspirate de episodul Mărgăritei.

O NOAPTE LA ALHAMBRA

Scrisă, dacă ţinem seama de itinerarul scriitorului în călătoria sa prin Spania şi de indicaţia de la sfîrşitul poeziei, la Grenada, în jurul datei de 1 noiembrie 1853, cînd el s-a aflat în această localitate.

Publicată pentru prima oară în *România literară*, nr. 4, 22 ianuarie 1855, p. 54—56. Reprodusă în ed. 1863 (p. 296—300), ed. 1875, vol. II (p. 58—63).

În *România literară*, poezia avea în final încă patru stofe, eliminate în ediţiile ce au urmat, care o încadrau între bucăţile legate de episodul Mărgăritei. Iată acele strofe, urmînd finalului actual:

Cine poate-aşa minune
A o spune
În cuvinte omeneşti!
Cine poate-n lumea-ntreagă
Să-nţeleagă
Desfătările-mi cereşti.

Întru tainica vedere
De plăcere
A fantasticului
Ce-au lăsat în a mea minte
Un fierbinte
Suvenir nemuritor!

Numai tu, o! M...[argarită]
Mult iubită,
Prin un dulce sărutat,
Mi-ai aduce-o încîntare
Şi mai mare
Decît ceea ce-am gustat

Lîngă Siera Nevada
La Grenada
În Alhambra, pînă-n ziori ;
În acele nopți senine
Cînd la tine
Am visat de-atîtea ori.

Linda-Raia — figură feminină ce revine în poeziile *Seguidila* și *Linda Raia (Pasteluri).*

SEGUIDILA

Scrisă desigur cam în același interval cu poezia *O noapte la Alhambra,* cu prilejul popasului din 1853 la Grenada.

Publicată pentru prima oară în *România literară,* nr. 24, 25 iunie 1855, p. 291. Reprodusă în ed. 1863 (p. 301—302), ed. 1875, vol. II (p. 64—65).

EL R'BAA

Scrisă, după toate probabilitățile, în ziua de 6 octombrie 1853, cînd, așa cum rezultă din scrierea *Călătorie în Africa,* Alecsandri întîlnește în munții Uadras un șeic ce-i recită o poezie arabă scrisă în cinstea calului său El R'baa.

Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 303—305) ; reprodusă în ed. 1875, vol. II (p. 66—68).

STELELE

Scrisă, după toate probabilitățile, așa cum indică scriitorul la finele poeziei, în 1853, la Sevila, așadar, în a doua jumătate a lunii octombrie, cînd a poposit în acest oraș. La prima ei publicare, poezia e datată 185, probabil simplă greșeală de tipar.

Publicată pentru prima oară în *Ilustrațiunea,* nr. 6, 23 octombrie 1860, p. 46, apoi în *Revista română,* 1861, p. 771. Reprodusă în ed. 1863 (p. 306—307), ed. 1875, vol. II (p. 69—70).

Poezia pare a se încadra în ciclul de creații legate de episodul Mărgăritei.

N. BĂLCESCU MURIND

Scrisă, dacă acceptăm ca reală indicația „Palerma" din final, cu prilejul vreuneia din opririle scriitorului nostru în acest oraș după moartea lui Bălcescu. Nu avem *nici* o indicație asupra unei asemenea opriri. Ea ar fi putut avea loc, însă, fie în 1855, fie în 1859. Nu e exclus ca poezia să fi fost scrisă la Paris, prin mai 1862, cînd, se pare, la invitația lui Odobescu, scriitorul nostru a redactat paginile de amintiri despre Bălcescu, publicate în *Revista română*. Ipoteza e cu atît mai plauzibilă cu cît poezia a fost publicată în cadrul acestor amintiri.

Publicată pentru prima oară în *Revista română*, iulie 1862, p. 306—307, în cadrul amintirilor de care am pomenit, la sumar poezia fiind indicată cu titlul *Trei soli ai lui Dumnezeu*. Reprodusă în ed. 1863 (p. 308—310), ed. 1875, vol. II (p. 71—73).

ANUL 1855

Scrisă probabil în ultimele zile ale anului 1854, pentru că era menită nu numai să întîmpine noul an 1855, dar să fie și un adevărat program al revistei *România literară*, care a apărut la 1 ianuarie 1855.

Publicată pentru prima oară în *România literară*, nr. 1, 1 ianuarie 1855, p. 11. Reprodusă în ed. 1863 (p. 311—313), ed. 1875, vol. II (p. 74—76).

CÎNTICE ȘI SĂRUTĂRI

Deși în *Revista română*, unde apare pentru prima oară, poezia poartă la sfîrșit însemnarea : „Moldova — 1859", cred că trebuie să acceptăm indicația din volum : „Iași — 1855". Scrisă deci în 1855, prin iunie-iulie, în preajma plecării scriitorului în străinătate, ceea ce ar explica de ce n-a avut răgaz să o publice în *România literară*.

Publicată pentru prima oară în *Revista română*, octombrie-decembrie 1862, p. 707—708. Reprodusă în ed. 1863 (p. 314—317), ed. 1875, vol. II (p. 77—80).

Poezia *Cîntice și sărutări*, o adevărată profesiune de credință scriitoricească, ilustrează tema rostului militant, patriotic al artistului în mijlocul societății, temă atît de caracteristică epocii literare dominate de ideile de la 1848.

BANUL MĂRĂCINĂ

Scrisă, după propria indicație a scriitorului, în 1855, la Paris, așadar, între mijlocul lui iulie și mijlocul lui octombrie.

Publicată pentru prima dată în *Concordia*, nr. 13, 22 martie 1857, p. 52, apoi în *Revista română*, 1861, p. 778—779. Reprodusă în ed. 1863 (p. 318—322), ed. 1875, vol. II (p. 81—85).

Poezia aceasta folosește chiar o mărturie din versurile poetului Ronsard, că s-ar trage dintr-un strămoș de pe meleagurile dunărene, deci că ar fi de origine română, venit în Franța pentru a ajuta această țară în lupta ei contra invadatorului străin. Ea urmărea să scoată mai puternic în lumină îndatoririle pe care popoarele din apusul Europei le aveau în acele împrejurări istorice de a ajuta poporul român în lupta sa de emancipare națională și socială. Era, în fond, ideea mai veche a lui Bălcescu din studiul *Comentarii asupra bătăliei de la Cîmpul Rigăi sau Cosovo*, pe care, sub alt aspect, Alecsandri o valorificase artistic în *Sentinela romană*.

LA SEVASTOPOL

Scrisă, după cum indică scriitorul, în 1855, la Sevastopol, deci între 27 noiembrie și 4 decembrie 1855, cînd se afla acolo.

Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 323—325) ; reprodusă în ed. 1875, vol. II (p. 86—88).

DRAGOȘ

Scrisă, după cît se pare, în două etape : primele 60 de versuri, cîndva, la o dată ce nu poate fi precizată, înainte de mai 1860, probabil în iarna 1859—1860, cînd poetul le așterne și într-un album al unei persoane din București, album aflat acum la Bi-

blioteca Academiei. Finalul a fost scris cu siguranță mai tîrziu, după toate probabilitățile, între ianuarie și septembrie 1862.

Publicată pentru prima oară în *Revista română*, 1861, p. 773—775 (numărul apărut, de fapt, în 1862, de vreme ce din corespondența scriitorului nostru rezultă că abia în ianuarie 1862 el expedia această poezie pentru revista lui Odobescu). Reprodusă în ed. 1863 (p. 326—331), în *Poezii populare ale românilor*, București, 1866 (p. 164—167), ed. 1875, vol. II (p. 89—94).

În albumul amintit (ms. 2.893), *Dragoș* avea numai primele 60 de versuri ; în *Revista română* i se mai adăugau încă două versuri. Abia în volume poezia capătă formă definitivă.

1 MAI

E greu de făcut precizări, în lipsa oricăror elemente lămuritoare, în legătură cu geneza acestei poezii. S-ar putea accepta, pe baza locului ce-l ocupă poezia în ciclu (niciodată întîmplător), data de I mai 1856 (menționată de titlu).

Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 332—333) ; reprodusă în ed. 1875, vol. II (p. 95—96).

Prin prezența unor versuri din această poezie, ca și a unora din poezia ce urmează, *Adio*, în nuvela *Margarita*, se marchează legătura, altfel imposibil de bănuit, dintre aceste poezii și episodul Mărgăritei.

ADIO

Scrisă poate cam în aceeași epocă (1853) cu celelalte poezii inspirate de Mărgărita.

Publicată pentru prima oară în *România literară*, nr. 9, 27 februarie 1855, p. 115—116, în cadrul bucății *Un salon din Iași*. Reprodusă în același cadru, în volumul *Salba literară*, Iași, 1857 (p. 185—186), apoi, singură, în ed. 1863 (p. 334—336) și ed. 1875, vol. II (p. 97—99).

Poezia *Cîntice și sărutări*, o adevărată profesiune de credință scriitoricească, ilustrează tema rostului militant, patriotic al artistului în mijlocul societății, temă atît de caracteristică epocii literare dominate de ideile de la 1848.

BANUL MĂRĂCINĂ

Scrisă, după propria indicație a scriitorului, în 1855, la Paris, așadar, între mijlocul lui iulie și mijlocul lui octombrie.

Publicată pentru prima dată în *Concordia*, nr. 18, 22 martie 1857, p. 52, apoi în *Revista română*, 1861, p. 778—779. Reprodusă în ed. 1863 (p. 318—322), ed. 1875, vol. II (p. 81—85).

Poezia aceasta folosește chiar o mărturie din versurile poetului Ronsard, că s-ar trage dintr-un strămoș de pe meleagurile dunărene, deci că ar fi de origine română, venit în Franța pentru a ajuta această țară în lupta ei contra invadatorului străin. Ea urmărea să scoată mai puternic în lumină îndatoririle pe care popoarele din apusul Europei le aveau în acele împrejurări istorice de a ajuta poporul român în lupta sa de emancipare națională și socială. Era, în fond, ideea mai veche a lui Bălcescu din studiul *Comentarii asupra bătăliei de la Cîmpul Rigăi sau Cosovo*, pe care, sub alt aspect, Alecsandri o valorificase artistic în *Sentinela romană*.

LA SEVASTOPOL

Scrisă, după cum indică scriitorul, în 1855, la Sevastopol, deci între 27 noiembrie și 4 decembrie 1855, cînd se afla acolo.

Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 323—325); reprodusă în ed. 1875, vol. II (p. 86—88).

DRAGOȘ

Scrisă, după cît se pare, în două etape: primele 60 de versuri, cîndva, la o dată ce nu poate fi precizată, înainte de mai 1860, probabil în iarna 1859—1860, cînd poetul le așterne și într-un album al unei persoane din București, album aflat acum la Bi-

blioteca Academiei. Finalul a fost scris cu siguranță mai tîrziu, după toate probabilitățile, între ianuarie și septembrie 1862.

Publicată pentru prima oară în *Revista română*, 1861, p. 773—775 (numărul apărut, de fapt, în 1862, de vreme ce din corespondența scriitorului nostru rezultă că abia în ianuarie 1862 el expedia această poezie pentru revista lui Odobescu). Reprodusă în ed. 1863 (p. 326—331), în *Poezii populare ale românilor*, București, 1866 (p. 164—167), ed. 1875, vol. II (p. 89—94).

In albumul amintit (ms. 2.893), *Dragoș* avea numai primele 60 de versuri; în *Revista română* i se mai adăugau încă două versuri. Abia în volume poezia capătă formă definitivă.

1 MAI

E greu de făcut precizări, în lipsa oricăror elemente lămuritoare, în legătură cu geneza acestei poezii. S-ar putea accepta, pe baza locului ce-l ocupă poezia în ciclu (niciodată întîmplător), data de 1 mai 1856 (menționată de titlu).

Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 332—333); reprodusă în ed. 1875, vol. II (p. 95—96).

Prin prezența unor versuri din această poezie, ca și a unora din poezia ce urmează, *Adio*, în nuvela *Margarita*, se marchează legătura, altfel imposibil de bănuit, dintre aceste poezii și episodul Mărgăritei.

ADIO

Scrisă poate cam în aceeași epocă (1853) cu celelalte poezii inspirate de Mărgărita.

Publicată pentru prima oară în *România literară*, nr. 9, 27 februarie 1855, p. 115—116, în cadrul bucății *Un salon din Iași*. Reprodusă în același cadru, în volumul *Salba literară*, Iași, 1857 (p. 185—186), apoi, singură, în ed. 1863 (p. 334—336) și ed. 1875, vol. II (p. 97—99).

CÎNTICE DE LUME

Neexistînd elemente concrete, este imposibil de stabilit data scrierii acestor poezii. Se poate presupune că ele aparţin perioadei 1860—1862, fiind definitivate chiar în 1862.

Publicate pentru prima oară în ediţia 1863 (p. 337—339) ; reproduse în ed. 1875, vol. II (p. 100—103).

VISUL LUI PETRU RAREŞ

Scrisă probabil în perioada 1860—1862, perioadă dominată de pregătirea ediţiei *Poezii populare ale românilor,* deci de teme şi modalităţi folclorice.

Publicată pentru prima dată în *Lumina,* nr. 11, 1863, p. 82—84. Reprodusă în ed. 1863 (p. 340—346), ed. 1875, vol. II (p. 104—111).

Subiectul „legendei" *Visul lui Petru Rareş* prelucrează fidel cea de-a unsprezecea povestire din *O samă de cuvinte* a lui Neculce. De semnalat, de asemenea, colaborarea lui Alecsandri la o publicaţie a tînărului B. P. Hasdeu.

EMMI

Scrisă, după propria indicaţie a poetului, în 1859, desigur după mijlocul lui iulie a acestui an, dată pînă la care el se află în străinătate.

Publicată pentru prima dată în *Ilustraţiunea,* nr. 6, 23 octombrie 1860, p. 46, apoi în *Revista română,* 1861, p. 772—773. Reprodusă în ed. 1863 (p. 347—349), ed. 1875, vol. II (p. 112—115).

Emmi era fiica lui Vasile Sturza, moartă foarte tînără. Poezia a impresionat în mod deosebit pe tînărul Mihai Eminescu, care o pomeneşte cu entuziasm în *Geniu pustiu* şi care, plecînd de la ea, brodează chiar o piesă, rămasă inedită : *Amor pierdut, viaţă pierdută. Emmi.*

MOLDOVA ÎN 1857

Scrisă pe la mijlocul lunii martie 1857, curînd după numirea lui Vogoride în funcţie de caimacam al Moldovei, cînd se dezlănţuise,

sub patronajul acestuia, o înverşunată acţiune antiunionistă, cu concursul unora dintre boieri.

Publicată pentru prima oară în Moldova, în pofida cenzurii, într-o foaie volantă. Apare, aproape concomitent, la Bucureşti, în *Concordia*, nr. 15, 27 martie 1857, p. 59. Reprodusă în ed. 1863 (p. 350—354), ed. 1875, vol. II (p. 116—120).

Poezia face parte din creaţiile literare prin care Alecsandri pledează cauza Unirii. Amintim dintre acestea *Hora Unirii* şi scenetele *Cinel-Cinel, Păcală şi Tîndală.*

NOAPTEA SFÎNTULUI ANDRII

Scrisă, după propria însemnare a scriitorului, la Iaşi, în 1857, referindu-se la aceleaşi împrejurări, cam în aceeaşi perioadă cu *Moldova în 1857*.

Publicată pentru întîia oară în *Revista română,* 1861, p. 776—777. Reprodusă în ed. 1863 (p. 355—359), ed. 1875, vol. I (p. 121—125).

DORUL DE MARE

Scrisă sau poate numai definitivată în prima parte a anului 1860, după cum indică o datare a scritorului din ms. 2.893.

Publicată pentru întîia dată în *Revista română,* 1861, p. 775—776. Reprodusă în ed. 1863 (p. 360—362), ed. 1875, vol. II (p. 126—129).

SURORII MELE

Scrisă curînd după 15 decembrie 1857, cînd moare sora sa, Catinca (născută în 1819), căsătorită cu C. Rolla. În această vreme Alecsandri se afla de cîteva luni în Franţa.

Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 363—364). Reprodusă în ed. 1875, vol. II (p. 130—131).

STEAUA ŢĂRII

Scrisă, probabil, aşa cum indică scriitorul, cel puţin într-o primă formă, în 1856, la Iaşi, în perioada de pregătire a Unirii Principatelor.

Publicată pentru prima oară în *Revista română*, mai 1862, p. 154. Reprodusă în ed. 1863 (p. 365—367), ed. 1875, vol. II (p. 132—134).

HORA UNIREI

Hora Unirei a fost scrisă după 25, poate chiar după 30 mai 1856, cînd s-a constituit Comitetul Unirii, din care făcea parte şi Alecsandri, pînă la 9 iunie, cînd a apărut în presă.

Publicată pentru prima oară în *Steaua Dunării*, nr. 31, 9 iunie 1856, p. 126. Reprodusă de poet (lăsînd, deci, la o parte nenumăratele reproduceri din epocă) în ed. 1863 (p. 368—369), în *Poezii populare ale românilor*, Bucureşti, 1866, p. 396—397 şi în ed. 1875, vol. II (p. 135—137).

Poezia a fost scrisă în cadrul propagandei şi luptei duse pentru unire. Ea are la bază poezia *Hora Ardealului*, publicată la 1843 în *Foaia pentru minte*... şi, însoţită de o melodie adecvată, s-a bucurat de un mare şi imediat succes, fiind pînă astăzi considerată ca un adevărat imn naţional, imnul unităţii naţionale.

Data „1857", pe care Alecsandri o aşază sub titlul *Horei Unirei*, în ediţiile 1863 şi 1875, după cum se vede, n-are totuşi nici un temei. Ea evocă numai anul luptelor celor mai grele pentru cauza Unirii.

PRESIMŢIRE

Scrisă la sfîrşitul lui mai sau începutul lui iunie 1859, cu ocazia celei de a doua vizite a lui Alecsandri în capitala Piemontului, unde era trimis în misiune diplomatică de domnitorul Alexandru Cuza, aşadar, după primele victorii ale armatelor franco-piemonteze împotriva celor austriece.

Publicată pentru întîia oară în *Revista română*, 1861, p. 771—772. Reprodusă în ed. 1863 (p. 370—371), ed. 1875, vol. II (p. 138—139).

PE ALBUMUL D-REI IDA VEGEZZI RUSCALLA

Scrisă fie în aprilie 1858, la Paris, de unde a fost expediată celei ce-i era dedicată, la Torino, așa cum afirmă un cercetător din străinătate în posesia unor manuscrise ale familiei Vegezzi-Ruscalla, fie cu ocazia uneia din cele două călătorii (prima, între 9/23 și 14/26 martie ; cea de a doua, între 1—16 iunie) făcute de poet în 1859 în capitala Piemontului, unde a cunoscut îndeaproape familia filo-românului și admiratorului său Giovennale Vegezzi-Ruscalla.

Publicată pentru prima oară în *Revista română*, mai, 1862, p. 157—158. Reprodusă în ed. 1863 (p. 372), ed. 1875, vol. II (p. 140—141).

Ida era fiica lui Giovennale Vegezzi-Ruscalla, ea însăși tînără scriitoare. Poezia aceasta dedicată ei, ca și *Presimțire*, se încadrează între poeziile care oglindeau simțămîntul unei comunități de interese și de destine, în acel moment istoric, între țările ce aveau să fie Italia și România, pe atunci încă neconstituite sub aceste nume.

PILOTUL

Scrisă, după toate probabilitățile, la Turin, în 1859, cu ocazia călătoriei diplomatice, cînd cunoscuse personal pe Cavour, primul-ministru piemontez. Textul acestei poezii se află în manuscrisul 2.893, dedicat prietenului său Ion Ghica, pe atunci prim-ministru, manuscris în care se află chiar și o dată : „22 ghenar 1860".

Publicată pentru prima oară în *Revista română*, 1861, p. 770. Reprodusă în ed. 1863 (p. 373—375), ed. 1875, vol. II (p. 142—144).

Poezia *Pilotul* pare totuși scrisă pentru Cavour și se încadrează, chiar prin așezarea în volum de către poet, între poeziile care în această vreme exaltă comunitatea de destine a popoarelor italian și român în împrejurările istorice ale acelui moment.

LA PALESTRO

Scrisă, după toate probabilitățile, foarte curînd după ce avusese loc bătălia dintre armatele aliate franco-piemonteze și cele austriece de la Palestro, localitate în preajma orașului Pavia, adică după 29—31 mai 1859.

Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 376—378), apoi în ed. 1875, vol. II (p. 145—147).

Este cea dintîi din poeziile închinate eroismului poporului italian în războiul său de eliberare de sub cotropitoarea stăpînire a imperiului habsburgic.

Zuavi — ostași algerieni din armata colonială franceză.

Bersalieri — ostași din arma vînători a trupelor italiene.

LA MAGENTA

Sîngeroasa bătălie de la Magenta dintre armatele franco-piemonteze și cele austriece a avut loc la 3 iunie. Alecsandri, care, cum am spus, sosit în Italia cu o nouă misiune diplomatică din partea lui Cuza, urmărea de aproape cursul luptelor, trebuie să fi scris această poezie puține zile după 3 iunie 1859, căci două sau trei zile în urmă el ajungea pe locurile pustiite de război de la Magenta, unde, așa cum indică de altfel, scrie poezia.

Publicată pentru prima oară în ed. 1863 (p. 379—380) ; reprodusă în ed. 1875, vol. II (p. 148—149).

GONDOLA TRECE

Scrisă, așa cum indică scriitorul, în 1859, la Genua, deci la 17 sau 18 iunie, cînd el se află în acest oraș, după ce-și încheiase ultima sa misiune diplomatică în Italia și pornea spre țară.

Publicată pentru prima oară în *Revista română,* mai 1862, p. 156—157, unde lipsește cea de-a patra strofă de patru versuri, cea care face din această poezie, inițial intimă, erotică, o poezie de largi rezonanțe politice, căci în strofa ce o va adăuga în ediția din 1863 poetul își exprimă durerea că Veneția rămăsese încă sub jugul imperiului austriac după încheierea războiului din 1859.

CORONA VIEŢEI

Scrisă, aşa cum indică scriitorul, în 1859, la Milano. Dar numai *„în parte"*, căci Alecsandri s-a aflat în acest oraş imediat după eliberarea lui de sub jugul imperiului habsburgic, între 7—11 iunie 1859, iar în partea a doua a poeziei el se referă la bătălia de la Solferino, care s-a petrecut în primele zile din iulie, cînd poetul nu mai era de mult la Milano. În orice caz, poezia e scrisă în această epocă şi se încadrează între poeziile închinate luptei eroice pentru eliberare şi unitate naţională a poporului italian.

Publicată pentru prima oară, cu unele deosebiri faţă de forma din volum, în *Revista română*, octombrie-decembrie 1862, p. 700—707. Reprodusă in ed. 1863 (p. 383—393), ed. 1875, vol. II (p. 152—163).

LA POEŢII ROMÂNI

Scrisă, poate, în 1860 (în ms. 2.893, Alecsandri chiar precizează : „19 ianuarie 1860"), la Bucureşti, dar e foarte probabil că la această dată el definitiva o poezie lucrată ceva mai înainte, eventual în cea de a doua jumătate a anului anterior.

Publicată pentru prima oară sub titlul *Poeţii români*, în *Revista română*, 1861, p. 769, unde lipsesc strofele 4, 5 şi 6 — foarte importante pentru sensul definitiv al poeziei. Reprodusă în ed. 1863 (p. 394—396), ed. 1875, vol. II (p. 164—166).

Prinţesa A. Ghica, căreia îi era dedicată poezia, era Alexandrina, soţia lui Ion Ghica, amicul său, numit prinţ mai puţin din cauza obîrşiei sale din Ghiculeşti, cît datorită faptului că fusese bei (prinţ) de Samos.

LACUL DE COMO

Scrisă, probabil, în jurul lui 10 mai 1861, dată aproximativă la care, cu ocazia unei noi misiuni diplomatice încredinţate de Cuza pe lîngă regele Piemontului, Alecsandri pare să se fi aflat la Como, pe care ştim sigur că l-a vizitat.

Publicat pentru prima oară în ed. 1863 (p. 397—398) ; reprodus în ed. 1875, vol. II (p. 167—168).

Principesa C. Conachi-Vogoride era fiica lui Conachi şi a Smarandei, văduva lui P. Negri. Era, aşadar, după mamă, soră a Ele-

nei şi a lui Costache Negri, bună şi veche prietenă cu Alecsandri. S-a căsătorit cu Nicolae Vogoride, viitorul caimacam, de care se va despărţi, căsătorindu-se apoi cu un principe italian. E probabil că poetul a întîlnit-o la Como, şi aceasta a determinat dedicarea sonetului acestuia, formă de altfel foarte rară la Alecsandri.

ROMANŢA

Scrisă, probabil, în ceea ce am putea numi „perioada bucureşteană" a lui Alecsandri, vremea cînd, fiind ministru de externe al guvernului din Ţara Românească, locuia aproape numai la Bucureşti, deci în iarna 1859—1860.

Publicată pentru întîia oară în *Revista română*, 1861, p. 770—771. Reprodusă în ed. 1863 (p. 399—400), ed. 1875, vol. II (p. 169—170).

D-na M. D., căreia îi e dedicată poezia, ar putea fi Maria Davila, soţia doctorului Carol Davila.

CRINUL

Scrisă în aceeaşi perioadă ca şi poezia *Romanţă*. Poetul de altfel indică : „Bucureşti, 1860".

Publicată pentru prima dată în *Revista română*, mai 1862, p. 157. Reprodusă în ed. 1863 (p. 401—402), vol. II (p. 171—172).

D-ra A. Cîmpineanu, tînăra odraslă a cunoscutei familii Cîmpineanu, era rudă apropiată cu Ion Ghica, amicul poetului.

CRISTOS A ÎNVIAT

Scrisă, după toate probabilităţile, în martie sau prima jumătate din aprilie 1863.

Publicată pentru prima oară în *Lumina*, nr. 13—14, 1863, p. 21—22. Reprodusă în ed. 1863 (p. 403—404), ed. 1875, vol. II (p. 173—174).

Poezia a fost prilejuită de răscoala armată a polonezilor pentru eliberarea lor de sub jugul străin, răscoală care a izbucnit în noaptea de 22 spre 23 ianuarie 1863.

ÎNŞIRĂ-TE, MĂRGĂRITE

Poemul a fost scris în iarna 1856—1857 sau primăvara 1857. În orice caz, în luna mai 1857 era definitivat, şi el nu putuse fi început înainte de toamna 1856, cînd a murit cel de al treilea copil al soţilor Zoe şi I. A. Cantacuzino, punctul de plecare al acestei creaţii.

Publicat în *Revista română*, mai 1862, p. 160—166. Reprodus în ed. 1863 (p. 405—423), ed. 1875, vol. II (p. 175—193).

Zoe Cantacuzin — căreia îi era dedicat poemul *Înşiră-te mărgărite*, era nepoata de fiu a fostului domnitor Ion Sandu Sturza, căsătorită cu I. A. Cantacuzino, viitorul traducător al operei lui Schopenhauer: *Lumea ca voinţă şi reprezentare.*

În *Revista română*, Alecsandri dă poemului său subtitlul *poem popular* şi-l însoţeşte de următoarea notă: „Acest basm popular, în care amorul de mamă formează sujetul principal, l-am auzit în munţii Moldovei, de la o călugăriţă, anume Megalusa, al cărui glas pătrunzător şi ochire inspirată da un caracter fantastic povestirii sale".

PASTELURI

Ciclul *Pasteluri* grupează 40 de poezii, dintre care 32, primele 30 şi ultimele 2, cuprind remarcabile imagini ale priveliştilor patriei, în cea mai mare parte a priveliştilor de la Mirceşti, în diversele ipostaze ce se înfăţişau în cele patru anotimpuri ale anului.

Pastelurile au fost publicate în revista *Convorbiri literare*, majoritatea lor în intervalul 1868—1869. Pentru prima oară ele au fost grupate în ciclu, în ordinea ce ne este astăzi cunoscută, la 1875, singura dată în timpul vieţii scriitorului, în ediţia *Opere complete, Poezii*, III, *Pasteluri şi legende.*

SERILE LA MIRCEŞTI

Deşi datată de poet „Mirceşti, 1867", data nu este absolut sigură. Pare mai probabil că poezia a fost scrisă mai tîrziu, anume pentru a constitui un fel de prefaţă a *Pastelurilor*, nu mult înainte de prima ei publicare, cînd pregătea pentru ediţia Socec tipărirea ciclului în ediţia *Operelor complete.*

Tipărită pentru prima dată în *Revista contimporană*, nr. 1, 1 martie 1873, p. 11—13, sub titlul *O seară de iarnă*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 3—6).

SFÎRŞIT DE TOAMNA

Scrisă la sfîrşitul toamnei 1867.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 33. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 7—8).

IARNA

Scrisă în iarna 1867—1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 33—34. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 9-10).

GERUL

Scrisă în iarna 1867—1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 34. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 11—12).

VISCOLUL

Scrisă în iarna 1867—1868.

Publicată pentru prima oară, cu titlul *Vicolul*, în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 34 ; apoi, *Foaia Soţietăţii pentru literatura şi cultura română* în *Bucovina*, nr. 5, 1 mai 1868, p. 123—124. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 13—14).

SANIA

Scrisă în iarna 1867—1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 35. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 15—16).

MEZUL IERNEI

Scrisă prin noiembrie-decembrie 1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 23, 1 februarie 1869, p. 366—367. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 17—18).

LA GURA SOBEI

Scrisă în iarna 1867—1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 34—35. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 19—20).

BRADUL

Scrisă, poate, în iarna 1874—1875. Nu avem însă nici o indicație precisă în legătură cu data elaborării sau scrierii acestei poezii.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, februarie 1875, p. 439—440. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 21—23).

SFÎRŞITUL IERNEI

Scrisă, probabil, pe la mijlocul lui martie 1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 35. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 24—25).

OASPEŢII PRIMĂVERII

Scrisă, probabil, ca şi precedenta, pe la mijlocul sau spre sfîrşitul lunii martie 1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 35—36. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 26—27).

CUCOARELE

Scrisă cam în aceeaşi vreme cu *Oaspeţii primăverii*, în a doua jumătate a lunii martie 1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 aprilie 1868, p. 36. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 28—29).

NOAPTEA

Scrisă, după toate probabilităţile, între 20 martie şi 18 aprilie 1868.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 81—82. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 30—31).

DIMINEAŢA

Scrisă în primăvara anului 1868. În *Convorbiri literare*, pastelurile împreună cu care este publicată poartă toate data: „Mirceşti, aprilie 1868".

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 81. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 32—33).

TUNETUL

Scrisă în aceeaşi perioadă cu *Dimineaţa*, o dată cu care a fost publicată de altfel.

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 81. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 34—35).

FLORIILE

Scrisă în aceeaşi perioadă cu *Dimineaţa*.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 82. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 36—38).

PAŞTELE

Scrisă în primăvara anului 1868.
Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 82—83. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 39—40).

PLUGURILE

Scrisă în primăvara anului 1868.
Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 83. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 41—42).

SĂMĂNĂTORII

Scrisă în primăvara anului 1868.
Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 83—84. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 43—44).

RODICA

Scrisă în primăvara anului 1868.
Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 84. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 45—46).

LUNCA DIN MIRCEŞTI

Scrisă, după toate probabilităţile, în primăvara anului 1869.
Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 5, 1 mai 1869, p. 73—74. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 47—50).

Armida — personaj feminin din *Ierusalimul eliberat* de Torquatto Tasso.

MALUL SIRETULUI

Scrisă în primăvara anului 1869.
Publicată pentru întîia dată în *Convorbiri literare*, nr. 5, 1 mai 1869, p. 74—75. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 50—51).

FLORI DE NUFĂR

Elaborată, probabil, între aprilie și decembrie 1868.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 23, 1 februarie 1869, p. 367. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 52—53).

CONCERTUL ÎN LUNCĂ

Elaborată într-o perioadă mai lungă, între primăvara anului 1868, cînd probabil a schițat primele impresii, pînă prin decembrie 1868, poate chiar ianuarie 1869.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 23, 1 februarie 1869, p. 365—366, sub titlul *Concertul* și datată: „Mircești, 1868". Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 54—57).

VINĂTORUL

Scrisă, după toate probabilitățile, în primăvara anului 1868.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 5, 1 mai 1868, p. 74. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 58—59).

PUNTEA

Scrisă probabil în iarna 1868—1869.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 1, 1 martie 1869, p. 11. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 60—61).

BALTA

Scrisă probabil în primăvara anului 1869, cam în aceeași vreme cu *Lunca din Mircești*, *Malul Siretului*, o dată cu care sînt de altfel trimise lui Negruzzi și publicate în revistă.

Publicate pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 5, 1 mai 1869, p. 74. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 62—63).

FÎNTÎNA

Scrisă în iarna *1868—1869.*

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 1, 1 martie 1869, p. 10. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 64—65).

SECERIŞUL

Scrisă, după toate probabilităţile, în primăvara anului 1869.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare,* nr. 5, 1 mai 1869, p. 75. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 66—67).

COSITUL

Scrisă, probabil, în primăvara anului 1869.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 5, 1 mai 1869, p. 75, sub titlul *Coasa.* Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 68—69).

PORTRET
(dedicat doamnei X... Y... Z...)

Nu se poate preciza data la care a fost scrisă această poezie, nici cui îi era, în realitate, adresată.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 23, 1 februarie 1869, p. 367. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 70—71).

PORTRET
(dedicat princesei Natalia Ghica)

Poezia poartă enigmatica datare 185... E scrisă probabil în anul 1856.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare,* nr. 23, 1 februarie 1869, p. 367. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 72—73).

PE COASTELE CALABREI

Nu se poate stabili data la care a fost scrisă această poezie. Poate în vara 1859, cînd, în drum spre țară, după misiunea diplomatică pe cîmpurile de luptă din nordul Italiei, Alecsandri a vizitat din nou coastele Calabriei, pe care le evocă aici.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 19, 1 decembrie 1871, p. 297. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 74—75).

LINDA-RAIA

Nu se poate preciza data cînd a fost scrisă această poezie, care cuprinde o reminiscență a călătoriei în Spania, dar care, prin stăpînirea formei și amănunte stilistice, pare să aparțină perioadei de maturitate artistică de zămislire a *Pastelurilor.* De altfel, dacă ar fi scris-o înainte de 1863, desigur că poetul n-ar fi avut nici un motiv să n-o cuprindă în *Mărgăritărele,* unde figura Lindei Raia este evocată și în poezia *O noapte la Alhambra.*

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare,* nr. 11, 1 februarie 1875, p. 440. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 76—77).

CALEA-ROBILOR

Scrisă la o dată ce nu poate fi stabilită.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 6, 1 septembrie 1874, p. 213. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 78—79).

BUCHET

Scrisă probabil în iarna 1868—1869.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 1, 1 martie 1869, p. 10. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 80—82).

MANDARINUL

Nu se poate stabili data la care a fost scrisă această poezie.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 6, I septembrie 1874, p. 213. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 83—85).

PASTEL CHINEZ

Scrisă, după indicaţia poetului dată în revista unde a apărut mai întîi, la Mirceşti, în octombrie 1874. Făcînd o legătură cu atmosfera din această poezie, am putea, eventual, presupune că poezia *Mandarinul* a fost scrisă cam în aceeaşi vreme, poate puţin mai înainte.

Publicată pentru prima oară în *Revista contimporană,* nr. 12, 1874, p. 453—454. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 86—88).

I.A.C. — căruia îi este dedicat *Pastel chinez* — este amicul lui Alecsandri, I. A. Cantacuzino. Vezi nota la poemul *Înşiră-te mărgărite.*

BARAGANUL

Scrisă, fără îndoială, la data şi locul atît de precise pe care le indică scriitorul: „Cannes, 20 martie 1870". În această vreme Alecsandri se afla într-adevăr în această localitate.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare,* nr. 4, 15 aprilie 1870, p. 65. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 89—91).

VALUL LUI TRAIAN

Scrisă, după indicaţia poetului însuşi, în 1874.

Publicată pentru prima oară în *Columna lui Traian,* nr. 9, 1874, p. 232—233. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 92—94).

VARIA (a)

Volumul III, ediţia *Opere complete* (Socec, 1875), cuprinde între ciclul *Pasteluri* şi ciclul *Legende,* care sînt indicate pe pagina de titlu, încă un ciclu, intitulat *Varia.* Noi l-am numit

Varia (a), pentru a-l deosebi de alt ciclu, numit de poet de asemenea *Varia*, căruia noi i-am adăugat *(b)* în edițiile noastre, aflat la sfîrșitul volumului din 1884, care cuprinde piesa *Fîntîna Blanduziei*. Sînt grupate în acest ciclu eterogen poezii foarte felurite ca specie literară, scrise în epoci foarte îndepărtate, de la 1845 pînă în preajma lui 1875, cînd volumul urma să intre în tipar.

MAREA MEDITERANĂ

Scrisă, după datarea scriitorului însuși, menționată la prima apariție a poeziei în revistă, în iunie 1867, la Nisa.

Publicată pentru prima dată în *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina*, nr. 7—8, iulie-august 1867, p. 194—195. Reprodusă în ediția 1875, vol. III (p. 97—103).

TÎNĂRA CREOLĂ

Scrisă cam în aceeași vreme cu *Marea Mediterană*, în a doua jumătate a lunii iunie 1867, cînd scriitorul se afla stabilit la Nisa, în sudul Franței.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 14, 15 septembrie 1867, p. 193. E prima colaborare a lui Alecsandri la revista „Junimii", ca răspuns la invitația ce i-o făcuse Iacob Negruzzi printr-o scrisoare ce o aflase la Mircești, la înapoierea sa din călătoria în Franța. Poezia e reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 104—107).

STROFE SCRISE PE UN PĂRETE

Scrisă în intervalul 20 august—10 septembrie 1845, petrecut de scriitor în insula Prinkipo, lîngă Constantinopol, cu prilejul primei sale vizite în capitala Imperiului otoman. În acest răstimp Alecsandri a fost grav bolnav — ceea ce explică tonul sumbru, rar la el, al acestei poezii.

Publicată pentru prima oară în *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina*, nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 293, sub titlul *Strofe scrise fiind bolnav la insula Prinkipo*. Reproduse în ed. 1875, vol. III (p. 108—109).

IMN RELIGIOS

Scrisă in vederea cunoscutei serbări de la Putna organizată de Eminescu, Slavici şi ceilalţi membri ai societăţii studenţeşti vieneze „România jună", la cererea organizatorilor, desigur nu cu foarte mult timp înaintea serbării, care a avut loc la 15/27 august 1871. Cu muzica de Flechtenmacher, versurile acestea au fost cîntate la serbarea de la Putna.

Publicată în *Convorbiri literare,* nr. 12, 15 august 1871, p. 192—193. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 110—111).

IMN LUI ŞTEFAN CEL MARE

Scrisă cu acelaşi prilej şi desigur în acelaşi timp, prin iulie 1871, ca precedenta.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 12, 15 august 1871, p. 185. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 112—114).

IERI ŞI ASTĂZI

Nu poate fi precizată data la care a fost scrisă această poezie.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare,* nr. 20, 15 decembrie 1871, p. 315. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 119—120).

AMICULUI A. DONICI

Scrisă, după însăşi datarea scriitorului, în 1863, o dată cu fabula ce urmează, căreia îi slujeşte de introducere.

Publicată pentru întîia dată în ed. 1875, vol. III (p. 121).

Vlad Moraru — pseudonimul cu care Alecsandri semnase fabula *Moara de vînt,* în *Lumina,* 1863.

MOARA DE VÎNT

Scrisă în primele luni ale anului 1863.

Publicată pentru prima oară în revista lui Hasdeu, *Lumina*, nr. 13—14, 1863, p. 22. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 122—123).

Fabula este o satiră foarte transparentă la adresa vorbăriei sterile din Camera deputaților de atunci, ostilă politicii de reforme democratice a lui Cuza și străduindu-se, fie prin opoziție fățișă, fie prin lungi discursuri demagogice, să paralizeze intențiile de a acționa ale domnitorului.

LUPUL ȘI MOMIȚA

Scrisă, după propria indicație a scriitorului, în anul 1845.

Publicată pentru prima oară în *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina*, nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 294—295. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 124—125).

BUCOVINA

Scrisă, după datarea scriitorului, în 1865, pînă la 30 ianuarie 1865, cînd o trimitea lui Al. Hurmuzache.

Publicată pentru prima oară în *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura romînă în Bucovina*, nr. 1—2—3, 1 martie 1865. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 126—127).

VISUL FERICE

Scrisă, după datarea lui Alecsandri din ms. 1.699 și în *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura română în Bucovina*, în anul 1846. Data 1866 de la finele poeziei din ediția 1875 este o evidentă greșeală de tipar.

Publicată pentru prima oară în *Foaia Soțietății pentru literatura și cultura romînă în Bucovina*, nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 295, sub titlul *Visul fericit*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 128—129).

Ținînd seama de data la care a fost scrisă, poezia pare că se integrează între poeziile prilejuite de episodul de iubire cu Elena Negri.

CÎNTIC SICILIAN

Nu se poate preciza data la care a fost scrisă această poezie.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 20, 15 decembrie 1871, p. 314. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 130—131).

Contadina — ţărancă, în limba italiană.

SERENADA

Scrisă înainte de 1 ianuarie 1872, dată la care era alcătuit un album de poezii ale lui Alecsandri (acum ms. 1.699), în care această poezie figurează.

Publicată pentru prima oară în ed. 1875, vol. III (p. 132—133).

CĂDEREA RINULUI

Scrisă, după cum poetul însuşi indică, la Neuhausen, în anul 1873, luna iulie.

Publicată pentru prima oară în *Revista contimporană*, nr. 10, 1 decembrie 1873, p. 848—850; apoi (trimisă de Alecsandri cu unele modificări) în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1874, p. 396—397. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 134—137).

Neuhausen este un orăşel din imediata apropiere a faimoasei cascade a Rinului de la Schaffhausen, evocată în această poezie, simbolizînd însă pentru poet în această bucată căderea Franţei în războiul din 1870—1871 şi redresarea ei după această grea încercare.

VÎNĂTORI ŞI VÎNĂTOARE

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 20, 15 decembrie 1871, p. 314 sub titlul *Vînătorii*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 138—140).

SOARELE, VÎNTUL ŞI GERUL

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 2, 1 mai 1875, p. 50, sub titlul *Soarele, gerul şi vîntul*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 141—142).

SCRÎNCIOBUL

Scrisă în primăvara anului 1868, cam în aceeaşi vreme cu *Dimineaţa*, *Tunetul* din ciclul *Pasteluri*. De altfel, iniţial, în *Convorbiri literare*, şi această poezie era încadrată între *Pasteluri*.

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 6, 15 mai 1868, p. 83. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 143—144).

VÎNTUL

Scrisă probabil în toamna 1868. Din scrisoárea de la 21 decembrie 1868, cînd o expedia, împreună cu alte pasteluri (între care era atunci încadrată), lui Iacob Negruzzi, rezulta că e de curînd scrisă, ca şi celelalte poezii ce o însoţeau.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 23, 1 februarie 1869, p. 366. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 145—146).

STELELE

Scrisă la sfîrşitul anului 1868 sau începutul lui 1869. O trimitea lui I. Negruzzi la 6 februarie 1869, împreună cu alte pasteluri (*Buchet, Fîntîna, Mărgărinta din Muncel, Puntea, Legendă de la munte, Două suflete*), care o publică în *Convorbiri literare*, sub titlul *Legendă*.

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 1, 1 martie 1869, p. 11. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 147—148).

DOUĂ SUFLETE

Scrisă probabil cam în aceeaşi perioadă cu poezia *Stelele*, o dată cu care a fost trimisă lui Negruzzi şi publicată în *Convorbiri literare*, de asemenea printre pasteluri.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 1, 1 martie 1869, p. 12. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 149—150).

OMUL SINGURATIC

Scrisă, fenomen destul de rar la Alecsandri, prin contopirea a două poezii : un cîntec de lume, ce pare scris prin 1862—1864, alternat cu alte versuri, ce par a fi mai recente, în orice caz posterioare lui 1 ianuarie 1872.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 2, 1 mai 1875, p. 49—50, sub titlul *Omul solitar*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 151—154).

MĂRGĂRINTA DIN MUNCEL

Scrisă probabil prin ianuarie 1869, cam în aceeaşi vreme cu *Buchet*, *Fîntina*. Trimisă lui Iacob Negruzzi la 6 februarie 1869, a fost publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 1, 1 martie 1869, p. 10—11. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 155—156).

Munsel — comună din imediata apropiere a Mirceştilor.

ŞTEFAN-VODĂ ŞI CODRUL

Scrisă într-o primă formă probabil prin ianuarie 1869, cînd a redactat prima parte din romanul *Dridri*, în care se află versuri din această poezie.

Publicată pentru prima oară, în cadrul bucăţii de proză *Un episod din 1848*, în *Convorbiri literare*, nr. 4, 15 aprilie 1869, p. 65. Ea apare, de asemenea, în cadrul celui de al doilea capitol din romanul *Dridri*, în *Revista contimporană*, nr. 4, 1 iunie 1873, p. 294. Reprodusă, într-o formă îmbogăţită, în ed. 1875, vol. III (p. 157—158).

ȘTEFAN ȘI DUNĂREA

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Publicată pentru prima oară în *Columna lui Traian*, nr. 13, noiembrie 1873, p. 249, unde este însoțită de o scrisoare a lui Alecsandri. Poezia este reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 159—162).

PUNGULIȚA

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată. În ed. 1875, ea e datată : 1862 ; în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina* este datată : 1852. Este o modificare intenționată ? Este o greșeală de tipar ? Deocamdată, nu putem spune nimic, neavînd nici un element care să confirme vreuna din cele două date.

Publicată pentru prima dată într-o formă mai redusă, în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 296—297, laolaltă cu multe alte poezii pe care, într-o scrisoare către Al. Hurmuzachi, poetul le declara aflate printre hîrtiile sale și datînd „de la deosebite epoce". Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 163—164).

PE ALBUMUL PRINCESEI AGLAE ROSETTI
Dorul mamei

Scrisă, după indicația poetului, în anul 1866.

Publicată pentru prima oară în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 3, 1 martie 1866, p. 83—84, cu titlul *Dorul mumei* și subtitlul *Pe albumul princesei A.R.R.* Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 165—166).

Dorul mamei e prilejuită de moartea unui copil al soților Răducanu Rosetti, prieteni ai poetului. Aglae, soția lui Răducanu Rosetti, era fiica fostului domnitor Grigore Ghica. Soțul ei luase parte la mișcarea revoluționară din Moldova de la 1848, fusese arestat de Sturza și exilat.

Căiuți era proprietatea familiei Rosetti, situată pe Trotuș, între Adjud și Tîrgu-Ocna, unde probabil Alecsandri îi vizitase și, impresionat de durerea mamei, scrisese poezia.

PE ALBUMUL D-REI MARIA DOCAN

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Publicată pentru prima oară în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 5, 1 mai 1866, p. 162, cu titlul *Mariei Docan*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 167—169).

Maria Docan era nepoată prin alianță a lui Alecsandri, tatăl ei, N. Docan, fiind de altfel și vechi prieten cu scriitorul nostru.

PE ALBUMUL D-REI A. JORA

Scrisă, poate, la 1 decembrie 1871 sau puțin înainte de această dată, cînd o expediază celei căreia îi fusese dedicată.

Publicată pentru prima dată în ed. 1875, vol. III (p. 170—171).

Aglae Jora, fiica lui Al. Jora, nepoata lui Mihai Jora, mare luptător unionist, ministru al lui Cuza, ambii prieteni ai lui Alecsandri.

PE ALBUMUL DOMNIȘOARELOR FLORESCU

Scrisă, după datarea poetului, în iunie 1868, la București.

Publicată pentru prima oară în ed. 1875, vol. III (p. 172—173).

În ms. 1.699 (din 1 ianuarie 1872) titlul e mai precis: *D-relor Maria și Liza Florescu*, fiicele amicului său I. Em. Florescu, căruia la 1878 i-a adresat cunoscuta *Epistolă...*

PE ALBUMUL D-NEI Z.

Scrisă, după indicațiile poetului, confirmată de ms. 1.699, în 1856, la Iași.

Publicată pentru prima dată în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 6, 1 iunie 1865, p. 145—146, sub titlul *La o mamă*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 174—177).

În ms. 1.699, titlul este *Pe albumul d-nei Zoe Cantacuzin*. Poezia era într-adevăr dedicată de scriitor soției amicului său I. A. Cantacuzino, căreia îi dedicase, cu același trist prilej al pierderii unui copil, și poemul *Înșiră-te mărgărite*.

Începutul poeziei şi mai cu seamă versurile:

S-ar vrea ca să treacă de-al lumei hotar
Scuturînd din aripi al vieţii amar,

care au fost desigur de îndată citite de adolescentul Mihai Eminescu, pe atunci „gimnazist" la Cernăuţi, au răsunat atît de puternic în versurile din *Mortua est:*

Un vis ce îşi moaie aripa-n amar
Astfel ai trecut de al lumii hotar,

încît, din cauza chipului insuficient de clar în care era aşezată semnătura lui Alecsandri în revistă, la finele acestei poezii, atît N. Iorga, cît şi G. Călinescu au considerat poezia a fi, nesemnată, a lui Eminescu.

PE ALBUMUL UNEI COPILIŢE PARIZIANE

Scrisă, după indicaţia scriitorului însuşi, în 1848, la Paris, deci în ultimele trei luni ale acestui an, după plecarea în capitala Franţei la sfîrşitul lui septembrie.

Publicată pentru întîia oară în *Foaia Soţietăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina,* nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 295—296, sub titlul *Pe albumul unei copiliţe.* Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 178—179).

PE ALBUMUL D-REI X.

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Publicată pentru prima oară în ed. 1875, vol. III (p. 180—183).

STROFE DESPĂRECHEATE

Sînt, de fapt, fragmente şi mici poezii scrise desigur la date deosebite care însă nu pot fi precizate.

Publicate pentru prima oară în ed. 1875, vol. III (p. 184—186).

LEGENDE

În acest ciclu, publicat pentru prima oară în volumul III al culegerii de *Poezii* din *Opere complete*, 1875, Alecsandri a grupat 17 poezii scrise între 1864 și 1875, dar cele mai multe între 1872—1875. Cu excepția poeziei *Palatul Loredano*, toate aceste poezii prelucrează teme inspirate din trecutul istoric sau din folclor. Nu întîmplător, ci pentru că voia să arate că subiectele lor, cu toate că foarte recente, aparțineau deja istoriei, el încadra între *Legende* poeziile *Pohod na Sibir* și *Cuza-vodă*.

Într-un anumit fel, *Legendele* sînt o continuare a *Pastelurilor*, în orice caz se leagă de acestea. Scriitorul era profund dezgustat în această vreme de moravurile din societatea în care trăia, îndeosebi de politicienii care conduceau țara, de micimea lor și a faptelor lor. La un îndemn al lui Pantazi Ghica de a mai scrie versuri, poetul îi spunea într-o scrisoare din mai 1866, din care, printre rînduri, se citește sincera și legitima dezamăgire ce-l cuprinsese după mișeleasca detronare a lui Cuza: „Lira mea n-ar cere altceva mai bun decît să vibreze cît se poate de armonios... ea caută eroi pretutindeni, la Costangalia, la 11/23 faur și la 3 aprilie, dar nu găsește ce i-ar trebui; nu doar că nu e considerabilă cantitatea mărfei; nu, dar afurisita de calitate lipsește". Cu atît mai mult, în aceste împrejurări, după cum s-a arătat și în studiul introductiv, Alecsandri părăsește temele actualității imediate politice și sociale din care se inspirase în *Suvenire*, în *Mărgăritărele*, și se întoarce spre cîntarea țăranului cu muncile sale și a naturii patriei, singurele ce-i mai păreau curate și îmbărbătătoare în jurul său la epoca respectivă. În această stare de spirit se află el în anii în care scrie *Pastelurile*. Aici se află explicația genezei *Legendelor* și a semnificației lor. Tratînd subiectele istorice ale „legendelor", Alecsandri nu se izola de viață, nu fugea de prezent, ci — ca atîția din contemporanii săi — lua parte la luptă cu armele ce le socotea mai potrivite în acele împrejurări. Evocarea lui Ștefan cel Mare, „zimbrul sombru și regal", a eroilor din *Pohod na Sibir*, a lui Dan, căpitan de plai, a lui Mihai Viteazul sau a lui Cuza îi apărea lui Alecsandri, pe bună dreptate, „o palmă dată de trecutul glorios prezentului mișelit" din perioada 1866—1875. Acesta e obiectivul și semnificația celor mai multe din poeziile acestui ciclu, ca și a celui următor.

DUMBRAVA-ROȘIE

Scrisă în prima jumătate a lunii februarie 1872. În bună dispoziție de lucru, Alecsandri încheia și expedia lui I. Negruzzi la 12 ianuarie 1872 studiul despre Costache Negruzzi, încheia și expedia ultima parte din studiul despre Anton Pann și selecția din opera acestuia la 26 ianuarie 1872, iar la 19 februarie scria din nou aceluiași Iacob Negruzzi, tot de la Mircești: „Aș dori să mă reped pe o zi la Iași ca să vă citesc un mic poem, *Dumbrava Roșie*, pe care l-am scris în zilele acestea".

Publicat pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 2, 1 mai 1872, p. 50—60. Reprodus în broșura *Dumbrava Roșie (1497), poem istoric*, Iași, 1872, 44 p., apoi în ed. 1875, vol. III (p. 3—40).

RĂZBUNAREA LUI STATU-PALMĂ

Scrisă poate la sfîrșitul anului 1871, mai degrabă la începutul anului 1872, cam în aceeași vreme cu studiul despre Anton Pann. La ședința „Junimii" din 25 februarie 1872, Alecsandri a citit *Dumbrava Roșie* și această „legendă".

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 4, 1 iulie 1872, p. 137—138. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 41—46).

ANA DOAMNA

Scrisă probabil cu puțin înainte de a fi fost publicată.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, februarie 1873, p. 416—417 și, aproape concomitent, dacă nu înainte, în *Familia*, nr. 3, 21 ian./2 februarie 1873, p. 25—26. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 47—50).

CALUL CARDINALULUI BATHORI

Scrisă, după indicația poetului, în 1868.

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 12, 15 august 1868, p. 200. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 51—54).

TUDORA DE LA TÎRŞOR

Scrisă, după cum arată însuşi Alecsandri, în 1864, la Borzeşti.

Publicată pentru prima oară în *Foaia Soţietăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina*, nr. 11, 1 noiembrie 1865, p. 267, cu titlul *Tudora din Tîrguşor (baladă)*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 55—56).

ODĂ STATUIEI LUI MIHAI VITEAZUL

Scrisă, după toate probabilităţile, cu puţin înainte de publicarea ei, cu prilejul înălţării statuii lui Mihai Viteazul la Bucureşti, în 1876.

Publicată pentru prima oară în *Revista contimporană*, nr. 11, 1 noiembrie 1874, p. 393—396, apoi în *Orientul latin*, nr. 16, 13 noiembrie 1874, p. 261—263, în *Convorbiri literare*, nr. 9, 1 decembrie 1874, p. 351—352. Reprodusă de scriitor în ed. 1875, vol. III (p. 57—61).

LEGENDĂ DE LA DORNA

Scrisă, probabil, prin ianuarie 1869 ; trimisă lui Iacob Negruzzi la 6 februarie 1869, împreună cu pastelurile *Buchet, Fîntîna, Puntea*, o dată cu care a apărut.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 1, 1 martie 1869, p. 12, sub titlul *Legendă de la munte*. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 62—69).

TOAMNA ŢESĂTOARE

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată, probabil nu cu mult înainte de a apărea în revistă.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 11, 1 februarie 1875, p. 438—439. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 65—68).

PALATUL LOREDANO

Scrisă, după propria indicație a autorului, la Mircești, în cursul anului 1871.

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 20, 15 decembrie 1871, p. 313—314, cu subtitlul „legendă venețiană“ — ceea ce legitimează astfel și acestei poezii încadrarea între „legende“. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 69—73).

POHOD NA SYBIR

Scrisă la o dată ce nu poate fi deocamdată stabilită cu precizie.

Publicată pentru întîia dată în *Convorbiri literare*, nr. 19, 1 decembrie 1871, p. 297—298. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 74—78).

Inspirată de lupta patriotică a polonezilor aflați sub jug străin, poezia *Pohod na Sibir* este o mărturie a caldei simpatii cu care scriitorul nostru urmărea lupta pentru eliberare a tuturor popoarelor. În legătură cu lupta pentru eliberarea polonezilor, amintim și poezia *Cristos a înviat*. De altfel, Alecsandri avea legături personale cu conducerea mișcării revoluționare poloneze de la Paris și — amănunt deosebit de semnificativ — în camera sa de lucru de la Mircești se afla reproducerea de mari dimensiuni a tabloului intitulat *Pohod na Sibir* de pictorul Artur Grottger, litografie executată în 1869 — ceea ce ajută la fixarea cu oarecare aproximație a datei la care a fost scrisă această poezie.

LEGENDA RÎNDUNICĂI

Scrisă în noiembrie 1874, la Mircești.

Publicată pentru prima oară în *Revista contimporană*, nr. 4, 1 aprilie 1875, p. 289—295. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 79—85).

Grădișteanu — soțul Nicăi, căreia îi era dedicată legenda, rudă a lui Petre Grădișteanu, unul din conducătorii *Revistei contimporane* și apărător al politicii duse de Cuza în luptele parlamentare de după detronarea acestuia.

DAN, CAPITAN DE PLAI

Scrisă, în orice caz încheiată în noiembrie 1874, la Mirceşti.

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 10, ianuarie 1875, p. 377—382. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 86—102).

Într-o conferinţă ce a ţinut-o în toamna anului 1877 în cîteva oraşe moldovene, în vederea strîngerii fondurilor pentru îngrijirea răniţilor din război, Alecsandri a mărturisit că figura lui Costache Negri i-a slujit drept model pentru crearea luminoasei figuri a lui Dan.

GRUI-SÎNGER

Scrisă în aprilie 1875, la Mirceşti.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 3, 1 iunie 1875, p. 81—84. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 103—114).

LEGENDA CIOCÎRLIEI

Scrisă sau în orice caz sfîrşită şi definitivată între 20 aprilie şi 2 mai 1875.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 3, iunie 1875, p. 84. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 115—129).

LEGENDA LĂCRIMIOAREI

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată, probabil nu mult înainte de prima ei publicare.

Publicată pentru întîia oară în *Revista contimporană*, nr. 6, 1 iunie 1875, p. 459—461. Reprodusă în ed. 1875, vol. III (p. 134—136).

CUZA-VODĂ

Scrisă în 1873, cu prilejul înmormîntării lui Cuza, la Ruginoasa, așa cum indică de altfel poetul la finele poeziei.

Publicată pentru prima oară în ed. 1875, vol. III (p. 137—138).

În poezia ce i-o consacră cu prilejul morții, Alecsandri elogiază călduros realizările progresiste ale domnitorului Cuza: Unirea, lupta pentru democrație *(sacra libertate)* și legea rurală *(O! scump amic, domn mare, o! nume cu splendoare / Sădit pe miriade de libere ogoare!)*. Întreaga sa viață, pînă la capătul ei, Alecsandri a păstrat luminoasă amintirea lui Cuza, a operei sale sociale, politice și naționale, cum și un profund dispreț pentru chipul nedemn în care s-a făcut detronarea acestuia, pentru oamenii care au înfăptuit-o. E cum nu se poate mai elocvent din acest punct de vedere că după 11 februarie 1866 Alecsandri întrerupe corespondența aproape doisprezece ani cu vechiul său prieten Ion Ghica, pe care el îl recomandase încrederii lui Cuza și care avusese un rol principal în organizarea complotului care a dus la detronare.

LEGENDE NOUĂ

În 1880 apare un nou volum de poezii în ediția de *Opere complete*. Sînt cuprinse două cicluri: *Legende nouă* și *Ostașii noștri*, la care se adaugă sceneta *La Turnu-Măgurele*. Este numerotat tot ca volumul III [ca și cel din 1875, care cuprindea *Pasteluri, Varia (a)* și *Legende*]. Din însemnările de pe pagina a doua a foii de titlu de la volumul din 1880 rezultă că poeziile publicate în 1875 (deși cu trei numerotări de pagini separate), fuseseră considerate numai două volume (5—6, din *Opere complete)*, volumul acesta din 1880 fiind prezentat din nou drept volumul III. Pentru claritatea indicațiilor, întrucît și la volumul cu *Pasteluri, Varia (a)* și *Legende* era însemnat pe foaia de titlu de asemenea volumul III, vom indica ediția din 1880: *vol. III (B)*.

CÎNTICUL GINTEI LATINE

Scrisă spre sfîrşitul toamnei 1877, pentru a participa la concursul organizat de o Societate a limbilor romanice din Provenţa (Franţa), în conducerea căreia se aflau figuri proeminente ale filologiei europene, ca Gaston Paris, Michel Bréal, Paul Mayer, Ascoli, poetul Mistral şi alţii.

Premierea acestei poezii de către juriul de la Montpelier, la cererea lui Mistral însuşi, fu considerată de întreaga presă şi de opinia publică românească a vremii ca o victorie naţională. *Cînticul gintei latine* a cunoscut o publicitate şi o răspîndire greu de egalat, fiind tipărită, comentată, elogiată, deopotrivă cu autorul ei, fără rezerve, în toate ziarele, revistele din capitală, din întreaga veche Românie şi din Transilvania. Se pare că pentru prima oară poezia a fost publicată în *Timpul*, nr. 108, 18 mai 1878, p. 1. În *Convorbiri literare* poezia apare, în cadrul unui articol omagial: *Cîntecul gintei latine*, în nr. 3, 1 iunie 1878, p. 110—111. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 1—2.

În legătură cu semnificaţia şi ecoul acestei poezii, vezi G. C. Nicolescu, *Viaţa lui Vasile Alecsandri*, Bucureşti, 1962, p. 478—482.

HODJA MURAD-PAŞA

Scrisă, după însăşi indicaţia poetului, la Mirceşti, în ianuarie 1876.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 1, 1 aprilie 1876, p. 1—2. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 11—16.

Izvorul de inspiraţie al acestei poezii pare să fi fost *Histoire de la Turquie* a lui Lamartine (8 volume, Paris, 1855), unde, în vol. V, p. 290, se aminteşte de crunta figură a vizirului şi de omorîrea copilului creştin, însă fără finalul pe care-l dă poetul.

GARDA SARAIULUI

Scrisă, aşa cum se arată la finele poeziei, în ianuarie 1876, la Mirceşti, cu puţin înainte de împlinirea unui deceniu de la detronarea lui Cuza.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 1, 1 aprilie 1876, p. 12. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 17—22.

Poezia este o necruţătoare condamnare a chipului cum a fost silit să abdice domnitorul Cuza. Oprobriul se îndreaptă asupra ofiţerilor cărora le era încredinţată garda palatului, ofiţeri sub conducerea maiorului Haralamb. Din cele două părţi ale numelui acestuia, inversîndu-le, Alecsandri a constituit în mod intenţionat numele trădătorului *Lamb-har* din poemul său. Gestul pe care-l reprezintă scrierea şi publicarea acestei poezii a fost, de altfel, înţeles imediat. Iacob Negruzzi scrie în această privinţă în *Amintiri de la „Junimea"* despre Alecsandri: „Căderea lui Cuza din 1866 l-a turburat şi mîhnit însă cu desăvîrşire; mai ales trădarea ofiţerilor ce erau de gardă la palat în acea noapte Alecsandri a considerat-o totdeauna ca o infamie. Pentru acei militari el nu a ascuns niciodată dispreţul său, şi actul lor i-a inspirat, chiar după trecerea a zece ani, poezia sa *Garda saraiului*."

NOAPTEA ALBĂ

Scrisă, după propria indicaţie a poetului, la Mirceşti, în decembrie 1875.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 12, 1 martie 1876, p. 449—451. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 23—28.

VÎNTUL DE LA MIAZĂZI

Deşi la finele poeziei se arată foarte clar ca dată a compunerii ei luna martie 1876, poezia este anterioară acestui moment. Într-o scrisoare din 10 februarie 1876 Alecsandri o anunţă, iar în ms. 818 poezia e datată chiar: „decembrie 1875".

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 12, 1 martie 1876, p. 451—452, cu indicaţia de dată: „februarie 1876". Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 29—35.

GHIOAGA LUI BRIAR

Deşi atît în *Convorbiri literare*, cît şi în ms. 818 poetul indică limpede ca dată a poeziei „decembrie 1875", ea a fost scrisă — în orice caz definitivată — în cursul lunii noiembrie 1875, de vreme ce la 30 noiembrie o expedia lui Iacob Negruzzi.

Publicată pentru întîia dată în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1876, p. 369—371. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 36—42.

MURAD GAZI SULTANUL ŞI BECRI MUSTAFA

Scrisă între mai 1874 şi începutul lui februarie 1876, cînd era definitiv încheiată.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 1, 1 aprilie 1877, p. 1—4. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 43—61.

PRIER ŞI FATA IERNEI

Scrisă în februarie sau la începutul lui martie 1876, la Mirceşti.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 2, 1 mai 1876, p. 45—46. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 62—66.

POIANA FARMECĂTOARE

Scrisă cam în aceeaşi perioadă cu poezia *Prier şi fata iernii*, o dată cu care, la 8 martie 1876, este expediată de la Mirceşti lui Iacob Negruzzi.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 2, 1 mai 1876, p. 46—48. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 67—72.

DEDICARE

Scrisă în aceeaşi vreme cu *Poiana farmecătoare*.

Publicată pentru prima dată, împreună cu poezia *Poiana farmecătoare,* căreia îi slujește de „dedicație", în *Convorbiri literare,* nr. 2, 1 mai 1876, p. 48. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 73.

SOARE DE IARNĂ

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 11, 1 februarie 1878, p. 401. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 76—78.

STROFE IMPROVIZATE LUI C. ROLLA

Scrisă, dacă folosim și datarea poetului de la sfîrșitul acestor versuri, la 20 sau 21 ianuarie 1878, cînd Alecsandri s-a aflat la Gădinați, lîngă Roman, pentru înmormîntarea lui Rolla.

Publicată pentru prima oară, sub titlul *La moartea lui Rolla,* în *Timpul,* nr. 28, 7 februarie 1878, p. 462—463, sub titlul *Strofe improvizate la moartea lui Rolla.* Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 79—80.

Constantin Rolla, vechi prieten și tovarăș de lupte al scriitorului nostru, soțul sorei sale Catinca, fusese și el în fruntea mișcării revoluționare din Moldova de la 1848, a acțiunilor pentru Unire, a susținerii politicii lui Cuza. Poezia este în fond mai puțin elogiul lui Rolla, cît elogiul întregii generații de luptători din epoca 1848 și a Unirii, din care scriitorul însuși făcea parte și la al cărui apus asista, așteptîndu-l și pe al său cu conștiința senină și biruitoare a datoriei împlinite.

STROE PLOPAN

Poezia pare mai degrabă o producție folclorică foarte puțin stilizată de Alecsandri decît o creație originală.

Publicată pentru prima oară, în cadrul bucății *Geanta lui moș Cosma Vioară* din *Albumul unui bibliofil,* în *Convorbiri literare,* nr. 5, 1 iulie 1876, p. 192. Acolo poezia e prezentată clar de poet

ca o producție populară ce i-a fost *spusă* de *moș Cosma* Vioară, un lăutar din Munții Vrancei, ce știa nenumărate asemenea lucruri și poposise la Mircești, la Alecsandri, pentru două săptămîni, în primăvara 1872, cînd îi deșertase mai toată comoara cîntecelor ce le știa. Poezia *Stroe Plopan* ar data deci, în transcrierea poetului nostru, din primăvara 1872. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 81—85.

OSTAȘII NOȘTRI

Ciclul *Ostașii noștri* grupează poeziile dedicate oamenilor din popor care au luptat eroic în războiul pentru independență din 1877—1878. Pentru prima oară, după publicarea lor în reviste sau ziare, acest ciclu a fost publicat într-o broșură, *Ostașii noștri*, editată de Socec în 1878. Toate poeziile au fost apoi reproduse în volumul III (B) al *Poeziilor* din ediția *Operelor complete*, 1880, considerată de noi ca text de bază.

E de prisos să mai spunem că poeziile din *Ostașii noștri* au cunoscut încă de la apariție o largă răspîndire, fiind reproduse în nenumărate reviste și ziare ale vremii de îndată ce apăreau.

BALCANUL ȘI CARPATUL

Scrisă, după propria datare a poetului, la 14 mai 1877, cîteva zile după ce la 9 mai se proclamase independența de stat a țării noastre.

Publicată pentru prima dată în ziarul *Presa*, nr. 93, 19 mai 1877, p. 1. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 89—91.

Este limpede că *Balcanul* simbolizează Imperiul otoman asupritor, iar *Carpatul*, patria noastră, ce pornea cu avînt la lupta pentru apărarea independenței.

PENEȘ CURCANUL

Deși datată de poet „august 1877", poezia pare să nu fi fost scrisă decît către sfîrșitul lui noiembrie 1877. Data poate voia să amintească de sîngeroasele lupte din 30 august 1877. În ms. 3.290, apare datarea: „Mircești, nov. 1877".

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1878, p. 350—351. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 92—100.

SERGENTUL

Scrisă în prima jumătate a lunii decembrie 1877. La 14 decembrie poezia era expediată lui I. Negruzzi pentru *Convorbiri literare*, unde se publică pentru întîia oară în nr. 10, 1 ianuarie 1878, p. 353. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 101—104.

PĂSTORII ŞI PLUGARII

Scrisă, după propria datare a poetului, în noiembrie 1877, la Mirceşti.

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1878, p. 354. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 164—165.

FRAŢII JDERI

Scrisă în decembrie 1877, la Mirceşti. La 3 ianuarie 1878 o expedia lui Iacob Negruzzi pentru publicarea în *Convorbiri literare*, unde şi apare în nr. 11, 1 februarie 1878, p. 402—404. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 106—110.

CĂPITANUL ROMANO

Scrisă după 20 decembrie 1877, la Mirceşti.

Publicată pentru prima dată în *Convorbiri literare*, nr. 11, 1 februarie 1878, p. 402. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 111—112.

Căpitanul Romano — moare eroic la unul din repetatele atacuri pentru cucerirea Grivițeì (vezi T. C. Văcărescu: *Luptele românilor din resbelul din 1877—1878*, Bucureşti, 1887, p. 341).

HORA DE LA PLEVNA

Scrisă, după cît se poate stabili, cu puțin înainte de 20 decembrie 1877, la Mircești.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 11, 1 februarie 1878, p. 404. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 113—115.

HORA DE LA GRIVIȚA

Scrisă cam în aceeași vreme cu *Hora de la Plevna*.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare*, nr. 11, 1 februarie 1878, p. 405. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 116—118.

Cu învoirea lui Alecsandri, Grigore Ventura, care scrisese muzica pentru aceste versuri, le introdusese în piesa sa *Curcanii*, ce se juca în acea vreme.

ODA OSTAȘILOR ROMÂNI

Scrisă, după datarea poetului, la 28 noiembrie 1877, ziua capitulării Plevnei sau, mai probabil, foarte curînd după aceea. In orice caz, la 15 decembrie 1877 poezia se afla deja „mai demult" la Iacob Negruzzi.

Publicată pentru întîia oară în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1878, p. 349. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 121—123.

EPISTOLA GENERALULUI FLORESCU

Scrisă, după indicația poetului, la 4 ianuarie 1878, la Mircești.

Publicată pentru prima oară în *Timpul*, nr. 30, 9 februarie 1878, p. 1, apoi imediat, într-o broșură : *Generalului Ion Emmanuel Florescu*, Ed. Göbl, București, 1878, publicată poate chiar de generalul Florescu sau de politicienii din jurul său, mai puțin probabil de poet. Reprodusă în ed. 1880, vol. III (B), p. 124—128.

Generalul I. Em. Florescu (1817—1892) — vechi prieten al lui V. Alecsandri, înlăturat de la orice post de comandă în timpul războiului de independență, deși el fusese cel care, în anii anteriori, în calitate de ministru de război, contribuise la organizarea armatei.

VARIA (b)

În acest ciclu Alecsandri a grupat unele din poeziile sale scrise în ultimii ani, îndeosebi poezii prilejuite de călătoria sa din 1882, la „felibrii" ce-i dăduseră faimoasa cupă pentru poezia *Cînticul gintei latine.*

ODĂ LA STATUA LUI ȘTEFAN CEL MARE

Scrisă în primele luni ale anului 1883, în vederea inaugurării statuii lui Ștefan cel Mare de la Iași, care a avut loc în iunie 1883. Pentru această solemnitate a fost, după cum se știe, și Eminescu la Iași.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 3, 1 iunie 1883, p. 112. Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei,* p. 178—180.

MARGĂRITA

Scrisă la 8 mai 1879, cu prilejul nașterii nepoatei sale Margărita.

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* nr. 4, 1 iulie 1881, p. 162—163, sub titlul *Margareta.* Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei,* p. 181—183.

ÎN MIEZUL IERNII

Scrisă probabil prin noiembrie 1882, la Mircești, căci abia în decembrie ea era expediată la Viena.

Publicată pentru prima oară în *Almanahul Societății „România jună"*, Viena, 1883, p. 9 (apărut prin aprilie), sub titlul *Iarna*

vine, apoi în *Convorbiri literare*, nr. 9, 1 decembrie 1883, p. 359, cu acelaşi titlu. Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei*, p. 184—186.

ZILELE BABII

Deşi în volumul *Fîntîna Blanduziei* este datată „Mirceşti, 1882", poezia este scrisă mai dinainte, aşa cum se indică la publicarea ei în revistă, în martie 1880.

Publicată pentru prima oară în *Familia*, nr. I, 1/15 ianuarie 1882, p. 1—2. Numai această dată, şi e suficient ca să ne dăm seama că poezia nu putea fi scrisă în 1882. Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei*, p. 187—192.

IZVORUL

Scrisă, după toate probabilităţile, în 1882, cam în aceeaşi vreme cu *În miezul iernii*, o dată cu care a fost expediată, prin Maiorescu, la Viena pentru *Almanahul „Româniet june"*.

Publicată pentru prima oară în *Almanahul Societăţii „România jună"*, p. 17, cu subtitlul *Hora de la Mirceşti*. Reprodusă în *Convorbiri literare*, nr. 9, 1 decembrie 1883, p. 360, apoi în vol. *Fîntîna Blanduziei*, p. 193—194.

HORA DOBROGEANĂ

Scrisă, după propriile indicaţii ale poetului, în anul 1881.

Publicată pentru prima dată în *Familia*, nr. 45, 6/18 noiembrie 1883, p. 537, sub titlul *Hora Dobrogei*. Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei*, p. 195—196.

BRIND

Scrisă în mai 1882, cu ocazia călătoriei la Montpelier. Alecsandri nu putuse călători în 1878, pentru a-şi lua personal premiul atribuit pentru poezia *Cînticul gintei latine*, şi la repetatele

invitații ale felibrilor, între 8—19 mai 1882 pleacă în Provența, unde este primit sărbătorește.

Publicată pentru prima oară, în cadrul studiului lui Al. Papadopol-Calimah: *Mișcarea literară provensală,* în *Convorbiri literare,* nr. 11, 1 februarie 1883, p. 416. Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei,* p. 197—199.

PATRU REGINI

Scrisă probabil la 19 mai 1882 sau foarte curînd înainte de această dată, cînd Alecsandri a participat la o mare adunare literară din localitatea Alby. Aici această poezie a fost citită într-o versiune franceză datorită poetului însuși.

Publicată pentru prima oară, în cadrul studiului lui A. Papadopol-Calimah: *Mișcarea literară provensală,* în *Convorbiri literare,* nr. 11, 1 februarie 1883, p. 417. Reprodus în vol. *Fîntîna Blanduziei,* p. 200—202.

ERIN

Scrisă, după indicația poetului, în 1881. Deși pe William Ch. Bonaparte Wyse nu-l cunoaște decît în 1882, cu prilejul vizitei sale în Provența, Alecsandri stabilise încă dinainte legături prin corespondență cu el.

Publicată pentru prima oară în cadrul studiului amintit la poeziile anterioare al lui Al. Papadopol-Calimah (p. 421). Reprodus în vol. *Fîntîna Blanduziei,* p. 203—204.

Erin — vechiul nume al Irlandei. Bonaparte Wyse era de origine irlandez.

POETULUI MISTRAL

Scrisă, probabil, cu prilejul vizitei lui Alecsandri din 1882, 12 mai, la Maillane, unde locuia Frédéric Mistral. De altfel, în ms. 818 poetul datează poezia: „Maillane, 1882".

Publicată pentru prima oară în *Convorbiri literare,* în cadrul studiului citat al lui Al. Papadopol-Calimah (p. 418). Reprodus în vol. *Fîntîna Blanduziei,* p. 205—206.

RONSARD LA TULUZA

Scrisă cu prilejul călătoriei în Provența, deci între 10—19 mai 1882. De altfel, ea e datată: „Montpelier, 1882".

Publicată în cadrul studiului citat al lui Al. Papadopol-Calimah, p. 416. Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei*, p. 207—209.

A. *Roque-Ferrier* — căruia îi este dedicată poezia, unul din fruntașii mișcării felibrilor, membru al juriului care premiase în 1878 pe Alecsandri.

Jocuri florale — concursurile anuale ale poeților provensali din evul mediu, înființate la Toulouse în 1323, pe care noile concursuri ale felibrilor voiau să le reactualizeze.

Eglantină — măcieș; o floare de măcieș lucrată în aur era distincția acordată pe vremuri cîștigătorilor jocurilor florale.

DOMNULUI LOUIS ROUMIEUX

Scrisă cu aceeași ocazie și în aceleași împrejurări de care s-a vorbit la poeziile de pînă acum, în mai 1882.

Publicată, în cadrul studiului citat al lui Al. Papadopol-Calimah, la pagina 420. Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei*, p. 210—212.

Louis Roumieux — poet provensal, membru al Academiei provensale din Avignon.

DOMNULUI GABRIEL AZAÏS

Scrisă, probabil, în ziua de 7/19 mai 1882 sau cu puțin înainte, cu prilejul aceleiași călătorii în Provența.

Publicată pentru prima oară în același studiu al lui Al. Papadopol-Calimah, la pagina 420. Reprodusă în vol. *Fîntîna Blanduziei*, p. 213—215.

INSCRIPȚIE
PE VIADUCUL DE LA FORCALQUIER

Inaugurarea viaductului de la Forcalquier, la care Alecsandri a fost invitat să ia parte ca oaspete de onoare, a avut loc la

14 mai 1882. În scrisorile sale poetul vorbește de „improvizarea" acestor versuri, care ar fi fost scrise așadar chiar în acea zi sau cel mult cu o zi, două înainte.

Publicată pentru prima oară în vol. *Fîntîna Blanduziei*, p. 216.

DIN PERIODICE

Grupăm în acest ciclu alcătuit de noi cîteva din cele mai interesante poezii ale lui Alecsandri, publicate de-a lungul anilor în diferite periodice și neincluse de el în nici unul din ciclurile, volumele sau edițiile antume. Unele dintre acestea, cele apărute după 1884, cînd scriitorul publică ultimul său ciclu de poezii: *Varia (b)*, în volumul *Fîntîna Blanduziei*, firește ar intra de fapt într-o categorie deosebită. Ele efectiv n-au mai avut cum să fie introduse în vreun volum de către scriitor; cele apărute în periodice pînă la 1884 și neincluse în volume au fost considerate de scriitor, dintr-un motiv sau altul, nepotrivite a figura în edițiile sale.

Ordinea în care am grupat aceste poezii este cea cronologică, ținînd seama de data publicării lor. Textul din periodicul în care a apărut fiecare poezie a fost în genere considerat textul ei de bază.

Am introdus, pentru prima oară într-o ediție a lui Alecsandri, și cîteva poezii *scrise de el în limba franceză. Scriitorul n*-a scris decît puține asemenea poezii și, în genere, în afară de ocazii cu totul deosebite, nu le publica.

A MR. DE LAMARTINE

Scrisă la Paris, probabil în anii 1835—1836. Este poate cea dintîi încercare poetică socotită de Alecsandri izbutită în limba franceză: figurează ca prima bucată din caietul manuscris cu poezii franceze al scriitorului (ms. francez 178).

Publicată pentru prima oară în *Le glaneur moldo-valaque*, avril-mai-juin 1841, p. 68—72.

Poezia, apărută în limba franceză în revista bilingvă a lui Asachi, a fost însoțită de traducerea românească a conducătorului revistei însuși.

15 MAI 1848

Scrisă la Braşov, în primele zile ale lunii mai, în întîmpinarea marii adunări a românilor din Transilvania din 3/15 mai 1848, de la Blaj.

Publicată pentru prima oară în *Foaia pentru minte...*, nr. 19, 10 mai 1848, p. 45, semnată *Un român.*

HORA ARDEALULUI

Scrisă în aceleaşi împrejurări cu poezia anterioară, probabil ceva mai tîrziu, cînd începuseră să mijească planurile şi iluziile unui „regat al Daciei", în cadrul căruia s-ar fi realizat de pe atunci unitatea naţională visată.

Publicată pentru prima oară în *Foaia pentru minte...*, nr. 24, 14 iunie 1848, p. 192, semnată *Un român.*

COROANA MOLDAVIEI

Scrisă, probabil, în primele luni din 1857, cam în primele momente ale luptei pentru Unire.

Publicată în *Concordia,* nr. 11, 16 martie 1857, p. 44, cu subtitlul *Imn naţional,* în sensul de *cîntec popular românesc.*

D-LUI C. HURMUZACHI

Scrisă la Iaşi, după 3/15 decembrie 1858, în focul luptei pentru alegerea unui domn dintre membrii partidei naţionale, potrivnici lui Mihail Sturza şi fiul său Grigore, acesta din urmă susţinut şi de C. Hurmuzachi.

Publicată în *Steaua Dunării,* gazeta unionistă a lui Kogălniceanu, în decembrie 1858, p. 280, semnată *Un revoluţionar de la 1848.*

În legătură cu geneza acestei poezii şi cu identificarea lui Alecsandri ca autor, vezi G. C. Nicolescu: *Viaţa lui Vasile Alecsandri,* Bucureşti, 1962, p. 280 şi urm., cu notele respective.

SUVENIR DE LA PRALE

Data la care a fost scrisă această poezie nu poate fi precizată.

Publicată în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 3, 1 martie 1866, p. 83.

PE UN ALBUM NECUNOSCUT

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Publicată, o dată cu *Pe un mormînt*, *Un epitaf* și alte cîteva, în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 296.

CĂLĂTORIUL

Scrisă, după datarea autorului, în 1862.

Publicată în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 297—298.

PE UN MORMÎNT

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată, după toate probabilitățile în altă epocă decît cea a publicării.

Publicată în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 296.

UN EPITAF

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Publicată în *Foaia Soțietății pentru cultura și literatura română în Bucovina*, nr. 12, 1 decembrie 1867, p. 296.

LA BANCA DE MIRCEŞTI

Scrisă probabil în 1882, la Mirceşti.

Publicată în *La Roumanie illustrée*, nr. 18, 22 august 1882, p. 148—149.

25 MAI 1856

Scrisă, neîndoielnic, la 25 mai 1856, ziua în care avea loc una din primele consfătuiri mai largi ale moldovenilor în vederea organizării luptei pentru Unire, consfătuire la care Alecsandri a luat parte.

Publicată pentru prima oară abia în 1882, ceea ce ne obligă, conform principiului stabilit al publicării în ordinea cronologică a apariţiei în revistă, să o aşezăm aici. A apărut, în cadrul articolului *25 mai 1856* de Al. Papadopol-Calimah, în *Convorbiri literare*, nr. 9, 1 decembrie 1882, p. 364. Autorului articolului poezia îi fusese încredinţată neîndoielnic de scriitor însuşi.

FESTIN AUX BORDS DU RHÔNE

Scrisă în 1882, cu prilejul călătoriei la felibrii din Provenţa, în legătură cu care vezi comentariile la unele poezii din ciclul *Varia (b)*.

Publicată în volumul *Jeux floraux de Provence*, Gap, 1882, p. 227—229.

PE ALBUMUL PRINCESEI MARIA ŞTIRBEI

Scrisă la Bucureşti, în 1882.

Publicată în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1882, p. 381.

PE ALBUMUL D-NEI V. BOERESCU

Scrisă, după propria indicaţie a poetului, la Bucureşti, în 1881.

Publicată în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1883, p. 382.

PE ALBUMUL D-REI ESMERALDA CRETZEANU

Scrisă, după toate probabilitățile, prin anii 1881—1882.
Publicată în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1883, p. 382.

PE ALBUMUL D-REI X

Scrisă la o dată ce nu poate fi fixată.
Publicată în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1883, p. 363.

FAPTUL ZILEI

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.
Publicată în *Convorbiri literare*, nr. 10, 1 ianuarie 1883, p. 383—384, sub titlul *Pe albumul..*

LE SIGNAL DU RÊVEIL

Scrisă, după propria însemnare a scriitorului de la sfîrşitul poeziei, la Mirceşti, în 1882.
Publicată în *Revue du monde latin*, I, septembrie-octombrie 1883, p. 98—99.

CÎNTECUL LUI NOE JUNIOR

Scrisă prin august sau începutul lui septembrie 1882, cînd scriitorul se afla la Sinaia, unde el însuşi însemnă că a scris poezia aceasta.
Publicată în *Convorbiri literare*, nr. 9, 1 decembrie 1883, p. 360—361 şi semnată *V. Cotnariu.*

ŢARA

Scrisă, după propriile indicații ale lui Alecsandri, în septembrie 1886, la Mirceşti.
Publicată în *Convorbiri literare*, nr. 8, 1 noiembrie 1886, p. 689—691.

PODUL

Scrisă, după indicația autorului din finalul poeziei, în luna noiembrie 1887, la Sinaia.
Publicată în *Convorbiri literare*, nr. 9, 1 decembrie 1887, p. 832.

Margareta, căreia îi este adresată poezia, este nepoata scriitorului, cea mai mare dintre cele două copile ale fiicei sale, Maria.

POSTUME

Sînt grupate în acest ciclu final o parte din poeziile terminate, chiar dacă nedefinitivate, ce s-au găsit printre manuscrisele poetului după moartea sa. Orînduirea acestor poezii a căutat să respecte ordinea cronologică a scrierii lor în măsura în care aceasta a putut fi stabilită cu oarecare certitudine.

SERENADA LUI SCHUBERT

Scrisă în 1844, după propria datare a poetului.

Se află în ms. 1.497.

PE ALBUMUL E... I şi II

Scrise desigur pe albumul Elenei Negri, în primăvara 1845, la Blînzi.

Se află în ms. 1.497.

În legătură cu împrejurările în care au fost scrise aceste poezii, a se vedea comentariile de la ciclul *Lăcrimioare*.

FIIND BOLNAV LA PRINKIPO

Scrisă ca şi poezia *Strofe scrise pe un părete* [din ciclul *Varia (a)*], în perioada 20 august—10 septembrie 1845, cînd Alecsandri s-a aflat, o perioadă, grav bolnav, în insula Prinkipo. El vorbeşte despre această întîmplare în scrisoarea-autobiografie către Ubicini (vezi V. Alecsandri : *Scrisori. Însemnări*, Bucureşti, 1964, p. 150).

EROII DE LA PLEVNA

Scrisă la începutul anului 1878, la Mirceşti. Din datarea scriitorului însuşi şi din corespondenţa scriitorului reiese că a fost elaborată, cel puţin într-o primă formă, în ianuarie şi februarie 1878.

Se află în ms. 818.

ROMANȚA DE TOAMNĂ

Scrisă, pe cît se poate stabili cu oarecare aproximație, în intervalul dintre mijlocul lunii mai și sfîrșitul anului 1881.

Se află în ms. 818. și ms. 809.

PE UN ALBUM

Scrisă, probabil, prin 1882.

Se află în ms. 818, f. 79 și ms. 809, f. 72.

CIREȘILE

Scrisă, după însăși indicația poetului, la Mircești, în 1882.

Se află în ms. 809, f. 69 r.

PUII CLOȘTII

Scrisă la Mircești, în 1882.

Se află în ms. 809, f. 63 și în ms. 818, f. 78 r.

SORO, SORIOARĂ...

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Se află în manuscrisul 821, f. 2, manuscris care pare a data de prin 1882.

DESCÎNTIC

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Se află în ms. 821, f. 10, manuscris care, după cum am arătat, pare a data de prin 1882. Poezia se află însă și în ms. 819, f. 9v—10r, manuscris greu de datat, dar, după toate probabilitățile, de prin anii 1872—1873.

VERSURI SCRISE PE UN PERGAMENT PENTRU ISCHIA

Scrisă, după propria indicație a autorului, în septembrie 1883.
Se află în ms. 819, f. 29 v.

INSCRIPȚIE PE UȘA CURȚEI-DE-ARGEȘ

Scrisă în 1886, cu ocazia inaugurării solemne a mînăstirii de la Curtea-de-Argeș ce fusese recent restaurată.
Se află în ms. 819, f. 30 v.

DOMNULUI ȘI DOAMNEI JACQUES LAHOVARY

Scrisă la Paris, la data indicată în subtitlul poeziei, cu ocazia căsătoriei tînărului Jacques Lahovary.
Se află în ms. 809, f. 1.

DOAMNEI MARIA STURZA, NĂSCUTĂ GHICA

Scrisă în toamna anului 1887, cînd Alecsandri, pe atunci ministrul plenipotențiar al țării noastre la Paris, se afla în concediu la Mircești.
Se află, pe o filă străină caietului respectiv, în ms. 809.

FLUIERUL

Scrisă, după toate probabilitățile, în anii 1886, 1887 sau 1888, vara sau toamna, cînd Alecsandri se afla în concediu în țară.

IMN CĂTRĂ SOARE

Scrisă poate în 1887 sau chiar ceva mai înainte de acest an.
Se află în ms. 820, f. 3r—5r.

LEGENDA CRINULUI

Scrisă, după propria indicație a scriitorului, în luna septembrie 1888.

Se află în ms. 820, f. 10r—13r și în ms. 3.290, f. 1r—2r.

PE UN ALBUM

Scrisă, după datarea din manuscris a lui Alecsandri, în 1887.

Se află în ms. 820, f. 18r.

IARNA LA SINAIA

Scrisă la Sinaia, probabil în toamna 1888, ultima pe care de altfel o petrecea el în această localitate.

Se află în ms. 820, f. 23r—25r.

PLUGUL BLĂSTEMAT

Scrisă la Sinaia, în 1888. Data 12 octombrie 1888, pe care Alecsandri o așază la sfîrșitul poeziei, reprezintă desigur data la care el a considerat-o definitivată.

Se află în ms. 820, f. 26r—29r.

O SCĂFÎRLIE URIAȘĂ

Scrisă probabil prin 1888.

Se află în ms. 820, f. 52r.

UNOR CRITICI

Scrisă la Mircești, probabil în 1888.

Se află în ms. 820, f. 53r—54r.

CICLONUL

Scrisă, după însăşi datarea autorului, în august 1888, la Mirceşti, în urma unei pustiitoare furtuni ce a bîntuit meleagurile unde el se afla atunci.

Se află în ms. 820, f. 55r—56r.

ROMÂNCA DE LA GRIVIŢA

Scrisă la o dată ce nu poate fi precizată.

Se află în ms. 820, f. 57r.

LA UN COCOSTÎRC I ŞI II

Scrise, după indicaţiile ce le avem, în anul 1888.

Cele două poezii nu le aflăm printre manuscrisele lui Alecsandri, dintre care de altfel atîtea s-au pierdut, din păcate, dar au fost publicate de G. Bengescu, cu indicaţia că le deţinea de la scriitor, în *Amintiri despre viaţa intimă a lui Alecsandri în timpul misiunii sale diplomatice la Paris. Scrisori şi versuri inedite (1885—1890)*, apărut în *Convorbiri literare*, nr. 11—12, martie 1892, p. 960—985.

PE VÎRFUL VISURILOR NALTE

Scrisă poate în 1889.

Se află în ms. 809, f. 4v.

INDICI

INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR
(după titlu)

A

B

C

I

L

M

N

O

P

R

S

Ș

T

Ț

U

V

Z

INDICE ALFABETIC AL POEZIILOR
(după primul vers)

A

B

C

D

G

H

I

Î

M

N

O

P

Q

R

S

Ș

T

Ț

U

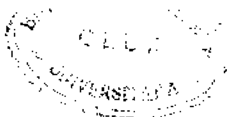

TABLA ILUSTRAȚIILOR

CUPRINS

Legende

Legende nouă

POSTUME

Redactor responsabil: ELENA [illegible]
Tehnoredactor: [illegible] CANTEMIR

[illegible]

Tiparul executat sub comanda nr. 50.892 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România